

เติมสี

๑๐ ปี ทิศพาร์ค :
๑ ทศวรรษการอ่าน
ของสังคมไทย

10

10

10

10

10

10

เต็มสิบ

10 ปี ทศวรรษ :

1 ทศวรรษการอ่านของสังคมไทย

10

10

10

10

10

10

10

เต็มสิบ 10 ปี ทีเคพาร์ค : 1 ทศวรรษการอ่านของสังคมไทย

พิมพ์ครั้งแรก มกราคม 2558 จำนวนพิมพ์ 2,000 เล่ม ISBN 978-616-235-216-4 ที่ปรึกษา ดร.ทัศนัย วงศ์พิเศษกุล
บรรณาธิการ วัฒนชัย วิริยะกุล กองบรรณาธิการ ทศนีย์ จันอินทร์ กิตติกร อินทุละหาน ยุทธชัย สว่างสมุทรชัย เมธาวี ระเบียบญา
สร้างสรรค์ ภิววัฒน์ ปั่นณปาทิ ปก / รูปเล่ม วัฒนสินธุ์ สุวรรตนาจนธ์ พิมพ์ที่ บริษัท มาตา การพิมพ์ จำกัด โทรศัพท์ 0 2923 5725
จัดพิมพ์โดย สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) เลขที่ 999/9 อาคารสำนักงาน
เซ็นทรัลเวิลด์ ชั้น 17 ถ.พระราม 1 แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330 โทรศัพท์ 0 2264 5963-5
โทรสาร 0 2264 5966 เว็บไซต์ www.tkpark.or.th

คำนำ

จากจุดเริ่มต้นในการทำห้องสมุดมีชีวิตเมื่อสิบปีที่แล้ว จนถึงทุกวันนี้เมื่อพูดถึงคำว่าห้องสมุดมีชีวิต ชื่อของ “อุทยานการเรียนรู้” หรือ “ทีเคพาร์ค” จะผุดขึ้นในความคิดกลายเป็นหมุดหมายหนึ่งในความรับรู้ของสังคม ด้วยภาพลักษณ์ของห้องสมุดมีชีวิตที่ได้รับการยอมรับในฐานะที่เป็นแบบอย่าง แนวทาง แรงบันดาลใจให้กับผู้คนที่ต้องการปรับเปลี่ยนห้องสมุดหรือแหล่งเรียนรู้ นำไปปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของตน

นอกเหนือจากการเป็นแหล่งเรียนรู้สร้างสรรค์เพื่อจุดประกายความคิดให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทีเคพาร์คยังร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกัลยาณมิตรภาคีส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมาก ในการจัดกิจกรรมและโครงการรณรงค์เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้คนไทยทุกวัยมีนิสัยรักการอ่านและการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต

หนังสือเล่มนี้พยายามรวบรวมข้อมูลและปรากฏการณ์ของสังคมการอ่านและการเรียนรู้ของไทยในรอบสิบปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งความเปลี่ยนแปลงแทบทุกด้าน ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งบวกและลบต่อพฤติกรรมกรรมการอ่านและการเรียนรู้ของคนไทยทุกคน โดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัลซึ่งเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตการอ่านและการเรียนรู้ นอกจากนั้น ยังสรุปประเด็นในเชิงตั้งคำถามชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มบางประการ และเปิดช่องว่างทิ้งไว้ให้คิด เพื่อให้ร่วมกันค้นหาคำตอบที่ควรจะเป็นต่อไป

ในโอกาสครบรอบการดำเนินงาน 10 ปีของทีเคพาร์ค จึงเป็นโอกาสอันดีที่ได้มีเวลาทบทวนเรื่องราวความเคลื่อนไหวของสังคมการอ่านและตรวจสอบตนเองไปพร้อมกัน เพื่อที่จะสามารถเผชิญกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และเดินหน้าสู่เส้นทางส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ของไทยได้อย่างสอดคล้องเท่าทัน

สารบัญ

INTRODUCTION

ก่อสร้างสร้างฝัน “ห้องสมุดมีชีวิต” ทีเคพาร์ค

6

Timeline 10 ปี ทีเคพาร์ค กับ 1 ทศวรรษการอ่านสังคมไทย

บันทึก 10 ปี ทีเคพาร์ค หนึ่งในทศวรรษแห่งการสร้างสรรค

12

MOVEMENTS & TRENDS

10 ปรากฏการณ์เด่นของไทย 2548-2557

กำเนิดอุทยานการเรียนรู้ 30 | คนไทยอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น 33 | การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ 41 | จาก “นครแห่งการอ่าน” ถึง “เมืองหนังสือโลก” 43 | ความเคลื่อนไหวของคนเล็กๆ 46 | ห้องสมุดมิติใหม่ 52 | เทคโนโลยีใหม่กับพฤติกรรมการอ่าน 56 | ขบวนการส่งเสริมการอ่านในกลุ่มเด็กเล็กและเด็กปฐมวัย 59 | การเติบโตของพื้นที่การอ่านแนวใหม่ 62 | เทศกาลหนังสือ 65

10 แนวโน้ม การอ่านและการเรียนรู้

อ่านแบบชนรุ่นดิจิทัล 70 | E-Book และ EPUB 3 73 | Digital Content กับนิยามใหม่ของ ‘การอ่าน’ และ ‘หนังสือ’ 76 | ห้องสมุดกลับด้าน (Flipped Library) พลิกมุมมองเรื่องห้องสมุด 79 | บรรณารักษ์แห่งอนาคตและอนาคตของบรรณารักษ์ 82 | สารวิชาติจิทัลกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 86 | ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ทำทายการเรียนรู้แบบดั้งเดิม 89 | MOOCs ตลาดวิชาในโลกไซเบอร์ 92 | The Clash of Digitalization 95 | Maker Space แหล่งเรียนรู้ของนักสร้างนวัตกรรม 100

INSIGHT & INTERVIEW

บรรยายพิเศษ “ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อปฏิรูปสังคมไทย” โดย รศ.ดร. วรากรณ์ สามโกเศศ	102
สัมภาษณ์ ดร.คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา “ไขปมปัญหาการศึกษา การอ่าน และการเรียนรู้”	110
สัมภาษณ์ ดร.พารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา “เปลี่ยนกระบวนการกันการศึกษาการสอน สร้างนวัตกรรม ผลิตผู้นำ”	116
สัมภาษณ์ ศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ “ถอดรหัสวัดผลลัพท์ปฏิรูปการศึกษา”	124
สัมภาษณ์ ดร.พิสิฐ ลี้อาธรรม “การศึกษาของเด็กไทย พร้อมหรือไม่สู่สังคมเศรษฐกิจดิจิทัล?”	130
บรรยายพิเศษ “กระบวนการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ของไทย” โดย ศาสตราจารย์ทัน ไกรฤทธิ์ บุญเกียรติ	136
บทความพิเศษ “แค่อ่านออกเขียนได้ ยังไม่พอ!” โดย เอียน จูคส์	144

OPINION & MISCELLANY

10 สัญลักษณ์ที่มากับโลกยุคดิจิทัล	156
เน็ตไอดอลในวงการหนังสือ	160
3 ทายาทหญิงธุรกิจสิ่งพิมพ์ มองสังคมการอ่านของไทย	166
เมื่อคนยังอ่านและมีฝัน สีสันร้านหนังสือก็ยังมีอยู่	174
ห้องสมุดประชาชน มุมมองของคน ‘ใน’ กทม.	182
10 นักเขียนไทยกับหนังสือเด่นที่เป็นตำนาน	188
Third Place พื้นที่ทางวัฒนธรรมของคนรุ่นใหม่	196

LAST PAGE

ก่อร่างสร้างฝัน

“ห้องสมุดมีชีวิต” ทีเคพาร์ค

ดร.กศนัย วงศ์พิเศษกุล

จุดเริ่มต้น

หากมองย้อนไปเมื่อ 10 ที่แล้ว “ห้องสมุดมีชีวิต” เป็นคำที่ใหม่
มาก หลายๆ คนพยายามที่จะหาคำนิยาม คำอธิบายที่จะ
ให้ได้ภาพออกมาชัดเจนที่สุด

จุดเริ่มต้นของการสร้างห้องสมุดมีชีวิต เกิดจากความคิด
ความฝันที่อยากมีสถานที่ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้
บริการ ซึ่งขณะนั้นมองกลุ่มวัยรุ่นเป็นหลัก ออกากเห็นประเทศ
ไทยของเรา มีพื้นที่ที่เด็กๆ วัยรุ่นสามารถเข้าไปใช้อ่านหนังสือ
พบปะ พูดคุย ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งได้เห็นพื้นที่แบบนี้
สมัยที่เรียนที่ประเทศฝรั่งเศส

จุดประกายฝัน

เมื่อได้รับการชักชวนจาก ดร.สิริกิต มณีรินทร์ ให้มาสร้างฝัน
ร่วมกันในการที่จะสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ทางปัญญาให้กับ
เยาวชนไทย จึงไม่ลังเลที่จะเข้าร่วมขบวนการสร้างฝันนี้
เพราะมีการพูดคุยเรื่องนี้กันมาตลอด ฝันเริ่มเป็นรูป
เป็นร่างเมื่อปี พ.ศ. 2546 มีการจัดตั้งคณะทำงาน
โครงการจัดตั้งอุทยานการเรียนรู้ สสำรวจความคิดเห็น
ของเยาวชนบริเวณสยามสแควร์และเซ็นเตอร์พอยท์

TK park

อุทยานทริสบุรี
ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

Thailand Knowledge Park

ในหัวข้อ “แหล่งเรียนรู้แบบใดที่วัยรุ่นต้องการ” รวมถึงมีการติดต่อประสานงานให้สหภาพฝรั่งเศส มาศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ (Learning Center) โดยใช้ จอร์จ ปอมปิดู เซ็นเตอร์ ของฝรั่งเศส และหอสมุดแห่งชาติของสิงคโปร์ (NLB) เป็นต้นแบบแนวคิด

การดำเนินงานในช่วงเวลานั้น มีการจัดตั้งคณะทำงานชุดต่างๆ เช่น คณะทำงานด้านยุทธศาสตร์และแผน คณะทำงานด้านกายภาพ คณะทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะทำงานด้านดนตรี คณะทำงานด้านกิจกรรม และคณะทำงานด้านหนังสือและสื่อ เครือข่ายพันธมิตรหลายภาคส่วน รวมถึงเยาวชน ประชาชน ที่ให้ข้อมูลความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ จนสามารถเปิดพื้นที่ “แหล่งมั่วสุมทางปัญญา” อุทยานการเรียนรู้ต้นแบบและบริการ ณ เซ็นทรัลเวิลด์ ชั้น 6 เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2548 เป็นต้นมา

นับจากวันที่เปิดให้บริการวันแรก มาจนถึงวันนี้เป็นเวลามากกว่า 10 ปี ที่ได้ร่วมสานเสริมและเติมต่อให้พื้นที่แห่งนี้ เป็นพื้นที่มั่วสุมทางปัญญาสำหรับเยาวชนอย่างแท้จริง เพราะการเรียนรู้ไม่ได้มีเฉพาะในหนังสือ แต่มีการเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ เช่น ภาพยนตร์ ดนตรี เทคโนโลยี เพื่อให้ค้นพบตัวตน สามารถสร้างสรรค์ผลงานดีๆ ออกไปสู่สังคมภายนอกได้ ที่เคพาร์คเป็นพื้นที่ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้ในลักษณะของ Maker Space ที่ทุกคนเข้ามาแล้วจะได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ ที่สำคัญคือ การเป็นพื้นที่ที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เหมือนกับเป็นการสร้างชุมชนใหม่ขึ้นมาในห้องสมุด

ขยายผล

ที่เคพาร์ค ทำหน้าที่ “ข้อต่อ” (missing link) ที่คอยกระตุ่นจุดประกายให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการปลูกฝัง

และส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้กับเยาวชน ทำให้เกิดกระแส “ห้องสมุดมีชีวิต” ที่หลายๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ตอบรับ กระแสนี้ ลูกขึ้นมาพัฒนาปรับปรุง แต่งหน้าร้าน ปรับพื้นที่ บริการของห้องสมุดต่างๆ กันอย่างแพร่หลาย แนวคิด การสร้างแหล่งเรียนรู้แพร่กระจายออกไปสู่องค์กรปกครอง- ส่วนท้องถิ่น ขณะนี้ที่เคพาร์คมีการขยายเครือข่ายออกไป มากกว่า 29 แห่งทั่วประเทศ

สร้างองค์ความรู้

นอกเหนือจากการเป็นที่ เลี้ยงให้กับหน่วยงานเครือข่าย สามารถจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ได้แล้วนั้น ที่เคพาร์ควัฒนได้รวบรวม จัดทำและเผยแพร่องค์ความรู้ออกไปในรูปแบบต่างๆ ทั้งการ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับห้องสมุดต่างๆ การจัดอบรม ด้านกิจกรรม การจัดสัมมนาในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค เอเชีย รวมถึงการเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการทดลอง จัดกิจกรรมในพื้นที่ ความรู้จากการอบรม การจัดสัมมนา ความรู้จากท้องถิ่น ได้ถูกนำมาเรียบเรียงในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และยังมีความร่วมมือกับหน่วยงาน ภาครัฐเครือข่ายจัดทำองค์ความรู้ที่ได้จากหนังสือหายาก จน ออกมาเป็นชุดชุมชนทรัพย์ของแผ่นดิน และนำเอาวัตถุมีค่าจาก พิพิธภัณฑ์มาเรียงร้อยเรื่องราวให้ผ่านหัวใจในชุด วัตถุเล่าเรื่อง ที่สำคัญได้นำความรู้จากงานวิจัยมาย่อเนื้อหาให้เป็นเรื่อง ที่อ่านเข้าใจได้ง่าย จัดทำชุดนิทรรศการ พร้อมบูรณาการ ร่วมกับการจัดกิจกรรม ส่งต่อให้โรงเรียนได้ไปจัดนิทรรศการ ให้ความรู้กับเด็กและเยาวชน

เครือข่ายพันธมิตร

ถ้ามอง “ที่เคพาร์ค” เหมือนเด็ก วันนั้นก็ครบ 10 ปีที่กำเนิด มาดูโลก มีการเจริญเติบโต มีการพัฒนาไปตามระยะเวลา แต่ทั้งนี้ ที่เคพาร์ควัฒนได้เติบโตมาโดยลำพัง เรามีพันธมิตร มี เครือข่าย ที่เดินเคียงข้างกันไป ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ฯลฯ องค์กรอื่นๆ เช่น สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ สมาคมผู้ผลิตและผู้จัดทำหนังสือแห่งประเทศไทย มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก มูลนิธิไทยคม ฯลฯ รวมถึงองค์กรเอกชนอีกหลากหลาย สิ่ง ที่เรายึดมั่นเสมอมาคือ เราจะเติบโตและก้าวเดินไปพร้อมๆ กัน เพื่อนไม่ทิ้งกัน

ก้าวต่อไป

จากพื้นที่เล็กๆ ประมาณ 1,400 ตารางเมตร บนชั้น 6 ได้มี การขยายออกไปอย่างไม่หยุดนิ่ง ที่เคพาร์คต้องเคลื่อนไหว ตลอดเวลา ความรู้ไม่เคยหยุดนิ่ง พื้นที่ต้นแบบเป็นที่ ทดลอง ให้เราสามารถลองผิดลองถูก เป็นพื้นที่ค้นคว้าเพื่อ หาสิ่งที่ดี (best practice) ที่จะส่งต่อให้กับเครือข่าย ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องของกิจกรรม เทคโนโลยี การบริหารจัดการ ฯลฯ การเรียนรู้ของคนเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา มีการเปลี่ยนแปลง ตลอดเวลา เราต้องก้าวให้ทันและมองไปข้างหน้า ที่เคพาร์ค และภาคีเครือข่ายจะยังคงทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนในด้าน ต่างๆ เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

TIMELINE 10 ปี ที่เคพาร์ค | 1 ทศวรรษการอ่าน สังคมไทย

- ที่เคพาร์ค**
- การอ่านและการเรียนรู้ของไทยและต่างประเทศ**
- เหตุการณ์สำคัญของไทยและโลก**
- ปรากฏการณ์ด้านเทคโนโลยี**

24 มกราคม ที่เคพาร์คเปิดให้บริการเป็นวันแรก ณ ชั้น 6 ศูนย์การค้าวีลด์เทรด (ฝั่งห้างสสพสินค้า ZEN ในปัจจุบัน) บนพื้นที่ 1,014 ตารางเมตร

ตุลาคม ควบรวมกับศูนย์กลางการเรียนรู้ ICT แห่งชาติ (NICT) กลายเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านไอทีที่ครบวงจร

จัดทำโครงการ TK Park Library Award เพื่อขยายแนวคิด "ห้องสมุดมีชีวิต" ให้กับห้องสมุดที่สนใจ ผ่านกระบวนการอบรมและประกวด เป็นโครงการปีเว้นปี

จัดทำโครงการ หนังสือเดินทาง (TK Mobile Library) เพื่อขยายเครือข่ายห้องสมุดมีชีวิต เปิดพื้นที่ความรู้ไปยังไรขอบเขต กระจายโอกาสการเข้าถึงหนังสือของเด็กและเยาวชน

เปิดตัวโครงการห้องสมุดเด็กไทยคิด เพื่อขยายเครือข่ายห้องสมุดมีชีวิตสำหรับเด็ก

จัดอบรมทักษะการเขียน "กongsกำลังปั้นฝัน" จุดไฟนักเขียนรุ่นใหม่ ปั้นฝันให้เป็นจริง

โครงการ "ลับสมองประลองปัญญา สรรหาหุ่นยนต์น้อยนักเล่านิทาน"

พัฒนาชุดนิทรรศการเพื่อการเรียนรู้ (Exhibition Kit) เปิดโอกาสให้หน่วยงานที่สนใจ ยืมชุดนิทรรศการ ร้องเป็นเพลง โครงการ IT@White Club จัดแสดงทุกพื้นที่ทั่วประเทศ

เปิดตัวโครงการใหม่ๆ เช่น โครงการลูกรักนักอ่าน โครงการต้นกล้าแห่งอนาคต โครงการเรียนรู้ตัวโน้ต เล่นทำนอง ร้องเป็นเพลง โครงการ IT@White Club โครงการเรียนรู้ผ่านเลนส์ โครงการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ หนึ่งในวันที่เกิด

เมษายน จัดงาน ร้อยกิจกรรมวันหนังสือเด็กแห่งชาติ เป็นปีแรก และดำเนินการต่อเนื่องร่วมกับเป็นประจำทุกปี

เทศกาลดนตรี Fête de la Musique 2009 ดนตรีสี่สากล เชื่อมโยงมิตรภาพ สร้างสรรค์คนดนตรี

TK Band ผลิตจาก "ปฏิบัติการสร้างสรรค์คนดนตรี"

โครงการ TK แจกเกิด อบรมเน้นเพาะเยาวชนอายุ 18-25 ปี ให้ค้นพบความสามารถเองเพื่อเตรียมพร้อมประกอบอาชีพจริง แบ่งเป็นสาขาต่างๆ เช่น นักเขียน นักดนตรี ภาพยนตร์ และหนังสือ ผู้ประกอบการเพื่อสังคม นักการตลาด และ animator

TK Forum 2009 เวทีสาธารณะเพื่อถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากนักปฏิบัติ และสกัดองค์ความรู้สู่ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน

เปิดตัวเกมสร้างสรรค์ โดโน โดโน พงกัญญาโลกโดโนเสาร์ไทย

2548 2005

22 กุมภาพันธ์ คณะรัฐมนตรีมีมติให้ 2 เมษายนของทุกปี เป็นวันหนังสือเด็กแห่งชาติ เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มีพระชนมายุ ครบ 50 พรรษา ในปี 2548

14 กุมภาพันธ์ กำเนิด Youtube เว็บไซต์ที่ให้ผู้ใช้งานอัปโหลดและแลกเปลี่ยนคลิปวิดีโอ

6 กุมภาพันธ์ พรรคไทยรักไทย ชนะการเลือกตั้งทั่วไป

9 มิถุนายน งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี

19 กันยายน รัฐประหาร

28 กันยายน สนามบินสุวรรณภูมิ เปิดให้บริการเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบ

มีนาคม กำเนิด Twitter ช่องทางการสื่อสาร ด้วยข้อความขนาดสั้นผ่านสังคมออนไลน์

9 มกราคม Apple วางจำหน่าย iPhone สมาร์ทโฟนยอดนิยมรุ่นแรก

เปิดตัวระบบปฏิบัติการ Android

Amazon เปิดตัว Kindle อุปกรณ์อ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book Reader)

3 ธันวาคม เปิดตัวสื่อเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ เพลงพระราชพิธีบรมราชาภิเษก "คีตมหาราช"

28 มีนาคม - 3 ธันวาคม พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาล

ธันวาคม พลิกขั้วการเมือง พรรคประชาธิปัตย์ เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลก มีจำนวนมากกว่า 1.5 พันล้านคน และมีเว็บไซต์กว่า 1 ล้านล้าน URL

YouTube

กิจกรรมดนตรีเพื่อการศึกษา

กรกฎาคม ย้ายบ้านใหม่ สู่อัน 8 ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ Dazzle zone บนพื้นที่กว่า 3,700 ตารางเมตร

9 มิถุนายน งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี

19 กันยายน รัฐประหาร

28 กันยายน สนามบินสุวรรณภูมิ เปิดให้บริการเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบ

มีนาคม กำเนิด Twitter ช่องทางการสื่อสาร ด้วยข้อความขนาดสั้นผ่านสังคมออนไลน์

9 มกราคม Apple วางจำหน่าย iPhone สมาร์ทโฟนยอดนิยมรุ่นแรก

เปิดตัวระบบปฏิบัติการ Android

Amazon เปิดตัว Kindle อุปกรณ์อ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book Reader)

3 ธันวาคม เปิดตัวสื่อเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ เพลงพระราชพิธีบรมราชาภิเษก "คีตมหาราช"

28 มีนาคม - 3 ธันวาคม พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาล

ธันวาคม พลิกขั้วการเมือง พรรคประชาธิปัตย์ เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลก มีจำนวนมากกว่า 1.5 พันล้านคน และมีเว็บไซต์กว่า 1 ล้านล้าน URL

2549 2006

พัฒนาระบบ TK E-Library ให้บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สามารถอ่านออนไลน์หรือยืมเพื่ออ่านแบบออฟไลน์ได้

ห้องสมุดประชาชนสวนลุมพินี สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้รับการปรับปรุงให้เป็นห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ เป็นแห่งแรก

กระทรวงไอซีที จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน มุ่งลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี (ข้อมูลล่าสุด ณ เดือน ต.ค. 2557 มีศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนกระจายอยู่ทั่วประเทศถึง 2,049 แห่ง)

23 ธันวาคม พรรคพลังประชาชน ชนะการเลือกตั้งทั่วไป เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล

29 กรกฎาคม หอศิลป์วัฒนธรรม แห่งกรุงเทพมหานคร เปิดให้บริการ

ธันวาคม พลิกขั้วการเมือง พรรคประชาธิปัตย์ เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลก มีจำนวนมากกว่า 1.5 พันล้านคน และมีเว็บไซต์กว่า 1 ล้านล้าน URL

2550 2007

14 กุมภาพันธ์ กำเนิด Youtube เว็บไซต์ที่ให้ผู้ใช้งานอัปโหลดและแลกเปลี่ยนคลิปวิดีโอ

6 กุมภาพันธ์ พรรคไทยรักไทย ชนะการเลือกตั้งทั่วไป

9 มิถุนายน งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี

19 กันยายน รัฐประหาร

28 กันยายน สนามบินสุวรรณภูมิ เปิดให้บริการเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบ

มีนาคม กำเนิด Twitter ช่องทางการสื่อสาร ด้วยข้อความขนาดสั้นผ่านสังคมออนไลน์

9 มกราคม Apple วางจำหน่าย iPhone สมาร์ทโฟนยอดนิยมรุ่นแรก

เปิดตัวระบบปฏิบัติการ Android

Amazon เปิดตัว Kindle อุปกรณ์อ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book Reader)

3 ธันวาคม เปิดตัวสื่อเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ เพลงพระราชพิธีบรมราชาภิเษก "คีตมหาราช"

28 มีนาคม - 3 ธันวาคม พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาล

ธันวาคม พลิกขั้วการเมือง พรรคประชาธิปัตย์ เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลก มีจำนวนมากกว่า 1.5 พันล้านคน และมีเว็บไซต์กว่า 1 ล้านล้าน URL

2551 2008

พัฒนาชุดนิทรรศการเพื่อการเรียนรู้ (Exhibition Kit) เปิดโอกาสให้หน่วยงานที่สนใจ ยืมชุดนิทรรศการ ร้องเป็นเพลง โครงการ IT@White Club จัดแสดงทุกพื้นที่ทั่วประเทศ

เปิดตัวโครงการใหม่ๆ เช่น โครงการลูกรักนักอ่าน โครงการต้นกล้าแห่งอนาคต โครงการเรียนรู้ตัวโน้ต เล่นทำนอง ร้องเป็นเพลง โครงการ IT@White Club โครงการเรียนรู้ผ่านเลนส์ โครงการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ หนึ่งในวันที่เกิด

เมษายน จัดงาน ร้อยกิจกรรมวันหนังสือเด็กแห่งชาติ เป็นปีแรก และดำเนินการต่อเนื่องร่วมกับเป็นประจำทุกปี

เทศกาลดนตรี Fête de la Musique 2009 ดนตรีสี่สากล เชื่อมโยงมิตรภาพ สร้างสรรค์คนดนตรี

TK Band ผลิตจาก "ปฏิบัติการสร้างสรรค์คนดนตรี"

โครงการ TK แจกเกิด อบรมเน้นเพาะเยาวชนอายุ 18-25 ปี ให้ค้นพบความสามารถเองเพื่อเตรียมพร้อมประกอบอาชีพจริง แบ่งเป็นสาขาต่างๆ เช่น นักเขียน นักดนตรี ภาพยนตร์ และหนังสือ ผู้ประกอบการเพื่อสังคม นักการตลาด และ animator

TK Forum 2009 เวทีสาธารณะเพื่อถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากนักปฏิบัติ และสกัดองค์ความรู้สู่ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน

เปิดตัวเกมสร้างสรรค์ โดโน โดโน พงกัญญาโลกโดโนเสาร์ไทย

14 กุมภาพันธ์ กำเนิด Youtube เว็บไซต์ที่ให้ผู้ใช้งานอัปโหลดและแลกเปลี่ยนคลิปวิดีโอ

6 กุมภาพันธ์ พรรคไทยรักไทย ชนะการเลือกตั้งทั่วไป

9 มิถุนายน งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี

19 กันยายน รัฐประหาร

28 กันยายน สนามบินสุวรรณภูมิ เปิดให้บริการเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบ

มีนาคม กำเนิด Twitter ช่องทางการสื่อสาร ด้วยข้อความขนาดสั้นผ่านสังคมออนไลน์

9 มกราคม Apple วางจำหน่าย iPhone สมาร์ทโฟนยอดนิยมรุ่นแรก

เปิดตัวระบบปฏิบัติการ Android

Amazon เปิดตัว Kindle อุปกรณ์อ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book Reader)

3 ธันวาคม เปิดตัวสื่อเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ เพลงพระราชพิธีบรมราชาภิเษก "คีตมหาราช"

28 มีนาคม - 3 ธันวาคม พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาล

ธันวาคม พลิกขั้วการเมือง พรรคประชาธิปัตย์ เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลก มีจำนวนมากกว่า 1.5 พันล้านคน และมีเว็บไซต์กว่า 1 ล้านล้าน URL

2552 2009

นโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) กำหนดวิสัยทัศน์ คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างมีคุณภาพ มุ่ง 3 ประเด็นหลัก คือ

- พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย
- เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา

5 สิงหาคม คณะรัฐมนตรีมีมติให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ กำหนดให้ พ.ศ. 2552-2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน และกำหนดให้วันที่ 2 เมษายนของทุกปี เป็นวันรักการอ่าน

ผลการสอบ PISA วิชาการอ่านของ เด็กไทยตกต่ำสุดเป็นประวัติการณ์ ร้อยละ 43 มีความสามารถในการอ่านต่ำกว่าระดับพื้นฐาน

เฟซบุ๊ก (Facebook) สื่อสังคมออนไลน์ เริ่มได้รับความนิยมแพร่หลายอย่างรวดเร็วในไทย (ปี 2552 มีผู้ใช้จำนวนประมาณ 250,000 คน เพิ่มขึ้นเป็น 2,000,000 คน ในปี 2553)

ผลการสอบ PISA วิชาการอ่านของ เด็กไทยตกต่ำสุดเป็นประวัติการณ์ ร้อยละ 43 มีความสามารถในการอ่านต่ำกว่าระดับพื้นฐาน

OPEN HOURS :
วันจันทร์ - วันอาทิตย์ 09.00 - 20.00 น.
เปิดทำการทุกวัน
Tuesday - Sunday 10.00 - 20.00 hrs
Closed Mondays

DIRECTORY :

FACILITIES :

- ☒ อาคารนิทรรศการ (Exhibition Hall)
- ☒ อาคารศูนย์บริการ (Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์ข้อมูล (Data Center)
- ☒ อาคารศูนย์วิจัยและพัฒนา (Research and Development Center)
- ☒ อาคารศูนย์ฝึกอบรม (Training Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการลูกค้า (Customer Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้พิการ (Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้สูงอายุ (Elderly Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้ด้อยโอกาส (Disadvantaged Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางสติปัญญา (Mental Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน (Hearing Impaired Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการมองเห็น (Vision Impaired Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการพูด (Speech Impaired Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว (Physical Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการสื่อสาร (Communication Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการรับรู้ (Cognitive Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการตัดสินใจ (Decision Making Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการจัดการ (Management Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการวางแผน (Planning Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการแก้ปัญหา (Problem Solving Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการปรับตัว (Adaptation Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการสื่อสาร (Communication Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการรับรู้ (Cognitive Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการตัดสินใจ (Decision Making Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการจัดการ (Management Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการวางแผน (Planning Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการแก้ปัญหา (Problem Solving Disability Service Center)
- ☒ อาคารศูนย์บริการผู้มีความบกพร่องทางการปรับตัว (Adaptation Disability Service Center)

ศูนย์บริการผู้พิการ
THE PARK DIRECTORY

บันทึก 10 ปี ทีเคพาร์ค
หนึ่งทศวรรษแห่งการสร้างสรรค์

TK park

Thailand K

ถาม+คำตอบ+คำตอบ+ถาม+ถาม+คำตอบ

บันทึก 10 ปี ทีเคพาร์ค หนึ่งทศวรรษแห่งการสร้างสรรค์

อุทยานการเรียนรู้ ก่อตั้งขึ้นเพื่อตอบโจทย์และแก้ไขปัญหาลำคัญของสังคมไทยเกี่ยวกับการพัฒนาคน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาประเทศ อุปสรรคสำคัญคือระบบการศึกษาและการเรียนการสอนที่ยังไม่เอื้ออำนวยให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น กล้าคิด กล้าทำเยาวชนมีอัตราการอ่านหนังสือน้อย เพราะไม่ได้รับการปลูกฝังและส่งเสริมให้รักการอ่าน รักการแสวงหาความรู้และใช้ห้องสมุด รวมทั้งภาพลักษณ์ของห้องสมุดที่ไม่สามารถชักจูงความสนใจของผู้ใช้บริการ

อุทยานการเรียนรู้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อการเรียนรู้ โดยเน้นการปลูกฝังและส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน การคิด การแสวงหาความรู้ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบรรยากาศการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทันสมัย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มเด็กและเยาวชน

ดร.สิริกร มณีรินทร์ ผู้ก่อตั้งอุทยานการเรียนรู้ มีบทบาทสำคัญนับตั้งแต่ยุคแรกในฐานะประธานกรรมการสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (สอว.) และยุคต่อมาเมื่อดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (สบร.) และประธานคณะกรรมการ สอว. เป็นผู้ริเริ่มและดำเนินโครงการต่างๆ ของทีเคพาร์ค อาทิ การอบรมและประกวดห้องสมุดมีชีวิต (TK park Living Library Award) ห้องสมุดดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ (TK Music Library) คลังความรู้ดนตรีเพลงพระราชินีพันฉัตรพระเกียรติ และเว็บไซต์ 'จิตมหาราช' E-book หนังสือหายากชุด 'ชุมทรัพย์ของแผ่นดิน' โครงการ Read Thailand อ่านเถิด...เด็กไทย อ่านถวายเจ้าฟ้านักอ่าน และการจัดตั้งอุทยานเรียนรู้ภูมิภาคในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันยังคงให้คำแนะนำปรึกษาในเรื่องข้อมูลและแนวคิดการบริหารจัดการห้องสมุดมีชีวิตแก่ทีเคพาร์คอย่างต่อเนื่อง

แรงบันดาลใจสำคัญในการจัดทำอุทยานการเรียนรู้ มาจากห้องสมุดที่มีชื่อเสียงของต่างประเทศหลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติจอร์จ ปอมปิดูของประเทศฝรั่งเศส ที่หลายภาคส่วนในสังคมได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการอ่านและการพัฒนาห้องสมุด และห้องสมุดของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งตั้งอยู่ในศูนย์การค้าหรือใกล้แหล่งชุมชนและมีระบบการบริหารจัดการแบบเอகชน จากนั้นก็ได้ประยุกต์ประสบการณ์และวิธีการจากนานาประเทศ มาปรับใช้ในกรอบเงื่อนไขและความต้องการของสังคมไทย

ตลอดระยะเวลา 10 ปี อุทยานการเรียนรู้มีบทบาทในการร่วมสร้างสรรค์สังคมการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ 3 ประการ อันถือเป็นหลักชัยในการทำงานประการแรก การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เน้นการปลูกฝังและส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและการแสวงหาความรู้ในบรรยากาศการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ทันสมัย ประการที่สอง การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีนิสัยรักการอ่าน การแสวงหาความรู้ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประการที่สาม การส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนและประชาชนมีโอกาสพัฒนาแลกเปลี่ยนและแสดงผลงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งสามารถสร้างนวัตกรรม ผลผลิต หรือชิ้นงานจากการผสมผสานด้านศิลปะ วัฒนธรรม ค่านิยมหรือวิถีชีวิต นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีในรูปแบบที่หลากหลาย

ผลงานของทีเคพาร์คในรอบหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาพอที่จะสรุปประมวลให้เห็นโดยย่อได้ดังนี้

ศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติจอร์จ ปอมปิดู ประเทศฝรั่งเศส

ห้องสมุดแห่งชาติและห้องสมุดสาธารณะ ประเทศสิงคโปร์ หนึ่งในแรงบันดาลใจสำคัญในการจัดทำอุทยานการเรียนรู้

แนวคิด “ห้องสมุดมีชีวิต” และอุทยานการเรียนรู้ต้นแบบ

คำว่า “ห้องสมุดมีชีวิต” อาจมีมาก่อนหน้าการก่อเกิดอุทยานการเรียนรู้ แต่แนวคิด “ห้องสมุดมีชีวิต” กลับแพร่หลายอย่างกว้างขวางในรอบทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะในวงการบรรณารักษ์และการศึกษาไทย ห้องสมุดทั่วประเทศทั้งระดับโรงเรียน ชุมชน และจังหวัด เกิดความตื่นตัวที่จะปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์แบบเดิมๆ ที่เต็มไปด้วยกฎระเบียบ เจียบขีมิไรชีวิตชีวา ให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะสามารถกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเกิดนิสัยรักการอ่านและสามารถจุดประกายในการต่อยอดความรู้เพิ่มเติม

กล่าวได้ว่า กระแสความเปลี่ยนแปลงนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจากการก่อตั้งอุทยานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นต้นแบบของห้องสมุดมีชีวิตแห่งแรกของประเทศไทย และมีพันธกิจสำคัญในการขยาย

องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้สังคมไทยเต็มไปด้วยพื้นที่สาธารณะเพื่อการเรียนรู้ และกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

อุทยานการเรียนรู้ออกแบบพื้นที่ด้วยแนวคิด “Relax and Alert Environment” ให้มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย มีบุคลิกทันสมัย และมีชีวิตชีวาแตกต่างจากห้องสมุดทั่วไป ประการสำคัญคือการจัดสรรพื้นที่ให้รองรับกับ “ชีวิต” ของผู้ใช้บริการ นั่นคือการคำนึงถึงความต้องการในการใช้พื้นที่ที่แตกต่างกันออกไปของแต่ละบุคคล ทั้งพื้นที่สำหรับอ่านหนังสือ ทำกิจกรรมที่ได้แสดงออกซึ่งความสามารถ ดูหนัง ฟังเพลง รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นคว้าต่อยอดองค์ความรู้

จุดเด่นของห้องสมุดมีชีวิตคือกระบวนการคัดสรรหนังสือและสื่อเพื่อให้บริการ อุทยานการเรียนรู้มีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำงานเกี่ยวกับหนังสือ เช่น อาจารย์จากภาควิชาวรรณกรรมเยาวชน ผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ ร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำเกณฑ์การคัดเลือกหนังสือและยังเปิดโอกาสให้ผู้ใช้บริการแนะนำหนังสือที่ต้องการอ่านอีกด้วย กระบวนการจัดซื้อหนังสือจะมีความยืดหยุ่น และขั้นตอนการนำหนังสือเข้าสู่ระบบเป็นไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้อ่านหนังสือที่กำลังเป็นที่นิยมอยู่ในห้องตลาด

ด้านกิจกรรม มุ่งเน้นส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ควบคู่ไปกับการอ่านหนังสือ กิจกรรมที่จัดขึ้นมีทั้งด้านส่งเสริมการอ่านการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรม ทักษะชีวิต เทคโนโลยีและสารสนเทศ ครอบคลุมผู้ใช้บริการที่มีเพศ วัย และความสนใจที่แตกต่างกัน

ด้วยปรัชญาแนวคิดของห้องสมุดมีชีวิต 2 ข้อ คือ “หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน” และ “ผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลาง” อุทยานการเรียนรู้จึงบริหารจัดการและดำเนินงานด้วยคณะบุคคลที่มีองค์ประกอบจากหลากหลายสาขาอาชีพ เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางของอุทยานการเรียนรู้ และอาจมีคณะกรรมการที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนเยาวชนหรือเครือข่ายเยาวชน ตัวแทนผู้บริหารอุทยานการเรียนรู้และผู้ทรงคุณวุฒิในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ทั้งสองคณะจะประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ และมีการจัดทำแผนทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติที่ชัดเจน

พื้นที่ภายในห้องสมุดมีชีวิต อุทยานการเรียนรู้ต้นแบบที่ออกแบบให้มีบรรยากาศผ่อนคลายจากกฎเกณฑ์ กระตุ้นการเรียนรู้ และรองรับกับกิจกรรมที่หลากหลาย

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้

นอกจากการให้บริการหนังสือที่หลากหลายและทันสมัย หัวใจสำคัญที่จะช่วยเติม “ชีวิต” ให้กับห้องสมุดคือกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ เพื่อให้การอ่านเป็นเรื่องสนุก ยิ่งเรียนรู้ยิ่งมีความสุข เมื่อเกิดความรู้สึกเช่นนี้เด็กและเยาวชนจะค้นหาสิ่งที่ตรงกับความสนใจและความถนัด ซึ่งกิจกรรมที่ดีจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความต้องการค้นคว้าต่อยอดความรู้ด้วยตนเอง

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ แบ่งตามความสนใจของกลุ่มเป้าหมายแต่ละช่วงวัย โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของช่วงเวลาและวันสำคัญ และจากความร่วมมือกับภาคีต่างๆ เช่น โครงการดนตรีเพื่อการศึกษา โครงการเยาวชนคนอาสาพัฒนาห้องสมุด โครงการดูเป็น คิดเป็น ทำเป็น นอกจากนี้ยังนำความรู้จากงานวิจัยมาจัดทำเป็นนิทรรศการและกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้ทดลองปฏิบัติจริง โดยความร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในโครงการจากงานวิจัยสู่อุทยานการเรียนรู้ ซึ่งจัดขึ้นต่อเนื่องเป็นประจำนับตั้งแต่เปิดให้บริการ จนสามารถต่อยอดมาสู่การจัดทำเป็นชุดนิทรรศการเคลื่อนที่ (Exhibition Kit) เพื่อกระจายเผยแพร่ข้อมูลความรู้จากนิทรรศการที่จัดขึ้น ณ อุทยานการเรียนรู้ต้นแบบ ไปสู่ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ทั่วประเทศ ส่วนกิจกรรมที่ไม่เคยเว้นว่างไปจากความสนใจของผู้ใช้บริการคือกิจกรรมอบรมไอทีและการใช้คอมพิวเตอร์หลากหลายโปรแกรม เพื่อสนองตอบความสนใจด้าน

ไอทีที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันไปแล้ว และการเพิ่มพูนทักษะด้านไอทีที่สามารถนำไปปรับใช้งานได้จริง เช่น โครงการ**สร้างเกม สร้างคน สร้างงาน** โครงการ**อบรมและประกวดสร้างสื่อดิจิทัล** เป็นต้น

อุทยานการเรียนรู้จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเชิงรุก เช่น โครงการ**ค้นหาสุดยอดนักอ่าน** เมื่อปี พ.ศ.2549 โครงการ**ลับสมองประลองปัญญาสรรหาหนูน้อยเล่านิทาน** เมื่อ พ.ศ. 2550 ซึ่งจัดต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีมาจนถึงปัจจุบัน โครงการพัฒนาศักยภาพการเขียนให้แก่เยาวชน ในชื่อ **กองกำลังบันฝิ่นให้เป็นตัว** ที่เปิดพื้นที่ให้เยาวชนได้แสดงออกผ่านงานเขียน โดยร่วมอบรมแลกเปลี่ยนกับวิทยากรมากความสามารถหลากหลายวงการ และทดลองฝึกปฏิบัติจริงด้วยการนำเสนอทางสื่อรูปแบบต่างๆ เช่น เว็บไซต์ จุลสาร หนังสือ และรายการโทรทัศน์

จากแนวคิดในการเปิดพื้นที่ให้เยาวชนค้นพบความสามารถตนเองและแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ได้พัฒนามาสู่กระบวนการบ่มเพาะเยาวชนอายุระหว่าง 18-25 ปี ในโครงการ**ทีเคแจ๊จเจ็ด** ซึ่งเน้นให้เกิดทักษะอาชีพเกี่ยวกับงานสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การเขียน ดนตรี ภาพยนตร์ การตลาด กราฟิกแอนิเมชันและสื่อมัลติมีเดีย โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและพัฒนาทักษะภายใต้การดูแลและแนะนำอย่างใกล้ชิดจากผู้เชี่ยวชาญแขนงต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมเยาวชนในการก้าวสู่การเป็นมืออาชีพ

และสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพจนสามารถต่อยอดไปสู่การประกอบอาชีพได้จริง

ในปี 2556 อุทยานการเรียนรู้ ริเริ่มโครงการส่งเสริมการอ่านระดับชาติ คือ **Read Thailand อ่านเถิด...เด็กไทย อ่านถวายเจ้าฟ้านักอ่าน** เสด็จพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวโรกาสเจริญพระชนมายุครบ 60 พรรษาในปี พ.ศ.2558 เพื่อปลูกฝังและสร้างเสริมนิสัยรักการอ่านและการเรียนรู้ในกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนทุกสังกัดทั่วประเทศ โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการประกวดเป็นการสร้างแรงจูงใจให้โรงเรียนต่างๆ เกิดความตื่นตัว มีโรงเรียนทุกสังกัดสมัครเข้าร่วมโครงการรวมทั้งสิ้นเกือบสี่พันโรงเรียน ครอบคลุมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมโครงการโดยตรงกว่า 120,000 คน และส่งผลถึงนักเรียนมากกว่าหนึ่งล้านคนในโรงเรียนเดียวกัน ที่จะได้รับการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านร่วมไปกับการประกวดนี้

การสนับสนุนงานบรรณารักษ์

เพราะตระหนักดีว่าพลังความคิดสร้างสรรค์ของบรรณารักษ์คือปัจจัยสำคัญยิ่งในการปรับเปลี่ยนห้องสมุดให้เกิดบรรยากาศที่เหมาะสมที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดความต้องการเรียนรู้ และดึงดูดผู้ใช้บริการให้เข้าห้องสมุดมากขึ้น อุทยาน-

การเรียนรู้จึงมุ่งมั่นจะติดอาวุธทางปัญญาให้แก่บรรณารักษ์ ด้วยการจัดอบรมสัมมนาหลากหลายหัวข้อเพื่อจุดประกายความคิด สร้างแรงบันดาลใจ และนำไปประยุกต์ใช้จริง อาทิ งานสัมมนา “เติมชีวิตให้ห้องสมุดในรูปแบบอุทยานการเรียนรู้” การอบรม “ห้องสมุดมีชีวิต Living Library” การสัมมนา “ชวนเด็กไทยให้เป็นนักอ่าน” และ “เปิดโลกห้องสมุดเด็ก” โดยมีวิทยากรทั้งไทยและต่างประเทศร่วมแบ่งปันความรู้

นอกจากความพยายามที่จะเป็นผู้เชื่อมประสานให้เกิดเวทีการเรียนรู้ในงานเกี่ยวกับบรรณารักษ์แล้ว อุทยานการเรียนรู้ยังจัดทำโครงการ**อบรมและประกวดห้องสมุดมีชีวิต** หรือ

TK park Living Library Award เพื่อสร้างแรงจูงใจและเสริมพลังให้กำลังใจแก่บรรณารักษ์ผู้รักที่จะเติมชีวิตชีวาให้กับห้องสมุด ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา มีการจัดประกวดไปแล้ว 4 ครั้ง มีห้องสมุดจากทุกสังกัดทั่วประเทศเข้าร่วมอบรม

รวมทั้งสิ้นเกือบ 1,000 แห่ง ส่งผลให้แนวคิดห้องสมุดมีชีวิตแพร่กระจายไปทั่วและเกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงห้องสมุดอย่างขนานใหญ่

ตลอด 10 ปีที่ผ่านมา อุทยานการเรียนรู้วางบทบาทในการเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ครูบรรณารักษ์ ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้และสถานศึกษา และผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ของหน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) กรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกหลายแห่ง เพื่อเพิ่มศักยภาพให้แก่ผู้ที่เข้าร่วมอบรมและนำเอาองค์ความรู้ไปปรับใช้ตลอดจนเผยแพร่และขยายผลต่อไป เช่น การอบรมบรรณารักษ์ 4 ภูมิภาค การอบรมครูบรรณารักษ์ของห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น

การสร้างสรรคเนื้อหาสาระ

ภาระงานเบื้องหลังที่สำคัญยิ่งอีกงานหนึ่งของอุทยานการเรียนรู้คือการสร้างสรรค์เนื้อหาสาระที่มีคุณค่าให้กับสังคม ซึ่งเกิดจากความตระหนักว่า การที่จะให้เด็กรักการอ่านการเรียนรู้ได้นั้น จำเป็นต้องมีหนังสือหรือเนื้อหาสาระที่ดีๆ ให้เด็กได้ศึกษา และมีสื่อการเรียนรู้ที่น่าตื่นตาตื่นใจอย่างเพียงพอ

อุทยานการเรียนรู้ได้รวบรวมและคัดสรรเนื้อหาสาระที่มีคุณค่าหลายประเภท โดยประสานความร่วมมือกับองค์กรพันธมิตรที่เป็นคลังความรู้ที่สำคัญของชาติ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักหอสมุดแห่งชาติ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เพื่อร่วมกันนำข้อมูลความรู้ที่มีอยู่มาต่อยอดและพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้มีสีสัน เหมาะสมกับ ยุคสมัยและดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย

เนื้อหาสาระที่ดัดแปลงและนำเสนอด้วยสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิ โครงการ **ชุมทรัพย์ของแผ่นดิน** โดยการนำหนังสือและเอกสารเก่าหายากมาดัดแปลงให้เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์พร้อมมัลติมีเดีย ซึ่งกล่าวได้ว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แต่ละเล่มนั้นมีอยู่เพียงหนึ่งเดียวในโลก บางเล่มมีอายุนับร้อยปี โครงการ **ห้องสมุดดนตรีอิเล็กทรอนิกส์** ที่รวบรวมข้อมูล ภาพ เสียงเพลง และเกร็ดความรู้ของเครื่องดนตรีทั้งสากลและของไทยจำนวนนับร้อยชิ้น มาไว้ยังห้องสมุดดนตรีภายในอุทยานการเรียนรู้ต้นแบบ เว็บไซต์เพลงพระราชนิพนธ์ **“คีตมหาราช”** คลังความรู้ดนตรีอันทรงคุณค่าของไทย รวบรวมบทเพลงพระราชนิพนธ์และเกร็ดประวัติครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุดทั้ง 48 เพลง พร้อมเนื้อร้อง โน้ตเพลง ตัวอย่างเพลง และวิดีโอที่ค้น หนังสือและ e-book ชุด **วัตถุเล่าเรื่อง** ร้อยเรียงเรื่องราวจากวัตถุจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทั่วประเทศ มาเป็นสาระความรู้พร้อมด้วยวิดีโอที่ค้นขนาดสั้น เพื่อให้คนรุ่นใหม่ตระหนักถึงมรดกทางภูมิปัญญาและรากเหง้าความเป็นไทยที่สอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันมานับตั้งแต่อดีต และ e-book **หนังสือเสียง** ที่ดัดแปลงมาจากนิทาน และหนังสืออ่านนอกเวลาของ สพฐ. (กรมวิชาการ เดิม)

นอกจากนั้น อุทยานการเรียนรู้ยังจัดทำ**เกมสร้างสรรค์** 2 ภาษา ด้วยการนำเนื้อหาสาระความเป็นไทยมาเป็นพื้นฐาน ผสมผสานเข้ากับเทคโนโลยีเกม เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และสนุกสนานไปพร้อมกัน รับประทานคุณภาพได้จากรางวัลชนะเลิศเกมยอดเยี่ยมจากงาน Thailand Animation and

เกมอุชฌาย์ และ ไดโน ไดโน... ผจญภัยโลกไดโนเสาร์ไทย ซึ่งได้รับรางวัลยอดเยี่ยมด้านการพัฒนาซอฟต์แวร์จากเวทีระดับชาติ

Multimedia 2007 (TAM 2007) และงาน Thailand Excellence Software Contest and Award 2009 (TESCA 2009) และรางวัลชมเชยอีกหลายรางวัล

นอกจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวแล้ว อุทยานการเรียนรู้ยังจัดพิมพ์หนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์อีกหลายเรื่องทั้งที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาห้องสมุด การส่งเสริมการอ่าน ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนสื่อสาระท้องถิ่น ตามพื้นที่ที่มีการขยายเครือข่ายไปยังจังหวัดต่างๆ ตัวอย่างเช่น หนังสือชุด “คู่มือเติมชีวิตให้ห้องสมุด” หนังสือชุด “เลิศล้ำคำกรองทำนองแห่งแผ่นดิน” หนังสือชุด “คนธรรมดาที่ศรีรัตนโกสินทร์” หนังสือชุด “ชวนเด็กไทยให้เป็นนักอ่าน” หนังสือชุด “เรียนรู้ศิลปะไทย” หนังสือชุดนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคอีสาน และหนังสือชุดสาระท้องถิ่น รวมทั้งสิ้นกว่า 100 ชื่อเรื่อง สื่อสิ่งพิมพ์ดังกล่าวได้ส่งมอบให้กับแหล่งเรียนรู้เครือข่ายอุทยานการเรียนรู้ รวมถึงหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม

องค์ความรู้ด้านการส่งเสริมการอ่าน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้วยความร่วมมือกับเครือข่ายงานวิจัย อาทิ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และโรงเรียนศึกษาพิเศษ ที่รวบรวมเทคนิค การส่งเสริมการอ่านในเด็กแต่ละช่วงวัย จัดทำเป็นคู่มือ ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กประถมจนถึงวัยรุ่น ตลอดจนเด็ก พิเศษ อาทิ เด็กออทิสติก เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา และการได้ยิน และการส่งเสริมการอ่านในกลุ่มเด็กเล็กผ่าน โครงการ Bookstart ซึ่งองค์ความรู้ในการส่งเสริมการอ่าน ดังกล่าวนี้นี้ได้รับการเผยแพร่เป็นสื่อรูปแบบต่างๆ ให้เข้าถึงได้ อย่างกว้างขวาง

อุทยานการเรียนรู้ได้สนับสนุนให้เกิดการวิจัยประเด็นสำคัญ ทั้งด้านการส่งเสริมการอ่านและการบริหารจัดการห้องสมุดมีชีวิต และการต่อยอดเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านต่างๆ เพิ่มเติม อาทิ การศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายส่งเสริมการอ่านของไทย ศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ การศึกษาวิจัยเรื่อง ทัศนคติและพฤติกรรมกรรมการอ่านของคนไทย การศึกษาวิจัย เรื่อง สถานการณ์การอ่านและดัชนีการอ่านของไทย ปี 2553 (Reading Index) การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนามาตรฐาน และตัวชี้วัดการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตรูปแบบอุทยานการ-เรียนรู้

การประชุมทางวิชาการด้านนโยบายการอ่านและการส่งเสริมการอ่าน ซึ่งได้เชิญวิทยากรจากต่างประเทศมาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์

นอกเหนือจากการเผยแพร่กระจายองค์ความรู้ในงานศึกษาวิจัยให้กว้างขวางและตรงกลุ่มเป้าหมายแล้ว อุทยานการเรียนรู้ยังจัดกิจกรรมสัมมนาหรือการประชุมวิชาการเป็นประจำทุกปี เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการส่งเสริมการอ่าน โดยเฉพาะการนำประสบการณ์จากต่างประเทศ มาจุดประกายความคิด สร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้มีการปรับปรุงยุคที่ใช้ไปจนถึงการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย เช่น งาน TK Forum ซึ่งเป็นเวทีระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับประเด็นด้านการศึกษา การส่งเสริมการอ่านและกระบวนการเรียนรู้ การรวบรวมประสบการณ์ภาคปฏิบัติจากหลากหลายองค์กร พัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย งาน Thailand Conference on Reading เป็นการประชุมวิชาการระดับชาติด้านการส่งเสริมการอ่าน

และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นองค์ความรู้ของไทยและประเทศในกลุ่มอาเซียน

สร้างเครือข่าย ขยายพื้นที่ห้องสมุดมีชีวิต สู่ทุกภูมิภาคของประเทศ

การขยายผลองค์ความรู้ต้นแบบห้องสมุดมีชีวิตที่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม คือ การเกิดขึ้นของห้องสมุดมีชีวิตหรืออุทยานการเรียนรู้ในภูมิภาคทั่วประเทศ อันเกิดจากการถ่ายทอดและแบ่งปันประสบการณ์ของอุทยานการเรียนรู้ ในฐานะพี่เลี้ยงและกัลยาณมิตร ด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำในการเลือกพื้นที่ และการจัดการในรูปแบบที่เหมาะสม ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการคัดเลือกหนังสือและสื่อ สนับสนุนหนังสือและสื่อประเดิมและชุดความรู้ต่างๆ รวมถึงจัดทำสื่อสาระท้องถิ่นในรูปแบบที่น่าสนใจเหมาะสมกับเด็กแต่ละช่วงวัย เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และ

เข้าใจ เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สนับสนุนระบบบริหารจัดการห้องสมุดอัตโนมัติ ให้ความรู้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การเรียนรู้ ตลอดจนประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ให้คำแนะนำและพัฒนาศักยภาพแก่บุคลากรในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

อุทยานการเรียนรู้ภูมิภาค ที่เปิดให้บริการแล้วมีจำนวน 1 แห่งคือที่จังหวัดยะลา เกิดขึ้นจากหลักคิดในการผสานองค์ความรู้สากลเข้ากับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผ่านรูปลักษณ์ทางกายภาพ กิจกรรม สื่อสร้างสรรค์ และการคัดสรรเนื้อหาสาระที่ยังคงรักษาคุณค่าของท้องถิ่น เพื่อให้อุทยานการเรียนรู้ยะลาสามารถดำเนินบทบาทเป็นแม่ข่ายทางปัญญาให้กับแหล่งเรียนรู้ในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ทั้งนี้ อุทยานการเรียนรู้มีเป้าหมายจะจัดตั้งอุทยานการเรียนรู้แม่ข่ายในลักษณะเดียวกันนี้อีก 4 แห่ง ได้แก่ นครราชสีมา บัตตานี นราธิวาส และเชียงใหม่

ส่วนเครือข่ายอุทยานการเรียนรู้ระดับจังหวัด ภายใต้การทำงานร่วมกันระหว่างอุทยานการเรียนรู้กับองค์กรปกครองท้องถิ่นแต่ละแห่ง ก็ได้เกิดผลอกเงยเป็นแหล่งเรียนรู้มีชีวิตที่เปิดให้บริการแล้วถึง 14 แห่งใน 13 จังหวัด ได้แก่ สตูล สงขลา ภูเก็ต สมุทรสาคร อ่างทอง ระยอง ตรวต ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา พิษณุโลก ลำปาง เชียงราย และพะเยา ส่วนเครือข่ายที่อยู่ระหว่างการก่อสร้างปรับปรุงและเตรียมเปิดให้บริการ ยังมีอยู่อีกกว่าสิบแห่งทั่วประเทศ

ในระดับโรงเรียน อุทยานการเรียนรู้ได้ร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในการกระตุ้นและส่งเสริม

อุทยานการเรียนรู้ยะลา และ สมุทรสาคร ห้องสมุดมีชีวิตต้นแบบระดับภูมิภาค และอุทยานการเรียนรู้ระดับจังหวัด ที่เปิดให้บริการแล้ว

Digital TK เว็บไซต์อุทยานการเรียนรู้
 ณ สิ้นปี 2557 มีจำนวนสมาชิกเว็บไซต์ 54,359 คน
 จำนวนการเข้าชม 2,040,152 IP จำนวนคลิกเข้าชม (Page Views)
 47,877,131 ครั้ง เฟซบุ๊กแฟนเพจ 79,853 คน

การจัดทำห้องสมุดมีชีวิตในโรงเรียน จนกระทั่งปัจจุบันมีจำนวน
 เกือบ 200 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ทุกจังหวัดในประเทศไทย

นอกจากนี้ยังมีโครงการห้องสมุดเด็กไทยคิด ซึ่งเป็นการเผยแพร่
 องค์ความรู้ด้านการสร้างมุมหนังสือมีชีวิตสำหรับเด็กอายุ 3-12 ปี
 พื้นที่ไม่เกิน 150 ตารางเมตร ขณะนี้เปิดให้บริการไปแล้วมาก
 กว่า 20 แห่งทุกภูมิภาค และการจัดทำแหล่งเรียนรู้ใกล้บ้าน
 ร่วมกับชุมชนทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดอีก 7 ชุมชน

การกระจายองค์ความรู้ ด้วยเทคโนโลยียุคดิจิทัล

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโลกยุคดิจิทัลส่ง
 ผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรม การเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้
 ของเด็กและเยาวชน อุปกรณ์การสื่อสารหลากหลายชนิดได้ช่วย
 ให้เข้าถึงความรู้ได้หลายช่องทางและสะดวกรวดเร็ว โดยเฉพาะ
 อย่างยิ่งแท็บเล็ตและสมาร์ทโฟน สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์และ
 แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษาจึงมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในการ
 เรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน

อุทยานการเรียนรู้จึงได้เตรียมพัฒนानวัตกรรมบริการอ่านให้รองรับ
 กับบริบทที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการสร้างระบบห้อง-
 สมุดสาธารณะออนไลน์ (TK Public Online Library) ที่เป็น
 ห้องสมุดเสมือนซึ่งบรรจุ e-book เพื่อให้บริการยืมคืนแบบ
 ออนไลน์ โดยผู้ใช้บริการสามารถอ่านหนังสือได้ทุกที่ตลอดเวลาผ่าน
 อุปกรณ์แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์พีซี และโน้ตบุ๊ก การ

TK App ช่องทางใหม่ของการอ่านและการเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์
โมบายทั้งแท็บเล็ตและสมาร์ตโฟน

ดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับตลาด
e-book ที่กำลังขยายตัว ถึงแม้ว่าตลาดหนังสือของไทยยังไม่
ค่อยคุ้นเคยกับการซื้อขายสิทธิ์ในการเผยแพร่ e-book เช่นนี้
เท่าไรนัก เช่น ความไม่ชัดเจนของราคา หรือเงื่อนไขในการให้
เผยแพร่ ดังนั้นการบุกเบิก Online Library ใน
รูปแบบห้องสมุดที่ไม่เก็บค่าใช้จ่าฯ จึงเป็นการนำร่องก้าว
สำคัญ อีกก้าวหนึ่งของวงการห้องสมุดสาธารณะของไทย

อุทยานการเรียนรู้ยังได้พัฒนา TK App ซึ่งเป็นแอป-
พลิเคชันที่รวบรวมหนังสือและสื่อสร้างสรรค์มากกว่า 200 เรื่อง
ที่สามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดายด้วยอุปกรณ์สื่อสารและ
คอมพิวเตอร์ทุกประเภท ทุกระบบ ไม่ว่าจะเป็น iOS และ
Android หรือทางเว็บ เพื่อให้เด็กและเยาวชนหรือพ่อแม่
ผู้ปกครองได้ใช้งานแอปพลิเคชันการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดย
สามารถอ่านแบบออนไลน์หรือดาวน์โหลดไว้อ่านแบบออฟไลน์
ในพื้นที่ที่ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตก็ได้ ซึ่งจะเป็นการ

ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความรู้ของเด็กในท้องถิ่นที่
อยู่ห่างไกล

เว็บไซต์ Digital TK ยังคงเป็นช่องทางหลักสำคัญใน
การรวบรวมเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลและกระจายองค์ความรู้
ไปสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ นอกเหนือจากเนื้อหาสาระที่
น่าสนใจและทันสมัยแล้ว ยังเชื่อมโยงผ่านเครือข่ายสังคม
ออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม และยูทูป
รวมทั้งให้บริการนิตยสารออนไลน์ชื่อ Read Me ซึ่งเป็น
ผลงานของเยาวชนที่ผ่านการอบรมด้านการเขียนภายใต้
โครงการ TK แจ็งเกิด มาทำงานร่วมกับบรรณาธิการมืออาชีพ
เผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์เป็นประจำทุกสองเดือนอีกด้วย

ความสำเร็จของอุทยานการเรียนรู้ในการทำ “ห้องสมุดมีชีวิต”
ถือได้ว่าเป็นปัญญาปฏิบัติ อันเกิดจากการทดลองคิดทดลอง
ทำของผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร และบุคลากรของอุทยาน
การเรียนรู้ ตลอดระยะเวลา 10 ปีได้พิสูจน์ให้เห็นว่าการทำ
“ห้องสมุดมีชีวิต” ที่มีคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมกับ
ต่างประเทศนั้นไม่ใช่ฝันที่ไกลเกินเอื้อม แต่สามารถเกิดขึ้น
ได้จริงภายใต้บริบทโครงสร้างการบริหารงานทั้งของภาครัฐ
และเอกชน ทั้งห้องสมุดระดับโรงเรียน องค์กรปกครอง-
ท้องถิ่น หรือชุมชน ดังจะเห็นได้จากเครือข่ายห้องสมุด
มีชีวิตของอุทยานการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ
ไทย

10

ark
ark
LIBRARY

ปรากฏการณ์เด่น ของไทย 2548-2557

Bank
of Thailand

กำเนิดอุทยานการเรียนรู้

ย้อนหลังกลับไปสิบกว่าปีก่อน ห้องสมุดทั่วไปในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพียงเป็นพื้นที่สำหรับอ่านหนังสือ มีบรรยากาศที่เงียบขรึมและเต็มไปด้วยกฎระเบียบที่เคร่งครัด ในขณะที่เยาวชนรุ่นใหม่ขาดแหล่งพื้นที่สำหรับการเรียนรู้อย่างอิสระ สามารถแสดงออกถึงพลังด้านบวก และต้องการแรงบันดาลใจใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง ปี 2548 อุทยานการเรียนรู้ที่เคพาร์ค จึงได้ก่อกำเนิดขึ้นพร้อมกับแนวคิดห้องสมุดแบบใหม่ที่ยังไม่เคยมีมาก่อนเพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกให้กับสังคมไทย

ห้องสมุดมีชีวิต เป็นแนวคิดในการพัฒนาห้องสมุดให้มีบรรยากาศเป็นมิตรกว่าเดิม มุ่งเน้นความใหม่และทันสมัย ความสวยงาม ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความหลากหลาย ความเคลื่อนไหว และความสะอาด นอกจากนี้ยังสลายพรมแดนระหว่างห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ และศูนย์เทคโนโลยี ทำให้การอ่านและการเรียนรู้ไม่ใช่กิจกรรมที่แยกขาดออกจากกัน พื้นที่ภายในจึงผสมผสานกระบวนการเรียนรู้ด้วยสื่อ หนังสือ ดนตรี มัลติมีเดีย คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และกิจกรรมสร้างสรรค์ไว้อย่างกลมกลืน

ที่เคพาร์คได้ดำเนินบทบาทในการเป็น **ข้อต่อเติมเต็ม** (missing link) สิ่งที่สังคมไทยยังขาดอยู่ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ รวมทั้งการพัฒนาความรู้แก่บรรณารักษ์ด้านการบริหารจัดการห้องสมุดมีชีวิต การจัดกิจกรรม

ส่งเสริมการอ่านการเรียนรู้เพื่อให้เยาวชนเกิดความใฝ่รู้และ
ค้นพบความสนใจและความสามารถของตนเอง และการ
สร้างเนื้อหา (content) ซึ่งผสมผสานความเป็นสากลและ
เอกลักษณ์ความเป็นไทยให้เยาวชนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

มีการวิเคราะห์ว่า ทีเคพาร์คเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย
เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมนุษย์ ให้ความสำคัญ
กับรูปแบบการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่มีความหลากหลาย
เปรียบเสมือนนักศึกษาศาสตร์ที่มีความสามารถในการ
สร้างสรรค์สื่อเพื่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริม
การเรียนรู้ในระดับปัจเจกซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการ
เข้าสู่สังคมเศรษฐกิจสร้างสรรค์

เป้าหมายทีเคพาร์คไม่ได้หยุดอยู่เพียงการเป็น
แหล่งเรียนรู้ที่นำให้บริการ การดำเนินงาน
ระยะแรกมีลักษณะเหมือนห้องทดลอง
ด้านห้องสมุดมีชีวิต เพื่อค้นหารูปแบบ
และปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ หลังจาก
ดำเนินงานได้ระยะหนึ่งจึงได้รวบรวมและ
สังเคราะห์องค์ความรู้ เกิดเป็น **มาตรฐาน และ
ตัวชี้วัดการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต รูปแบบอุทยาน
การเรียนรู้** ประกอบด้วย 5 มาตรฐาน

21 ประเด็นย่อย 100 ตัวชี้วัด เพื่อให้บรรณารักษ์
นักเปลี่ยนแปลงของห้องสมุดและหน่วยงานต่างๆ สามารถ
นำไปพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดห้องสมุดมีชีวิตที่ได้มาตรฐาน

โครงการสำคัญของทีเคพาร์คที่ได้จุดประกายและขับเคลื่อน
แนวคิดห้องสมุดมีชีวิตให้แพร่หลายอย่างกว้างขวาง ได้แก่
โครงการอบรมและประกวด “ห้องสมุดมีชีวิต” TK park
Living Library Award ซึ่งเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2549 กระบวนการ
สำคัญประกอบด้วย การอบรมบรรณารักษ์ของห้องสมุดที่
เข้าร่วมโครงการถึง 3 ครั้ง เพื่อพัฒนาศักยภาพของบรรณารักษ์
เช่น แนวคิดและกลยุทธ์ในการบริหารจัดการห้องสมุด
การคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ รวมถึงวิธีการเขียนแผนงาน
อย่างถูกต้อง อันเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาห้องสมุดอย่าง
มีทิศทาง

ห้องสมุดที่ผ่านการคัดเลือกนอกจากจะได้รับโล่รางวัลและเกียรติบัตรแล้ว ยังได้รับเงินรางวัลเป็นทุนสนับสนุนในการพัฒนาห้องสมุด โดยนำแผนการดำเนินงานที่ได้รับจากการอบรมเชิงปฏิบัติการไปใช้พัฒนาและปรับปรุงห้องสมุดของตน และหลังจากนั้น 1 ปี จะมีการเยี่ยมเยียนติดตามประเมินผลเพื่อดูผลลัพธ์และให้คำแนะนำเพิ่มเติม

จากผล การวิจัยติดตามประเมินโครงการ อบรมและประกวดห้องสมุดมีชีวิต ครั้งที่ 2 พบว่า โครงการนี้ได้ทำให้เกิดความตื่นตัวด้านห้องสมุดมีชีวิต บรรณารักษ์ผู้เข้าร่วมโครงการตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต มีความสามารถ ทักษะ และประสิทธิภาพในการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต นำความรู้ประสบการณ์และแนวคิดเชิงกลยุทธ์ไปใช้และมีเจตคติที่ดีในการพัฒนาห้องสมุดโดยคำนึงถึงเอกลักษณ์ตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

แหล่งข้อมูล

การพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตรูปแบบอุทยานการเรียนรู้ (2554) ใน วารสารมนุษยศาสตร์บริหารธรรม โดย สุติมา สัจจานันท์ และบุญศรี พรหมมาพันธุ์
การสร้างสารเพื่อเสริมแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทย (2555) ใน วารสารนิตยสาร โดย ประภัสสร จันทร์สฤติย์พร

นอกจากนี้ห้องสมุดที่เข้าร่วมโครงการ ยังได้รับการพัฒนาทางกายภาพ ภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อม และการออกแบบภายใน เกิดบรรยากาศที่ส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้และความรับผิดชอบต่อสังคม และพัฒนาคุณภาพการบริการเป็นห้องสมุดมีชีวิตและแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย ผู้ใช้บริการมีจำนวนเพิ่มขึ้น ช่วยสร้างเสริมนิสัยรักการอ่าน ใฝ่รู้ และรักการเรียนรู้แก่ผู้ใช้บริการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืนของชุมชน และให้ความร่วมมือสนับสนุนบทบาทและการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตในการขับเคลื่อนชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

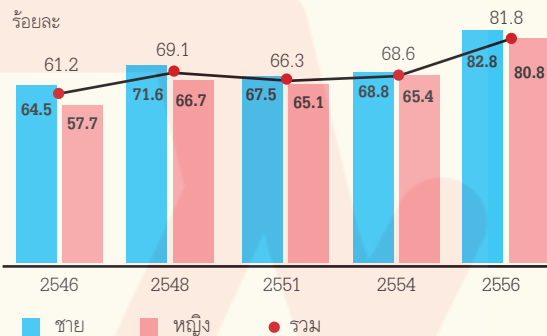
การดำเนินงานของทีเคพาร์คได้รับการกล่าวถึงว่าเป็น **ต้นแบบห้องสมุดมีชีวิต** ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมจนเป็นที่ประจักษ์ โดยเฉพาะในด้านการสร้างนิสัยรักการอ่าน นักอ่าน นักคิด นักปฏิบัติ การจุดประกายความคิด แรงบันดาลใจ และสร้างความตื่นตัวเรื่องห้องสมุดมีชีวิต การเป็นแหล่งศึกษาดูงาน สอนงาน ฝึกงาน และองค์ความรู้ด้านห้องสมุดมีชีวิตที่สามารถนำไปประยุกต์ในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน และเป็นพลังขับเคลื่อนสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้

คนไทยอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น

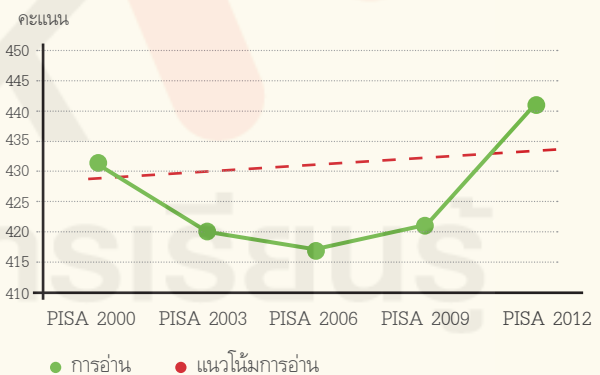
ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา คนไทยมีอัตราการอ่านหนังสือเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 61.2 ในปี 2546 เป็นร้อยละ 81.8 ในปี 2556 สอดคล้องกับมูลค่าตลาดหนังสือและจำนวนหนังสือออกใหม่ในแต่ละปีที่เพิ่มสูงขึ้นในทิศทางเดียวกัน กลายเป็นภาพที่เราเห็นจนชินตาเมื่อถึงฤดูของสัปดาห์หนังสือแห่งชาติหรืองานมหกรรมหนังสือ กองทัพนักอ่านจะหลั่งไหลกันไปเลือกซื้อเลือกหาหนังสือกันแน่นขนัด จนเกิดเงินสะพัดหลักพันล้านบาท

ตัวเลขที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสถิติว่าด้วยปริมาณการอ่านหนังสือหรือการขายหนังสือ ก็คือคุณภาพการอ่านรวมทั้งคุณภาพการศึกษาของไทย

ปี 2556 กระทรวงศึกษาธิการได้สำรวจความสามารถการอ่านออกเสียงและความเข้าใจการอ่านของนักเรียนชั้น ป.3 และชั้น ป.6 ทั่วประเทศ จำนวน 1.6 ล้านคน พบว่ามีเด็กนักเรียนที่อ่านไม่ได้ จำนวน 45,929 คน นักเรียนที่อ่านได้และเข้าใจเรื่องบ้าง แต่อยู่ในระดับควรปรับปรุง จำนวน 365,420 คน รวมแล้วมีเด็กที่อ่านหนังสือไม่แตกฉานกว่า 4 แสนคนหรือ 1 ใน 4 ของจำนวนที่สำคัญ

อัตราการอ่านหนังสือของคนไทย ตั้งแต่ปี 2546-2556

ผลการทดสอบ PISA วิชา การอ่าน ตั้งแต่ปี 2000 - 2012

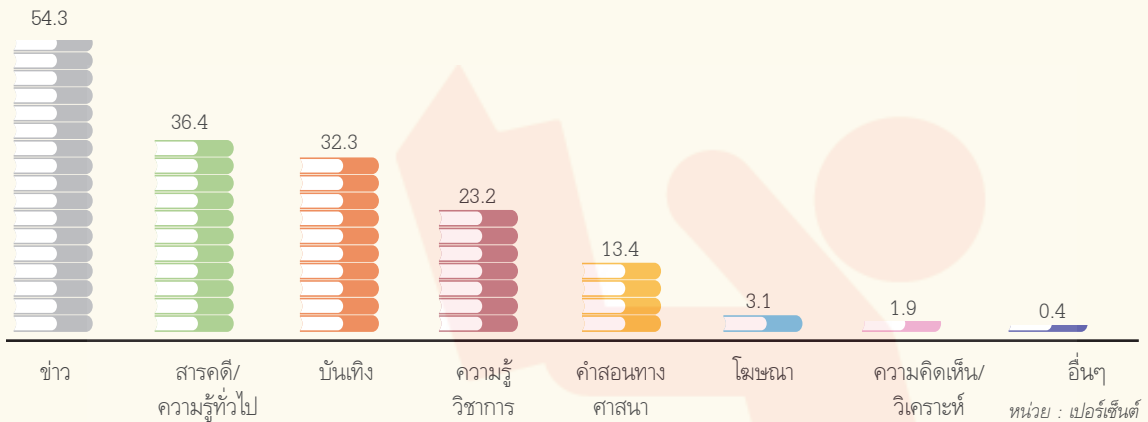

โครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ หรือ PISA (Programme for International Student Assessment) ได้ประเมินผลทักษะความสามารถด้านการอ่าน ซึ่งไม่ได้วัดความรู้ที่อยู่ในตำราแต่เน้นความเข้าใจเรื่องราวสาระของ เนื้อความ ความสามารถคิดพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของการเขียน ความสามารถนำสาระจากข้อเขียนไปใช้ และสามารถในการสื่อสารด้วยข้อเขียนเพื่อมีส่วนร่วมในสังคมสมัยใหม่ที่มีความยุ่งยากซับซ้อนขึ้น

ผลการทดสอบ PISA 2009 นักเรียนไทยได้คะแนนเฉลี่ยด้านการอ่าน 421 คะแนน (ลำดับที่ 50 จาก 65 ประเทศ) นักเรียนส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 43 รู้เรื่องการอ่านต่ำกว่าระดับพื้นฐาน หมายถึงยังขาดทักษะการอ่านเนื้อหาที่มีความหมาย

ไม่เด่นชัด ต้องใช้การอ้างอิงแบบง่ายๆ เช่น การเปรียบเทียบ การบอกความแตกต่าง และการนำความรู้ทั่วไปจากภายนอก มาเชื่อมโยงกับสิ่งที่อ่าน

ผลการทดสอบ PISA 2012 คะแนนด้านการอ่านของนักเรียนไทยขยับขึ้นเป็น 444 คะแนน แต่ก็ยังมีนักเรียนที่มีทักษะการอ่านต่ำกว่าระดับพื้นฐานประมาณ 1 ใน 3 และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศในกลุ่ม OECD เกือบหนึ่งระดับ อยู่ในกลุ่มเดียวกับนักเรียนจากเซอร์เบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ชิลี คอสตาริกา โรมาเนีย และบัลแกเรีย อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบตั้งแต่ปี 2000 ถึง 2012 ทักษะการอ่านของเด็กไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจนเรียกได้ว่าหลุดพ้นจากภาวะตกต่ำ

เนื้อหาสาระของหนังสือที่คนไทยอ่าน (พ.ศ.2556)

ส่วนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-Net) ปี 2556 นักเรียนสอบตกเกือบทุกวิชา ยกเว้นวิชา สุขศึกษาและพลศึกษา และการงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยนักเรียน ป.6 ได้คะแนนวิชาภาษาไทยเฉลี่ย 45.02 คะแนน ม.3 ได้ 44.25 คะแนน และ ม.6 ได้ 49.26 คะแนน

กระทรวงสาธารณสุขได้สำรวจระดับไอคิวของเด็กไทย เมื่อปี 2549 พบว่า เด็กไทยมีไอคิวเฉลี่ย 88 อยู่ในเกณฑ์ปัญญาทึบ ต่ำกว่ามาตรฐานสากลซึ่งอยู่ที่ 90-110 ในการสำรวจครั้งล่าสุดปี 2554 ค่าเฉลี่ยไอคิวเด็กไทยเพิ่มขึ้นเป็น 98.59 อยู่ในเกณฑ์ปกติค่อนข้างต่ำ เมื่อเรียงลำดับพื้นที่ที่เด็กมีไอคิวมากไปน้อย ได้แก่ กรุงเทพฯ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่หากเปรียบเทียบกับเด็กในประเทศอื่น พบว่าเด็กไทยมีไอคิวต่ำกว่าเด็กจากฮ่องกง สิงคโปร์ จีน ญี่ปุ่น

ผู้ที่สนใจด้านการอ่านการเรียนรู้ ตั้งข้อสังเกตต่อปรากฏการณ์ที่คนไทยอ่านหนังสือมากขึ้น มีธุรกิจหนังสือที่เติบโต แต่กลับยังมีคุณภาพการอ่านและการเรียนรู้ไม่ดีนัก ว่าอาจเกี่ยวเนื่องกับหลายปัจจัย อาทิ เนื้อหาที่คนไทยนิยมอ่าน ได้แก่ ข่าว ความรู้ทั่วไป และบันเทิง ในขณะที่อ่านเนื้อหาความรู้วิชาการ ความคิดเห็นหรือบทวิเคราะห์ไม่มากนัก จึงทำให้คนไทยค่อนข้างขาดทักษะการอ่านที่นำไปสู่ความคิดที่ลึกซึ้ง เช่น การคิดวิเคราะห์ด้วยเหตุผล การสังเคราะห์ความคิดใหม่ๆ รวมถึงการคิดวิจารณ์ตัดสินคุณค่าสิ่งที่ได้อ่าน

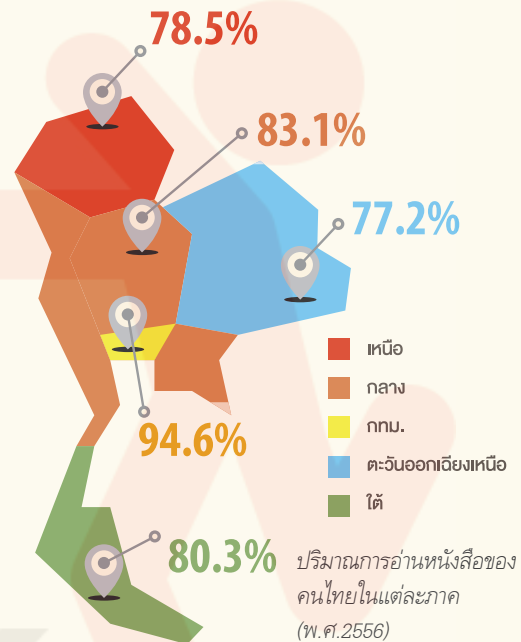
เมื่อพิจารณาสถิติการอ่านปี 2556 อย่างละเอียดจะพบว่า คนที่อยู่ในและนอกเขตเทศบาลมีอัตราการอ่านหนังสือต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในทุกกลุ่มอายุ หากเรียงลำดับพื้นที่ที่มีอัตราการอ่านมากไปน้อย ได้แก่ กรุงเทพฯ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สะท้อนว่า สังคมไทยยังคงมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความรู้ การกระจาย

โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ การเข้าถึงหนังสือ และแหล่งเรียนรู้ โดยเฉพาะในพื้นที่นอกเขตเมือง จึงยังเป็นประเด็นใหญ่ของการพัฒนาสังคมการอ่านของไทย

ปัจจุบันมีคนไทยที่ไม่อ่านหนังสือถึงร้อยละ 18.2 หรือ 11.3 ล้านคน

- ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 37.9) ให้เหตุผลว่าใช้เวลาไปกับการดูโทรทัศน์ ซึ่งไม่แน่ว่าในอนาคตอีกไม่กี่ปี เทคโนโลยีที่ทันสมัยอาจทำให้คำตอบนี้เปลี่ยนเป็น คนไทยไม่อ่านหนังสือเพราะใช้แท็บเล็ตหรือสมาร์ทโฟนในการสื่อสารและหาความบันเทิง
- สาเหตุที่ไม่อ่านเพราะอ่านหนังสือไม่ออก มีจำนวนถึงร้อยละ 27.5 หรือประมาณ 3.1 ล้านคน ส่วนหนึ่งมาจากคุณภาพทางการศึกษา ที่ไม่สามารถทำให้ผู้ที่จบจากโรงเรียนอ่านออกเขียนได้ และอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะเด็กไม่สามารถอยู่ในระบบการศึกษาได้จนจบ ม.6 งานวิจัยของ ดร.อมรวิชช์ นาครทรรพ ชี้ว่า ในช่วง 12 ปีที่ผ่านมา มี “เด็กหลุดท่อ” (dropout) มากกว่า 5 ล้านคน อันเนื่องมาจากความยากจน ปัญหาครอบครัว และปัจจัยใหญ่ที่สุดคือไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการเรียนได้

- ส่วนกลุ่มที่ไม่อ่านหนังสือเพราะไม่ชอบหรือไม่สนใจอ่าน มีร้อยละ 18.1 หรือประมาณ 2 ล้านคน เป็นกลุ่มซึ่งจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและเห็นคุณค่าของความรู้ ไม่ว่าจะยังอยู่ในวัยเรียนหรือไม่ก็ตาม

แหล่งข้อมูล

- สำรวจการอ่านหนังสือของประชากร พ.ศ. 2554 โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- ผลการประเมิน PISA 2009 และ 2012 โดย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- ผลการสำรวจสถิติปัญหาของเด็กไทย 2554 โดย กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
- งานศึกษา การเตรียมพร้อมด้านการศึกษาเข้าสู่อาเซียน (2555) โดย ดร.อมรวิชช์ นาครทรรพ

- ผลการสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-Net) โดย สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ
- ผลการดำเนินโครงการเร่งรัดคุณภาพการอ่านรู้เรื่องและสื่อสารได้ โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

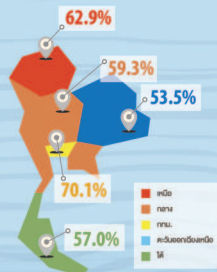
แหล่งรูป

http://www.nadaroon.ac.th/files/2012/07/DSC_2948.jpg

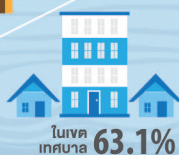
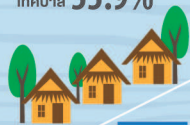
สถิติการอ่านหนังสือของเด็กเล็ก
อายุต่ำกว่า 6 ปี ปี 2556

เด็กเล็กอ่านหนังสือ **58.9%**

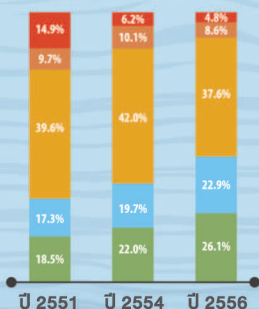
นอกเขตเทศบาล **55.9%**

อ่านมากแค่ไหน

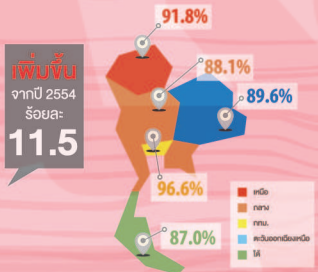
ปี 2554 ปี 2556

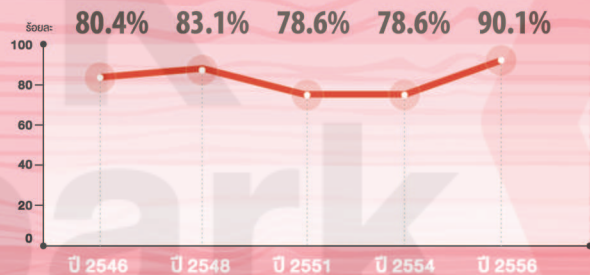
สถิติการอ่านหนังสือของวัยรุ่น
อายุ 15-24 ปี ปี 2556

วัยรุ่นอ่านหนังสือ **90.1%**

ปริมาณการอ่านหนังสือของวัยรุ่นไทยในรอบ 10 ปี

อ่านมากแค่ไหน

ปี 2554 ปี 2556

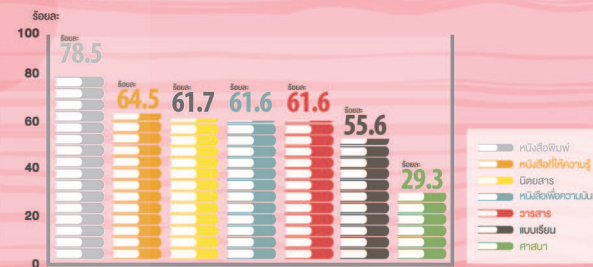
นอกเขตเทศบาล **88.9%**

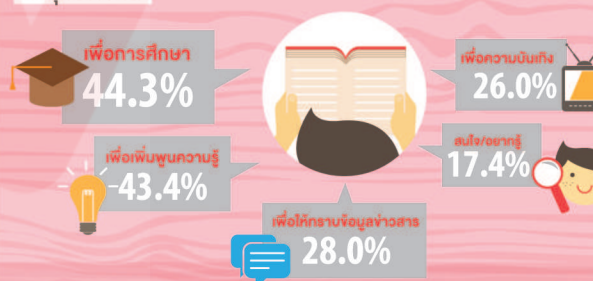
สถิติการอ่านหนังสือของวัยรุ่น
อายุ 15-24 ปี ปี 2556

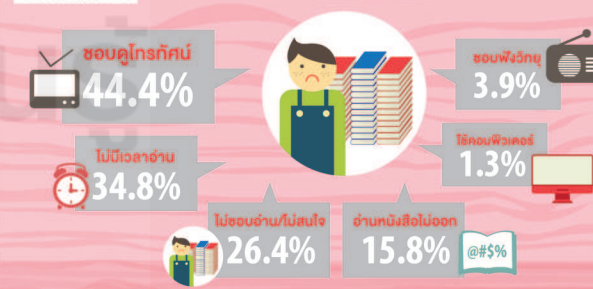
อ่านอะไร

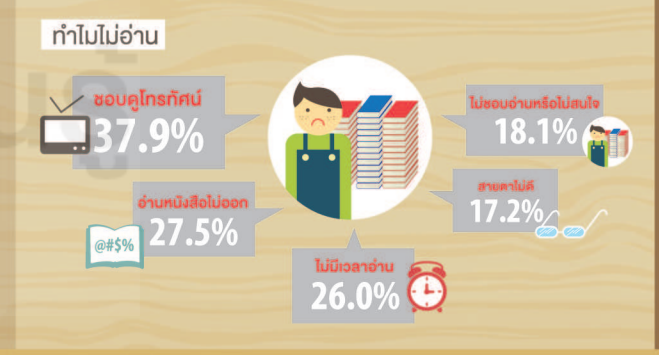
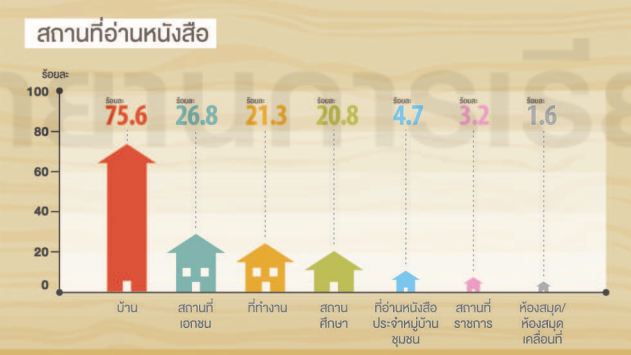
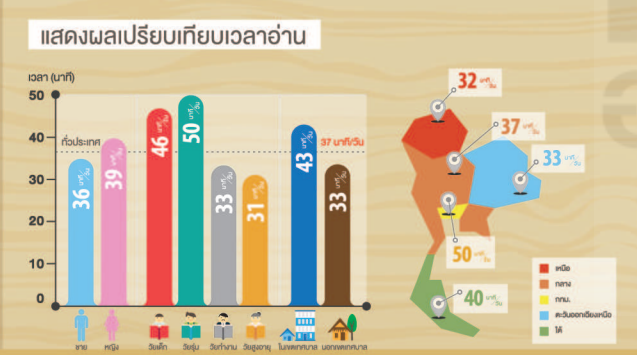
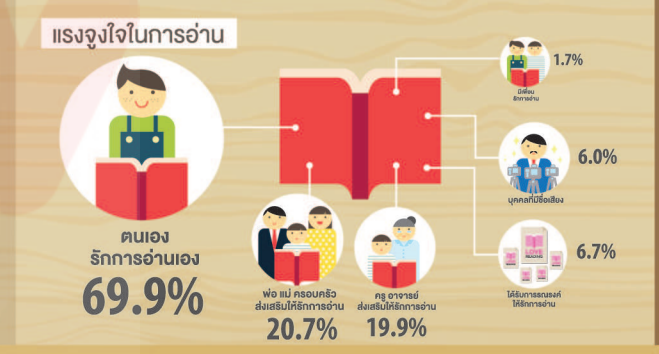
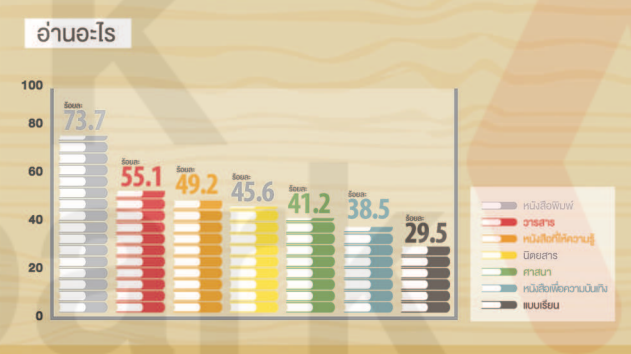
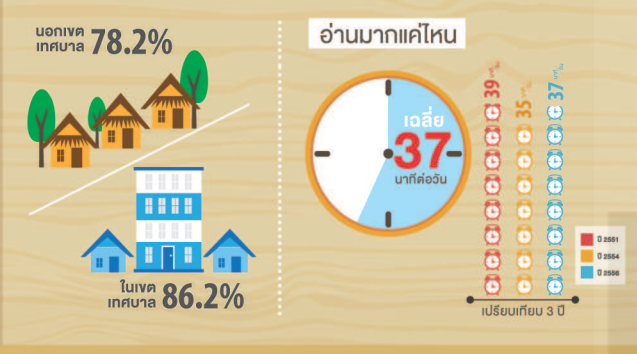
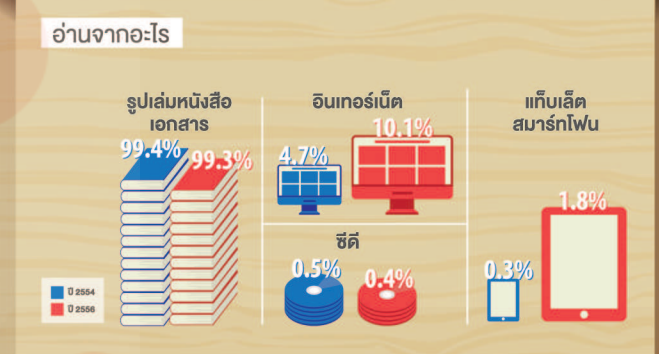
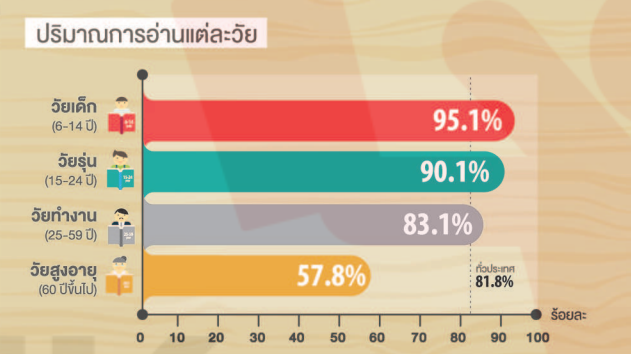
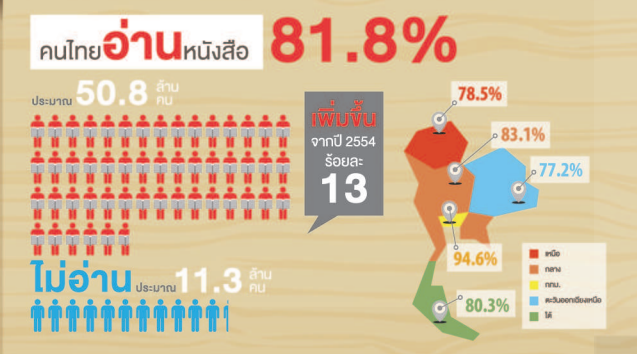
เหตุผลที่อ่าน

ทำไมไม่อ่าน

สถิติการอ่านหนังสือของคนไทย อายุ 6 ปีขึ้นไป ปี 2556

การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ

ปี 2552 นับเป็นปีทองของการส่งเสริมการอ่าน เนื่องจากรัฐบาลได้ออกนโยบายที่สำคัญหลายนโยบาย เพื่อเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ดำเนินงานเกี่ยวกับหนังสือและการส่งเสริมการอ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม กำหนดให้ **การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ** ให้ **วันที่ 2 เมษายนของทุกปี เป็นวันรักการอ่าน** ให้ พ.ศ. 2552–2561 เป็น**ทศวรรษแห่งการอ่าน** และตั้ง **คณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต** เป็นกลไกสำคัญขับเคลื่อนการส่งเสริมการอ่าน โดยมีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เป็นฝ่ายเลขานุการ

มีการคาดหวังว่านโยบายดังกล่าวจะมีผลในการพัฒนาสังคมการอ่านให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านการสร้างภาคีเครือข่ายบรรณารักษ์และส่งเสริมการอ่าน การกำหนดสมรรถนะคนไทยมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ การรณรงค์ให้พ่อแม่และสถานศึกษาส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน การมีหน่วยงานรับผิดชอบในการส่งเสริมการอ่าน และการพัฒนาสื่อส่งเสริมการอ่านหรือสถานที่ที่มีบรรยากาศการอ่าน

ในช่วงแรกๆ คณะกรรมการส่งเสริมการอ่านฯ ได้จัดประชุมเพื่อหารือภารกิจด้านการอ่านอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระจายนโยบายสู่ระดับปฏิบัติ รวมทั้งสามารถสร้างผลกระทบด้านกฎหมาย โดยมีส่วนในการเสนอให้รัฐบาลออก **พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการยกเว้นรัชฎากร (ฉบับ 515) พ.ศ. 2554 ยกเว้นภาษีเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการอ่าน** เพื่อให้บุคคลธรรมดาสามารถนำค่าใช้จ่ายที่ได้บริจาคให้แก่สถานศึกษาของราชการและเอกชนเพื่อใช้ในการจัดหาหนังสือหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมการอ่าน มาหักเป็นค่าใช้จ่ายได้ 2 เท่าของที่จ่ายจริง

แต่เมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ การประชุมของคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านฯ ก็ไม่ได้ดำเนินการต่อ และนโยบายการอ่านเป็นวาระแห่งชาติ และทศวรรษแห่งการอ่าน ก็ค่อยๆ ถูกกล่าวถึงน้อยลงเรื่อยๆ

ยุทธศาสตร์และกรอบการดำเนินงานส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

วิสัยทัศน์

คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาความสามารถและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านเพิ่มขึ้น ด้วยบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านเพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4 พันธกิจ

- 1) ปลูกฝังคุณค่าการอ่านทุกรูปแบบ เพื่อเป็นวิถีในการค้นหาความรู้ และเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่คนไทยทุกวัย
- 2) พัฒนาความสามารถในการอ่าน เขียน และสื่อสารเชิงคิด วิเคราะห์ของคนไทยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 3) พัฒนาสื่อ กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และสร้างพื้นที่การอ่านเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

5 เป้าหมาย

คนไทยได้รับการพัฒนาความสามารถในการอ่านและการรู้หนังสือ ภายในปี พ.ศ. 2555 โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

- 1) ประชากรวัยแรงงานที่เป็นผู้รู้หนังสือในระดับใช้งานได้ในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 97.21 เป็นร้อยละ 99.00
- 2) ประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปที่สามารถอ่านออกเขียนได้มีเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 92.64 เป็น ร้อยละ 95.00
- 3) ค่าเฉลี่ยในการอ่านหนังสือของคนไทยเพิ่มขึ้นจากปีละ 5 เล่ม เป็นปีละ 10 เล่มต่อคน
- 4) แหล่งการอ่านได้รับการพัฒนาและเพิ่มจำนวนให้สามารถจัดบริการได้ครอบคลุมทุกตำบล/ชุมชน อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
- 5) การสร้างภาคีเครือข่ายการอ่านเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

3 ยุทธศาสตร์

- 1) พัฒนาคนไทยให้มีความสามารถในการอ่าน โดยรณรงค์การอ่านเขียนภาษาไทย ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย รวมทั้งบริหารจัดการและสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านของคนไทย
- 2) พัฒนาคนไทยให้มีความรักการอ่าน โดยปลูกฝังและสร้างทัศนคติคนไทยให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอ่านหนังสือและสื่อทุกรูปแบบ ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเป็นภาคีเครือข่ายส่งเสริมการอ่าน และกำหนดมาตรการจูงใจให้ภาคีเครือข่ายร่วมส่งเสริมการอ่านในสังคมไทย
- 3) สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการส่งเสริมการอ่าน โดยแสวงหาภาคีเครือข่ายในการเสริมสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมพัฒนาและเพิ่มจำนวนแหล่งการเรียนรู้ให้สามารถจัดบริการได้ครอบคลุมทุกตำบล/ชุมชน อย่างทั่วถึง ทันสมัย และมีคุณภาพ เพื่อให้การอ่านเป็นที่สนใจมากขึ้น

6 มาตรการ

- 1) ด้านส่งเสริมการสร้างนโยบายและการมีส่วนร่วม
- 2) การสร้างความตระหนักรู้ด้านการอ่าน
- 3) สร้างความเข้มแข็งเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการอ่าน
- 4) การสร้างบุคลากรเพื่อส่งเสริมการอ่าน
- 5) การบริหารจัดการทรัพยากรการอ่าน
- 6) การวิจัยและพัฒนาเพื่อส่งเสริมการอ่าน

5 แผนงาน

- 1) แผนงานรณรงค์สร้างนิสัยรักการอ่าน
- 2) แผนงานเพิ่มสมรรถนะการอ่าน
- 3) แผนงานสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมการอ่าน
- 4) แผนงานเครือข่ายความร่วมมือการอ่าน
- 5) แผนงานการวิจัยและพัฒนาเพื่อการอ่าน

จาก “นครแห่งการอ่าน” ถึง “เมืองหนังสือโลก”

กิจกรรม Mini Library Show
ของ กศน. ฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นพื้นที่นำร่อง
ของโครงการนครแห่งการอ่าน

แนวคิดการทำงานระดับพื้นที่ (Area-based) เป็นที่คุ้นเคยของคนทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชน โดยมีมุมมองว่า การทำงานเชิงวิชาการหรืองานเชิงนโยบาย แม้ว่าจะมีคุณภาพที่ดีแค่ไหน แต่หากขาดการนำลงไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงกับสังคมก็ไม่มี ความหมาย ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงระดับชาติอาจทำได้ยาก ในขณะที่ การขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่เป็นส่วนๆ จะมีความคล่องตัวกว่า และเปิดโอกาสต่อการมีส่วนร่วมของภาคส่วนในพื้นที่ได้ง่ายกว่า อาจเริ่มต้นจากพื้นที่ที่มีความพร้อมสูงเป็นตัวอย่างนำร่อง แล้วนำบทเรียนที่ดีในการทำงานไปขยายผลยังพื้นที่อื่นๆ ต่อไป กรณีตัวอย่างของการทำงานด้วยพื้นฐานทางความคิดเช่นนี้ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ นครแห่งการอ่าน และ กรุงเทพฯ เมืองหนังสือโลก

นครแห่งการอ่าน

แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ริเริ่มที่จะผลักดันให้เกิดนครแห่งการอ่าน โดยร่วมมือกับ กศน. ซึ่งมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการอ่าน อาทิห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ที่ครอบคลุมทุกอำเภอและมีอาสาสมัครอยู่ในชุมชน

กระบวนการส่งเสริมให้เกิดนครแห่งการอ่านมีหลากหลายกระบวนการ เช่น การจัดพิมพ์และเผยแพร่ 108 หนังสือดีสำหรับผู้อ่านแต่ละช่วงวัย การจัดทำตู้หนังสือในบ้านเด็ก การให้บริการรถหนังสือเคลื่อนที่ ฯลฯ โดยกระบวนการที่

เป็นหัวใจของนครการอ่านก็คือ **การพัฒนาศักยภาพแกนนำอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านระดับชุมชน** เพื่อเพิ่มทักษะการดำเนินกิจกรรมสร้างแรงกระตุ้นให้คนสนใจอ่านหนังสือ

สุดท้าย พรหมเกิด ผู้จัดการแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน กล่าวถึงความสำคัญของมีอาสาสมัครการอ่านในหมู่บ้านว่า “จากประสบการณ์ทำงานที่ผ่านมายืนยันว่า ต้องมีอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านในชุมชนเท่านั้นถึงจะสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน จะผ่านอบรมหรือไม่อบรมก็แล้วแต่ แต่ต้องเป็นคนที่มีความสนใจอาสาที่จะทำ มีเส้นทางนี้เส้นทางเดียวเท่านั้นที่จะผลิกแผ่นดินได้ เราเริ่มเห็นความโรยแรงของระบบราชการ จะเห็นว่าพอผู้บริหารถูกย้ายงานก็เริ่มไม่ต่อเนื่อง แต่สำหรับคนที่ทำด้วยใจอาสาเขาจะทำของเขาประจำต่อเนื่อง อยู่ในพื้นที่ น้อยบ้างเลิกบ้างไม่เป็นไร แล้วหน่วยงานที่ประสานงานอยู่กับพื้นที่ค่อยมาชักตอเอา”

นครแห่งการอ่านดำเนินการในพื้นที่นำร่อง 5 จังหวัดที่ กศน. มีความเข้มแข็งคือ ฉะเชิงเทรา ลำปาง ขอนแก่น เพชรบุรี นครศรีธรรมราช ก่อนขยายสู่จังหวัดอื่นๆ อีก 10 จังหวัดในระยะต่อมา กลยุทธ์สำคัญในการดำเนินงานของ กศน. คือ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่มีศักยภาพในพื้นที่ อาทิ องค์กรปกครองท้องถิ่น อสม. ภาคเอกชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน

กรุงเทพฯ เมืองหนังสือโลก

กรุงเทพมหานครได้รับการคัดเลือกจากองค์การยูเนสโกให้เป็น **เมืองหนังสือโลก** (World Book Capital 2013) ลำดับที่ 13 โดยคณะกรรมการเห็นว่าแผนการดำเนินงานของกรุงเทพมหานครมีความหลากหลายสมบูรณ์ มุ่งส่งเสริมการอ่านในกลุ่มเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และชุมชน มีความมุ่งมั่นอย่างสูงที่จะผลักดันให้โครงการบรรลุผล และแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างเข้มแข็งทั้งในและนอกวงการหนังสือ

แผนงานของกรุงเทพมหานครตามพันธสัญญา มี 9 ด้าน คือ การจัดสร้างหอสมุดเมือง (คาดว่าจะเปิดให้บริการปี 2559) การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์การ์ตูนไทย (คาดว่าจะเริ่มดำเนินการต้นปี 2559) โครงการวัฒนธรรมการอ่าน การสร้างวัฒนธรรมความคิด การส่งเสริมการอ่านในเด็กและเยาวชน การส่งเสริมการอ่านหนังสือวิทยาศาสตร์เพื่อความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ การตามหาวรรณกรรมของกรุงเทพมหานคร การส่งเสริมการอ่านหนังสือพัฒนาจิตใจ การส่งเสริมภาคีเครือข่าย 104 องค์กร และการเป็นเจ้าภาพงาน International Publisher Association Symposium โดยมีงบประมาณ 1,400 ล้านบาท

ต้นทุนของกรุงเทพฯ ที่เป็นฐานช่วยหนุนเสริมการดำเนินงานในวาระที่ได้เป็นเมืองหนังสือโลกมีหลายด้าน ทั้งการมีแนวนโยบายที่จะมุ่งสู่มหานครแห่งการเรียนรู้ และการมีห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ในกำกับดูแลจำนวนมาก คือ

ห้องสมุดประชาชน 34 แห่ง ห้องสมุดมิติใหม่ 8 แห่ง ห้องสมุดในโรงเรียน กทม. 436 แห่ง บ้านหนังสือในชุมชน 124 แห่ง และรถห้องสมุดเคลื่อนที่ 7 คัน รวมทั้งมีภาคีส่งเสริมการอ่านทั้งภาครัฐและเอกชนนับร้อยแห่ง

กิจกรรมรณรงค์ที่โดดเด่นของกรุงเทพฯ เมืองหนังสือโลก อาทิ **อ่านลอยฟ้า** โดยจัดพื้นที่สำหรับการอ่านและจำหน่ายหนังสือบริเวณ Sky Walk ตั้งแต่สถานีรถไฟฟ้าสยามถึงศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ **ที่ชวนน้องอ่านกันสนั่นเมือง** ซึ่งอบรมอาสาสมัครเยาวชน จำนวน 2,000 คน เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ด้านวรรณกรรม **การปล่อยหนังสือ** เพื่อแลกเปลี่ยนแบ่งปันหนังสือกว่า 10 ครั้ง **การดักบาตรหนังสือ** การทำบุญแนวใหม่เพื่อนำหนังสือไปบริจาคตามแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในกรุงเทพฯ **35 ปีรางวัลซีไรต์** นิทรรศการและกิจกรรมพูดคุยกับนักเขียนรางวัลซีไรต์ทั้งจากไทยและประเทศในอาเซียน การคัดเลือก**วรรณกรรมไทยในสมัยกษัตริย์กาล** และ **หนังสือเล่มแรก** สำหรับเด็กแรกเกิด เป็นต้น

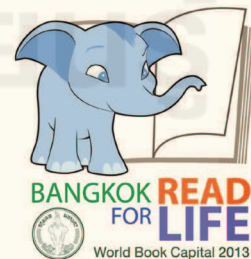
กรุงเทพมหานครคาดว่าจะการได้รับคัดเลือกให้เป็นเมืองหนังสือโลกจะสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ว่า เด็กและเยาวชนจะหันมาอ่านหนังสือเพิ่มขึ้นประมาณ 10-20 เล่มต่อปีจากเดิมที่อ่านหนังสือเฉลี่ยเพียง 5 เล่มต่อปี และช่วยสนับสนุนคนไทยให้มีวัฒนธรรมการอ่านมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ไม่น้อยจากคนในแวดวงหนังสือถึงความยั่งยืนที่จะคงอยู่กับคนกรุงเทพฯ หลังจากผ่านพ้นวาระเมืองหนังสือโลกไปแล้ว เนื่องจากการใช้งบประมาณเน้นไปที่กิจกรรมรณรงค์ที่ให้ผลระยะสั้นและการลงทุนสิ่งปลูกสร้าง

แหล่งข้อมูล

- บ้านหนังสืออัจฉริยะ กทม. จะเชิงตรา นวัตกรรมแห่งการอ่าน โดย หนังสือพิมพ์มติชน 4 พฤศจิกายน 2556
- กรุงเทพฯ เมืองหนังสือโลก จากปีละ 5 เล่มเป็นหัตถ์การอ่าน จาก www.thairath.co.th
- กรุงเทพฯ เมืองหนังสือโลก ชาวกันอ่านสนั่นเมือง จาก www.eduzones.com
- บทสรุป 1 ปี กรุงเทพฯ เมืองหนังสือโลก โดย ไทยพีบีเอส เผยแพร่เมื่อ 14 พฤษภาคม 2557
- ผลงานความสำเร็จเมืองหนังสือฯ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ เว็บไซต์ www.siamrath.co.th/

แหล่งภาพ

- เฟซบุ๊ก กรุงเทพฯเมืองหนังสือโลก www.facebook.com/bkwbc2013
- กทม. จะเชิงตรา www.padrew.net/News55/55_06_01.html

ความเคลื่อนไหวของคนเล็กๆ

ผลงานนิทานชนเผ่าของผู้เข้าร่วม
โครงการสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน
ในกลุ่มชาติพันธุ์

จากการสำรวจสถิติการอ่านของคนไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติทุกครั้ง จะพบว่า คนไทยในต่างจังหวัดมีอัตราการอ่านหนังสือต่ำกว่าคนกรุงเทพฯ และ คนที่อยู่นอกเมืองอ่านหนังสือน้อยกว่าคนที่อยู่ในเมือง แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำด้านการอ่านที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย ทั้งการขาดแคลนหนังสือ การไม่สามารถเข้าถึงห้องสมุดหรือแหล่งเรียนรู้ได้สะดวก หรืออาจยังไม่ได้รับการส่งเสริมมากพอให้เห็นความสำคัญของการอ่าน ในพื้นที่ที่บริการสาธารณสุขของรัฐ กระจายไปได้ไม่ถึงทั่วถึงเหล่านี้ ยังมีคนเล็กคนน้อยอยู่มากมายที่เป็นพลังสำคัญ ในการช่วยเติมเต็มโอกาสในการอ่านให้แก่ผู้ที่อยู่ห่างไกล ตัวอย่างเช่น กลุ่มมะขามป้อม มูลนิธิกระจกเงา กลุ่มระบัดใบ ห้องสมุดพื้นบ้านย่านเวียงเชียงใหม่ โครงการระบบหนังสือหมุนเวียนในมัสยิด กลุ่มสายธาร อ่านเขียนเรียนรู้ชีวิต เครือข่ายนักอ่านไทย และ ร้านหนังสือเล็กๆ ที่บ้านเกิด

กลุ่มมะขามป้อม

ชาวไทยที่เป็นชนกลุ่มน้อยมักมีปัญหาเรื่องการอ่านออกเขียนได้สูงกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากใช้ภาษาชาติพันธุ์ในชีวิตประจำวันมากกว่าภาษาไทย ซึ่งการไม่รู้ภาษาไทย จะเป็นอุปสรรคต่อการออกสิทธิ์ออกเสียงและกลายเป็นพลเมืองชั้นสองในสังคม กลุ่มมะขามป้อมได้ปักหลักสร้างลานศิลปะอยู่ที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้ใช้ศิลปะการละครเป็นสื่อในการเสริมพลังและเปลี่ยนแปลงคนจากภายใน นอกเหนือจากการนำหนังสือดีๆ ไปให้ถึงมือชาวบ้านด้วย **รถซาเล้งหนังสือ** แล้ว

ยังมีโครงการที่โดดเด่นทางด้านการส่งเสริมการอ่านในพื้นที่ชนกลุ่มน้อย ก็คือ **โครงการสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านในกลุ่มชาติพันธุ์** ซึ่งจัดกิจกรรมในพื้นที่ 4 หมู่บ้าน 3 ชนเผ่า

ปิยฉัตร ลินพิมลบูรณ์ วิทยากรกระบวนการของโครงการนี้ กล่าวถึงปัญหาการอ่านที่ได้พบเห็นว่า “เด็กจำนวนมากอ่านหนังสือไม่ออก พวกเขากลัวหนังสือ กลัวว่าหยิบหนังสือขึ้นมาอ่านผิดแล้วจะโดนเหยียด เราเลยเริ่มต้นจากการให้เขาได้เข้ามาอยู่ใกล้กับหนังสือก่อน ซึ่งก็ไม่ได้หมายความว่าต้องอ่านหนังสืออย่างเดียว แต่อาจจะนำหนังสือไปใช้ประโยชน์อื่นๆ ได้อีก จะเป็นผู้เรียนก็ได้ เป็นผู้สอนก็ได้ เป็นผู้ให้ก็ได้ ในกลุ่มเดียวกัน”

กิจกรรมย่อยในโครงการ อาทิ การจัดค่ายให้เยาวชนได้มีทัศนคติเชิงบวกกับการอ่าน การจัดกิจกรรมให้เด็กๆ ได้ฟังเรื่องเล่าปราสาทจากผู้เฒ่าผู้แก่แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นหนังสือนิทานผ่านกระบวนการทางศิลปะ ครูและนักเรียนร่วมกันผลิตหนังสือนิทานเพื่อแจกจ่ายไปยังโรงเรียนต่างๆ

“เมื่อเราประเมินผลระหว่างทางถือว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก ไม่ใช่กับผู้ที่เข้าร่วมเพียงอย่างเดียว แต่เกิดกับคนอื่นๆ ด้วย สิ่งที่เกิดกับผู้เข้าร่วมคือเขาก็ได้ก้าวข้ามความไม่กล้า หรือความรู้สึกที่ถูกกดทับบางอย่าง ยังไม่ถึงขนาดว่าอยากจะกระโดดออกมาเล่าเรื่องชนเผ่าอย่างภาคภูมิใจ แต่เขาก็เห็นทางไป คนในชุมชนเองก็มองว่ากิจกรรมเกิดประโยชน์

กับชุมชน ยิ่งพอเขาเห็นหนังสือที่ทำออกมาเป็นเล่มก็ภูมิใจว่าเขามีส่วนร่วมได้เล่าให้ฟัง เนื้อหาของเรื่องในเล่มนั้นเล่มนี้ มาจากการนั่งคุยกันที่บ้านเขา กับคุณครูทั้ง 4 ชุมชน ก็ได้พลิกบทบาทจากครูที่สอนนักเรียน มาเป็นคนที่ทำงานร่วมกัน บางอย่างนักเรียนก็กลายเป็นผู้สอนครูแทน เราเองก็ไม่คาดคิดว่ามันจะเป็นกระบวนการที่ทำให้เห็นเนื้อในขนาดนี้”

พทุทธ์ พหลกุลบุตร ผู้อำนวยการฝ่ายการศึกษา กล่าวถึงแนวคิดในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของกลุ่มมะขามป้อมว่า “การอ่านเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับเรื่องการเรียนรู้ซึ่งควรจะเป็นการเรียนรู้ไปตลอดชีวิต การอ่านเป็นพื้นฐานของการนำไปสู่การคิด การคิดนำไปสู่การ voice out และการ voice out นำไปสู่การสร้างพลังของภาคประชาชน เมื่อฐานคิดของเราเป็นแบบนี้เวลาที่ทำงานก็จะผสมผสานหลายๆ เรื่องเข้าด้วยกัน เพราะฉะนั้นละครก็จะไม่ใช่ละครอย่างเดียว การอ่านก็จะไม่ใช่การอ่านอย่างเดียว เราไม่ได้มองระดับพื้นผิวแค่ตัวกระบวนการ สิ่งที่มีมั่งลึกกว่านั้นก็คือ กระบวนการเหล่านั้นไปสร้างปัญญาให้กับคนในท้องถิ่น ให้เขาสามารถ voice out สิ่งที่เขาไม่มีพื้นที่จะส่งเสียงออกมาได้หรือเปล่า”

มูลนิธึกระเจงก

การขาดแคลนหนังสือเป็นปัญหาคลาสสิกที่อยู่กับสังคมไทยมายาวนาน เนื่องด้วยงบประมาณที่ไม่เพียงพอจากภาครัฐ การบริจาคหนังสือมือสองจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่พบเห็นได้

จุดคัดแยกและแบ่งประเภทหนังสือของมูลนิธิกระจกเงา และตู้เย็บหนังสือซึ่งดัดแปลงมาจากตู้เย็บเก่า

อยู่ทั่วไป แม้ว่าจะมีผู้ทรงคุณวุฒิในแวดวงหนังสือมองว่ายังเป็น การสร้างความเหลื่อมล้ำในจิตใจของผู้รับมากขึ้นก็ตาม

มูลนิธิกระจกเงาเป็นแหล่งรับบริจาคหนังสือมือสองที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่ง มีการบริจาคมกกว่า 2,000 เล่มต่อวัน มีกระบวนการคัดเลือกหนังสือและแยกประเภทเป็นหมวดหมู่ ด้วยระบบอาสาสมัคร สามารถจัดส่งหนังสือให้กับโรงเรียน ชุมชน วัด หรือหน่วยงานที่ขอรับบริจาคเกือบ 500 แห่งต่อปี ส่วนหนังสือที่ไม่มีคุณภาพพอที่จะส่งต่อ มูลนิธิฯ ก็จะนำไปซังกิโยตซ์เพื่อนำเงินที่ได้มาหมุนเวียนเป็นทุนทำกิจกรรม ส่งเสริมการอ่านหรือจัดพิมพ์นิทานแจกจ่าย

“สำหรับคนไทยจำนวนมาก เรื่องหนังสือไม่ใช่เรื่องในชีวิตประจำวัน คนหาเข้ากินค่าคนในชุมชนแออัด ไม่มีหรอกที่นึกว่าอยากอ่านหนังสือแล้วซื้อมอเตอร์ไซค์ไปห้องสมุดหาหนังสืออ่าน การเอาหนังสือเข้าไปให้ถึงพวกเขาจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งเอาไปไว้ในชุมชนหรือวินมอเตอร์ไซค์ ตัวอย่างเช่น เราให้ทีม DIY ดัดแปลงตู้เย็บเก่าที่มีคนบริจาค เพื่อให้ปิดประตูเก็บหนังสือได้ไม่เปียกฝน เน้นหนังสือประเภทนิตยสารหรือหนังสือที่มีภาพเยอะๆ อ่านจบเร็ว ตอนนั้นวินหลายแห่งแจ้งมาว่าอ่านจบหมดแล้ว อยากให้อาหนังสือไปเปลี่ยนบ้างเราก็เลยกำลังคิดว่าน่าจะหาวิธีการดึงให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในการหมุนเวียนหนังสือต่อไปด้วย” จรรย์ มาลัยกุล หัวหน้าโครงการอ่านสร้างชาติ มูลนิธิกระจกเงา กล่าว

กลุ่มระดับใบ

กลุ่มระดับใบเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็กซึ่งทำงานอยู่ในพื้นที่จังหวัดระนอง และได้รับการสนับสนุนจากแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สสส. ในการทำงานส่งเสริมการอ่านในกลุ่มเด็กเล็ก กลุ่มระดับใบแก้ไขปัญหาคขาดแคลนหนังสือภาพหรือหนังสือนิทานสำหรับเด็กด้วยนวัตกรรมง่ายๆ โดยการ **ใช้กล่องหนังสือเคลื่อนที่** กล่องหนังสือ 100 กล่อง ถูกหมุนเวียนไประหว่างโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกว่าร้อยละ 90 ทั้งจังหวัดระนอง และภาคีเครือข่าย เช่น อบต. 5 แห่งในจังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ อสม. 5 อำเภอ

สุพจน์ องค์กรธนดี ผู้ประสานงานกลุ่มระมัดใบ กล่าวถึง ปัญหาการดูแลเด็กและเยาวชนในช่วงที่ลงพื้นที่ทำงานระยะ แรกว่า ครูประจำศูนย์เด็กเล็กมักดึงความสนใจเด็กๆ ด้วย โทรทัศน์ ซึ่งไม่เหมาะกับเด็กช่วงวัยนี้ที่จำเป็นต้องมีพื้นฐาน พฤติกรรมด้านการเรียนรู้เมื่อเติบโตต่อไป และยังพบอีกว่า ในพื้นที่ต่างจังหวัดมีหนังสือสำหรับเด็กเล็กน้อยมาก ครู บางคนก็ขาดความเอาใจใส่และไม่ค่อยให้ความสำคัญกับ หนังสือเด็กเล็กเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังไม่รู้เรื่องพัฒนาการ ของเด็ก และคิดว่าศูนย์เด็กเล็กเป็นเพียงสถานที่รับเลี้ยงเด็ก เฉยๆ เหมือนผู้ปกครองเอาลูกหลานมาฝากไว้ หนึ่งๆ ที่มี นโยบายออกมาแล้วว่าครูจะต้องมีบทบาทในการพัฒนาและ ยกระดับการศึกษาให้กับเด็กๆ ด้วย

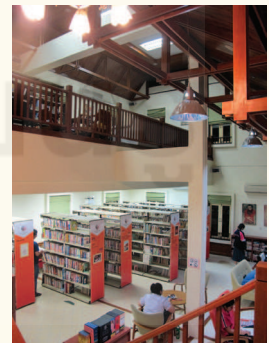
การหมุนเวียนของหนังสือด้วยกล่องหนังสือเคลื่อนที่ส่งผลให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด เพราะเมื่อครูเห็นหนังสือ จำนวนมากที่หมุนเวียนมาให้อ่านก็เกิดความสนใจที่จะอ่าน หนังสือให้เด็กฟังมากขึ้น เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ที่ชัดเจน เช่น ลดพฤติกรรมเกเร ก้าวร้าว ช่วยให้เด็กมีสมาธิ ที่ดี และกล้าแสดงออก หนังสือจึงกลายเป็นสื่อการเรียน การสอนของครูและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาคุณภาพเด็ก ด้วย

ห้องสมุดพื้นบ้านย่านเวียงเชียงใหม่

ช่วงเวลาที่นักเรียน นักศึกษา หรือคนทำงานสะดวกไปใช้ บริการห้องสมุดก็คือช่วงหลังเลิกเรียนหรือหลังเลิกงาน แต่ห้องสมุดของรัฐมักจะมีปิดเร็วตามเวลาราชการ ทำให้ นักอ่านไม่สามารถใช้บริการได้ ห้องสมุดพื้นบ้านย่านเวียง เชียงใหม่ใช้พื้นที่อาคารและสาธารณูปโภคพื้นฐานของหอศิลป์ วัฒนธรรมเชียงใหม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับนครเทศบาลเชียงใหม่ แต่ ห้องสมุดแห่งนี้สามารถเปิดให้บริการตลอด 7 วัน ตั้งแต่เช้า จนถึงสองทุ่ม โดยในช่วงเวลากลางวันมีบรรณารักษ์จาก เทศบาลเป็นผู้ดูแล ส่วนตั้งแต่เย็นเป็นต้นไปจนถึงสองทุ่ม รวมถึงวันจันทร์ซึ่งหอศิลป์ปิดให้บริการ เป็นช่วงเวลาที่ ดำเนินการโดยบรรณารักษ์อาสาสมัครที่หมุนเวียนกันมา ทำหน้าที่

ห้องสมุดแห่งนี้เกิดขึ้นจากพลังแห่งการเสียสละอย่างแท้จริง ของชาวเชียงใหม่ หนังสือกว่าร้อยละ 90 ของห้องสมุด รวม ถึงตู้หนังสือ โต๊ะ เก้าอี้ มาจากการบริจาคและระดมทุนภาย

ใต้แนวคิด **A book I like for the city I love** ทั้ง หนังสือใหม่และหนังสือมือ สองคุณภาพดีถูกจัดส่งมา จากทั่วสารทิศจนกลายเป็น ห้องสมุดดีๆ เพื่อสร้างเมือง ดีๆ และสังคมดีๆ ให้เกิดขึ้น

โครงการระบบหนังสือหมวนเวียนในมัสยิด

อีกหนึ่งพื้นที่ที่สามารถเป็นกรณีศึกษาด้านการสร้างแหล่ง
การอ่านซึ่งใช้ทุนในการบริหารต่ำ ก็คือ **โครงการระบบ
หนังสือหมวนเวียนในมัสยิด** อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่
ซึ่งอาศัยระบบการจัดการของมัสยิดช่วยเสริมให้ระบบหนังสือ
หมวนเวียนดำเนินไป ทุกวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ ชาวบ้าน
จะมารวมตัวกันเพื่อเรียนรู้และปฏิบัติศาสนกิจที่มัสยิดและ
เป็นโอกาสที่จะได้อ่านหนังสือ แต่ละมัสยิดจะมีอาสาสมัคร
5 คน เพื่อดูแลและให้ความรู้เรื่องหนังสือแก่คนในชุมชน การ
หมวนเวียนหนังสือระหว่างมัสยิด 8 แห่ง จะทำทุกๆ 4 เดือน
ผลสำเร็จที่เกิดกับชุมชนก็คือชาวบ้านที่มอ่านหนังสือสามารถ
นำความรู้ด้านการเกษตรไปทดลองทำจนกระทั่งกลายเป็น
อาชีพที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ เป็นคำตอบของคำถามที่
ว่า ทำไมชาวบ้านหรือคนหาเช้ากินค่ำต้องอ่านหนังสือ

มกุฏ อรฤดี ผู้ริเริ่มโครงการนี้ กล่าวถึงความสำเร็จอันยั่งยืน
ที่เกิดขึ้นกับชุมชนว่า “สถิติของกรุงเทพฯ อาจบอกว่าคนไทย

อ่านหนังสือปีละ 2 เล่ม แต่คนที่นั่นอ่านหนังสืออย่างน้อย
ที่สุดคนละ 50 เล่ม ไปมัสยิดสัปดาห์ละครั้งได้หนังสือใหม่
กลับมาอ่านวันละเล่ม เรียบอกเขาตั้งแต่แรกว่า หนังสือเหล่านี้
เป็นสมบัติของพระเจ้า หนังสือจึงไม่เคยหายเลยสักเล่มเดียว
ในจำนวน 8 พันเล่ม”

กลุ่มสายธาร อ่านเขียนเรียนรูชีวิต

กลุ่มสายธาร เป็นกลุ่มการอ่านเล็กๆ ของครูและนักเรียนของ
โรงเรียนสาธตวิทยา จังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มต้นมาจากการ
พยายามชักจูงให้เด็กเข้ามาใกล้โลกของหนังสือและการ
อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีพื้นฐานทางครอบครัวไม่
เข้มแข็ง

นิวัฒน์ บุญญานุรักษ์ ครูผู้ก่อตั้งกลุ่มสายธาร เชื่อว่า
“การได้จมอยู่กับตัวเองนานๆ ในการคิด ในการรับรู้เรื่องราว
ที่คนอื่นเขาถ่ายทอดประสบการณ์มา มันได้ทั้งพลังความคิด
ความรู้ ความเชื่อ ในที่สุดจะพบพลังของตัวเอง จะปลูกฝัง
ความหนักแน่นความมั่นคงในการใช้ชีวิต และเห็นทางออกใน
การใช้ชีวิต” ดังนั้นกระบวนการที่สำคัญไปกว่าการอ่านหนังสือ
ก็คือกระบวนการคิดหลังจากที่ได้อ่านหนังสือไปแล้ว

บ่อยครั้งที่ครูนิวัฒน์ถูกเรียกว่าเป็นครูขบถเพราะใช้วิธีสอน
โดยไม่สอน แต่พยายามจะเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องอ่าน
โดยมีกระบวนการสร้างบรรยากาศเพื่อนำไปสู่การพูดคุย โต้ะ

นักเรียนถูกจัดไว้เป็นกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 4 คน เพื่อเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนทัศนระหว่างกัน มีครูเป็นผู้คอยตั้งคำถามกระตุ้นความคิด โดยคำนึงถึงประสบการณ์และระดับทักษะของผู้เรียนแต่ละคน

เครือข่ายนักอ่านไทย และ ร้านหนังสือเล็กๆ ที่บ้านเกิด

เมื่อปี 2555 ผู้รักการอ่านหนังสือเกือบร้อยคนได้รวมตัวกันก่อตั้ง **เครือข่ายนักอ่านไทย** (Thai Readers Network หรือ TRN) เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้คนไทยทุกท้องถิ่น ได้มีโอกาสอ่านหนังสือดีในราคาถูกหรือฟรีและมีความสุขกับการอ่านมากขึ้น จึงได้มีการระดมทุนมาจัดทำ **หนังสือบนรถโฟล์ค** เป็นห้องสมุดและร้านหนังสือเคลื่อนที่ นำหนังสือดีๆ และกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่สนุกสนานไปสู่เยาวชน กลุ่มเป้าหมายของรถหนังสือคือเยาวชนอายุระหว่าง 6-15 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น ป.1-ม.6 ในโรงเรียนต่างๆ เริ่มต้นนำร่องในพื้นที่ภาคเหนือก่อนจะขยายไปยังพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ต่อไป

หนังสือบนรถโฟล์ค

หลังจากนั้นสมาชิกเครือข่ายนักอ่านไทย ได้มีแนวคิดที่จะเปิด **ร้านหนังสือเล็กๆ ที่บ้านเกิด** ซึ่งเจ้าของร้านจะคัดสรรหนังสือด้วยความพิถีพิถันเอาใจใส่ พร้อมทั้งเป็นหน่วยความรู้เล็กๆ ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารความรู้แก่คนในชุมชนไปด้วย มีเป้าหมายเปิดร้านให้ได้อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่งทั่วประเทศ ร้านที่เปิดให้บริการแล้ว อาทิ **ร้านหนังสือฟรีฟอร์ม Lonely Pai@ถนนคนเดินปาย** จ.แม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นต้นแบบแห่งแรก **ร้านหนังสือเชียงใหม่** **ร้านสุนทรภู่** จ.ระยอง **ร้านหนังสือฟิลาเดลเฟีย** จ.อุบลราชธานี ส่วนในพื้นที่รอบนอกกรุงเทพฯ ได้แก่ **ร้านบางหลวง** เขตภาษีเจริญ และ **ร้านบุษบา** ใกล้สนามบินสุวรรณภูมิ

แหล่งข้อมูล

- ห้องสมุดที่บ้านย่านเวียงเชียงใหม่ เริ่มจากศูนย์ เพื่อชุมชน เพื่อสังคม จากเว็บไซต์ www.creativemove.com
- เปิดโลกการอ่าน เสริมสร้างพัฒนาการทางสมองให้กับเด็ก เว็บไซต์สถานีวิทย์โทรทัศน์เพื่อการศึกษา www.etvthai.tv
- ระเบิดใบ สร้างเด็กเล็กรักการอ่าน จากเว็บไซต์ สสส. www.thaihealth.or.th

แหล่งภาพ

- http://www.matchon.co.th/news_detail.php?newsid=1355993597
- ระบบหนังสือหมุนเวียน กับช่องว่างการอ่านหนังสือที่ลดลง <http://www.bangkokbiznews.com>
- เฟซบุ๊กเครือข่ายนักอ่านไทย www.facebook.com/thaireadersnetwork
- <http://www.samrak.net/media/news/thumbnail/14/90205113514/nw-90205113714.jpg>
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.)

ห้องสมุดมิติใหม่

วัตถุประสงค์หลักของห้องสมุดคือการเป็นแหล่งสารสนเทศและความรู้เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของผู้ใช้บริการ เมื่อครั้งอดีตความรู้จะอยู่ในหนังสือเป็นหลัก แต่ปัจจุบันแหล่งที่มาของความรู้มีหลายช่องทางมากขึ้น รวมทั้งความต้องการของผู้ใช้บริการก็มีความซับซ้อนมากขึ้นด้วย ห้องสมุดหลายแห่งจึงได้ปรับตัวให้เข้ากับโลกความรู้สมัยใหม่ เกิดเป็นห้องสมุดที่มีกายภาพสวยงามน่าใช้บริการ ผสมผสานกับกิจกรรมเพื่อให้ผู้ใช้บริการได้มีประสบการณ์ตรงกับความรู้นำเสนอเนื้อหาเฉพาะด้านที่ผู้ใช้บริการสนใจ มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและให้บริการสารสนเทศแบบดิจิทัล รวมถึงการคิดค้นนวัตกรรมการให้บริการในเชิงรุกเพื่อให้คนเข้าถึงหนังสือได้ง่ายขึ้น

กรณีตัวอย่างห้องสมุดดังต่อไปนี้ คือมิติใหม่ของห้องสมุดที่มีเอกลักษณ์และความแตกต่างเฉพาะตัว โดยไม่ได้ละทิ้งวัตถุประสงค์หลักของความเป็นห้องสมุด

ศูนย์การเรียนรู้เมืองฉะเชิงเทรา

รูปลักษณ์ใหม่และการออกแบบการใช้พื้นที่

ห้องสมุดหลายแห่งได้ปรับปรุงกายภาพของห้องสมุดให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่มีบรรยากาศผ่อนคลายมากขึ้น บ้างก็ออกแบบให้มีสีสันทันสมัยและดูมีชีวิตชีวา ดังเช่นห้องสมุดที่ใช้แนวคิดห้องสมุดมีชีวิต ศูนย์การเรียนรู้เมืองฉะเชิงเทรา

เป็นตัวอย่างของห้องสมุดที่มีสถาปัตยกรรมโดดเด่นสะดุดตา ทั้งภายในและภายนอก อาคารดูคล้ายหนังสือขนาดยักษ์ ซ้อนกัน 4 เล่ม พื้นที่ให้บริการแบ่งออกเป็น 9 โซน ตาม ฟังก์ชันการใช้งานที่แตกต่างกันออกไป ทั้งพื้นที่สำหรับอ่าน หนังสือ ชมภาพยนตร์ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของเมืองแปดริ้ว หรือทำกิจกรรมต่างๆ รวมแล้วมีพื้นที่ถึง 6,000 ตารางเมตร เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีลักษณะ ที่ทันสมัย ปัจจุบันทดลองเปิดให้บริการ 2 ชั้น

การคำนึงถึงผู้อ่านที่หลากหลาย เจาะกลุ่มผู้ใช้ เข้าใจพฤติกรรม

การปลูกฝังการอ่านที่ยั่งยืนคือการเริ่มต้นส่งเสริมอ่านตั้งแต่วัยเยาว์ แต่ห้องสมุดทั่วไปอาจไม่สามารถตอบสนองความอยากอ่านของเด็กได้ เพราะเด็กมีความสนใจเรื่องราวที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ ปัจจุบันห้องสมุดหลายแห่งจึงได้จัด

ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ ห้วยขวาง

พื้นที่การอ่านและหนังสือสำหรับเด็กไว้ด้วย นอกจากนี้ ยังมีห้องสมุดสำหรับเด็กโดยเฉพาะ อาทิ **ห้องสมุดการ์ตูน** ที่ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ ห้วยขวาง ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเต็มไปด้วยหนังสือที่นำพาเด็กไปอยู่ในโลกแห่งจินตนาการ แม้ว่าผู้ใหญ่บางคนจะมองว่าการ์ตูนเป็นหนังสือที่ไร้สาระ แต่จริงๆ แล้วสามารถช่วยสร้างแรงบันดาลใจและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับเด็กๆ ได้ ภายในห้องสมุดมีหนังสือการ์ตูนให้บริการกว่า 7,000 เล่ม มีห้องฉายภาพยนตร์แอนิเมชัน ห้องอ่านนิทาน มุมหนังสือการ์ตูน 3 มิติ และมีพื้นที่จัดกิจกรรม อาทิ การวาดภาพพระบายสีการ์ตูน

การเชื่อมโยงความรู้กับวิถีชีวิต

อีกบทบาทหนึ่งของห้องสมุดนอกเหนือจากการส่งเสริมการอ่านคือการกระตุ้นให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน หรือส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการได้ลงมือปฏิบัติจากประสบการณ์จริง ดังเช่นโครงการ **ศูนย์ความรู้กินได้** โดยความร่วมมือระหว่าง กศน. และ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ดำเนินการปรับปรุงห้องสมุดประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งพื้นที่การใช้งาน สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และเนื้อหาสาระ เกิดเป็นโมเดลใหม่ที่เป็นตัวอย่างของการแปลงความรู้ในหนังสือให้กลายเป็นโอกาสในการสร้างหรือการพัฒนาอาชีพของชาวบ้าน ซึ่งนับเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ด้านการทำมาหากินจะถูกจัดชุดบรรจุใน **กล่องความรู้กินได้**

นิทรรศการเรื่อง แนนกินอีสาน และกล่องความรู้กินได้

เพื่อหมุนเวียนไปตามชุมชนต่างๆ ได้สะดวก เช่น เรื่อง เกษตรอินทรีย์ การถักไหมพรม การเลี้ยงปลาตุ๊ก การแปรรูป ัญญาพืชเพื่อสุขภาพ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอความรู้ ด้วยวิธีอื่นๆ เช่น นิทรรศการ เวิร์คช็อป การเสวนา การทำ ฐานข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและภูมิปัญญา เป็นต้น

การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

ห้องสมุดจำนวนมากได้ปรับตัวให้เข้ากับยุคดิจิทัล โดยนำ เทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้การเข้าถึงความรู้เกิดความสะดวกยิ่ง ขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนากระบวนการสืบค้นหรือการยืมคืน ออนไลน์ การให้บริการคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต การ จัดหาอีบุ๊กหรืออุปกรณ์การอ่านใหม่ๆ เช่นแท็บเล็ต ฯลฯ ตัวอย่างห้องสมุดที่ได้รับการกล่าวถึงว่ามีความไฮเทคระดับ อาเซียนก็คือ ห้องสมุดนิต้า หรือ สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่พัฒนาเป็น E-Library อย่างเต็มตัว มีการจัดหาอีบุ๊กเพื่อเป็นทรัพยากรในการเรียน

บรรยากาศที่ทันสมัยของห้องสมุดนิต้า

การสอนและหาความรู้ของนักศึกษาด้วยการลงทุนค่าลิขสิทธิ์ ราว 10 ล้านบาทต่อปี โดยสามารถสั่งซื้อเข้าห้องสมุดอย่าง รวดเร็วกว่าใน 30 นาที

การตอบสนองความต้องการเฉพาะทางที่หลากหลาย

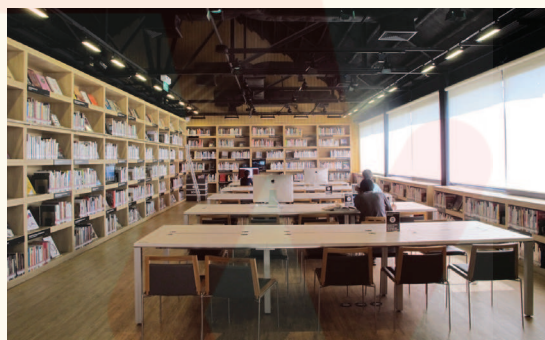
ในอนาคตห้องสมุดเฉพาะทางซึ่งทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของผู้ที่สนใจและเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจะมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น เพราะถึงแม้ว่าปัจเจกบุคคลจะสามารถแสวงหาความรู้ทั่วไปได้ด้วยตนเอง แต่การเข้าถึงความรู้เฉพาะทางด้วยตนเองยังมีต้นทุนค่อนข้างสูง เช่น หนังสือเกี่ยวกับการออกแบบบางเล่มมีมูลค่าหลายหมื่นบาท ดังนั้น ห้องสมุดในลักษณะนี้จึงเริ่มปรากฏให้เห็นเพิ่มขึ้นอย่างมากในรอบสิบปีที่ผ่านมา อาทิ **ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC)** แหล่งค้นคว้าด้านการออกแบบและความคิดสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการไทย ปัจจุบัน TCDC เปิดให้บริการแล้วทั้งที่กรุงเทพฯ และเชียงใหม่ **ห้องสมุดเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม** หรือ KU Eco Library ซึ่งเน้นจุดประกายความคิดเรื่องสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วยการออกแบบห้องสมุดจากเศษวัสดุเหลือใช้ **ห้องสมุดการท่องเที่ยว** ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นแหล่งรวมหนังสือด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นต้น

แหล่งข้อมูล

- ปลูกฝังรักการอ่านกับ "ห้องสมุดการ์ตูนแห่งแรกของประเทศไทย" เว็บไซต์ book.truelife.com
- เช็กอิน "นิค้า ไสวารี" ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์อันดับ 1 เอเชียบนเว็บไซต์ <http://www.thairath.co.th/content/237452>

แหล่งภาพ

- <http://book.truelife.com/news/view/2204613>
- <http://www.manager.co.th/travel/viewnews.aspx?NewsID=956000073144>
- <http://www.ku.ac.th/web2012/resources/upload/content/images/eco-library3.JPG>

ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC) เชียงใหม่

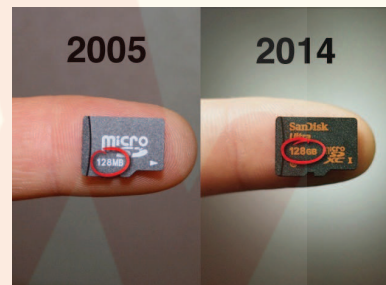
ห้องสมุดเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม KU Eco Library

เทคโนโลยีดิจิทัลกับพฤติกรรมการอ่าน

การให้บริการอินเทอร์เน็ตในเมืองไทยเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี 2538 ในระยะแรกเป็นการเชื่อมต่อสัญญาณผ่านสายโทรศัพท์พื้นฐาน เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้นก็สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแบบไร้สายได้ ทั้ง wi-fi และผ่านสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ การใช้งานอินเทอร์เน็ตได้แพร่หลายอย่างรวดเร็ว จากปี 2547 ที่มีผู้ใช้งานประมาณ 7 ล้านคน เพิ่มขึ้นกว่า 18 ล้านคน ในปี 2556 ทั้งนี้กระทรวงไอซีทีได้สำรวจพบว่า ในปี 2557 คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึง 7.2 ชั่วโมงต่อวัน หรือเท่ากับใช้เวลา 1 ส่วน 3 ของวันอยู่กับหน้าจอ

เดิมทีเดียวการใช้งานข้อมูลออนไลน์เกิดขึ้นผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะหรือคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กเป็นหลัก จนไม่นานมานี้เองได้มีการคิดค้นและทยอยวางจำหน่ายสมาร์ทโฟนและอุปกรณ์แท็บเล็ตระบบปฏิบัติการต่างๆ โดยไอโฟนคินเดิล และแอนดรอยด์ออกมาในปี 2550 ส่วนไอแพดวางจำหน่ายปี 2553 ซึ่งแทบไม่น่าเชื่อว่าในเวลาเพียง 7 ปีเท่านั้น สัดส่วนคนไทยที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตด้วยอุปกรณ์โมบายได้แซงหน้าคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะไปแล้ว

จากผลสำรวจการอ่านของคนไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระบุว่า คนไทยอ่านผ่านสมาร์ทโฟนและอุปกรณ์แท็บเล็ตเพิ่มขึ้นจากปี 2554 ที่มีเพียง 0.3% เพิ่มขึ้นเป็น 1.8% ในปี 2556 แม้จะดูเหมือนเป็นปริมาณที่น้อยนิด แต่อัตราการเติบโตนั้นสูงถึง 6 เท่าตัวในช่วงระยะเวลาเพียงสองปี ส่วนการอ่านทาง

ในระยะเวลาเพียง 10 ปี เทคโนโลยีการจัดเก็บข้อมูลดิจิทัลมีศักยภาพเพิ่มขึ้นหนึ่งพันเท่า

คอมพิวเตอร์เพิ่มขึ้นประมาณ 2.5 เท่า ขณะที่การอ่านจากหนังสือหรือกระดาษลดลงเพียงเล็กน้อย ซึ่งให้เห็นว่าอุปกรณ์ไอทีมิได้ส่งผลกระทบต่อ การอ่านหนังสือที่เป็นกระดาษแต่อย่างใด แต่มีแนวโน้มที่คนจะอ่านผ่านช่องทางที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งที่เป็นหนังสือกระดาษ อุปกรณ์ไอที และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ในต่างประเทศมีการวิจัยไว้ว่า สิ่งแวดล้อมแบบดิจิทัลซึ่งคนรุ่นใหม่สามารถเชื่อมต่อกับจักรวาลแห่งข้อมูลข่าวสารได้ ทุกที่ทุกเวลาเพียงปลายนิ้วสัมผัส ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยตรงต่อพฤติกรรมการอ่านของมนุษย์ คนรุ่นใหม่จะเลือก

เพื่อนอ่านเฉพาะสิ่งที่ต้องการจะนำไปใช้ประโยชน์ เครื่องมือการค้นหา (search engine) จะช่วยอำนวยความสะดวกให้ข้อมูลที่ต้องการปรากฏอยู่ตรงหน้าในเวลาไม่กี่วินาที การอ่านผ่านทางหน้าจอก็จะเป็นกวาดสายตารวดเร็ว โดยมุ่งความสนใจไปที่คำสำคัญ (keyword) และไม่เป็นเส้นตรง (non-linear reading) นอกจากนี้การอ่านอย่างลึกซึ้งจะเกิดขึ้นน้อยลงและการจดจ่อกับเนื้อหาที่อ่านก็จะน้อยลงด้วย

ปกรณ์ สันติสุนทรกุล ผู้ก่อตั้งเว็บไซต์เด็กดี กล่าวถึงพฤติกรรมกรรมการอ่านของคนยุคใหม่ไว้ว่า “คนจะรู้สึกว่าจะเข้าถึงข้อมูลเมื่อไหร่ก็ได้ อยากรจะได้อะไรก็กดเสิร์ชดู แล้วก็ดูคร่าวๆ หยิบๆ เพราะฉะนั้นก็อาจจะนำกังวลสำหรับการหาความรู้ใหม่ๆ เราจะเห็นว่าแม้แต่ข่าวต่างๆ หรือบทความต่างๆ ที่พีคอยู่บนโซเชียลเน็ตเวิร์คบางทีก็ไม่ได้มีคุณภาพมาก มีแต่อะไรที่หยาบๆ คร่าวๆ เน้นเร็ว เน้นดูฮือฮา จริงๆ แล้วก็ต้องรณรงค์คนที่ เป็นผู้สร้างคอนเท้นท์ออนไลน์ให้สร้าง

คอนเท้นท์ที่ดีมีคุณภาพ ซึ่งผมว่าช่วงนี้เป็นช่วงปรับตัว ไม่ใช่ว่ามันจะแยะแบบนี้ไปตลอด ต่อไปคอนเท้นท์ที่ฉาบฉวยในโลกออนไลน์อาจได้รับการตอบรับที่น้อยลง”

เทคโนโลยี 2.0 ทำให้โลกการอ่านออนไลน์ไม่ใช่การสื่อสารทางเดียวจากเว็บมาสเตอร์หรือผู้พัฒนาเนื้อหา แต่ผู้อ่านสามารถแสดงความคิดเห็น แชร์ข้อมูล รวมทั้งสวมบทบาทเป็นผู้สร้างเนื้อหาด้วยตัวเอง ชุมชนนักอ่านออนไลน์ในช่วงสิบปีนี้จึงเติบโตอย่างเห็นได้ชัด ยกตัวอย่างเช่น **เว็บไซต์เด็กดี** ซึ่งมีเยาวชนลองเขียนนิยายออนไลน์แบ่งปันกันอ่านนับแสนเรื่อง ก็จะมีผู้อ่านที่คอยเขียนแนะนำหรือวิจารณ์ขยายในเว็บ นอกจากนี้ยังมี **Immortalbook** กลุ่มคนที่บอกเล่าเรื่องราวหนังสือดีที่ตนมีอยู่ผ่านทางโซเชียลมีเดีย พร้อมทั้งจัดส่งหนังสือนั้นทางไปรษณีย์ให้ผู้อื่นได้อ่านต่อๆ กันไปตามลำดับการจอง เป็นต้น

อุทยานการเรียนรู้

แหล่งข้อมูล

- รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2557 โดย สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- การสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2547-2556 โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- บทความวิจัย Reading behavior in the digital environment: Changes in reading behavior over the past ten years จากเว็บไซต์ <http://www.emeraldinsight.com/>

แหล่งภาพ

- <http://ux.stackexchange.com>

ขบวนการส่งเสริมการอ่าน ในกลุ่มเด็กเล็กและเด็กปฐมวัย

หนังสือและของเล่นในถุงหนังสือเล่มแรก
และบทบาทของครอบครัวในการส่งเสริม
ให้เด็กรักหนังสือ

หน้าที่ทองสำหรับการพัฒนาสมองและการเรียนรู้ของเด็กอยู่ในช่วง 6 ปีแรกของชีวิต ในช่วงเวลาดังกล่าวกระบวนการสร้างเซลล์สมองจะทำงานอย่างเต็มที่ โดยการเพิ่มเซลล์สมองควบคู่กับการสร้างเส้นใยประสาทอย่างรวดเร็ว จนเติบโตเทียบเท่า 80% ของสมองผู้ใหญ่ สมองจะทำหน้าที่นี้ไปจนถึงอายุ 10 ขวบและจะเริ่มขจัดข้อมูลที่ไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวันทิ้งไป เพื่อให้ส่วนที่เหลือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด หลังจากวัยนี้ไปแล้วสมองจะไม่มีเพิ่มเซลล์อีก แต่จะเป็นการพัฒนาของโครงข่ายเส้นใยประสาท

ในประเทศไทย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางสมองของเด็กเล็กเพิ่งเป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวางในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดการตื่นตัวในด้านการดูแลเด็กวัย 0-6 ขวบ ทั้งด้านโภชนาการ การเรียนรู้ผ่านการเล่น การเรียนรู้อย่างมีความสุข การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม รวมทั้งเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของขบวนการส่งเสริมการอ่านด้วย

โครงการส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กเล็กที่เป็นที่รู้จักกันดีในระดับสากล คือโครงการ **Book Start** ซึ่งมีต้นกำเนิดในประเทศอังกฤษ นับเป็นโครงการระดับชาติโครงการแรกของโลกที่ว่าด้วยหนังสือสำหรับเด็ก มีวัตถุประสงค์ให้เด็กเล็กในอังกฤษทุกคนได้รับโอกาสและการสนับสนุนให้รักหนังสือและการอ่าน

โดยการส่งเสริมให้พ่อแม่อ่านหนังสือให้ลูกฟังตั้งแต่อายุ 6-9 เดือน พ่อแม่จะได้รับแจก **ถุงหนังสือเล่มแรก** เมื่อพาลูกไปตรวจสุขภาพที่สถานอนามัย ภายในถุงประกอบด้วยหนังสือนิทาน 2 เล่ม คู่มือแนะนำการเลี้ยงลูกด้วยหนังสือ รายชื่อหนังสือดี แผนที่จะแนะนำห้องสมุดละแวกบ้าน ฯลฯ ส่วนประเทศในเอเชียที่นำแนวคิดและวิธีการจากโครงการนี้มาปรับประยุกต์ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้

สำหรับประเทศไทย มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็กได้ศึกษาแนวทางดังกล่าว แล้วริเริ่มโครงการหนังสือเล่มแรกมาตั้งแต่ปี 2547 โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหลายแห่งจนสามารถดำเนินงานอย่างต่อเนื่องนับสิบปี อาทิ สภาการศึกษา สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ กรมอนามัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ในปี 2552-2556 โครงการหนังสือเล่มแรกได้กลายเป็นนโยบายของรัฐบาล โดยมีกระทรวงสาธารณสุขเป็นเจ้าภาพในการแจกถุงหนังสือสำหรับเด็กแรกเกิดให้กับพ่อแม่

เรื่องศักดิ์ ปิ่นประทีป กรรมการผู้จัดการมูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก กล่าวถึงความสำเร็จของโครงการหนังสือเล่มแรกไว้ว่า “ในอเมริกามีการวิจัยว่าหากคนเรามีการทำอะไรซ้ำๆ ในเวลาเดิมๆ อย่างสม่ำเสมอได้ครบ 21 วัน สิ่งนั้นจะกลายเป็นนิสัย ผลของการอ่านหนังสือให้เด็กปฐมวัยฟัง ตามแนวทางของโครงการ Book Start ก็เช่นกัน เมื่อทำติดต่อกันไปแล้ว 3 สัปดาห์เด็กจะเริ่มติดหนังสือ เพียง 4 เดือน

เด็ก 83% มีพัฒนาการดีขึ้นมากจนพ่อแม่สังเกตเห็นได้ และเด็กสามารถพูดได้ภายในขวบปีแรก การที่พ่อแม่อ่านหนังสือให้ลูกฟังโดยหันหน้าเข้าหากัน ทำให้เด็กเรียนรู้ภาษาจากการอ่านปาก จึงหัดพูดได้เร็ว อีก 17% ที่ไม่ประสบความสำเร็จมักอยู่ในพื้นที่กรุงเทพฯ ซึ่งเด็กถูกลี้นด้วยคนอื่นแทนพ่อแม่ซึ่งไม่ใช่ปู่ย่าตายาย พี่เลี้ยงส่วนใหญ่ทำงานบ้านอื่นๆ ไปด้วย อาจไม่เห็นความสำคัญของการอ่านหนังสือให้เด็กฟัง”

อาจกล่าวได้ว่าในรอบ 10 ปีมานี้ การเคลื่อนไหวรณรงค์เกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัยดำเนินไปอย่างคึกคัก นอกเหนือจากโครงการ Book Start ยังมีภารกิจดำเนินงานของหลากหลายองค์กร ไม่ว่าจะเป็น โครงการส่งเสริมการอ่านในแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) ของ สสส. ซึ่งต่อมาได้ยกระดับเป็นแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน (สสวอ.) โครงการเด็กหัวแหลมของสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (OKMD) การหมุนเวียนกล่องหนังสือไปยังศูนย์เลี้ยงดูเด็กเล็กของกลุ่มระดับไป การทำรายการวิทยุกระตุ้นให้ชุมชนอ่านหนังสือให้เด็กฟังของกลุ่มลูกเหรียญ เป็นต้น

“งานวิจัยของสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่า มีครัวเรือนไทยเพียง 40.7% เท่านั้นที่มีหนังสือเด็กเล็กอยู่ในบ้านอย่างน้อย 3 เล่ม ตามเกณฑ์ที่ทางยูนิเซฟกำหนดเอาไว้เป็นมาตรฐานด้านสภาพแวดล้อมการอ่านสำหรับเด็ก ตัวเลขนี้ไม่ค่อยกระตือรือร้นเท่าไรไม่ว่าจะสำรวจกี่ครั้ง แต่โอกาสที่พ่อแม่

จะได้หยิบยืมหนังสือจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้นขึ้นมาขึ้น เราเลยอยากเรียกร้องให้มีห้องสมุดเด็กเล็กในชุมชนให้ทั่วถึงมากกว่านี้ ในขณะที่องค์กรภาคประชาสังคมที่มองเห็นความสำคัญของเรื่องนี้เขาก็พยายามทำจุดหมุนเวียนหนังสือกันเอง เช่น ทำตะกร้าหนังสือ หรือเปิดบ้านของตนเองเป็นห้องสมุด เพื่อให้คนอื่นได้อ่าน” สุดใจ พรหมเกิด ผู้จัดการแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ให้ความเห็นพร้อมทั้งตั้งข้อสังเกต

ในเร็วๆ นี้ ประเทศไทยกำลังจะมีแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กเล็ก โดยเฉพาะแห่งแรก คือ **ห้องสมุดเด็กปฐมวัย** ซึ่งเกิดจากความร่วมมือระหว่างมูลนิธิหนังสือเพื่อเด็กและสถาบันราชานุกูล ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมูลนิธิสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยการปรับปรุงภูมิทัศน์และอาคารของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการราชานุกูลม่วงแค ซอยเจริญกรุง 34 ซึ่งจะเป็นแหล่งรวมหนังสือดี

แหล่งข้อมูล

- สื่อสร้างสรรค์เด็กมีน้อย จ๊อบบ์ พ.ร.บ.กองทุนสื่อ จากเว็บไซต์ www.manager.co.th เผยแพร่เมื่อ 7 พฤศจิกายน 2557
- วิดีโอ กรุงเทพเมืองหนังสือโลก รายการสยามสารภาพ รายการสยามสารภาพ ประจำวันที่ 23 เมษายน 2556 ตอน กรุงเทพ เมืองหนังสือโลก <http://www.musicvideos.com>
- 10 ปี หนังสือเล่มแรก โดย แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สสส. ปี 2557
- กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัย ช่วยเด็กไทยเท่ากันสื่อร้าย จากเว็บไซต์ www.thaihealth.or.th เผยแพร่เมื่อ 7 กันยายน 2557

แหล่งภาพ

มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก www.thaiabby.in.th

สำหรับเด็กเล็กทั้งของไทยและต่างประเทศ และมีพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย ไม่ว่าจะเป็นเด็กปกติหรือเด็กพิเศษ คาดว่าจะเปิดให้บริการได้ในเดือนเมษายน 2558

ขณะเดียวกัน ภาคประชาชนก็พยายามที่จะผลักดันโครงสร้างทางกฎหมายให้เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการอ่านในกลุ่มเด็ก ดังเช่นการเข้าชื่อเสนอ **พ.ร.บ. กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์** ซึ่งมีสาระสำคัญคือการจัดตั้งกองทุนสำหรับเด็กผลิตสื่อสีขาวเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพฤติกรรมที่ดีของเด็ก อันรวมถึงกลุ่มเด็กเล็กและเด็กปฐมวัยด้วย ร่างกฎหมายนี้ได้ผ่านขั้นรับหลักการของรัฐสภาแล้ว แม้จะมีข่าวคราวว่าอาจมีอุปสรรคจากความคิดเห็นที่แตกต่างกันอยู่บ้างก็ตาม แต่หลายฝ่ายก็ตั้งความหวังไว้ว่าเนื้อหาสำคัญในร่างคงได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนรอบคอบและสามารถประกาศบังคับใช้ได้ในที่สุด

ความเคลื่อนไหวอย่างคึกคักตลอดสิบปีที่ผ่านมา ทั้งในด้านองค์ความรู้และความเข้าใจเรื่องการเรียนรู้ของเด็กตามพัฒนาการทางสมอง การรณรงค์และการสร้างสานภาคีตลอดจนการเกิดขึ้นของพื้นที่การอ่านและกฎหมายตั้งข้างต้นคือรูปธรรมที่สะท้อนถึงความเติบโตของขบวนการส่งเสริมการอ่านในกลุ่มเด็กเล็กและเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี

การเติบโตของพื้นที่การอ่านแนวใหม่

ประเทศไทยมีพื้นที่สาธารณะที่สร้างสรรค์ไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมืองที่สามารถพบเห็นสถาบันเชิงหรือห้างสรรพสินค้าได้ง่ายกว่าแหล่งเรียนรู้ ทั้งที่แท้จริงแล้วมีคนจำนวนมากที่ต้องการพื้นที่สำหรับอ่านหนังสือ พบปะพูดคุย ขบคิดเรื่องงาน และนั่งพักผ่อนหย่อนใจนอกบ้านหรือนอกออฟฟิศ แต่สถานที่ลักษณะนี้ก็ยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการ ดังเช่นที่มีชาวเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา ร้านกาแฟและร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดออกประกาศห้ามไม่ให้มีการสอนพิเศษหรือติวหนังสือที่ร้าน

“เมืองไทยมีผ้า มีที่เกี่ยวกินเหล้า มีห้างสรรพสินค้าเยอะแยะ แต่เราขาดสถานที่สำหรับอ่านหนังสือ ถ้ามีสถานที่แบบนี้มากๆ เด็กไทยจะฉลาดขึ้นอีกเยอะ เด็กไทยนี้ฉลาดอยู่แล้วถ้าไม่ฉลาดไปไม่ได้หรอกเพราะสภาพแวดล้อมสังคมเป็นแบบนี้ มีสิ่งจูงใจไปในทางเลวเยอะแยะไปหมด ถ้าหนูเขาเขาจะไปได้อีกไกลขนาดไหน ห้องสมุดไทยถ้ายอมให้เด็กคุยกันแล้วเอาน้ำให้เขากิน เด็กจะเข้ากันเต็มห้องสมุดเลย” เอนก จงเสถียร เจ้าของ ร้าน **Too Fast To Sleep** กล่าวถึงแรงบันดาลใจในการสร้างร้านอ่านหนังสือ 24 ชั่วโมง

ปัจจุบันเริ่มมีธุรกิจที่ให้บริการพื้นที่อ่านหนังสือเพิ่มขึ้น โดยมักผสมผสานไปกับร้านกาแฟหรือร้านอาหารและเปิดให้บริการจนถึงช่วงค่ำหรือดึก เช่น ร้าน Too Fast To Sleep ร้าน Think Tank ร้าน ไล้-บรา-รี่ ร้านมาหาสมุด และร้าน Librarianista ฯลฯ ปรัชญา เตียวเจริญ เจ้าของ ร้าน Think Tank วัย 28 ปีมองเห็นว่าธุรกิจลักษณะนี้ยังเติบโตได้อีกมากเพราะตลาดยังมีความต้องการสูง

“เมื่อ 6-7 ปีที่แล้วร้านกาแฟที่เปิด 24 ชั่วโมงมีน้อยมาก บางทีเราอ่านหนังสือถึงห้าทุ่มกว่าก็จะต้องเตรียมเก็บของกลับบ้านแล้ว ผมเห็นว่าตรงนี้ยังเป็นช่องว่างอยู่ซึ่งในตลาดยังไม่ค่อยมี เดี่ยวนี้นั่นอยู่นอกบ้านเยอะขึ้น เลิกงานอาจจะดึกขึ้น มีโอกาสที่คนจะเข้าร้านหลัง 4-5 ทุ่มและอาจอยู่ยาวถึงตี 1-ตี 2 เช่นกลุ่มคนทำงานฟรีแลนซ์ หรือนัดเพื่อนมาคุยหลังเลิกเรียน”

ร้าน Too Fast To Sleep

นอกจากพื้นที่การอ่านที่อิงอยู่กับร้านกาแฟหรือร้านอาหารแล้ว ยังมีพื้นที่การอ่านรูปแบบใหม่ๆ ที่พยายามเคลื่อนตัวไปหาและขยับเข้าใกล้วิถีชีวิตของผู้คนมากขึ้น ด้วยแนวคิด “ที่ไหนๆ ก็อ่านได้” และ “นำหนังสือถึงมือคนอ่าน” โดยไม่จำเป็นที่คนอ่านจะต้องเดินทางมายังห้องสมุดเท่านั้น ไม่ว่าจะ เป็น **บ้านหนังสืออัจฉริยะ** ที่ กศน. ได้ผลักดันให้เกิดขึ้นในระดับหมู่บ้านนับพันแห่ง **ตู้เย็นหนังสือ** ของมูลนิธิกระจกเงา ซึ่งตั้งอยู่ตามชุมชนหรือวินมอเตอร์ไซด์เพื่อให้ผู้อ่านเข้าถึง

หนังสือได้ง่ายขึ้น **หนังสือบนรถไฟล์ด (Books on the Bus)** ของกลุ่มเครือข่ายนักอ่านไทย นำหนังสือดีๆ ใส่รถเคลื่อนที่ไปให้บริการและจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่สนุกสนานให้กับเยาวชนตามโรงเรียนต่างๆ ในพื้นที่ภาคเหนือ **กล่องหนังสือเคลื่อนที่** ของกลุ่มระบัดใบที่จังหวัดระนอง ซึ่งจัดชุดหนังสือใส่กล่องพลาสติกใบใหญ่หมุนเวียนไปตามชุมชนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจนทั่วทั้งจังหวัด **ห้องสมุดสองเล** ซึ่งเกิดขึ้นจากจิตสาธารณะของปัจเจกชนธรรมดาๆ ที่เห็นความ

ห้องสมุดสองเล จังหวัดสงขลา

Creative and Meeting Place (C.A.M.P.) จังหวัดเชียงใหม่

แหล่งข้อมูล

Too Fast To Sleep แหล่งมั่วสุม (ทางปัญญา) แห่งใหม่ โดย มติชนทีวี

Think Tank' ร้านกาแฟ 24 ชั่วโมง จากรายการคลื่นความคิด เว็บไซต์ <http://mcot-web.mcot.net>

มาดุนแนวคิดที่ MOBILE OPERATOR ทุ่มทำ COMMUNITY แหล่งรวมตัวคนรุ่นใหม่ พร้อมพาทีวี "C.A.M.P AIS @ เชียงใหม่" จากเว็บไซต์ www.mxphone.net/

แหล่งภาพ

เฟซบุ๊กห้องสมุดสองเล www.facebook.com/2lesongkhal

<http://www.bkkmenu.com/uploads/content/img/gallery/highlight/Think-Tank-third-place--Think-Tank-Third-09.jpg>

สำคัญของการอ่านแล้วอุทิศพื้นที่ส่วนหนึ่งที่บ้านและหนังสือ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น นอกจากนี้ที่อยู่อาศัยสมัยใหม่ อย่างคอนโดมิเนียมหลายโครงการก็เริ่มมีแนวคิดที่จะสร้าง **ห้องสมุดในคอนโดเนียม** ในฐานะที่เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงภาพลักษณ์การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นชุมชนที่น่าอยู่ นอกเหนือไปจากการมีสปอร์ตคลับ สวนหย่อม หรือระบบรักษาความปลอดภัยที่ดี

ในอีกด้านหนึ่งก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า วิถีชีวิตของคนเมืองหรือคนสมัยใหม่จะสัมพันธ์กับห้างสรรพสินค้ามากขึ้น การสร้างพื้นที่สำหรับการอ่านหรือการเรียนรู้ไว้ในห้างก็จะช่วยเพิ่มทางเลือกที่สร้างสรรค์ให้คนเมือง นอกเหนือไปจาก **ทีเคพาร์ค** ซึ่งเป็นห้องสมุดแห่งแรกที่ตั้งอยู่ในห้างสรรพสินค้า ตอนนี้ก็เริ่มมีพื้นที่ที่การอ่านสาธารณะอื่นๆ เกิดขึ้น เช่น **Creative and Meeting Place (C.A.M.P.)** ที่ห้างสรรพสินค้าเมญ่า จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีพื้นที่ถึง 737 ตารางเมตร ความจุ 290 ที่นั่ง

เทศกาลหนังสือ

เทศกาลหนังสือ (Book Fair) หรืองานออกร้านจำหน่ายหนังสือระดับชาติของไทยมีมาตั้งแต่ปี 2515 ในชื่อ **สัปดาห์หนังสือแห่งชาติ** จัดขึ้นครั้งแรกที่โรงละครแห่งชาติ จากนั้นมีการย้ายสถานที่จัดงานไปหลายแห่ง ได้แก่ สวนลุมพินี โรงเรียนหอวัง ท้องสนามหลวง ศาลากลางผดุงกรุงเกษม ฯลฯ จนเมื่อปี 2546 ได้ปรับเปลี่ยนเป็นงาน **สัปดาห์หนังสือนานาชาติ** และย้ายสถานที่จัดงานมาที่ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา สีสันที่อยู่คู่กับงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติตั้งแต่ปีแรก คือการประกาศรายชื่อจาก **การประกวดหนังสือดีเด่น 9 ประเภท** ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้ผู้อ่านมีแนวทางในการเลือกหนังสือที่ดี รวมทั้งเป็นการยกระดับคุณภาพการผลิตหนังสือของไทย บัญชีแฟรงก์งานใหญ่อีกงานหนึ่งก็คือ **งานมหกรรมหนังสือระดับชาติ** ซึ่งจัดโดยสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2539 ซึ่งจัดขึ้นในช่วงเดือนตุลาคมของทุกปี

เทศกาลหนังสือทั้งสองงานเป็นโอกาสที่นักอ่านในกรุงเทพฯ และพื้นที่ใกล้เคียงตั้งตารอคอย เพราะเป็นโอกาสที่ได้เลือกหาหนังสือจำนวนมากจากหลากหลายสำนักพิมพ์ ได้พบปะนักเขียนที่ตนชื่นชอบ และได้ซื้อหนังสือราคาพิเศษที่ต่ำกว่าราคาขายหน้าร้าน

บรรยากาศงานานสัปดาห์หนังสือฯ ครั้งที่ 41 ปี 2556

ในช่วงปกติ ส่วนประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้ผลิตหนังสือก็คือ เป็นโอกาสได้พบผู้ซื้อโดยตรงและเป็นการกระตุ้นยอดขายของสำนักพิมพ์ กล่าวกันว่า ยอดขายในช่วงออกงานของสำนักพิมพ์บางแห่งสูงจนสามารถใช้หล่อเลี้ยงการดำเนินงานกิจการได้ตลอดปี

ในรอบสิบปีที่ผ่านมา กระแสความนิยมในงานเทศกาลหนังสือเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนมีผู้เข้าร่วมงานทะลุหลักล้านคน ปี 2556 มีผู้ร่วมงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติกว่า 1.7 ล้านคน มียอดขายหนังสือกว่า 600 ล้านบาท หนังสือหมวดที่ขายดีสูงสุดคือกลุ่มการ์ตูนรองลงมาคือนวนิยาย ส่วนปี 2557 มีผู้ร่วมงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติกว่า 1.9 ล้านคน เกิดเงินสะพัด 700 ล้านบาท ถือว่าสูงที่สุดเท่าที่มีการจัดงานลักษณะนี้ในเมืองไทย หนังสือที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือหนังสือแนววัยรุ่นและการ์ตูน

จรัญ หอมเทียนทอง นายกสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทยตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับกระแสนิยมของเทศกาลหนังสือว่า “การที่มีคนเข้าร่วมงานหนังสือมาก มันมีนัยยะที่บอกเราได้หลายประการ ข้อแรกคือร้านหนังสือในเมืองไทยไม่ตอบโจทย์ผู้ซื้อหรือนักอ่านใช้หรือไม่เขาจึงรู้สึกว่าจะไปซื้อที่งานหนังสือดีกว่า เพราะมีหนังสือหลากหลายมากกว่า มีเสน่ห์มากกว่า ข้อสองคือเด็กและเยาวชนไปงานมากขึ้น งานสองสามครั้งหลังมานี้เด็กที่เข้าร่วมงานเป็นเด็กต่ำกว่ามหาวิทยาลัย ซึ่ให้เห็นว่าคนไทยอยากอ่านหนังสือ

แต่ไม่มีหนังสือให้เขาเห็น คนทำหนังสือผลิตออกมาเยอะแต่ทำไมผู้ซื้อถึงไม่เห็น ใช้หรือไม่ว่าร้านหนังสือมีปัญหา เพราะร้านหนังสือสวมหมวกหลายใบ ก็เลยขายหนังสือของสำนักพิมพ์ตัวเองเป็นหลัก ข้อที่สามคือคนส่วนหนึ่งอยากจะมาเจอนักเขียน ในบรรยากาศอบอุ่นเป็นกันเอง ถ้าเราเปรียบเทียบงานเมื่อ 20 ปีที่ผ่านมาที่จัดอยู่ข้างคลองผดุงกรุงเกษมตอนนั้นไม่ค่อยมีคนมา แสดงว่าตลาดหนังสือมันเปลี่ยนไป”

แม้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว สำนักพิมพ์ที่ร่วมออกร้านในงานบู๊คแฟร์ระดับชาติมักจะเป็นสำนักพิมพ์ขนาดใหญ่ แต่งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติปี 2557 ถือว่าเป็นการจัดงานที่มีสำนักพิมพ์ขนาดเล็กเข้าร่วมงานมากที่สุดกว่าครั้งก่อนๆ คือประมาณ 10% ของจำนวนสำนักพิมพ์ที่เข้าร่วมทั้งหมด ประมาณ 400 แห่ง

ทั้งนี้ เมื่อปี 2556 มีงานเทศกาลหนังสือที่เกิดจากการรวมตัวกันของ **เครือข่ายธุรกิจหนังสืออิสระขนาดเล็ก** เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ร้านหนังสืออิสระประจำท้องถิ่นเป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้นในภาวะที่ร้านหนังสือขนาดเล็กมีความเสี่ยงเปรียบทางธุรกิจจนปิดตัวไปหลายแห่ง งาน **สัปดาห์ร้านหนังสืออิสระแห่งชาติ** ครั้งที่ 1 จัดหมุนเวียนไปตามร้านหนังสืออิสระทุกภูมิภาค ประกอบด้วยร้าน **กาลครั้งหนึ่ง** (อุทัยธานี), **บุญ** (ปัตตานี), **พิลาเดลเฟีย** (อุบลราชธานี), **เฟื่องนคร** (นครราชสีมา), **มะลิ มะลิ** (กรุงเทพฯ), **ร้านเล่า** (เชียงใหม่), **ร้านหนังสือเดินทาง** (กรุงเทพฯ), **ริมขอบฟ้า**

โปสเตอร์งานสัปดาห์หนังสือ
ของจังหวัดต่างๆ

(กรุงเทพฯ), ส่วนเงินมีมา (กรุงเทพฯ), สุนทรภู่ (ระยอง),
หนังสือ 2521 (ภูเก็ต), เอกาลิเต้ (ลำปาง), Bookmoby
(กรุงเทพฯ), Book Re:public (เชียงใหม่) และ Booktopia
(อุทัยธานี) งานนี้ยังคงจัดขึ้นต่อเนื่องอีกเป็นครั้งที่ 2 ในปี
2557

ส่วนในระดับจังหวัดและภูมิภาค ก็เริ่มได้รับการสนับสนุนให้
มีงานออกร้านหนังสือเพื่อให้นักอ่านที่อยู่นอกเขตเมืองหลวง

มีโอกาสเข้าถึงการซื้อหนังสือได้มากขึ้น อาทิ งานสัปดาห์
หนังสือและการเรียนรู้อุปราชธานี และ งานสัปดาห์หนังสือ
โคราช ซึ่งเริ่มจัดมาตั้งแต่ 2552 มหกรรมหนังสือภาคอีสาน
จังหวัดขอนแก่น และ งานสัปดาห์หนังสือภาคใต้ ซึ่งเริ่มจัด
เมื่อปี 2556 เทศกาลหนังสืออุดรธานี ที่เพิ่งจัดขึ้นในปี 2557
เป็นปีแรก เป็นต้น

แหล่งข้อมูล

- งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ จากเว็บไซต์วิกิพีเดีย <http://th.wikipedia.org>
- เว็บไซต์ ห้องสมุดสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สทฐ. www.lib.obec.go.th
- ยอดขายงานสัปดาห์หนังสือฯ ทะลุ 600 ล้านบาท จากเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ www.manager.co.th เผยแพร่เมื่อ 11 เมษายน 2556
- คนไทยอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น 10% ทำเงินสะพัด 700 ล้านบาทงานสัปดาห์หนังสือ จากเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ www.manager.co.th เผยแพร่เมื่อ 12 เมษายน 2557

แหล่งภาพ

- <http://recommended.edtguide.com>
- <http://www.maticchon.co.th/online/2014/03/139626399213962642691.jpg>
- <http://www.facebook.com/bookmaker>

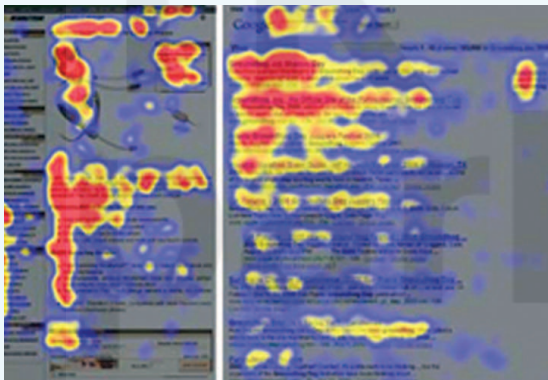
แนวโน้มการอ่าน
และการเรียนรู้

TKK
park

อุทยานการเรียนรู้

อ่านแบบชนรุ่นดิจิทัล

มีข้อค้นพบทางประสาทวิทยาที่ยืนยันว่าสมองของมนุษย์ถูกออกแบบมาเพื่อการเรียนรู้โดยการมองเห็นมากกว่าการเรียนรู้แบบอื่น โดยสามารถแปรผลภาพได้เร็วกว่าข้อความถึง 60,000 เท่า และสามารถจัดเก็บความทรงจำได้ถึง 72 GB ต่อวินาที ผู้ถูกวิจัยกว่า 65% สามารถจดจำภาพที่ได้เห็นแค่เพียง 10 วินาที แม้เวลาผ่านไป 1 ปีแล้วก็ตาม ส่วนการรับรู้ด้วยคำพูดและข้อความ ถูกจดจำได้เพียง 10% เท่านั้น

แผนที่ความร้อนแสดงลักษณะการใช้สายตาของคนรุ่นใหม่ในการอ่านข้อมูลในเว็บไซต์ ส่วนที่ถูกอ่านนานจะปรากฏเป็นสีแดง น้อยลงมาเป็นสีส้ม สีเหลือง และสีฟ้าตามลำดับ

เด็กรุ่นใหม่ที่เกิดมาจะมีการทำงานของระบบประสาท การเรียนรู้ และการจดจำสิ่งต่างๆ ไม่เหมือนคนรุ่นก่อน และมีวิธีการใช้สายตาในการอ่านหนังสือที่แตกต่างออกไป โดยคนรุ่นก่อนมีรูปแบบการเคลื่อนไหวของสายตาแบบ Z-pattern จากซ้ายไปขวาซิกแซกไปมาด้วยความถี่ตามความละเอียดในการอ่าน ส่วนคนรุ่นใหม่อ่านแบบ F-pattern คือเริ่มจากการอ่านบนลงล่าง แล้วค่อยอ่านตามแนวนอน ซึ่งระบะการกวาดสายตาในแนวนอนนี้จะสั้นลงเรื่อยๆ ตามความยาวของเนื้อหา กลยุทธ์การทำหนังสือหรือตำราสำหรับคนรุ่นดิจิทัล จึงควรผสมผสานภาพในการเล่าเรื่องราว ใช้สีสั้นเพื่อดึงดูดความสนใจ อาจใช้ภาพเคลื่อนไหวให้อารมณ์ช่วยนำสายตาไปสู่เนื้อหาที่สำคัญ และใช้เส้นขวางแบ่งหน้าเนื้อหาเพื่อพักสายตาเป็นระยะๆ

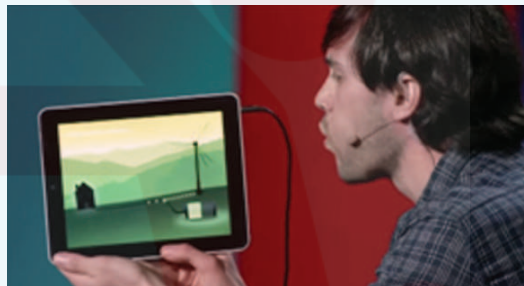
การสื่อสารและการเรียนรู้ในยุคเก่าเกิดขึ้นผ่านข้อความและถ้อยคำเป็นหลัก การสื่อสารด้วยภาพมักเป็นเรื่องของศิลปิน นักโฆษณา หรืองานด้านภาพยนตร์และโทรทัศน์ แต่เทคโนโลยีในอนาคตข้างหน้าเป็นโลกที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ด้วยภาพและการมองเห็น (Visual Literacy) อำนาจในการสื่อสารด้วยภาพอยู่ที่ปลายนิ้วทุกคน โดยการถ่ายภาพ วิดีโอ หรือวาดภาพ แล้วเผยแพร่ทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือโซเชียลเน็ตเวิร์ค

The App

The Book

Interactive e-book เรื่อง *Our Choice* หรือ ปฏิบัติการกู้โลกร้อน

เว็บไซต์ Youtube ที่ให้พนักงานอัปโหลดและแลกเปลี่ยนคลิปวิดีโอเกิดขึ้นเมื่อปี 2548 มีอัตราการใช้งานที่ทะยานขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 2557 มียอดการเข้าชมเพิ่มขึ้นถึง 329% เทียบกับปีก่อนหน้า คือมีผู้ใช้งานกว่า 1 พันล้านคน มีการเข้าชมเฉลี่ย 4 พันล้านครั้งต่อวัน ส่วน Instagram สื่อสังคมออนไลน์ที่เน้นการแบ่งปันภาพถ่ายเกิดขึ้นเมื่อปี 2553 ปัจจุบันมีสมาชิกผู้ใช้งานมากกว่า 1 พันล้านคนเช่นกัน มีอัตราการเติบโตในปี 2556 สูงถึง 900%

นิยามและขอบเขตของการอ่านในยุคใหม่จึงเปลี่ยนไปอย่างไม่ต้องสงสัย การหาความรู้ไม่ได้มาจากการอ่านตัวหนังสือเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงภูมิประเทศ สัญลักษณ์ วัตถุ ผู้คน ฯลฯ เกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยการวิเคราะห์

ตีความ ค้นหาความหมาย ตัดสินประเมินค่าตามแต่พื้นฐานประสบการณ์และสติปัญญาของแต่ละคน

มัลติมีเดียที่มาพร้อมเทคโนโลยีดิจิทัลได้เพิ่มอรรถรสให้แก่โลกการอ่าน เพราะบางกรณีภาพและวิดีโอที่สื่อสารได้ชัดเจนกว่าการบรรยายด้วยข้อความและช่วยยกระดับความเข้าใจเนื้อหาสาระได้เป็นอย่างดี ในปี 2554 แอปพลิเคชัน Interactive e-book เรื่อง **Our Choice** หรือ **ปฏิบัติการกู้โลกร้อน** ได้สร้างความฮือฮาให้แก่โลกหนังสือดิจิทัล เมื่อ Kimon Tsinteris และ Mike Matas อดีตวิศวกรของบริษัทแอปเปิ้ลได้สร้างนวัตกรรมที่เรียกว่า **Push Pop Press** ที่ผู้อ่านสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหา ภาพ วิดีโอ เสียง ภาพโมเดลจำลอง แผนที่ตามพิกัดดาวเทียม อินโฟกราฟิก และ

กราฟข้อมูล อีบุ๊กนี้ดัดแปลงเนื้อหาจากหนังสือธรรมดาๆ จนเอื้อให้เกิดการเรียนรู้แบบพหุวิถี (multimodal literacy) ซึ่งบูรณาการการสื่อสารและการบรรยายด้วยวิธีการที่หลากหลายทั้งทางการเห็น การได้ยิน และการสัมผัส

ในเมืองไทยก็เริ่มมีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมทางสายตาของผู้อ่านรุ่นใหม่ เว็บไซต์ต่างๆ มีภาพและวิดีโอมากขึ้น และยังผู้อ่านมีพฤติกรรมใช้อุปกรณ์โมบายในการอ่านและการสื่อสาร ผู้พัฒนาเว็บไซต์ก็ต้องเริ่มลดทอนรายละเอียดให้หน้าเว็บไซต์มีความเรียบง่ายมากขึ้น สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทอีแมกกาซีนสามารถแทรกกล่องข้อความโฆษณาผลิตภัณฑ์ที่เป็นสponsored content ของนิตยสาร หรือแทรกวิดีโอสัมภาษณ์ดาราร่วมลงไปในสื่อก็ได้

ปรกรณ์ ลันตีสุนทรกุล ผู้ก่อตั้งเว็บไซต์ Dek-D.com วิเคราะห์ว่า “เทคโนโลยีทำให้พฤติกรรมคนเปลี่ยน เพราะแม้แต่เฟซบุ๊กเองก็ออกแบบมาให้การนำเสนอด้วยรูปภาพดูได้เร็วกว่า เข้าถึงได้ง่ายกว่า ให้รูปดูใหญ่ ข้อความตัวอักษรอยู่หลบๆ คนก็เลยเอารูปมาใส่ text แล้วเน้นเฉพาะจุดสำคัญ กลายเป็นอินโฟกราฟิก”

ในอนาคต ไม่เพียงแต่วัฒนธรรมทางสายตาจะเริ่มเข้ามาเบียดพื้นที่ของวัฒนธรรมการอ่าน นักอนาคตนิยมยังวิเคราะห์ไว้ว่า เทคโนโลยีจะยังคงก้าวหน้าไปเรื่อยๆ จนคอมพิวเตอร์มีทักษะในการอ่านใกล้เคียงกับมนุษย์ หรือที่เรียกว่า VIVO (Voice-In-Voice-Out) คาดว่าในปี ค.ศ.2050 หรือ พ.ศ. 2593 ความสามารถในการอ่านและเขียนของมนุษย์จะถดถอยจนหายไป โลกจะพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการพูด และเราจะฟังและสนทนากับคอมพิวเตอร์แทนการอ่านหนังสือ

แหล่งข้อมูล

- The End of Written Language? จากวารสาร The Futurist เว็บไซต์ www.wfs.org
- A next-generation digital book จากเว็บไซต์ www.ted.com
- By the number: 60 Amazing Youtube Statistics จากเว็บไซต์ expandedramblings.com
- Instagram Statistics จากเว็บไซต์ totems.co/instagram-statistics
- การบรรยายเรื่อง Understanding the Digital Generation: Strategies for Teaching Digital Learners in Today's Classrooms และเรื่อง Literacy is not Enough โดย เอียน จูคส์ (Ian Jukes) ในการประชุมวิชาการประจำปี TK Forum 2014 เว็บไซต์ www.tkpark.or.th

แหล่งภาพ

- www.nngroup.com
- ourchoicethebook.com

E-BOOK และ EPUB 3

โลกได้เข้าสู่ยุคสมัยของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แล้วอย่างเต็มตัวตั้งแต่ปี ค.ศ.2011 หรือ พ.ศ.2554 อีบุ๊ก แอปพลิเคชัน และอุปกรณ์โมบายเป็นที่นิยมในวงกว้างและมีการเติบโตอย่างก้าวกระโดด เป็นปีที่ยอดจำหน่ายอีบุ๊กในเว็บไซต์อะเมซอนแซงยอดจำหน่ายหนังสือปกติ คือสูงกว่า 5% โดยเพิ่มขึ้นเป็นสามเท่าของปีก่อนหน้า และในปี 2013 อีบุ๊กก็มีสัดส่วนการจำหน่ายถึง 20% ทั่วโลก

สิ่งพิมพ์ระดับตำนานของโลกหลายหัวกำลังเผชิญวิกฤติจนต้องยุติการพิมพ์ฉบับกระดาษ ไม่ว่าจะเป็น สารานุกรม Britannica ซึ่งตีพิมพ์มากกว่า 240 ปี ยุติการพิมพ์ฉบับกระดาษเมื่อปี 2555 ปีเดียวกับการตีพิมพ์ฉบับสุดท้ายของ Newsweek นิตยสารที่มีอายุเก่าแก่ถึง 70 ปี ตีพิมพ์ถึง 12 ภาษา และมีคนอ่านเป็นอันดับสองรองจาก Times ส่วน Reader's Digest ฉบับภาษาไทยซึ่งพิมพ์มาถึง 17 ปี ก็เพิ่งเลิกพิมพ์เมื่อปี 2557 และมีแนวโน้มว่าฉบับภาษาอังกฤษในประเทศย่านเอเชียบางแห่งก็อาจจะยุติเช่นกัน

อย่างไรก็ตามเมื่อปีที่ผ่านมามียอดขายอีบุ๊กเริ่มมีอัตราการเพิ่มที่ชะลอตัวลงอย่างชัดเจน มีการวิเคราะห์กันว่า สิ่งพิมพ์ที่จะถูกแทนที่ด้วยอีบุ๊กอย่างแน่นอนได้แก่กลุ่มหนังสือพิมพ์ วารสาร และนิตยสาร ส่วนหนังสือนวนิยายหรือหนังสือสำหรับเด็กจะยังไม่เสื่อมความนิยมในเร็วๆ นี้ เนื่องจาก

สารานุกรม
Britannica
จากยุคกระดาษ
ถึงยุคดิจิทัล

นวนิยายมีเนื้อหาค่อนข้างยาว การอ่านจากกระดาษจึงเป็นผลดีกับสายตามากกว่า ส่วนหนังสือสำหรับเด็กยังคงสามารถสร้างอรรถรสในการอ่าน โดยให้เด็กได้หยิบจับ พลิก สัมผัส และสามารถออกแบบให้เป็นหนังสือที่มีเสน่ห์น่ารักชวนอ่านได้ เช่น หนังสือ Pop up หนังสือ Big Book

สำหรับในประเทศไทยถือว่าเป็นช่วงเริ่มต้นของอีบุ๊ก ปี 2556 มียอดขายอีบุ๊กมากกว่า 100 ล้านบาท แต่ก็ยังมีสัดส่วนของตลาดไม่ถึง 1% จึงยังไม่มีผลกระทบต่อธุรกิจสิ่งพิมพ์

มากนัก แต่แนวโน้มการเติบโตของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ก็ทำให้สำนักพิมพ์ต่างๆ เริ่มมองถึงแนวทางที่จะปรับตัวในอนาคต

ศิริพงษ์ วิทยวิโรจน์ คอลัมนิสต์ของหนังสือพิมพ์มติชน กล่าวว่า “คนรุ่นใหม่ๆ ไม่ได้หลงกลinkerดาดซา เขาอ่านจากอะไรก็ได้ ทุกวันนี้เขาก็อ่านจากคอมพิวเตอร์กันเยอะแยะแล้วในระยะแรกๆ มันจะช่วยยกระดับกันเพราะว่าไม่ใช่ทุกคนจะเข้าถึงเทคโนโลยีได้ ยิ่งมีคนได้อ่านและพูดถึงเขาก็จะไปหาซื้อหนังสือมาอ่าน ต่างประเทศมีการใช้อีบุ๊กเป็นสื่อมาร์เก็ตติ้งคือปล่อยอีบุ๊กออกมาก่อนที่จะพิมพ์เป็นเล่มมันก็เสริมกันได้แต่ระยะยาวหนังสือกระดาษก็คงจะลดน้อยลงด้วยเหตุที่สังคมมันเปลี่ยน”

ระริน อุทกะพันธุ์ ปัญจรุ่งโรจน์ ผู้บริหารอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง กล่าวถึงมุมมองต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ว่า “เป้าหมายของเราคือเราทำให้คนอ่านหนังสือ ผู้อ่านจะเลือกอ่านวิธีไหนก็แล้วแต่ จะอ่านเป็นเล่ม อ่านจากอีบุ๊ก หรือจะอ่านผ่านแท็บเล็ต เรามีหน้าที่ที่จะทำให้มันสอดคล้องกับไลฟ์สไตล์ของคนอ่าน ขอให้อ่าน จะช่องทางไหนก็ได้ เราถือว่าเทคโนโลยีก็เป็นอีกช่องทางที่ทำให้คนเข้าถึงหนังสือได้เร็วขึ้น ง่ายขึ้น สะดวกขึ้น ฉะนั้นวันนี้เราจึงทำหนังสือเป็นอีบุ๊ก อีแม็กกาซีน เพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้อ่าน”

“อีบุ๊กและดิจิทัลมาแรง สื่อมัลติมีเดียจะบูมมากในสื่อการเรียนการสอนและสื่อความรู้เชิงวิชาการ ไลฟ์สไตล์คนยุคนี้เปลี่ยนไป ใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อมัลติมีเดียมากขึ้น คาดว่าทุกค่ายคงต้องปรับตัวและ Mixed Marketing หรือผสมผสานสื่อใหม่กับสื่อดั้งเดิมให้ลงตัว” คิม จงสถิตย์วัฒนา ผู้บริหารของนานมีบุ๊คส์กล่าว อย่างไรก็ตามนานมีบุ๊คส์เลือกที่จะไม่ลงทุนในเรื่องเทคโนโลยีหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เอง แต่ได้ร่วมมือกับ Partner อีก 18 แห่งในการจัดทำอีบุ๊กและนำไปเผยแพร่ใน Google Play

บริษัทอู๋บีผู้พัฒนาอีบุ๊กรายใหญ่ที่สุดของไทยเปิดเผยข้อมูลว่า ยอดผู้ลงทะเบียนผ่านระบบของอู๋บีใน 2 เดือนแรกนับแต่เปิดให้บริการมีจำนวนเพียง 10,000 ราย, ในรอบ 7 เดือน 100,000 ราย, ในรอบ 13 เดือน 1 ล้านราย และในรอบ 21 เดือนมีจำนวนถึง 2 ล้านราย มีแนวโน้มที่เติบโตแบบก้าวกระโดดเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ คาดว่าภายใน 10 ปี ยอดขายอีบุ๊กในเมืองไทยน่าจะมียอดใกล้เคียงกับหนังสือที่พิมพ์จากกระดาษ ปัจจุบันสำนักพิมพ์ขนาดใหญ่ต่างก็เตรียมพร้อมสำหรับการพิมพ์อีบุ๊ก โดยได้เตรียมไฟล์สำหรับการแปลงเป็นอีบุ๊กควบคู่กันไปกับกระบวนการจัดพิมพ์หนังสือ และหลายสำนักพิมพ์เริ่มเปิดหน้าร้านหนังสือออนไลน์ของตัวเอง

ในต่างประเทศ เทคโนโลยีอีบุ๊กทำให้นักเขียนเป็น Self-Publishing สามารถทำหนังสือเองโดยไม่ต้องพึ่งระบบสำนักพิมพ์ โดยใช้บริการผ่านบริษัทที่รับบริการแปลงไฟล์และเชื่อมช่องทางการขาย นักเขียนจึงมีส่วนแบ่งได้รายได้สูงถึง 70% จากเดิมที่ได้ส่วนแบ่งจากสำนักพิมพ์เพียง 35% ในเมืองไทยการขายอีบุ๊กส่วนใหญ่มักทำผ่านสำนักพิมพ์ ซึ่งยังไม่มีการกำหนดมาตรฐานของค่าเรื่องต้นฉบับที่แน่นอนชัดเจน

นอกจากนั้น ในแวดวงของผู้พัฒนาอีบุ๊กยังมีการอภิปรายถกเถียงถึงเทคโนโลยีที่ดีตามหลักการ Universal Design (UD) ซึ่งเป็นกรออกแบบที่เป็นสากลคำนึงถึงการใช้งานของคนทุกคน ทุกเชื้อชาติ ทุกเพศวัย รวมถึงผู้ที่มีปัญหาด้านการมองเห็นและผู้ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

อีบุ๊กส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นไฟล์รูปแบบ PDF ซึ่งมีข้อจำกัดในการใช้งาน เช่น ไม่สามารถแสดงผลได้พอดีกับขนาดของหน้าจอทุกๆ ขนาดหากมีการย่อขยายตัวหนังสือ และอุปสรรคในการใช้เครื่องมือช่วยออกเสียงอ่าน เทคโนโลยีอีบุ๊กที่พัฒนาได้มีประสิทธิภาพที่สุดขณะนี้คือ EPUB 3 ที่ผสมผสานคุณสมบัติของอีบุ๊กและโปรแกรม Daisy ที่มี Mark up และมีเครื่องมือช่วยออกให้ทราบว่าข้อมูลตัวอักษร (text) ของหน้าหนังสือมี flow อย่างไร สามารถซิงโครไนซ์ (synchro-

nize) ระหว่างภาพกับเสียงได้ ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวถูกประกาศใช้แล้วโดยรัฐบาลหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา

ในประเทศไทยได้มีการยกวาง **มาตรฐานสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์** โดยศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) และสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อเตรียมเสนอให้ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาต่อไป เอกสารนี้ประกอบด้วยข้อกำหนดทั้งสิ้น 4 ฉบับ ว่าด้วยข้อกำหนดการจัดทำสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ข้อกำหนดการจัดเอกสารเนื้อหาสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ข้อกำหนดรูปแบบโอเพ่นคอนเทนเนอร์ และข้อกำหนดการซ้อนทับของสื่อ ปัจจุบันได้ยกวางแล้วเสร็จ 1 ฉบับ

แหล่งข้อมูล

- E-book จากเว็บไซต์ <http://en.wikipedia.org>
- คีกลังเวียนอีบุ๊ก ธุรกิจที่ต้องรู้หรือสูญพันธุ์ จากเว็บไซต์ www.xmthomasidea.com
- E-BOOK ผสมสื่อดั้งเดิม จุดแข่งขันใหม่ธุรกิจสำนักพิมพ์ จาก doopa.wordpress.com เผยแพร่เมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2551
- 3 สำนักพิมพ์ใหญ่มั่นใจ E-Book มาแน่!!! ชื่อ "หนอนหนังสือ" รุ่นใหม่ โลฟส์ไคล์เปลี่ยน จาก www.matichon.co.th เผยแพร่วันที่ 27 มีนาคม 2555
- E-Book และ Self-Publishing : ตลาดบริโภคใหม่ของนักอ่าน และเส้นทางสร้างชื่อของนักเขียน จาก www.tcdc.or.th
- เปลี่ยนธุรกิจอีบุ๊กส์ เปิดลิขสิทธิ์นำเขียน จาก www.thairath.co.th เผยแพร่เมื่อ 9 เมษายน 2555

แหล่งภาพ

- www.industryleadersmagazine.com
- www.britannica.com

Digital Content กับนิยามใหม่ ของ ‘การอ่าน’ และ ‘หนังสือ’

ช่วงทศวรรษ 2000

เว็บไซต์ Sesame Street e-book ได้เผยแพร่หนังสือฟรีออนไลน์ทุกสัปดาห์ ซึ่งผู้ใช้บริการต้องสมัครเป็นสมาชิก Tumblebooks ก่อน

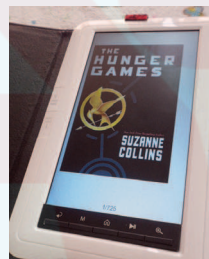
ช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา มีเนื้อหาสำหรับอ่านผ่านคอมพิวเตอร์เกิดขึ้นมากมาย **หนังสือมีชีวิต (Living Books)** ในรูปแบบซีดี-รอม ซึ่งทำขึ้นเมื่อปี 1992 (พ.ศ.2535) เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของกำเนิดและแนวโน้มการอ่านที่มีทั้งภาพเคลื่อนไหวและเสียงประกอบ แต่ Digital Content หรือเนื้อหาดิจิทัลในยุคนี้ก็ยังจำกัดอยู่แค่หนังสือสำหรับเด็กหรือหนังสือที่มีเนื้อหาไม่ซับซ้อน หลังจากนั้นจนถึงต้นทศวรรษ 2000 เริ่มมีหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้อ่านฟรีตามเว็บต่างๆ อยู่มาก ซึ่งแม้จะมีเนื้อหาที่ดี แต่การใช้งานยาก รูปแบบยังไม่โดนใจนักอ่าน และเต็มไปด้วยโฆษณาที่น่ารำคาญ

ยุคต่อมาเป็นยุคของแอปพลิเคชันมือถือ (App) ที่สร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับโลกการอ่านได้มากขึ้น ด้วยการนำเสนอเนื้อหาหนังสือเชิงโต้ตอบ (Interactive Book) ที่มีภาพเคลื่อนไหว เนื้อหาดิจิทัลยุคนี้เริ่มขยับออกจากรอบของหนังสือสำหรับเด็กมาสู่เนื้อหาสำหรับนักอ่านทั่วๆ ไป ช่องทางการอ่านทั้งทางเว็บไซต์และแอปพลิเคชันมีความหลากหลายเพิ่มขึ้น รวมทั้งยังเกิดอุปกรณ์สำหรับอ่านอับุคขึ้นโดยเฉพาะ เช่น คินดิล (Kindle) สมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต

เนื้อหาสำหรับอ่านผ่านอุปกรณ์แบบใหม่ๆ ได้นำไปสู่การวิจารณ์และตั้งคำถามว่า ยุคสมัยจากนี้ต่อไปนิยามของ การอ่าน และ หนังสือ อาจจะไม่มีความเหมือนเดิมอีกก็เป็นได้ ซึ่งแนวโน้มดังกล่าวจะเป็นอย่างไรคงยากจะบอกได้ แต่เราอาจจินตนาการต่อยอดจากลักษณะของเนื้อหาการอ่านแบบใหม่เท่าที่ปรากฏให้เห็น ซึ่งพอจะจำแนกได้เป็น 5 รูปแบบ คือ

1. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์หรืออีบุ๊ก (E-books)

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีลักษณะเหมือนหนังสือที่ตีพิมพ์ แต่มักมีเครื่องมือช่วยอ่านเสริมมาด้วย เช่น การเน้นข้อความ พจนานุกรม การจดบันทึก มีนักเขียนหลายคนผลิตหนังสือรูปแบบอีบุ๊กไปพร้อมกับการตีพิมพ์หนังสือกระดาษ อีบุ๊กรุ่นใหม่สามารถใส่ลูกเล่นอื่นๆ ผสมอยู่กับเนื้อความ เช่น รูปภาพ ลิงค์ไปเว็บไซต์อื่น หรือฝังสื่อมัลติมีเดียลงไปหนังสือเลย

หนังสือ “เกมล่าเกม” (The Hunger Games) และเรื่องอื่นที่แต่งโดย ซูซาน คอลลินส์ สามารถหาอ่านในรูปแบบของอีบุ๊ก

2. หนังสือนิทานแบบโต้ตอบได้ (Interactive Storybook)

หนังสือนิทานแบบโต้ตอบได้เป็นอีบุ๊กที่มีเสียงผู้เล่านิทานให้ฟัง มีการเน้นข้อความตามที่อ่าน และในหนังสือมักมีตัวเลือกให้ “อ่านให้ฟัง” “อ่านเอง” หรือ “เล่น” ด้วย นอกเหนือจากการอ่านเพียงอย่างเดียว ผู้อ่านยังสามารถมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับเนื้อหา ในช่วงแรกเนื้อหาประเภทนี้ผลิตออกมาในรูปแบบซีดี-รอม แต่ปัจจุบันสามารถอ่านได้จากแอปพลิเคชันในสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต

หนังสือนิทานแบบโต้ตอบได้ เรื่อง One Snowy Day ซึ่งสามารถดาวน์โหลดได้ทาง iTunes

3. ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการสืบค้น (Reference Database)

เป็นฐานข้อมูลออนไลน์ที่ใช้สำหรับการสืบค้น ด้วยการใส่ดัชนีค้นหา (index) หรือค้นหาจากหัวข้อ (Subject)

แอปพลิเคชัน ibirds pro ฐานข้อมูลเรื่องการดูนก ซึ่งสามารถใช้งานผ่าน iPad และแท็บเล็ตยี่ห้อต่างๆ

4. ข้อความหลายมิติและนิยายแนวปฏิสัมพันธ์ (Hypertext and Interactive Fiction)

ข้อความหลายมิติและนวนิยายแนวปฏิสัมพันธ์ เป็นการเล่าเรื่องนวนิยาย โดยให้ผู้อ่านเลือกกดลิงค์เพื่อจะเข้าไปร่วมผจญภัยกับเนื้อหาได้เองทีละส่วนๆ บางเรื่องเหมือนกับการเล่นเกมที่มีเรื่องเล่าอยู่ด้วย ตัวอย่างเช่น Choose Your Own Adventure Gets an iMakeover หรือ 253 or Tube Theatre

วรรณกรรมเยาวชนคลาสสิก เรื่อง Choose Your Own Adventure Gets an iMakeover ปัจจุบันสามารถอ่านผ่านแอปพลิเคชัน

5. การเล่าเรื่องข้ามสื่อ (Transmedia Storytelling)

การเล่าเรื่องข้ามสื่อ เกี่ยวข้องกับการส่งต่อเรื่องราวอย่างต่อเนื่องไปยังสื่อหลากหลายรูปแบบ เนื่องจากเนื้อหาชวนให้จินตนาการไปได้หลายทิศทาง โดยอาจเชื่อมโยงกับเรื่องราวของนวนิยายเข้ากับสื่อสิ่งพิมพ์ เอกสาร แผนที่ เว็บไซต์ หมายเหตุจากเว็บ แอป โซเชียลมีเดีย กิจกรรม เกม เสียง วิดีโอ แอนิเมชัน ฯลฯ หรือแม้แต่การมีช่องทางแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างผู้อ่าน เช่น นิยายเรื่อง 39 Clues Skeleton Creek และ Cathy's Book

The Amanda Project: experience website เรื่องราวที่ชวนให้ผู้อ่านสันนิษฐานว่า แท้จริงแล้ว Amanda เป็นใครและมีตัวตนอย่างไรกันแน่ ราวกับว่าผู้อ่านเป็นส่วนหนึ่งของการเขียนนวนิยายเล่มนี้ขึ้นมาเอง

แหล่งข้อมูล

- Reading in an iPad transmedia universe: five electronic reading environment.
- Reading in an iPad transmedia universe: The history of digital reading

แหล่งภาพ

- http://transmediacoalition.com/images/made/images/uploads/bigstock-the-concept-of-communication-o-30551735_copy_640_254.png

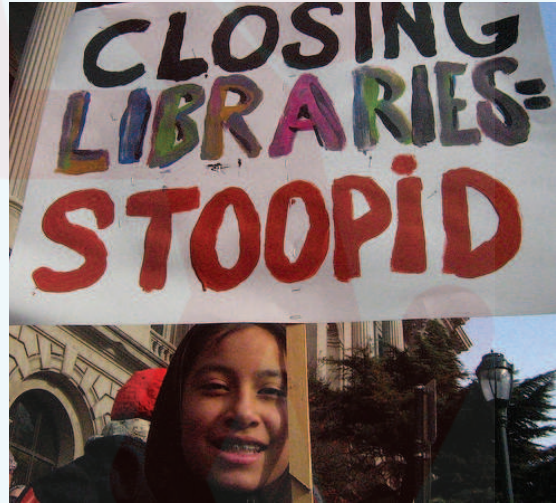
- <http://specialdpost.org/>
- <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=129233140>
- http://1.bp.blogspot.com/-ja1I-vEmSvO/Tvv1WxJ8_ZI/AAAAAAAAACHo/544CcUm5gll/s1600/SAM_1246.JPG
- <http://www.theamandaproject.com>

ห้องสมุดกลับด้าน (Flipped Library) พลิกมุมมองเรื่องห้องสมุด

กล่าวกันว่า ยุครุ่งเรืองของห้องสมุดในซีกโลกตะวันตกได้ผ่านพ้นไปแล้วตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 ครั้งหนึ่งความรู้เคยเป็นของหายาก ห้องสมุดจึงเป็นเหมือนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เก็บรักษาสิ่งล้ำค่า แต่วันนี้ห้องสมุดถูกทำลายด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ความรู้กลายเป็นของหาได้ง่ายและหาได้เร็ว ประกอบกับวิถีชีวิตของสังคมที่กลายเป็นเมืองมีความรีบเร่ง โอกาสที่คนจะมีเวลาเดินทางไปห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือก็น้อยลง

ในปี 2555 ห้องสมุดสาธารณะของอังกฤษปิดตัวไปกว่า 200 แห่ง และหากนับตั้งแต่ปี 2552 ถึงปี 2559 คาดว่าจะมีห้องสมุดถูกปิดนับพันแห่ง สาเหตุเนื่องมาจากปัญหาการจัดสรรงบประมาณและอัตราการใช้บริการที่ลดลง มีการสำรวจว่าปี 2555-2556 คนอังกฤษถึง 63.8% ไม่เข้าห้องสมุด

ส่วนฝั่งอเมริกาก็เริ่มจะพบปัญหาที่คล้ายคลึงกันในหลายมลรัฐของสหรัฐฯ รัฐบาลท้องถิ่นของฟิลาเดลเฟียมีนโยบายที่จะปิดห้องสมุดสาธารณะจำนวน 54 แห่งเพื่อประหยัดงบประมาณ จนเกิดการกระแสดูคัดค้านอย่างกว้างขวางในปี 2551-2552 แต่ในที่สุดก็ตัดสินใจชะลอนโยบายดังกล่าวออกไปก่อน ส่วนในเมืองทรอย รัฐมิชิแกนมีการเปิดให้ประชาชนโหวตเรื่องการปิดห้องสมุดสาธารณะประจำเมือง ซึ่งเกี่ยวพันกับนโยบายการขึ้นภาษี ผลโหวต 72% พบว่าชาวเมืองยังต้องการให้มีห้องสมุดต่อไป

การประท้วงต่อต้านการปิดห้องสมุดที่ฟิลาเดลเฟีย
ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในแวดวงบรรณารักษ์ มีการเสนอแนวคิดการให้บริการแบบใหม่ของห้องสมุดเพื่อที่จะปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมสมัยใหม่ นั่นคือ **ห้องสมุดกลับด้าน (Flipped Library)** ที่เชื่อว่า ห้องสมุดควรจะปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ จากเดิมซึ่งตั้งอยู่อย่างเอกเทศรอให้คนเดินเข้ามาหา หรือเน้นรณรงค์ให้คนเข้าห้องสมุดกันมากๆ ให้กลายเป็นห้องสมุดที่ออกไปหาคน หรือเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนมากขึ้น โดยใช้ระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ

ห้องสมุดของไต้หวันพยายามก้าวพ้นไปจากห้องสมุดแนวคิดเดิมๆ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมแบบดิจิทัลทั้งในและนอกห้องสมุด มีการแปลงข้อมูลให้เป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ จัดทำฐานข้อมูลและระบบการสืบค้นที่มีประสิทธิภาพ นวัตกรรมที่โดดเด่นก็คือการสร้าง **ห้องสมุดอัจฉริยะ** ห้องสมุดแบบบริการตนเอง 24 ชั่วโมงที่ไม่มีพนักงาน บางแห่งเป็นพื้นที่ขนาดเล็กๆ บางแห่งเป็นตู้บรรจุหนังสือขนาดใหญ่ปิดด้วยบานประตูกระจกตั้งอยู่ในห้างสรรพสินค้า สถานีรถไฟ สนามบิน สวนสาธารณะ ศูนย์กิจกรรมเยาวชน และโรงเรียน การยืมคืนเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว เพียงผู้ใช้บริการสอดบัตร MRT Easy Card แล้วเลือกหนังสือ ประตูตู้ก็จะเปิดออกเพื่อให้หยิบหนังสือไปสแกนยืม ความสำเร็จของการให้บริการนี้ไม่ได้เกิดจากการนำเทคโนโลยีมาใช้เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเพราะสติปัญญาและความมีระเบียบวินัยของประชาชนชาวไต้หวัน

ห้องสมุดอัจฉริยะ ที่ประเทศไต้หวัน สามารถให้บริการโดยไม่ต้องมีพนักงาน

Thomas Frey เป็นนักอนาคตศาสตร์ที่สนใจด้านการศึกษา และห้องสมุดกล่าวถึงลักษณะของห้องสมุดในอนาคตที่ควรจะเป็นไว้ 3 ประการ คือ

1. ห้องสมุดควรเป็นศูนย์บัญชาการด้านการค้นหา (The Search Command Center)

ในอนาคตเทคโนโลยีการสืบค้นจะกลายเป็นหัวใจและจิตวิญญาณของห้องสมุด เครื่องมือการสืบค้นในปัจจุบันอาจจะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับข้อความเป็นหลัก แต่เทคโนโลยีในวันข้างหน้าเราสามารถสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับบรรดาดี กลิ่น ลักษณะพื้นผิว และคุณลักษณะอื่นๆ ที่หลากหลาย ห้องสมุดควรจะ

เป็นแหล่งทรัพยากรการค้นคว้าที่เชี่ยวชาญ มีผู้รู้ที่พร้อมจะยื่นมือช่วยผู้ใช้บริการสืบหาความรู้ที่ต้องการ และสามารถสอนวิธีการเข้าถึงความรู้ทางไกลด้วยตนเอง ดังนั้นแล้วห้องสมุดในอนาคตจะขับเคลื่อนโดย **บรรณารักษ์นักสืบค้น** (search librarian)

2. ห้องสมุดควรมีจุดให้บริการเทคโนโลยีข่าวสาร (The Electronic Outpost)

จุดให้บริการเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลอาจเปรียบเหมือนห้องสมุดสาขาย่อยของห้องสมุดส่วนกลาง มุ่งเน้นทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการด้านข้อมูลให้กับชุมชน อาจมีขนาดรูปร่างหน้าตา หรือวัตถุประสงค์ที่แตกต่างออกไปได้หลายรูปแบบ บางแห่งอาจเหมาะกับการตั้งอยู่ในห้างสรรพสินค้าหรือบางแห่งอาจออกแบบให้ดูคล้ายกับบ้านที่นำเข้ามานั่งเล่น บางแห่งอาจจะเหมาะสำหรับผู้ใช้งานในเชิงธุรกิจ บางแห่งอาจเน้นเป็นแหล่งดาวน์โหลดอีบุ๊ก โซเบอร์คาเฟ่ ห้องชม

ภาพยนตร์ ร้านเกม หรือแม้แต่ผสมผสานให้เป็นจุดชำระเงินในชีวิตประจำวัน

3. ห้องสมุดควรเป็นสถานที่เก็บความทรงจำของผู้คนและชุมชน (The Time Capsule Room)

ส่วนใหญ่แล้วประวัติศาสตร์ที่ถูกบันทึกไว้ในหนังสือมักเป็นเรื่องราวที่เป็นทางการ แต่เรื่องที่เป็นความเข้าใจเกี่ยวกับหมู่บ้าน ชุมชน เมือง หรือวิถีชีวิตกลับไม่ได้ถูกเก็บรักษาไว้ ยังมีข้อมูลอีกหลายรูปแบบที่ต้องการได้รับการอนุรักษ์ เช่น เทปคาสเซ็ท เทปวิดีโอ หรือเอกสารท้องถิ่น คงจะดีไม่น้อยถ้าห้องสมุดทั่วไปจะช่วยแปลง (digitize) และเก็บรักษาข้อมูลเหล่านี้ให้เป็นจดหมายเหตุของชุมชน ห้องสมุดอาจตกแต่งด้วยภาพถ่ายโบราณของเมือง หรือฉายวิดีโอทัศน์เรื่องราวของชุมชน ในด้านหนึ่งก็เป็นการสร้างอัตลักษณ์ให้กับห้องสมุด และทำให้ห้องสมุดเป็นพื้นที่ที่ผู้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของ

อุทยานการเรียนรู้

แหล่งข้อมูล

- The Library of the Future series โดย Thomas Frey จากเว็บไซต์ www.davinciinstitute.com เผยแพร่เมื่อ 2552
- Last Minute Legislation Saves 54 Branches of Free Library of Philly From Closure จาก www.cherrybombed.com เผยแพร่เมื่อ 25 กันยายน 2552
- Library campaigners predict 1,000 closures by 2016 จาก <http://www.theguardian.com> เผยแพร่เมื่อ 12 กรกฎาคม 2556

แหล่งภาพ

- www.librarything.com
- <http://article.wn.com>
- http://img.ltn.com.tw/2011/new/apr/22/images/bigPic/600_185.jpg

บรรณารักษ์แห่งอนาคต และอนาคตของบรรณารักษ์

บทบาทของบรรณารักษ์ที่คนทั่วไปคุ้นเคยหมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลและจัดระบบหนังสือภายในห้องสมุด และให้บริการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ามาใช้งาน แต่ในยุคดิจิทัล รูปลักษณะของความรู้กำลังเปลี่ยนแปลงจากหนังสือไปสู่รูปแบบอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น อีบุ๊ก ออดิโอบุ๊ก รูปภาพ วิดีโอ เกม บล็อก แอปพลิเคชัน เครื่องข่ายสังคมออนไลน์ ฯลฯ บทบาทของบรรณารักษ์จึงมีแนวโน้มว่าจะต้องปรับเปลี่ยนไป รวมทั้งจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับโลกความรู้ในอนาคตด้วย

กว่า 20 ปีแล้ว คำว่า **Cybrarian** ได้ถูกบัญญัติขึ้น เพื่อใช้อธิบายคุณลักษณะของบรรณารักษ์ที่ควรจะเป็น โดยมีนิยามว่า เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศและมีความรู้เฉพาะทางการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือ บรรณารักษ์ในอนาคตจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาดิจิทัล มีความสามารถในการดัดแปลงและส่งต่อเนื้อหาเพื่อนำพาคความรู้เหล่านั้นไปให้ถึงมือของกลุ่มเป้าหมายด้วยเครื่องมือสมัยใหม่ หรือเรียกได้ว่าเป็น Digital Media Specialist

การนั้นก็ดี ถึงแม้บรรณารักษ์จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงภาวะแวดล้อมที่กำลังรุกคืบเข้ามาอย่างรวดเร็วแล้ว ก็ยังมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่า ในโลกที่ทุกคนมีอำนาจในการแสวงหา

ความรู้ด้วยตนเองเช่นทุกวันนี้ ห้องสมุดก็จะตายไปในที่สุด และบรรณารักษ์ก็จะกลายเป็นอาชีพที่หมดความจำเป็นไปตามยุคสมัย แต่สำหรับผู้ที่อยู่ในวิชาชีพนี้กลับแย้งว่าอนาคตของวิชาชีพบรรณารักษ์คงไม่ได้ลดความสำคัญหรือถึงกับสูญสลายไป เนื่องจากเทคโนโลยีและความรู้ในโลกดิจิทัลยังไม่สามารถเข้ามาแทนที่การให้บริการของห้องสมุดและบรรณารักษ์ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยเหตุผลหลายประการ คือ

1. วิชาอินเทอร์เน็ตจะมีข้อมูลเปลี่ยนทุกอย่าง

ความรู้ในโลกดิจิทัลมักเป็นความรู้ที่รวมสมัย แต่ความรู้เฉพาะทาง หรือเอกสารโบราณส่วนใหญ่ไม่สามารถสืบค้นได้ทางอินเทอร์เน็ต แม้ Google Book จะพยายามนำหนังสือฉบับล้านเล่มมาแปลงเป็นข้อมูลดิจิทัล แต่ก็ประสบปัญหาว่ามีหนังสืออีกจำนวนมากที่ไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ถือลิขสิทธิ์

2. ห้องสมุดดิจิทัลไม่ได้หมายถึงอินเทอร์เน็ต

อาจจริงที่เราสามารถค้นหาหนังสือ วารสาร เอกสาร งานวิจัย หรือรายงานได้ทางฐานข้อมูลออนไลน์ แต่บ่อยครั้งการเข้าถึงข้อมูลในระดับที่ลึกซึ้งยังจำเป็นต้องลงทะเบียนเข้าใช้ หรือต้องขอเข้าไปสืบค้นใช้งานที่ห้องสมุด

3. ความรู้ในอินเทอร์เน็ตอาจไม่ใช่ของฟรี

ข้อมูลเฉพาะด้านบางอย่างไม่อนุญาตให้ดาวน์โหลดไปใช้งานฟรี แต่จำเป็นจะต้องจ่ายเงินให้กับสถาบันการศึกษาที่เป็นเจ้าของข้อมูล การติดต่อกับห้องสมุดโดยตรงอาจสะดวกกว่า

4. อินเทอร์เน็ตอาจเป็นส่วนหนึ่งของห้องสมุด

แต่ไม่สามารถแทนที่ห้องสมุด ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตมีความน่าเชื่อถือของข้อมูลต่ำกว่าห้องสมุด เป็นเหมือนกับการเลือกสุ่มความเห็นสาธารณะ หรือการรวบรวมข้อเท็จจริงแบบเร็วๆ เท่านั้น

5. ห้องสมุดและบรรณารักษ์สามารถช่วยพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้

ผลการวิจัยจากห้องสมุดโรงเรียนของรัฐอัลลินอยส์ระบุว่า ห้องสมุดที่มีหนังสือดี (well-staffed) และมีระบบจัดเก็บที่ดี (well-stocked) สามารถช่วยเพิ่มคะแนนสอบของนักเรียนได้อย่างชัดเจน

6. ห้องสมุดไม่ได้เป็นเพียงที่เก็บหนังสือ

แต่ยังมีความรู้ที่ถูกเก็บไว้ในลักษณะอื่นๆ ซึ่งสามารถใช้บริการในห้องสมุด หรือแนะนำโดยบรรณารักษ์

7. การเกิดขึ้นของอุปกรณ์สื่อสารไร้สายไม่ใช่จุดจบของห้องสมุดหรือหนังสือ

ยังคงมีคนที่ยืมมาอ่านหนังสือด้วยกระดาษอยู่จำนวนมาก ไม่ต่างจากที่วันนี้การดูรายการสดทางโทรทัศน์ หรือการไปดูหนังในโรงภาพยนตร์ก็ยังคงมีอยู่ แม้ว่าจะสามารถดูรายการหรือภาพยนตร์ออนไลน์ย้อนหลังได้

8. การเข้าใช้งานห้องสมุดไม่ได้ลดน้อยลงแต่อาจเปลี่ยนเป็นการใช้งานแบบเสมือนจริง

เช่น กรณีของหอจดหมายเหตุประวัติศาสตร์อเมริกัน ซึ่งเคยมีผู้เข้าใช้บริการ 50,000 คนต่อปี เมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเมื่อปี 1987 มีคนเข้าห้องสมุดแห่งนี้ลดลงถึงกว่า 40% ดูเหมือนเป็นตัวเลขที่น่าตระหนก แต่จริงๆ แล้วพวกเขาหันมาใช้บริการแบบออนไลน์ถึงกว่า 85,000 คน

9. ห้องสมุดทางกายภาพจะปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางวัฒนธรรม

รูปแบบวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่จะเป็นปัจจัยที่ทำให้ห้องสมุดเกิดการปรับตัวให้มีลักษณะการใช้งานที่เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น ห้องสมุดหลายแห่งเริ่มมีพื้นที่สำหรับการทำงานเป็นกลุ่ม มีมุมกาแฟและขนมสำหรับนั่งพูดคุย และไม่ใช้ห้องสมุดที่ต้องพูดกระซิบอีกต่อไป

10. การขจัดห้องสมุดถือเป็นการตัดขาดทางวัฒนธรรม

ห้องสมุดไม่ใช่สิ่งล้าสมัย แต่เป็นองค์กรที่ยังรักษาความรู้มาตั้งแต่เมื่อครั้งอดีตเพื่อพาให้สังคมก้าวไปสูอนาคตอย่างมีทิศทาง การออกแบบเว็บไซต์ที่ดีในปัจจุบันก็ใช้โมเดลของห้องสมุดที่ดีมาเป็นแนวทาง

11. ความรู้ทางอินเทอร์เน็ตยังไม่สามารถเชื่อถือได้ทั้งหมด

เพราะใครจะใส่ข้อมูลอะไรในโลกออนไลน์ก็ได้ อาจมีการปล่อยข่าวลวงหรือปั่นกระแสให้คนเชื่อตามๆ กัน ธรรมชาติของเว็บไซต์และโลกโซเชียลมักมีความอ่อนไหวสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก

12. บรรณารักษ์ไม่สามารถถูกแทนที่ด้วยผู้ดูแลเว็บไซต์

แม้จะมีบทบาทที่คล้ายคลึงกันแต่ความน่าเชื่อถือของบรรณารักษ์ก็ยังคงมีมากกว่าผู้ดูแลเว็บไซต์

13. บรรณารักษ์คือผู้ที่อยู่คาบเกี่ยวระหว่างห้องสมุดและอินเทอร์เน็ต

ต้องยอมรับว่าในด้านหนึ่งอินเทอร์เน็ตก็ให้ประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ใช้บริการ มีข้อมูลมากมายที่ไม่ได้อยู่บนชั้นหนังสือ และแต่ละคนก็สามารถใช้เครื่องมือเพื่อค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ทักษะความรู้เรื่องสื่อและการใช้สื่อ (Media Literacy) เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต บรรณารักษ์ควรจะมีบทบาทในการเพิ่มขีดความสามารถด้านนี้

แก่ผู้ให้บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษาที่ครูอาจารย์อาจให้ความใส่ใจกับเรื่องเนื้อหาสาระในรายวิชามากกว่า

14. ห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมฐานข้อมูลสำหรับการอ้างอิง สิ่งพิมพ์ที่อยู่ในห้องสมุดถูกผลิตขึ้นอย่างมีมาตรฐานและน่าเชื่อถือ จึงเหมาะสำหรับการใช้งานในเชิงวิชาการ

15. ห้องสมุดยังคงเก็บรักษาประสบการณ์ของการอ่านหนังสือ ในขณะที่การค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ตจะพบข้อมูลที่ค้นหาได้อย่างเฉพาะเจาะจง ทำให้มองเห็นความรู้แบบแยกส่วน แต่การอ่านหนังสือหลายๆ หรือการค้นหาหนังสือจากชั้นหนังสือจะให้ประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป

16. ห้องสมุดสามารถช่วยสร้างระบบในการจัดการจดหมายเหตุใหม่ ๆ ได้ สำหรับการค้นหาสิ่งพิมพ์ประเภทข่าวหรือวารสารด้วยหัวข้อหรือชื่อผู้เขียนที่เฉพาะเจาะจง ระบบของห้องสมุดสามารถให้ผลการสืบค้นที่แม่นยำกว่าการค้นหาจากเว็บไซต์

แหล่งข้อมูล

- Cybrarian: The Librarian of Future Digital Library โดย Tulima Dey จากเว็บไซต์ www.ijidit.com
- From Librarian to Cybrarian: Evolving Role of the Information Professional โดย Sean Dreilinger จากเว็บไซต์ <http://durak.org>
- 16 Reasons Why Libraries and Librarians are Still Extremely Important จากเว็บไซต์ www.collegeonline.org

สาระวิชาด้านดิจิทัลกับทักษะการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21

การปฏิวัติทางด้านเทคโนโลยีและการค้าเสรี ได้ทำให้ระบบเศรษฐกิจของโลกรวมทั้งประเทศไทยปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่เรียกว่า **เศรษฐกิจใหม่** หรือ New Economy ซึ่ง วรากรณ์ สามโกเศศ ได้อธิบายเอาไว้ว่า จะเกิดการลดลงของต้นทุนในการประกอบการไม่ว่าในด้านการผลิต ด้านการขาย เอื้อให้เกิดการต่อยอดในการผลิตสินค้าและบริการใหม่ ออกสู่ตลาดเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค เกิดการขายตัวอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นของ E-commerce เกิดการขายการจ้างงานและเกิดอาชีพใหม่ๆ เอื้อให้เกิดการลงทุนธุรกิจข้ามพรมแดนมากยิ่งขึ้น และสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนซึ่งช่วยส่งเสริมคุณภาพของมนุษย์และแรงงาน เช่น การเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต / E-Learning ฯลฯ

คำว่าเศรษฐกิจใหม่แม้จะเกี่ยวข้องกับความทันสมัย แต่โดยตัวของมันเองแล้วไม่ได้หมายถึงเทคโนโลยีหรือผลผลิต แต่หมายถึงความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่จะถูกนำมาใช้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทิศทางที่ก้าวหน้า ดังนั้นการมุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจใหม่จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนเป็นหลัก

ตามแนวคิด **ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21** เชื่อว่าชีวิตของผู้คนในอนาคตจะอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมของเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเพื่อใช้แสวงหาคำความรู้ ติดต่อกับสื่อสารกับผู้อื่น และ

เพื่อการดำรงชีวิตในทุกๆ ด้าน ดังนั้น **ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี** จึงเป็นทักษะพื้นฐานอันจำเป็น หากมองในแง่ผู้บริโภคในตลาดเศรษฐกิจโลก การมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างคล่องแคล่วก็อาจจะเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ แต่หากจะผันให้ไกลขึ้น คือต้องการจะเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจในฐานะผู้ผลิต เราคงต้องการทักษะทางเทคโนโลยีที่ซับซ้อนกว่านั้น

ในตะวันตกบางประเทศ เทคโนโลยีไม่ได้เป็นเพียงทักษะพื้นฐานแต่มีรายวิชาที่สอนเรื่องการพัฒนาซอฟต์แวร์เกิดขึ้นแล้วตั้งแต่ระดับโรงเรียน ตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มคนที่ต้องการมีส่วนร่วมในการผลักดันวิทยาการคอมพิวเตอร์ให้เข้าไปสู่ระบบการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งใช้ชื่อกลุ่มว่า code.org ได้ทำโครงการ Hour of Code เพื่อให้นักเรียนมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเขียนโค้ดคอมพิวเตอร์ มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการกว่า 7 หมื่นแห่ง เข้าถึงนักเรียนกว่า 3 ล้านคน และเมื่อเรียนถึงขั้นที่ 3 (จากทั้งหมด 4 ชั้น) เด็กจะเรียนไปถึงเรื่องการคิดเชิงคอมพิวเตอร์ และตรรกะซึ่งเป็นพื้นฐานในการเขียนโปรแกรม ส่วนประเทศอังกฤษก็มีหลักสูตรการเขียนโค้ดพื้นฐานบรรจุเป็นวิชาพื้นฐานให้นักเรียนเริ่มเรียนตั้งแต่ 5 ขวบ ไปจนถึงอายุ 16 ปีเป็นอย่างน้อย

สังคมที่ตระหนักถึงการมีอยู่ของเทคโนโลยีดิจิทัล ไม่ได้ปรับตัวรองรับการใช้ชีวิตกับเทคโนโลยีเหล่านี้ด้วยการทำให้ผู้คนใช้

เทคโนโลยีเป็นเท่านั้น เพราะการส่งเสริมการใช้งานเป็นเพียงแค่การสร้างผู้บริโภคซึ่งโน้มเอียงไปที่การซื้อขายสินค้าและบริการ และต้องพึ่งพิงเจ้าของผู้คิดค้นเทคโนโลยีทั้งซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์ แต่ยังมีมุมมองรากฐานด้วยสาระวิชาด้านดิจิทัล โดยสอนให้เด็กๆ และคนรุ่นใหม่รู้จักคิดและเขียน (โปรแกรม) เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยชำนาญ สามารถต่อยอดเป็นผู้ผลิตผู้คิดค้นพัฒนาซอฟต์แวร์ และกลายเป็นผู้สร้างสรรค์เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้อีกด้วย

อาจมีผู้แย้งว่าหากไม่มีแรงกระตุ้นจากผู้ซื้อหรือผู้บริโภค การผลิตและคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ ก็คงเกิดขึ้นได้ยาก นั่นอาจเป็นจริงอยู่ส่วนหนึ่ง ดังนั้นความสามารถในการพิจารณาหาสมดุลระหว่างการผลิตและการบริโภคจึงเป็นเรื่องที่ทั้งสังคมจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมและมองเห็นภาพเศรษฐกิจดิจิทัลที่สอดคล้องตรงกันหรือเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

กระนั้นก็ดี สาระวิชาด้านดิจิทัล หรือ Digital Subject ซึ่งเกี่ยวข้องกับสาระวิชาหลักของทักษะศตวรรษที่ 21 ทั้งเรื่องการอ่าน การเขียน และการคำนวณ จะกลายเป็นวิชาพื้นฐานที่ต้องเรียนรู้เสมือนภาษาที่สองหรือสามของมนุษย์ และจะก่อให้เกิดการสร้างมูลค่า (Value Creation) อย่างมหาศาลในอนาคต

The screenshot shows the Code.org homepage. At the top, it says "4,584,485,336 LINES OF CODE WRITTEN BY STUDENTS" and "92,733,058 have tried an Hour of Code Anybody can learn." Below this is a "Start" button. The "Explore Code Studio" section features four cards: "Elementary courses", "Hour of Code", "Made for teachers", and "Shop". A sign-up form asks for name, email, ZIP code, age, and grade level. The "Teachers & Educators" section includes links for bringing code to the classroom, teaching for free, and finding tools. The "Latest Highlights" section features news items about teacher training, Obama's participation in Hour of Code, and a Bay Area student group. The "From the Community" section shows tweets from Heesa Education and Adam Hinnenkamp.

เด็กๆ สามารถเรียนรู้วิธีการเขียนโค้ดแบบง่ายๆ จาก เว็บไซต์ code.org

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) ตามแนวคิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

1) การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy) โดยเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล และประเมินสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณตามสมรรถนะที่เกิดขึ้น สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการใช้สารสนเทศอย่างสร้างสรรค์และตรงกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น จัดการกับสารสนเทศได้อย่างต่อเนื่องจากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่มากมายหลากหลาย และมีความรู้พื้นฐานที่จะประยุกต์ใช้สารสนเทศได้

2) การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) โดยเข้าใจวิธีการใช้และการผลิตสื่อเพื่อให้ตรงกับเป้าประสงค์ สามารถใช้สื่อเพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างของปัจเจกชน รู้คุณค่าและสร้างจุดเน้น รู้ถึงอิทธิพลของสื่อที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคสื่อ และมีความรู้พื้นฐานที่จะประยุกต์ใช้สื่อได้

3) การรู้เท่าทันไอซีที (ICT: Information, Communication and Technology Literacy) โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเพื่อการวิจัย การจัดการองค์กร การประเมิน และการสื่อสารทางสารสนเทศ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารและการสร้างเครือข่าย รวมทั้งการเข้าถึงสื่อสังคมได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งมีความรู้พื้นฐานในการประยุกต์ใช้ ICT ได้

แหล่งข้อมูล

- ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี สำหรับการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 โดย อนุชา โสภบุตร จากเว็บไซต์ <http://teacherweekly.wordpress.com>
- Digital Economy โดย วรากรณ์ สามโกเศศ จากเว็บไซต์ www.bangkokbiznews.com เผยแพร่วันที่ 23 กันยายน 2557
- ปูทางการปฏิวัติดิจิทัล เด็กกับการเขียนโปรแกรม โดย ศิริพงษ์ วิทยวิโรจน์ จากหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 15 ธันวาคม 2557

แหล่งภาพ

- <http://studio.code.org>

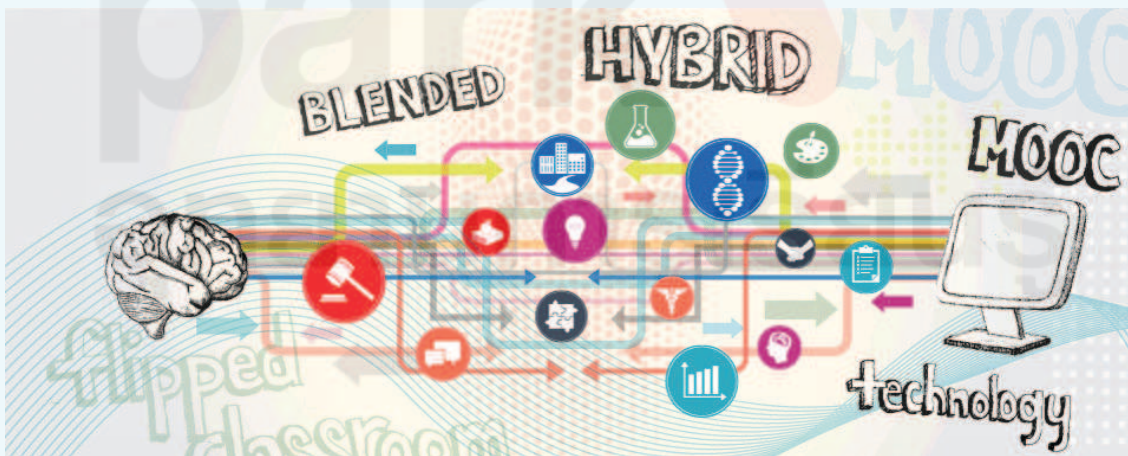
ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ท้าทายการเรียนรู้แบบดั้งเดิม

ทุกวันนี้เทคโนโลยีมีอิทธิพลอย่างชัดเจนต่อการเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมการศึกษาทั้งในด้านเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอน รวมทั้งปรัชญาการศึกษาและรูปแบบการเรียนการสอนที่จำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

The New Media Consortium และภาคีด้านการศึกษาได้วิเคราะห์แนวโน้มทางการศึกษาว่าจะเกี่ยวข้องกับการเติบโตของโซเชียลเน็ตเวิร์ค และส่งผลกระทบต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ อาทิ การเรียนรู้โดยบูรณาการเทคโนโลยีออนไลน์เข้ากับการเรียนรู้แบบร่วมมือ การคิดใหม่เรื่องบทบาทของครูและระบบโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงบทบาทของ

ผู้เรียนจากผู้บริโภคเป็นผู้สร้าง และทรัพยากรการเรียนรู้แบบเปิด เป็นต้น

ในห้องเรียนแบบเก่า เราจะได้เห็นบรรยากาศที่ครูยืนบรรยายอยู่หน้าห้อง และมีผู้เรียนนั่งฟังอย่างเงียบๆ เป็นระเบียบ จุดแข็งของห้องเรียนแบบนี้อยู่ที่ปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว และความสัมพันธ์เชิงมนุษยระหว่างครูกับศิษย์ แต่ในยุคดิจิทัล ห้องเรียนแบบเดิมจำเป็นต้องปรับตัว เพราะผู้เรียนซึ่งเป็น Digital Native จะมีคุณลักษณะที่หลากหลาย ต่างประสบการณ์ ต่างความสนใจ พวกเขามีศักยภาพที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านระบบอินเทอร์เน็ต สร้างและถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ห้องเรียนจึงควรเป็นพื้นที่สำหรับ

แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมเรียน อาทิ การทำโครงการร่วมกัน หรือการอภิปรายถกเถียง เพื่อต่อยอดความคิดให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

The Learning Pyramid

ข้อวิพากษ์สำคัญต่อรูปแบบการศึกษาที่กำลังสอนกันอยู่ทั่วโลกก็คือ การเรียนการสอนแบบบรรยายและการอ่านหนังสือ มีผลต่อการจดจำของผู้เรียนได้เพียงน้อยนิด ในขณะที่การเรียนรู้ด้วยรูปภาพและเสียงซึ่งมีอยู่ทั่วไปในโลกดิจิทัลมีผลต่อการจดจำได้ดีกว่า ยิ่งหากใช้สื่อการเรียนรู้เหล่านี้เป็นเครื่องมือประกอบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการอภิปรายถกเถียงหรือลงมือทำ ก็ยิ่งจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการศึกษาในรูปแบบเดิม ข้อค้นพบเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

ของการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่มีผลต่อการจดจำของผู้เรียน เป็นสิ่งยืนยันอย่างชัดเจนว่า การศึกษาของโลกถึงเวลาที่จะต้องเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่แล้ว

มีการคาดการณ์ไว้ว่า ห้องเรียนอนาคตจะมีลักษณะเป็นห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ซึ่งอาจให้นักเรียนเรียนเนื้อหาเบื้องต้นด้วยตนเองจากสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ ซึ่งเกิดขึ้นที่ไหนเมื่อไหร่ก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออยู่ที่บ้าน ในเวลากลางคืน เพราะเป็นช่วงที่ปลอดจากกิจกรรมอื่นๆ รบกวน ส่วนในห้องเรียนควรเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการแลกเปลี่ยนและอภิปรายกลุ่มเป็นหลัก ซึ่งได้ประโยชน์ทั้งการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ การเรียนรู้เชิงวิพากษ์ และการเรียนรู้ทางสังคม โดยสามารถเรียนรู้เนื้อหาได้อย่างไร้ขอบเขตจากแหล่งเรียนรู้ที่เรียกว่า MOOCs (Massive Open Online Courses)

ทุกวันนี้ เพียงผู้เรียนมี Mobile Device ก็สามารถตอบโจทย์การเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการคิดได้ครบทั้ง 6 ระดับ ทั้งการจดจำ เข้าใจ ประยุกต์ วิเคราะห์ ประเมินค่า และสร้างสรรค์ นี่จึงเป็นพลังของเทคโนโลยีดิจิทัลที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าในวงการการศึกษาและการแสวงหาความรู้ นักการศึกษาจึงเห็นแนวโน้มอนาคตที่ชัดเจนว่า ในระยะเวลาอันใกล้นี้จะเกิดปรากฏการณ์ BYOD - Bring Your Own

Device กล่าวคือ Mobile Device จะกลายเป็นอุปกรณ์การเรียนที่ผู้เรียนทุกคนจำเป็นต้องมีเพื่อใช้งานทั้งในและนอกห้องเรียน ส่วนในระดับรัฐบาลก็อาจเกิดนโยบายจัดหาอุปกรณ์รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพและมีปริมาณเพียงพอสำหรับผู้เรียนทุกคน

แม้ว่าการศึกษาในยุคดิจิทัลกำลังจะเปลี่ยนแปลงไปมากมาย แต่ก็เชื่อว่ามนุษย์ในอนาคตควรจะเรียนรู้หรืออยู่ตามลำพังกับสิ่งที่ทันสมัย เพราะโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ต้องการปฏิสัมพันธ์ การพัฒนาคนไม่ใช่แค่การทำให้มีสมองดี แต่คนควรจะต้องมีจิตสำนึกที่ดี มีความสร้างสรรค์ นั่นคือมีทั้ง Brain และ Mind อีกทั้งเทคโนโลยีไม่ได้มีคุณค่าในตัวของตัวเอง ไม่ใช่เป้าหมาย ไม่ใช่กระบวนการ เป็นเพียงเครื่องมืออำนวยความสะดวกเท่านั้น ดังนั้น แนวโน้มเทคโนโลยีการศึกษายุคดิจิทัลที่ควรจะเป็น จึงไม่ใช่การนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างสุดโต่ง หากแต่เป็น การเรียนรู้แบบลูกผสม (Hybrid) ที่ผสมผสานจุดเด่นของการศึกษาแบบเก่าและใหม่ จนเกิดความลงตัวระหว่างเทคโนโลยีและปฏิสัมพันธ์ สติปัญญา และการปฏิบัติ สมองและจิตใจ

iPadagogy Wheel การเรียนการสอนยุคดิจิทัล เพียงแค่มี iPad หรือแท็บเล็ต ติดตัวไว้เครื่องเดียว ก็สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ในทุกๆระดับ ด้วยแอปพลิเคชันต่างๆ ที่สามารถโหลดผ่านอุปกรณ์ไร้สาย

แหล่งข้อมูล

- การประชุมวิชาการนานาชาติ TCU International e-Learning Conference 2014 จัดโดยโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) หัวข้อ Overcome the Uncertainty of Technology in Education วันที่ 5-6 สิงหาคม 2557
- NMC Horizon Report: 2014 Higher Education Edition/K-12 Edition โดย The New Media Consortium

แหล่งภาพ

- www.gsu.edu
- 3.bp.blogspot.com/-rgvmtdyNNHC/Ua2GIsYizXI/AAAAAAAAACEw/ikGVYP84eew/s1600/Pedagogy+Wheel.jpg
- www.yabbamedia.com/wp-content/uploads/2014/04/The-learning-pyramid-business-bootcamps.png

MOOCs ตลาดวิชาในโลกไซเบอร์

MOOCs (Massive Open Online Courses) หรือ มู๊กล์ หมายถึงระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิด สำหรับมหาชน ซึ่งมีลักษณะให้เข้าเรียนได้ไม่จำกัดจำนวนคน เป็นระบบเปิดให้กับทุกคนที่อยากเรียนจะต้องได้เรียน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเรียน และใช้เทคโนโลยีออนไลน์เป็น เครื่องมือ การเรียนด้วยมู๊กล์มีระยะเวลาเปิด-ปิด เหมือน ห้องเรียนปกติ มีการกำหนดหัวข้อย่อยในรายวิชาไว้แล้ว มีการวัดและประเมินผล มีการบ้าน มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ ทำงานกลุ่ม รวมทั้งให้ผู้เรียนช่วยกันตรวจงาน มู๊กล์หลายตัว สามารถให้ผู้เรียนเทียบหลักสูตรกับสถาบันอุดมศึกษาชื่อดัง หรือใช้อ้างอิงในการสมัครงานได้

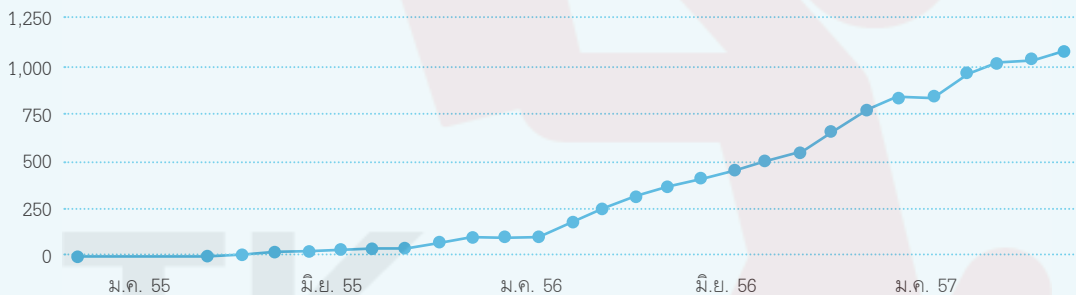
เทคโนโลยีนี้เริ่มต้นเมื่อปี 2008 เมื่อห้องเรียนในมหาวิทยาลัย Prince Edward Island ซึ่งมีนักศึกษาชั้นเรียนในห้องเพียง 25 คน ได้เปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจอีกนับพันคน สามารถเข้า เรียนออนไลน์ไปด้วยพร้อมกัน เครื่องมือในการทำมู๊กล์เป็น เทคโนโลยีธรรมดาๆ ที่เราค้นเคยกันอยู่ เช่นเว็บไซต์ วิดีโอ บล็อก ฯลฯ เรื่องไขในการใช้งานข้อมูล เช่น ให้ใช้งานได้อย่างเดียว ให้นำไปเผยแพร่ได้ หรือให้นำไปแก้ไขดัดแปลง ได้ ขึ้นอยู่กับผู้พัฒนาแต่ละราย

ประโยชน์ทางตรงของมู๊กล์ ได้แก่ การทำให้ผู้เรียนสามารถ เข้าถึงความรู้ที่มีคุณภาพจากมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก สามารถเรียนรู้ในหัวข้อที่ครูไม่ได้สอน หรือต่อยอดสิ่งที่ได้ เรียนรู้มาแล้วเพิ่มเติม ส่วนครูก็สามารถใช้มู๊กล์เป็นทรัพยากร การเรียนรู้ในห้องเรียนกลับด้าน หรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้ทันสมัยและดึงดูดใจผู้เรียน ส่วนประโยชน์ทางอ้อม มู๊กล์เป็นนวัตกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ ซึ่งได้ขยายโอกาส การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพแก่คนทั่วโลก นอกจากนี้ยัง ช่วยแปลงองค์ความรู้ต่างๆ ให้เป็นสื่อการเรียนรู้อิสระที่ เข้าใจง่าย และดึงดูดความสนใจทั้งผู้ที่อยู่ในวัยเรียนและ ผู้ที่รักจะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

ปัจจุบันมีผู้ผลิตมู๊กล์เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยแต่ละแห่งจะจับมือกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงระดับโลกในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ทั้งนี้ ช่องทางที่บริษัทและมหาวิทยาลัยจะ สร้างรายได้ ได้แก่ กรณีที่ผู้เรียนต้องการใบรับรองการจบ หลักสูตร ค่าดำเนินการสอบ การช่วยนำโปรไฟล์ในการเรียน ไปเผยแพร่กับบริษัทจัดหางาน ฯลฯ

มู๊กล์ในปัจจุบันที่น่าจับตามอง ได้แก่ **edX** เป็นมู๊กล์ที่ได้รับความนิยมสูงสุด **Coursera** เป็นมู๊กล์ที่ใหญ่ที่สุด **Udacity** ได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นมู๊กล์ที่สนุกและนำเสนอเนื้อหา

การเติบโตอย่างรวดเร็วของมู้กส์

น่าประทับใจ **Khan Academy** เป็นมู้กส์ที่ทำวิดีโอประกอบ การสอนได้เข้าใจง่าย และสนับสนุนกลุ่มผู้เรียนหลายวัย **Open 2 study** เป็นมู้กส์ที่ออกแบบให้มีความคล่องตัวในการใช้งานสูง **Youtube Education** เป็นมู้กส์ของยูทูปที่นำวิดีโอมาจัดระบบเป็นรายวิชาที่หลากหลาย **TED.ED** เป็นมู้กส์ที่นำเสนอได้ดึงดูดความสนใจด้วยแอนิเมชันที่สนุกหรือวิทยาการที่มีลีลาการพูดแพรวพราว ฯลฯ

สถิติเมื่อปี 2013 ระบุว่ามู้กส์ทั่วโลกกว่า 200 แห่ง มีหลักสูตรมากกว่า 1,200 หลักสูตร มีผู้สอนกว่า 1,300 คน มีผู้เรียนมากกว่า 10 ล้านคน โดยมีแนวโน้มเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ข้อมูลจาก Coursera ระบุว่า 5 ประเทศแรกที่มีสัดส่วน

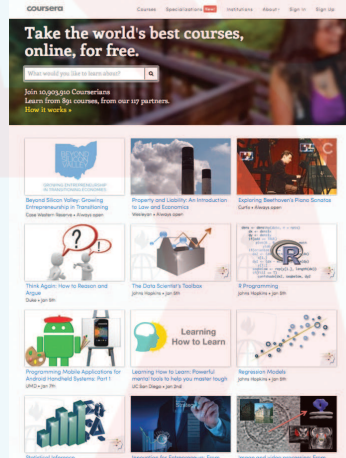
ผู้เรียนด้วยมู้กส์สูงสุดได้แก่ สหรัฐอเมริกา อินเดีย บราซิล อังกฤษ และสเปน

ทั้งนี้ คุณลักษณะสำคัญของผู้ที่จะเรียนรู้ผ่านระบบมู้กส์คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง มีแรงจูงใจในการหาความรู้ มีทักษะด้านเทคโนโลยีพื้นฐาน มีทัศนคติที่เปิดกว้างในการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดกับผู้อื่น กรณีของไทยจำเป็นจะต้องมีทักษะภาษาอังกฤษที่ดี เนื่องจากมู้กส์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันมีเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษ และหากการเรียนรู้ด้วยมู้กส์เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนในระบบ ผู้เรียนจะต้องมีวินัยในการเรียน ทำแบบฝึกหัด และอภิปรายร่วมกับกลุ่ม

ปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กำลังอยู่ระหว่างการพัฒนา Thai-moocs โดยใช้ engine ซึ่งเป็น opensource ของ EdX และได้ให้ทุนสนับสนุนมหาวิทยาลัย 4 แห่งในการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรระยะยาว ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร อาทิ หลักสูตรวิธีชีวิตมูสลิม หลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้าน e-learning หลักสูตรการประกอบอาหารของประเทศกลุ่ม AEC หลักสูตรเศรษฐศาสตร์เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข เป็นต้น

คาดว่า Thai-moocs จะสามารถเปิดตัวได้ภายในปี 2558 ทั้งนี้ สกอ. มีประสบการณ์การพัฒนา E-Teacher, E-Courseware และ E-Learning มายาวนานในชื่อมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย ซึ่งได้รับการยอมรับในวงวิชาการ

Coursera มีเนื้อหากว่า 880 รายวิชา จากภาคี 117 แห่ง มีผู้เรียนกว่า 10 ล้านคน (สถิติเมื่อเดือน ธันวาคม 2557)

ระดับสากลว่าวิชา E-learning Professional ที่เคยเปิดสอนเมื่อปี 2549 ก็เป็นการเรียนออนไลน์ สอบออนไลน์ และเป็นระบบเปิดสำหรับมหาชนเช่นเดียวกับแนวคิดของ มูกส์

แหล่งข้อมูล

- การประชุมวิชาการนานาชาติ TCU International e-Learning Conference 2014 จัดโดยโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) หัวข้อ Overcome the Uncertainty of Technology in Education วันที่ 5-6 สิงหาคม 2557
- การเสวนาหัวข้อ MOOCs: แหล่งเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในงานสัมมนาวิชาการ “การประกันคุณภาพการศึกษา” ประจำปี พ.ศ. 2556 โดย สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) วันที่ 7 พฤษภาคม 2556 วิทยากรผู้เข้าร่วมเสวนา ได้แก่ ผศ.ภก.ดร.อนุชัย ชีระเรียงไชยศรี อ.วรสรอง ดวงจินดา และ รศ.ดร.เด่นพงษ์ สุดภักดี
- Dhawal Shah. MOOCs in 2013: Breaking Down the Numbers จาก www.edsurge.com/dhawal-shah เผยแพร่เมื่อ 22 ตุลาคม 2556
- Online learning: Campus 2.0 จากเว็บไซต์ www.nature.com เผยแพร่เมื่อ 13 มีนาคม 2556

แหล่งภาพ

- www.clarity-innovations.com/blog/ffisher/move-moocs
- www.coursera.org

The Clash of Digitalization

สิบปีก่อน สังคมโลกต่างพากันวิตกกังวลเรื่อง ความเหลื่อมล้ำ ในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ (Digital Divide) หรือ ช่องว่างระหว่างประชาชนกลุ่มที่สามารถเข้าถึงกับกลุ่มที่มี ข้อจำกัดและไม่มีโอกาสในการเข้าถึง ซึ่งเกิดจากความขาด-แคลนหรือไม่ทั่วถึงของเทคโนโลยี และระดับความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยีของประชากรที่ไม่เท่ากัน อันเนื่องมาจาก หลายสาเหตุ เช่น เพศ รายได้ การศึกษา ความเป็นเมืองกับ ชนบท วัฒนธรรมและชาติพันธุ์ ความบกพร่องหรือพิการ ทางร่างกาย

ผ่านไปสิบปี แม้ว่าปัญหาดังกล่าวจะยังไม่หมดสิ้นไป แต่ก็มี ความพยายามอย่างชัดเจนในการลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำนี้ ส่งผลให้ความรุนแรงของปัญหาไม่มากอย่างที่คาดการณ์ ใดๆก็ตาม ปัญหาใหม่ที่ไม่ได้มีการพูดถึงในอดีตกำลัง ก่อตัวขึ้น เช่น การขาดความเข้าใจซึ่งกันและกันของชนสองรุ่น ในช่วงเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมแบบดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระหว่างชนรุ่นดิจิทัลที่เรียกว่าเป็น Digital Native และ คนรุ่นก่อนหน้าที่เป็น Digital Immigrant

นี่คือรูปการณ์ใหม่ของปัญหาช่องว่างระหว่างวัย (Generation Gap) ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วกับคนรุ่นสงครามโลกกับ พวกที่เกิดยุคหลังสงครามหรือช่วงเบบี้บูม ซึ่งเติบโตขึ้นมา กลายเป็นบุปผาชนนักแสวงหาที่ซบถทำหยาต่อจารีตค่านิยม

ดั้งเดิม แม้แต่กับพ่อแม่และครอบครัวของตัวเอง และใน ทำนองเดียวกันเมื่อเหล่านักแสวงหาเติบโตขึ้น สร้างครอบครัว มีลูกหลานที่กลายมาเป็นคนรุ่นเอ็กซ์ (Generation X) ก็ เป็นกลุ่มที่มีความคิดความเชื่อและการใช้ชีวิตซึ่งแตกต่างไป จากรุ่นพ่อแม่อย่างชัดเจน

ชนรุ่นดิจิทัลเป็นคนที่เกิดในยุคมิลเลนเนียมหรือ ค.ศ.2000 โดยประมาณ เด็กยุคดิจิทัลถูกพัฒนาความคิดจิตใจแบบ เชื่อมโยงหลายมิติ และสมองสามารถจัดการกับข้อมูลหลากหลายไปพร้อมกันได้แบบคู่ขนาน เด็กเหล่านี้ถูกกระหน่ำด้วย สรรพสิ่งจากระบบดิจิทัล สมองพวกเขาจึงปรับเพื่อรองรับ เทคโนโลยีที่รายล้อมอยู่รอบตัว คู่กันเคยกับเมาส์และการมี ปฏิสัมพันธ์ผ่านหน้าจอ เป็น “สมองด้านวัฒนธรรมดิจิทัล” ซึ่งแน่นอนว่าย่อมแตกต่างไปอย่างสิ้นเชิงกับวิถีชีวิตของ ชนรุ่นก่อนหน้าพวกเขา

สังคมที่เคลื่อนตัวเข้าสู่การกลายเป็นดิจิทัล (Digitalization) กำลังก่อให้เกิดคลื่นของการปะทะกันระหว่างสองฟากฝั่ง นอกจากปรากฏการณ์ของชนสองรุ่นดังกล่าวแล้ว เรายังจะ ต้องเผชิญกับประเด็นปัญหาที่ยากต่อการตัดสินใจแบบเด็ด ขาดทางใดทางหนึ่ง หรือดีชั่วถูกผิดแบบตายตัว เนื่องจาก เส้นแบ่งที่เริ่มไม่ชัดเจนอันเนื่องมาจากความซับซ้อนของปัญหา ซึ่งยากจะหาเหตุผลหักล้างจนเกิดข้อยุติ ทำให้เกิดการปะทะ

ขัดแย้งกันทางมุมมองและวิถีปฏิบัติทั้งในโลกเสมือนจริงและโลกแห่งความจริง อาทิ เสรีภาพกับการควบคุม สิทธิส่วนบุคคลกับพื้นที่สาธารณะ อัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้ไม่มีใครคาดการณ์ได้ว่าจะลงเอยอย่างไร คงทำได้เพียงการเรียนรู้และปรับตัว ไม่ว่าจะเป็นทักษะการใช้เทคโนโลยี การตระหนักถึงผลกระทบทางสังคมที่มาพร้อมกับเทคโนโลยีและความทันสมัย การยอมรับความหลากหลายแตกต่างทางความคิด แม้กระทั่งกติกา มารยาท หรือประเด็นทางจริยธรรมใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้

แหล่งข้อมูล

- เอียน จูคส์ "ลักษณะการเรียนรู้ของชนยุคดิจิทัล" ใน รวมมิตร คิด เรื่อง การเรียนรู้ หนังสือประกอบการประชุมวิชาการ TK Forum 2014 จัดโดย สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ มิถุนายน 2557 สามารถดาวน์โหลดหนังสือได้ทางเว็บไซต์ http://www.tkpark.or.th/tha/academic_books_detail/6/
- หยุด Hate Speech โลกโซเชียล เริ่มง่าย ๆ ที่ตัวเรา! จากเว็บไซต์ไทยรัฐ www.thairath.co.th เผยแพร่เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2557
- งานวิจัยเผย Hate Speech โลกออนไลน์ เน้นยั่วให้ชิง-ปมการเมืองมากที่สุด โดยสำนักข่าวอิศรา จากเว็บไซต์ www.isranews.org เผยแพร่เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2556
- "ลิขสิทธิ์" ด้านตรงข้ามของ "ลิขสิทธิ์" ... จริงหรือ ? โดยศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ จากเว็บไซต์ www.tcdc.or.th
- งานวิจัยเรื่อง Hate Speech และข้อมูลที่อันตราย : ทางเลือกวิธีตอบโต้ทางการเมือง โดย ชาซูชย์ ชัยสุขโกศล จากเว็บไซต์ <https://chaisuk.files.wordpress.com>

แหล่งภาพ

- <http://www.gopixpic.com>
- <http://www.geripal.org>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Princess_Hijab

Hate Speech vs. Free Speech

หากคนในสังคมออนไลน์ปราศจากความรับผิดชอบหรือขาดวุฒิภาวะในการสื่อสาร บ่อยครั้งโลกโซเชียลก็กลายเป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยคำด่าทอ คำเหน็บแนม คำพูดให้ร้ายกันและกัน “เมื่อเราถึงยุคที่เราสามารถแสดงออกได้ทุกอย่าง ทุกที่ ทุกเวลา ทำให้เราทำทุกอย่างง่ายขึ้น เราอยู่หลังคีย์บอร์ด เราพูดอะไรก็ได้ ยิ่งเมื่อมีเหตุการณ์ไม่ปกติเกิดขึ้นในสังคมก็ยิ่งกระตุ้นให้ทวีความรุนแรงมากขึ้นไปอีก มากไปกว่านั้นคนที่บอกให้หยุดใช้ hate speech ก็กลับใช้ hate speech อีก รูปแบบหนึ่งมาใช้โจมตีฝ่ายตรงข้าม” วุฒิชัย กฤษณะประกรกิจ บรรณานิการบริหารนิตยสารจีเอ็ม กล่าว

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง การกำกับดูแลสื่อที่เผยแพร่เนื้อหาที่สร้างความเกลียดชัง โดยศึกษาพื้นที่ออนไลน์ของไทย 3 รูปแบบ ได้แก่กระดาน

สนทนาออนไลน์ เว็บไซต์ และเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า เรื่องพื้นฐานความเกลียดชังที่นำไปสู่การใช้ hate speech มากที่สุด คือเรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง ส่วนใหญ่จะเป็นความรุนแรงระดับที่ยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย ทั้งกล่าวหา กล่าวโทษรุนแรง ประณาม แฉ ว่าร้าย พุดจา ดูหมิ่น เหยียดหยาม สบประมาท ทำให้ขบขัน ลดคุณค่า ทำให้ด้อยค่าในสายตาผู้อื่น เหยาะเหย้อย่างรุนแรง สมน้ำหน้า ทับถม ไปจนถึงเปรียบเทียบในลักษณะที่ทำให้ผู้อื่นไม่ใช่คน

งานวิจัยเรื่อง **Hate Speech และข้อมูลที่อันตราย: ทางเลือกวิธีตอบโต้ทางการเมือง** ของชาญชัย ชัยสุขโกศล ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล ระบุว่า ความกังวลต่อภัยคุกคามอันมาจากการเผยแพร่ความคิดความเห็นในโลกออนไลน์ทำให้รัฐบาลของหลายประเทศเลือกใช้วิธีการเซ็นเซอร์ แต่สิ่งคมที่ยึดมั่นในแนวทางของเสรีภาพ ไม่คิดว่า hate speech สมควรถูกแทรกแซงหรือปิดกั้นด้วยเหตุผลเพียงเพราะว่า ไม่เป็นไปตามมาตรฐานศีลธรรมของสังคมนั้น เจื่อนไซเพียงอย่างเดียวที่จะทำให้ hate speech ถือว่าผิดกฎหมาย คือเมื่อการแสดงออกนั้นเป็นการยุยงส่งเสริมให้ใช้ความรุนแรงทางกายภาพต่อผู้อื่น

งานวิจัยของชาญชัย ยังกล่าวถึงทางเลือกในการโต้ตอบ hate speech อีกหลายหนทาง ไม่ว่าจะเป็น **Counter Speech** ซึ่ง

เป็นการรับมือคำพูดที่เลวร้ายด้วยการโต้แย้งอย่างมีเหตุผล มีหลักฐานรองรับอย่างหนักแน่น และเชื่อถือได้ ส่วน **การอารยะขัดขืนอิเล็กทรอนิกส์** (Electronic Civil Disobedience) เป็นการผสมผสานยุทธวิธีปฏิบัติทางตรง โดยไร้ความรุนแรงเข้ากับความรู้ทางเทคนิคแบบแฮ็คเกอร์ เช่นการเคลื่อนไหวของกลุ่ม Strano Network ที่เชิญชวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลกให้ flooding หน้าเว็บของเว็บไซต์เป้าหมาย เพื่อประท้วงนโยบายการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ของรัฐบาลฝรั่งเศส ส่วนอีกวิธีการหนึ่งคือ **การป่วนทางวัฒนธรรม** (Culture Jamming) ซึ่งใช้วิธีการเชิงสัญลักษณ์แฝงกลืนอายการต่อต้านโดยไร้ความรุนแรงผ่านสื่อสร้างสรรค์หลายรูปแบบ เช่น ปฏิบัติการศิลปะข้างถนนของ Princess Hijab ที่พันสีทับรูปโฆษณาข้างถนนให้เหมือนว่านายแบบนางแบบในป้ายโฆษณาเหล่านั้นกำลังสวมฮิญาบ เพื่อเป็นการโต้ตอบกระแสการเกลียดกลัวอิสลาม

ผลงานของ Princess Hijab

ความน่าเชื่อถือของข้อมูลออนไลน์

โลกไซเบอร์เป็นพื้นที่อิสระซึ่งข้อมูลข่าวสารถูกสร้างขึ้นมาด้วยใครก็ได้ และสามารถแพร่กระจายไปสู่สังคมวงกว้างได้ง่ายๆ ผ่านทางโซเชียลมีเดียที่กำลังเป็นที่นิยม เนื้อหาในโลกอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันมีทั้งจริงและเท็จซึ่งสามารถถูกแชร์ต่อๆ กันไปอย่างรวดเร็ว ลักษณะการที่เรียกว่า “เงิบ” เนื่องจากการแชร์เรื่องเท็จ แชร์ภาพตัดต่อที่เข้าใจผิดคิดว่าเป็นภาพจริงหรือภาพเก่าบรรยายใหม่ จึงเกิดขึ้นจนเป็นเรื่องปกติ ทว่า เรื่องและภาพเท็จหลายเรื่องกลับส่งผลกระทบต่อบุคคลโดยที่ไม่มีผู้รับผิดชอบเยียวยา บางครั้งก็เกิดปรากฏการณ์ “ล่าแม่มด” อันมีเหตุมาจากความคิดความเชื่อที่แตกต่างกัน โดยคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งพร้อมที่จะเชื่อข่าวสารหรือภาพที่สอดคล้องกับอคติและความคิดเห็นของตนเป็นทุนเดิม แล้วใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการคุกคามหรือใช้ถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชังแก่คนซึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตน

ปรกรณ์ สันติสุนทรกุล ผู้ก่อตั้งเว็บไซต์เด็กดีให้ความเห็นว่า อาจเป็นประเด็นที่น่ากังวลสำหรับสังคมในระยะแรก แต่สุดท้ายแล้วคนก็จะค่อยๆ เรียนรู้มากขึ้น

“ตอนนี้อยู่ในช่วงปรับสมดุล ถ้าผู้อ่านเริ่มรู้สึกข่าวสารนั้นไว้วางใจไม่ได้ ก็จะเริ่มพัฒนาตัวเองว่าจะไม่ควรเชื่อ เช่นช่วงที่ผ่านมา 10 กว่าปีก่อน ในโลกออนไลน์มีข่าวทำให้คนเชื่อเรื่องเครื่องสำอางที่ให้ข้อมูลด้านเดียว เชื่อเรื่องการทำงานที่บ้านแล้วรวย หรือเชื่อภาพที่ถูกตัดต่อ แต่นั่นคนจะเริ่มคิดแล้วว่าจริงหรือเปล่า การไลค์หรือแชร์ก็จะเริ่มระวังตัวมากขึ้น เพราะถ้าแชร์ข้อมูลเท็จมันก็จะตามตัวเราไปด้วย”

เทคนิคเบื้องต้นสำหรับการพิจารณาความน่าเชื่อถือของข่าวสาร ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลหลายๆ ทาง เช่น การสำรวจดูคร่าวๆ จาก Google การดูที่มาของแหล่งข้อมูล การสืบค้นกลับไปยังแหล่งอ้างอิงของข่าวที่มีระบุไว้ หรืออาจซึ่งนำหนักจากความเห็นของผู้อ่านรายอื่น การย้อนกลับไปดูข้อมูลอีกครั้งวันหลัง อย่างไรก็ตามพึงตระหนักไว้เสมอว่าแหล่งที่มาของข่าวดังกล่าวก็สามารถผิดพลาดได้ และปริมาณของผลการสืบค้นหรือปริมาณครั้งที่ข้อมูลถูกแชร์ไม่สามารถการันตีความถูกต้องได้เสมอไป

Copyright vs. Copyleft

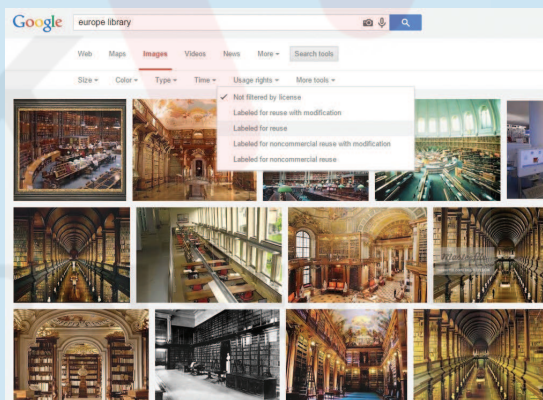

สัญลักษณ์ Copyright และ Copyleft

ประเด็นทางจริยธรรมที่ถูกกล่าวถึงมากขึ้นเมื่อเข้าสู่ยุคดิจิทัลก็คือเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อความ ภาพ วิดีโอ เพลง ซอฟต์แวร์ต่างๆ สามารถใช้งานและเผยแพร่ได้ทางออนไลน์ และง่ายต่อการนำไปสำเนา ดัดแปลง หรือขโมยความเป็นเจ้าของ

อันที่จริงแล้วงานสร้างสรรค์ทุกประเภทได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ (Copyright) ในการทำซ้ำ ดัดแปลง หรือนำออกเผยแพร่ หน้าที่ที่สร้างขึ้นโดยไม่ต้องจดทะเบียน เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิของผู้สร้างสรรค์ผลงาน แต่ก็มีอีกแนวคิดหนึ่งให้เห็นว่า หากงานสร้างสรรค์ทุกชิ้นในโลกนี้ถูกจำกัดสิทธิไปเสียทั้งหมดจะเป็นเสมือนการกักตุนทางปัญญา และเสียโอกาสในการต่อยอดวิชาการให้ก้าวไปข้างหน้า จึงได้ริเริ่ม

ให้มี Copyleft หรือภาษาไทยเรียกกันว่า นิรสิทธ์ หรือคำติดตลกว่า ลิขซ้าย กล่าวคือ การที่เจ้าของลิขสิทธิ์ยอมสละสิทธิบางอย่างที่ได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ และอนุญาตให้ผู้อื่นนำผลงานสร้างสรรค์ของตนไปใช้งานได้ ในระดับต่างๆ ได้แก่ อนุญาตให้ใช้ซ้ำ อนุญาตให้ใช้ซ้ำและแก้ไขได้ สามารถใช้ซ้ำในงานที่ไม่ใช่เชิงพาณิชย์ และสามารถซ้ำในงานที่ไม่ใช่เชิงพาณิชย์และแก้ไขได้ ดังนั้น Copyleft ไม่ใช่สิ่งที่อยู่ตรงข้ามกับ Copyright โดยสิ้นเชิง แต่เป็นความพยายามเสนอทางเลือกที่เชื่อว่าเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์ในสังคมมากกว่าระบบลิขสิทธิ์แบบเดิม

เครื่องมือการค้นหาของ Google สามารถคัดกรองระดับในการอนุญาตให้นำข้อมูลภาพไปใช้งาน

Maker Space || แหล่งเรียนรู้ของนักสร้างนวัตกรรม

ในยุคของการเรียนรู้สมัยใหม่ มีทฤษฎีที่กล่าวถึงการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือการเรียนรู้จากการปฏิบัติอยู่หลายทฤษฎี ไม่ว่าจะเป็น Constructionism หรือ Constructivism ที่เชื่อว่าความรู้และสติปัญญาอยู่ในตัวคนทุกคน การสร้างสิ่งแวดลอมที่เหมาะสมให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบและปฏิบัติเอง เป็นวิธีการเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดความหมายต่อผู้เรียนและมีผลต่อโครงสร้างความรู้ในสมองมากที่สุด

แหล่งเรียนรู้ในยุคเดิมซึ่งเน้นการป้อนความรู้ให้กับผู้เรียนอาจยังไม่ตอบโจทย์ของการเรียนรู้ด้วยตนเองเท่าใดนัก เพราะความรู้สามารถหาได้ด้วยตนเองจากการใช้เทคโนโลยี สิ่งที่เขาต้องการมากที่สุดก็คือประสบการณ์ แนวคิดของแหล่งเรียนรู้ที่เรียกว่า **Maker Space** จึงเกิดขึ้นเพื่อรองรับนักนวัตกรรม (Innovator) ที่ต้องการจะมุ่งสู่ความเป็นมืออาชีพเหล่านี้

SITU Studio ได้รับมอบหมายจาก the New York Hall of Science ให้เป็น Maker Space สำหรับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ด้วยการลงมือปฏิบัติ

Maker Space คือสถานที่ที่ผู้คนซึ่งมีความสนใจเดียวกัน เข้ามาร่วมแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ หรือทำโครงการร่วมกันให้เกิดขึ้นจริง ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มีความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือของวิชาชีพนั้นๆ รวมถึงอาจมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาคอยให้คำแนะนำหรือชี้แนะแนวทางการแก้ไขปัญหา

ในต่างประเทศ Maker Space มีหลากหลายลักษณะ ทั้งที่ตั้งอยู่ที่หน่วยงานหรือโรงเรียนขนาดใหญ่ บางแห่งที่มีความยืดหยุ่นมากพอก็สามารถใช้เป็นสถานที่สำหรับให้ทุกคนในชุมชนได้มีโอกาสเข้าถึงและใช้งานเครื่องมือต่างๆ ที่มีราคาสูง โดยอาจเรียกเก็บค่าบริการและค่าวัสดุสิ้นเปลืองในราคาสัมเหตุสมผล ส่วนบางแห่งก็ทำโดยเอกชนเพื่อเปิดให้บริการในเชิงพาณิชย์ มีการอบรมการใช้เครื่องมือก่อนให้เข้าพื้นที่และอุปกรณ์ รวมทั้งอาจมีการจัดหลักสูตรอบรมเฉพาะทางเพื่อสร้างชิ้นงาน

นอกจากนี้ห้องสมุดหลายแห่งก็ได้ปรับตัวเข้ากับกระแสการเรียนรู้สมัยใหม่ โดยจัดสรรพื้นที่ส่วนหนึ่งในห้องสมุดไว้ให้เป็นพื้นที่สำหรับการสร้างนวัตกรรมด้วย เช่น **ห้องสมุดสาธารณะ Westport** ซึ่งเน้นเป็นพื้นที่การเรียนรู้ด้านการออกแบบที่อยู่อาศัย **ห้องสมุดสาธารณะ Detroit** ซึ่งเน้น

เป็นแหล่งความคิดสร้างสรรค์สำหรับวัยรุ่นทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ และ **The Institute for Museum and Library Services (IMLS)** ซึ่งมุ่งเน้นด้านวัฒนธรรมและการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

ห้องสมุดสาธารณะ Westport

ห้องสมุดสาธารณะ Detroit

แหล่งข้อมูล

- 7 Things You Should Know about Makerspace จากเว็บไซต์ <http://net.educause.edu>
- A Librarian's Guide to Makerspaces: 16 Resources จากเว็บไซต์ <http://oedb.org>
- The Makings of Maker Spaces, Part 1: Space for Creation, Not Just Consumption จากเว็บไซต์ www.thedigitalshift.com
- How to Make a Makerspace จากเว็บไซต์ www.tpemagazine.com
- 2014 ความเคลื่อนไหว Maker Space ในไทย จากเว็บไซต์ www.myconfix.com

สำหรับประเทศไทย เริ่มมี Maker Space ให้บริการเชิงพาณิชย์มาได้ประมาณ 1-2 ปี อาทิ **Bangkok maker space** ย่านพระโขนง **Chiang Mai Maker Club** ย่านกำแพงเมืองเชียงใหม่ **Maker Zoo** ย่านสุขุมวิท **Home of Maker** ในห้างฟอร์จูน เป็นต้น ส่วน Maker Space ที่ก่อตั้งโดยสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ **KX : KMUTT Knowledge Xchange** ตั้งอยู่ใกล้สถานีรถไฟฟ้ากรุงธนบุรี ขณะนี้อยู่ระหว่างเตรียมเปิดให้บริการ

น้องคิม ลูกค้าประจำของ **Maker Zoo** สนใจประดิษฐ์บ่อมินิหนังซึ่งสามารถบังคับทิศทางและสั่งยิงด้วยจอยสติ๊ก

แหล่งภาพ

- www.thedigitalshift.com
- www.situstudio.com
- www.makerzoo.com

ปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อปฏิรูปสังคมไทย

ดร.จรรยากรณ์ สามโกเศศ | อธิการบดีมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

สังคมกับการเรียนรู้เป็นสิ่งควบคู่กันและต่างก็เป็นตัวกำหนดซึ่งกันและกัน ในอดีตมนุษย์รู้จักเรียนรู้เอาชีวิตรอดอยู่ในป่าในเขา จนกระทั่งศตวรรษที่ 14 ก็เริ่มต้นมีการตั้งรกราก ทำการเกษตร ซึ่งนำมาสู่การสะสมสร้างความมั่งคั่ง การสะสมความมั่งคั่งมักจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโลกเสมอ เพราะว่าเมื่อก่อนนี้เราเก็บของป่าล่าสัตว์ แต่พอมาปี ค.ศ. 1300 ผู้คนในโลกส่วนใหญ่เริ่มตั้งรกรากทำการเกษตร คนที่ร่ำรวยก็คือคนที่มีที่ดินมีน้ำและมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเพาะปลูก อีก 500 ปีต่อมาประมาณ ค.ศ. 1800 โลกก็เปลี่ยนแปลงอีก เมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม ในช่วงนี้ระบบความมั่งคั่งก็คืออุตสาหกรรม ใครที่เข้าใจเรื่องอุตสาหกรรม ใครที่มีวิธีการผลิตที่แตกต่างจากชาวบ้าน คนนั้นก็รวยขึ้นมา แต่การปฏิวัติความรู้ครั้งใหญ่ในโลกเราเกิดขึ้นเมื่อประมาณปี 1965 ซึ่งไม่เคยมีครั้งใดเลยในประวัติศาสตร์ของโลกที่มีการก้าวกระโดดทางด้านความรู้ที่มากมายอย่างที่ไม่มีใครคาดคิดมาก่อน ทั้งเรื่องคอมพิวเตอร์ เรื่องโทรคมนาคม และเรื่องไอที ความรู้เกิดการโดดข้ามสาขา เกิดเป็นนาโนเทคโนโลยี พันธุวิศวกรรม (Genetic Engineering) เป็นต้น ตรงนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมขนาดใหญ่ ดิจิทัลกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเรา คนรุ่นใหม่ที่เราเรียกว่าเป็น Digital Native กลายเป็นพวกที่คุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดเรื่องของการเรียนรู้ แต่วิถีชีวิตกับเทคโนโลยีหรือการเรียนรู้มันต้องไปด้วยกัน สมัยก่อนที่เราไม่มีแท็บเล็ต ไม่มี Smart Classroom เรามีแต่กระดานชนวน ใช้หินชนวนเขียน ทำไม้ถึงเรียน ก.ไก่ ข.ไข่ ได้ละครับ สุนทรภู่แต่งกลอนได้เพราะมากเลย ไม่ได้ใช้แท็บเล็ต ไม่ได้ใช้สมาร์ทโฟน ไม่ได้เสิร์ชความหมาย ไม่ได้หาคำเหมือน ก็ยังแต่งกลอนได้ นั่นก็เพราะต้องใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิม ต้องรู้จักผสมคำ กออะกะ กออาภา พอมาถึงยุคสมัยนี้คนมี iPad คนมีสมาร์ทโฟนที่ใช้เรียนรู้ด้วย e-Learning ก็ต้องเป็นการเรียนรู้ที่แตกต่างกับการเรียนในลักษณะดั้งเดิม การถ่ายทอดความรู้แบบที่เรียกว่า Transmissive Education คือลูกขึ้นยืนแล้วก็สอน สอน สอน สอน เหมือนที่ทำกันมาในศตวรรษที่ 19 และ 20 มาถึงยุคปัจจุบันทำไม่ได้แล้วครับเพราะการเรียนรู้ผ่านแท็บเล็ต ด้วยการสอนแบบดั้งเดิมหรือวิธีการยืนหน้าห้องแล้วบรรยายมันไม่ก่อให้เกิดผลอะไรขึ้นมา จะต้องเพิ่มการมีส่วนร่วมเข้าไปด้วยหรือที่เรียกว่า Participatory Education

ถามกันต่อไปว่า ถ้าต้องการจะปฏิรูปเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ไปสู่สังคมที่พึงปรารถนา จะต้องปฏิรูปอะไรและทำอย่างไร

ผมขอพูดถึงสังคมที่พึงปรารถนาก่อนนะครับ ผมคิดว่าสังคมที่พึงปรารถนานั้น ประการแรกต้องเป็นสังคมที่มีประสิทธิภาพ เราจะทำอะไรกันอย่างไร ใช้จอบ ใช้เสียมขุดดินกันอย่างไร ใช้วัวใช้ควาย มันไม่ได้แล้วครับ ถ้าสังคมเราจะมีอาหารให้ทุกคนบริโภคมากขึ้นต้องมีประสิทธิภาพในการผลิตมากขึ้น ต้องใช้เทคโนโลยี รถไฟจะต้องเป็นเครื่องไฟฟ้า ใช้เครื่องจักรเครื่องขนาดต่างๆ แทนที่จะใช้ที่ดินจำกัดเท่าเดิมผลิตได้ 60 ถัง ต้องผลิตได้ 600 ถัง คนต้องทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปรับตัวเองได้ เปลี่ยนตัวเองได้ หาความรู้ใหม่ๆ มาเพื่อจะพัฒนาตัวเอง สังคมที่พึงปรารถนาจะต้องเป็นสังคมที่มีประสิทธิภาพ จะมีประสิทธิภาพได้ก็ต้องมีแรงจูงใจ มีโครงสร้างของกฎหมาย มีโครงสร้างของสังคม และความสัมพันธ์ในสังคมที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพขึ้นมา

ประการที่สอง ต้องเป็นสังคมที่เป็นธรรม สังคมที่ไม่เป็นธรรมอยู่กันไม่ยั่งยืน เพราะว่าคุณปลูกคอกหมูท่ามกลางสลัมไม่ได้ สังคมที่มีคนรวยกระจุกแต่ความยากจนกระจายมันอยู่กันไม่ได้ ความเป็นธรรมไม่ได้แค่เรื่องเงินอย่างเดียว แต่ว่าเป็นธรรมในเรื่องของระบบยุติธรรมด้วย คนรวยคนจนต้องมีความเท่ากันภายใต้กฎหมาย

ปรับปรุงและเรียบเรียงจากการบรรยายพิเศษ เรื่อง "ปฏิรูประบบการเรียนรู้คือการปฏิรูปสังคมที่แท้จริง" ในงาน TK Forum 2014 เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2557 ณ โรงแรมเซ็นทารา แกรนด์ แอท เซ็นทรัลพลาซ่า

ประการที่สาม เป็นสังคมที่มีคุณธรรม มีจริยธรรม คือสังคมที่ชื่นชมในความดีความงามและความจริง สังคมที่มีคุณธรรมเหมือนเป็นเกราะกำบัง มีธรรมะก็เหมือนมีเกราะกำบังตัวเองไม่ให้ถูกทำร้ายได้ ถ้าคนเป็นคนดีอะไรก็ทำร้ายไม่ได้นะครับ สุจริตคือเกราะกำบัง เพราะฉะนั้นสังคมที่พึงปรารถนาเป็น 3 ลักษณะอย่างนี้

คราวนี้ถามว่า แล้วการปฏิรูปการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่สังคมดังกล่าวต้องเป็นอย่างไร ผมว่าต้องมี 4 ลักษณะด้วยกัน อย่างแรกต้องเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้มีส่วนร่วม ผมว่าเรามาถึงยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงจาก Transmissive Education เป็น Participatory Education กล่าวคือวิธีการสอนด้วยการยืนพูดแล้วถ่ายทอดเพื่อให้ผู้เรียนจำไปแล้วมาตอบ ถ้าจำได้มากก็ตอบได้มาก ผมว่ามันมาถึงยุคที่เป็นจุดจบแล้ว ถ้าจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมที่พึงปรารถนานั้นจะต้องเป็นการผสมกันระหว่าง Transmissive Education และให้คนที่เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยเหมือนอย่าง queuing ที่สิงคโปร์ทำไปแล้วคือ Teach Less and Learn More นะครับ Teach Them Less and Let Them Learn More ก็คือสอนเขาให้หน่อยลงและปล่อยให้ นักเรียนได้เรียนรู้มากขึ้น คนที่อ่านออกเขียนได้ในศตวรรษที่ 21 ไม่ใช่คนที่อ่านหนังสือออกแต่ต้องเป็นคนที่เรียนรู้ได้ เรียนรู้เป็นหรือ Learn to Learn

คนที่เรียนรู้เป็นยังต้องรู้จัก Unlearn ด้วย เพราะความรู้อย่างที่เราเรียนรู้มาหรือเคยเชื่อเคยศรัทธามันอาจจะผิดก็ได้ ดังนั้นถ้าไม่ยอม Unlearn เราจะย้อนกลับมาทำเหมือนเดิม เพราะว่า Paradigm หรือความคิดของเราไม่ยอมเปลี่ยน มันกลายเป็นความเคยชิน เราจึงต้องรู้จัก Unlearn และไม่กลับมาทำตามความเคยชินเหมือนเดิมอีก

นอกจากนั้นยังต้องรู้จัก Relearn หรือเรียนรู้สิ่งใหม่ที่เข้ามาทุกวัน ไม่ใช่ปล่อยให้สิ่งที่เราเรียนรู้ไปแล้วจมอยู่อย่างนั้น ทุกวันนี้ครูไม่ใช่ผู้สอนแต่เป็นโค้ช เป็น Facilitator ของการเรียนรู้ ไม่ใช่ให้ผู้เรียนจดไปท่องจำแล้วก็ตอบมาตามที่บอกจด แต่ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ใช้เวลาสอนส่วนหนึ่ง แล้วให้เวลาอีกส่วนหนึ่งกับการแบ่งกลุ่มอภิปรายถกเถียง ตั้งคำถาม วิพากษ์วิจารณ์ หรือแม้แต่เล่นเกมสมมติ หรืออะไรก็แล้วแต่ที่เป็นประสบการณ์ที่ทำให้เขาซึมซับในส่วนที่ครูได้สอนไปเพื่อที่จะได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเขาจะจำได้ไม่รู้ลืม

การเรียนรู้ลักษณะที่ 2 คือ จุดไฟ ผมคิดว่าการศึกษาโดยทั่วไปนั้นไม่ใช่การเติมน้ำในถังแล้ว แต่เป็นเรื่องของการจุดไฟแห่งความอยากรู้อยากเห็น ใส่อะไรเข้าไปในสมองทำอะไร ไม่สำคัญเท่ากับเอาอะไรไปเพราะหาว่าไวในสมองเขา ให้เขารู้จักคิด ได้เรียนรู้บางอย่าง ได้ซึมซับอะไรบางอย่าง อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ มี Quotation อันหนึ่งซึ่งคนไม่ค่อยได้ยิน เขาบอกว่าการศึกษาคือสิ่งที่คนเราลืมหมดแล้วที่เรียนมาจากโรงเรียน แต่คือสิ่งที่หลงเหลืออยู่ในตัวคน ยกตัวอย่างตัวผม

ที่เป็นคนในยุคที่ต้องเรียนเรขาคณิต ต้องท่องจำสูตรคูณสูตรอะไรมากมาย สุดท้ายก็ไม่ได้เอาวิชานี้ไปใช้อะไรแล้วก็ลืมไปหมด แต่สิ่งที่หลงเหลืออยู่ในตัวคือความสามารถในการใช้ตรรกะครับ ดังนั้นถ้าหากผู้สอนรู้จักจุดไฟความอยากรู้อยากเห็นในตัวผู้เรียน ให้ความรู้เป็นสิ่งที่หลงเหลืออยู่ในชีวิตของเขา เด็กคนนั้นจะไม่มีวันอับจน เพราะเขาจะกลายเป็นคนที่กระตือรือร้นต้องค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา

การเรียนรู้ลักษณะที่ 3 คือมีการร่วมรับผิดชอบกัน คนไทยจำนวนไม่น้อยมองว่าการเรียนรู้และการศึกษาเป็นเรื่องของครู ครูก็บอกว่าไม่ใช่ คุณพ่อคุณแม่ร่วมกันนำเด็กคนนั้นเข้ามาในโลก เพราะฉะนั้นพ่อแม่คือครูคนแรกของลูก ซึ่งเป็นความจริงนะครับ ผมเคยคำนวณวันเวลาที่เด็กอยู่กับครูในโรงเรียน

ปีหนึ่งประมาณ 14 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นเอง ที่เหลืออยู่กับสังคมและอยู่กับพ่อแม่ เพราะฉะนั้นพ่อแม่หรือแม่แต่คนที่ไม่มีลูกแต่เป็นสมาชิกของสังคม ก็ต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วย เพราะเด็กทุกคนเป็นตัวกำหนดชะตากรรมของประเทศ สังคมจะปล่อยให้เฉพาะพ่อแม่ ปล่อยให้ครู รัฐบาล หรือใครรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียวไม่ได้ครับ มันต้องเป็นการเรียนรู้ที่รับผิดชอบร่วมกันทั้งสังคม

ลักษณะที่ 4 ก็คือจะต้องเป็นการเรียนรู้ได้ทุกรูปแบบ เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเราก็มีแหล่งเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่หลายแห่ง และที่เคพาเร่คก็เป็นหนึ่งในนั้น ผมคิดว่าการเรียนรู้ทั้ง 4 ลักษณะได้แก่การมีส่วนร่วมของผู้เรียน จุดไฟให้ผู้เรียน มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งสังคม และมีการเรียนรู้ได้ทุกรูปแบบ จะนำไปสู่สังคมที่

พึงปรารถนาคือมีประสิทธิภาพ มีความเป็นธรรม และมีคุณธรรมได้

การปฏิรูปการเรียนรู้ คือการเปลี่ยนวิธีคิดของคนในสังคม ถ้าสังคมคิดว่าวิธีการสอนแบบเดิมไม่มีอะไรผิดพลาด ก็ทำต่อไป เพียงแต่ขอให้ครูได้ทำงานของครูอย่างแท้จริง แต่ว่าถ้าสังคมมีความเห็นพ้องตรงกันหรือมี Paradigm ร่วมกันว่าระบบการศึกษาที่จะต้องพัฒนาไปนั้นไม่ใช่การศึกษาแบบที่เคยทำกันมา แต่ว่าต้องมีรูปแบบใหม่ของการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ ผมเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงก็จะเกิดขึ้นได้

สิ่งซึ่งต้องปฏิรูปเพื่อการปฏิรูปสังคม ผมคิดว่ามีอยู่ 4-5 ประเด็นที่อยากนำเสนออีกคือ หนึ่ง ทักษะ โดยเฉพาะทักษะศตวรรษที่ 21 เช่นทักษะการคิด ทักษะการร่วมงานกับคนอื่น ทักษะด้านความคิดริเริ่ม ทักษะการสื่อสาร นี่เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องสร้างและส่งเสริม สอง ความรู้ โดยเฉพาะความรู้ในเรื่องของวิชาชีพ สาม ทัศนคติ ซึ่งเป็นตัวกำหนดชะตาชีวิตของคน คนที่มองโลกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ผลพวงของชีวิตก็ต้องเป็นไปตามทัศนคติที่เกิดขึ้น คนที่มองโลกเป็นลบยากที่จะมีอะไรที่เป็นบวกขึ้นมาได้ในผลลัพธ์ของชีวิต แต่ถ้าคนที่มองอะไรที่เกิดขึ้นดีทุกอย่าง อนาคตก็ต้องดีขึ้นแน่ สี่คือค่านิยม เป็นตัวที่ทำให้คนเราเกิดคุณธรรม เช่น ค่านิยมเรื่องวินัย ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวที สุดท้ายคือพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลพวงจากทักษะ ความรู้ ทัศนคติ และค่านิยม

พฤติกรรม 2 อย่างที่ผมคิดว่าสำคัญและจำเป็นที่คนไทยต้องมี อันแรกก็คือความเป็นมนุษย์ หรือความมีจิตใจที่ดี และสามารถเข้าใจความรู้สึกของคนที่อยู่ในฐานะที่แตกต่างกับเรา ผมขอเล่าตัวอย่างหนึ่งว่าความเป็นมนุษย์เป็นอย่างไรนะครับ มีนักศึกษาหญิงมาปรึกษาเพื่อนอาจารย์ของผมซึ่งเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอขยายเวลาการส่งวิทยานิพนธ์ปริญญาโทไปอีกสักหนึ่งปี เหตุผลเพราะว่าเธอเพิ่งตั้งท้อง อาจารย์ที่ปรึกษาท่านนั้นตอบว่าท้องแล้วยังไงคุณก็ต้องทำวิทยานิพนธ์ให้เสร็จजूอยู่ดี กติกาก็ต้องเป็นกติกา สองปีต้องจบก็ต้องจบ เธอก็บอกว่าหนูไม่ได้วางแผนมาก่อนว่าจะท้อง อาจารย์ที่ปรึกษาตอบว่าแต่สิ่งที่ต้องวางแผนแน่นอนคือคุณต้องจบภายใน 2 ปี ดิฉันต่อเวลาให้คุณไม่ได้หรอก แล้วสุดท้ายก็ไม่จบนะครับ ผมทราบมาว่าอาจารย์ท่านนั้นไม่ได้แต่งงานแล้วก็ไม่เคยท้องด้วย ผมก็ไม่เคยท้อง แต่ผมรู้ว่าคนท้องนั้นลำบากแค่ไหน ในแง่นี้ผมมองว่าความเป็นมนุษย์ของอาจารย์ท่านนั้นต่ำมากเลย

อีกเรื่องหนึ่งคล้ายๆ กัน ผมเคยมีลูกน้องที่ทำหน้าที่รับสมัครคนเข้าทำงาน แล้วมีผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งทำข้อสอบและสัมภาษณ์ได้ดีมากเลย แต่เขากลับไม่รับ ผมถามว่าทำไมไม่รับล่ะคนนี้มีความสามารถมาก คำตอบคือเพราะเธอท้อง ผมฟังแล้วโกรธมากเลย ผมอยากจะรู้ว่าเธอคนนี้จะท้องไปตลอดชาติไหม แล้วตัวคุณเกิดมาได้ไหมถ้าแม่ไม่ท้อง คือคนบางคนมีความเป็นมนุษย์อยู่ในตัวน้อยไปหน่อยนะครับ

หรืออีกสักเรื่องนะครับ คนทำงานเกษียณอายุเป็นแค่พนักงานเล็กๆ รับเงินก้อนหลังเกษียณอย่างดีก็ไม่กี่แสนบาท แต่ฝ่ายงานที่ดูแลเรื่องประโยชน์ทดแทนให้กับพนักงานกลับพยายามจะตัดเงินของเขาให้น้อยลงไปอีก ผมก็ต้องตั้งไปว่า คนเรามีแค่วีชีวิตเดียว เขาทำงานให้คุณมา 30 ปี ชีวิตของเขาเอากลับคืนมาได้แล้ว คุณจะหมუნเวลากลับไปเหมือนกตคอมพิวเตอร์ Undo ไม่ได้ 30 ปีมีหนเดียว 60 ปีก็มีหนเดียว ชีวิตเขามอบให้กับองค์กรแล้วเพราะฉะนั้นคุณต้องมอบสิ่งที่มีค่าให้กับการเสียสละของเขา ซึ่งไม่ใช่แค่เรื่องเงินนะครับ แต่ทำนเชื้อใหม่ครับคนจำนวนไม่น้อยไม่เข้าใจตรงนี้ จึงขอฝากไว้ว่าความเป็นมนุษย์เป็นพฤติกรรมที่สำคัญมากๆ สำหรับสังคมไทยที่พึ่งปรารถนา

พฤติกรรมอีกอันหนึ่งคือความเป็นพลเมือง ทุกวันนี้เราจะพบกับความแตกต่างของผู้คนในบ้านเรามากขึ้น โดยเฉพาะคนที่มาจากสังคมอื่นประเทศอื่น ถ้าใครบอกว่าเรายังไม่มีการชาคมอาเซียน ลองไปดูในซอยบ้านผมครับ ร้านก๋วยเตี๋ยวก็อาเซียน บ้านผมก็อาเซียน ซ้ำบ้านผมก็อาเซียน บ้านถัดไปเอาอาเซียนจากเกาะมาเลี้ยงลูกเงินเดือนหมื่นกว่าบาทเพราะว่าพูดภาษาอังกฤษได้มาจากฟิลิปปินส์ แล้วเราจะทำอย่างไรกับคนเหล่านี้ครับ เขาไม่กลับบ้านเขาแน่นอน พม่าค่าแรงขั้นต่ำวันละ 50 บาท กัมพูชาประมาณ 100 บาท แต่ประเทศไทย 300 บาท โอกาสมีมากมาย แล้วคนไทยก็ไม่สนใจด้วยว่ามาจากชาติไหน ตราบใดที่ไม่สร้างปัญหา

ตราบใดที่กินน้ำพริก ยิ่งพูดภาษาไทยได้ยิ่งดีใหญ่เลย เราสามารถอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี ถ้าเรายอมรับว่าความเป็นไทยไม่ได้มาจากเชื้อชาติ แต่มาจากการที่มีค่านิยมร่วมกันในสังคม และยอมรับพื้นฐานของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่หลากหลายแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเกิดบนแผ่นดินไทยหรืออพยพเข้ามา แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกลมกลืนกัน เราก็มองเขาเป็นไทยร้อยเปอร์เซ็นต์เหมือนกันทุกคน อันนี้คือความเข้าใจเรื่องความเป็นพลเมืองที่ถูกต้อง

คนไทยเราเป็นนักปฏิบัติ ไม่ใช่ นักอุดมการณ์ ผมเชื่อว่าถ้าเราปฏิรูปการเรียนรู้ ทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ พฤติกรรม ค่านิยม ทัศนคติ แล้วเพิ่มมิติความเป็นมนุษย์กับความเป็นพลเมืองเข้าไป จะนำไปสู่การปฏิรูปสังคม สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่หน้าที่ของใครที่จะต้องมาทำ ไม่ใช่กระทรวงศึกษา ไม่ใช่ คสช. ไม่ใช่มหาวิทยาลัย แต่เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะร่วมกันคิดและร่วมกันสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดสังคมที่พึ่งปรารถนาขึ้นมาได้จริง

โอบรับปัญหาการศึกษา การอ่าน การเรียนรู้

สัมภาษณ์พิเศษ **ดร.คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา**

อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

อดีตเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัญหาหลักที่สำคัญของระบบการศึกษาการเรียนรู้ ของไทยคืออะไร และควรแก้ไขอย่างไร

คนมักคิดว่าถ้าเรามีคำตอบหนึ่งคำตอบ แล้วจะสามารถแก้ไขได้ทุกปัญหาได้
ทุกอย่าง ความจริงแล้วไม่ใช่ ภาษาอังกฤษเรียกว่า No Silver Bullet
เพราะการแก้ปัญหารบบการศึกษาจะต้องขับเคลื่อนทั้งระบบ

ลำดับแรกคือเริ่มตั้งแต่ครอบครัว เราจะต้องไม่ปล่อยให้เด็กเติบโตขึ้น
ท่ามกลางความเหลื่อมล้ำ ควรมีการส่งเสริมให้พ่อแม่มีความรู้และ
ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ในฟินแลนด์รัฐบาลช่วยเตรียม
ความพร้อมให้กับพ่อแม่ มีเงินอุดหนุนสำหรับการเลี้ยงดูเด็กให้มี
คุณภาพ ส่วนที่อังกฤษเคยมีการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่โดยมุ่งไปที่
โรงเรียนกับครู แล้วพบว่าสามารถช่วยผลสัมฤทธิ์ได้ 75% ของเด็ก
ทั้งหมด แต่เด็กอีก 25% ไม่สามารถช่วยได้เลย เด็กกลุ่มนี้ทั้งหมดมา
จากครอบครัวที่ยากจน ครอบครัวซึ่งเด็กกลับไปบ้านแล้วก็พบว่าไม่มี
ใครคอยอยู่ที่บ้าน เป็นเด็กที่มาเรียนโดยไม่มียาอาหารเช้า อังกฤษจึง
เปลี่ยนยุทธศาสตร์แทนที่จะเน้นครูอย่างเดียวก็เน้นทุกคนที่ทำงานกับ
เด็ก ทั้งตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ เปลี่ยนโปรแกรมการเรียนการสอน
มีโครงการอาหารเช้า มีกิจกรรมหลังเลิกเรียน ทำเป็นแพคเกจใหญ่เพื่อ
ที่จะรองรับเด็กทุกระดับ

ลำดับต่อมาคือโรงเรียน ในสมัยก่อนไม่ใช่เด็กทุกคนที่จะสามารถเข้าสู่ระบบโรงเรียน แต่มักเป็นเด็กซึ่งมีความพร้อมมาจากบ้าน พ่อแม่อยากให้เรียน เด็กก็อยากเรียน ครูจึงสอนได้อย่างไม่ยากลำบากนัก แต่ปัจจุบันเด็กได้เรียนเกือบทุกคน ทั้งๆ ที่บางคนอาจมาจากครอบครัวที่ไม่มีความพร้อม ความเหลื่อมล้ำจึงมีมาก่อนการเข้าโรงเรียน ถ้าโรงเรียนยังสอนเหมือนเดิมคือไม่ปรับตัวให้มันวัตกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ช่องว่างที่มีอยู่แล้วก็จะขยายกว้างมากขึ้นๆ ปัญหาของโรงเรียนส่วนใหญ่ขณะนี้ก็คือไม่สามารถที่จะดูแลเด็กที่เรียนอ่อน โดยส่วนตัวดิฉันเชื่อว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนได้ แต่ครูก็ต้องทุ่มเทมากเป็นพิเศษกับกลุ่มเด็กที่เรียนอ่อน รวมทั้งโรงเรียนก็ต้องได้รับการเสริมความพร้อมให้สามารถดูแลเด็กกลุ่มนี้ได้

สุดท้ายเป็นเรื่องของสังคมรอบนอก ในประเทศที่เจริญแล้วจะมีแหล่งเรียนรู้อย่างเพียบพร้อม มีพิพิธภัณฑ์ มีห้องสมุด แม้กระทั่งสื่อสารมวลชนก็ยังเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ แต่สังคมไทยยังไม่ใช้แบบนั้น เด็กของเรายังมีจำนวนไม่น้อยที่ขาดแคลนมาจากบ้าน โรงเรียนก็อาจจะไม่สามารถชดเชยความขาดแคลนนี้ได้ทั้งหมด พอออกไปสังคมข้างนอกก็มีแต่แหล่งบ้ายมุข ไม่มีอะไรที่เด็กจะได้รับการเพิ่มพูนสติปัญญา

เพราะฉะนั้นดิฉันจึงไม่เชื่อในคำตอบเดียว แต่น่าเสียดายที่คณคมนโยบายหรือนักวิชาการก็ยังเชื่อในคำตอบเดียวอยู่จวบจนทุกวันนี้ นี่คือปัญหาหลักที่สำคัญ

เรียกได้ว่านอกเหนือจากครอบครัว สังคม โรงเรียน ปัญหาการเรียนรู้ ยังมาจากผู้กำหนดนโยบายด้วย

ก็มีส่วน บางครั้งดิฉันคิดว่าธุรกิจก็มีส่วนกำหนดนโยบายงบประมาณจำนวนไม่น้อยเสียไปก็เพื่อตอบสนองสิ่งที่ธุรกิจเป็นคนกำหนด โดยเฉพาะเรื่องเทคโนโลยีนี้เห็นชัดมาก บางโรงเรียนมีอุปกรณ์ไอทีซึ่งไม่จำเป็นและไม่เหมาะสมกับโรงเรียน แต่ไม่ว่ายุคสมัยไหนเครื่องมือเหล่านี้ก็ถูกซื้อเพื่อเป็นคำตอบสำเร็จรูปสำหรับโรงเรียน เริ่มจากที่ภาคธุรกิจมีของนั้นๆ อยู่ แล้วพยายามนำของเหล่านั้นมาเชื่อมโยงว่าจะสามารถแก้ปัญหาของโรงเรียนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียน

ขนาดเล็ก มีแต่คนพร้อมที่จะมาช่วยแก้ปัญหา โดยที่ไม่เคยเข้าไปดูจริงๆ หอกว่าโรงเรียนต้องการหรือเปล่า ในที่สุดก็ตกเป็นเหยื่อของธุรกิจ

การพูดว่าการแก้ปัญหาเรื่องการศึกษา และการเรียนรู้จะต้องขับเคลื่อนพร้อมกัน ทั้งระบบจะทำให้เกิดช่องว่างที่ทำให้ไม่มีเจ้าภาพที่ชัดเจนในการรับผิดชอบแก้ไขปัญหาหรือไม่

โดยส่วนตัวคิดว่าคนที่ควรเป็นเจ้าภาพจริงๆ คือกรรมการบริหารสถานศึกษา สมัยหนึ่งเราเคยหวังว่ากรรมการสถานศึกษาจะสามารถมีสิทธิมีเสียงในการเลือกผู้อำนวยการโรงเรียนได้ ปัจจุบันกรรมการสถานศึกษามีความเข้มแข็งมากขึ้นก็จริง หลายแห่งมีความกระตือรือร้นติดตามดูว่าผู้อำนวยการที่จะย้ายมาจะมีผลงานอะไร แต่อำนาจก็ยังไม่ได้อยู่ที่เขา ทำได้เพียงแค่ให้ข้อเสนอแนะแก่โรงเรียน

โครงสร้างของระบบการศึกษาไทยยังไม่กระจายอำนาจเท่าที่ควร ส่วนใหญ่ยังคงรวมศูนย์อยู่ที่กระทรวง บางครั้งกระทรวงมีโครงการที่เกิดจากความปรารถนาดีแต่พอเข้าไปในโรงเรียนแล้วก็ผิดพลาด ถ้ากระทรวงเข้มแข็งมากโรงเรียนจะไม่กล้าทำอะไรแตกต่างไปจากสิ่งที่กำหนดเป็นนโยบาย แม้เขาจะรู้ว่าเขามีข้อเสนอที่ดีกว่าแต่เขาก็ต้องปฏิบัติตามนั้น ซึ่งอันนี้ก็เป็นเรื่องที่น่าเสียดาย

ต้องใช้เวลานานแค่ไหนในการที่จะแก้ปัญหาทั้งระบบ

ผลการวิจัยของ McKinsey ระบุว่า การจะพัฒนาระบบการศึกษาต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่า 7 ปี ภายใต้นโยบายที่ต่อเนื่อง แต่สำหรับบ้านเราบางที่ผู้กำหนดนโยบายมาจากพรรคเดียวกันยังมีนโยบายไม่เหมือนกัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทำอะไรไม่ได้เลยจริงๆ แล้วที่ระบบการศึกษาอยู่ได้ทุกวันนี้ก็เพราะโรงเรียน ถ้าผู้บริหารโรงเรียนดีนโยบายจะเป็นอย่างไรเขาก็สามารถนำไปปรับประยุกต์ให้เหมาะสมได้

การปฏิรูปการศึกษาที่กำลังเกิดขึ้นควรจะมีกรอบเรื่องใดเป็นพิเศษ

ดิฉันสนใจเรื่องความมีคุณภาพที่อยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียม ดิฉันไม่เชื่อในเรื่องที่หยิบเด็กเก่งมาจำนวนหนึ่งแล้วเอามานั้นให้ดีเลิศ แต่เชื่อว่าถ้าเราจะขยับการศึกษาให้ดีขึ้นเราต้องขยับทั้งหมด เด็กทุกคนต้องได้รับโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ ไม่ใช่เฉพาะเด็กที่เรียนดี

สำหรับการปรับปรุงการเรียนการสอน วิธีการเรียนการสอนที่ถูกมองว่าดีอาจไม่ได้ดีสำหรับทุกคน วิธีการที่สำคัญที่สุดคือทำอย่างไรครูจึงจะเข้าใจเด็ก ทำอย่างไรครูจึงจะเชื่อว่าเด็กทุกคนเรียนรู้ได้ มีความศรัทธาในตัวเด็กแล้วพยายามหาวิธีให้เด็กคนนั้นเรียนรู้ ซึ่งไม่ได้มีคำตอบเดียวหรือวิธีการเดียว เด็กบางคนไม่ได้กินข้าวเช้า ไม่ได้นอน หรือพ่อแม่ทะเลาะกัน สมารถก็ไม่เหลือ ถ้าครูมีความใส่ใจจะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้

ดูเหมือนว่าสุดท้ายแล้วครูก็คือผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการเรียนรู้ของเด็ก แล้วบทบาทของครูกับการส่งเสริมการอ่านควรจะเป็นอย่างไร

โรงเรียนจำนวนมากมีห้องสมุดเพราะเป็นเหมือนสัญลักษณ์แห่งความพร้อม มีอาคารสถานที่ที่ดูดีแต่หนังสือกลับไม่ค่อยมีคุณภาพ บางทีหนังสือดีๆ กลับนำไปวางไว้บนชั้นที่สูงจนเด็กเอื้อมหยิบไม่ถึง เด็กก็ไม่ได้อ่าน หรือบางทีครูก็ซื้อหนังสือที่มีสาระหนักๆ ให้เด็กอ่านเพราะเห็นว่าเป็นหนังสือดีแต่จริงๆ แล้วจะต้องผสมผสานกันไประหว่างหนังสือดีประเภทสาระและบันเทิง โดยรวมแล้วถ้าห้องสมุดมีหนังสือดีเด็กจะกระหายที่จะเข้ามาอ่านเอง ดิฉันยังจำภาพงานสัปดาห์หนังสือที่จังหวัดสุรินทร์ได้ไม่ลืม เป็นภาพเด็กที่ไม่มีแม่แต่ร้องไห้ใส่แต่พอเขาเห็นหนังสือก็กระโจนเข้าหา

วางทุกงานอ่านทุกคน ก็เป็นโครงการที่ดี แต่บางโรงเรียนสร้างพิธีกรรมเยอะเกินไป เช่นบังคับให้เด็กต้องเขียนบันทึกการอ่านลงสมุด การส่งเสริมการอ่านต้องเริ่มตั้งแต่เด็กนั้นถูกต้อง แต่ต้องให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นธรรมชาติ กลายเป็นนิสัย ไม่ใช่ถูกบังคับ

มีคนวิเคราะห์ว่าวันหนึ่งห้องสมุดจะตาย เพราะคนจะหันไปอ่านหนังสือทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์กันเป็นส่วนใหญ่ ประเด็นนี้ท่านมองอย่างไร

ที่ญี่ปุ่น อเมริกา หรือประเทศที่เจริญแล้วห้องสมุดอาจจะปิดตัวลง แต่สำหรับเมืองไทยตอนนี้ Smart Device ยังมีอยู่

ในขอบเขตจำกัด จำนวนพิมพ์สิ่งพิมพ์อาจลดน้อยลงแต่ก็ยังมีเหลืออยู่ เด็กบางคนแม้จะเคยใช้ไอแพดแต่ก็ยังเรียกหาหนังสือนิทาน เพราะมีภาพเป็นกระดาษที่จับต้องได้ บางครั้งก็มี Pop up สนุกๆ เพราะหนังสือยังคงมีเสน่ห์ในตัวของมันเองที่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เข้ามาทดแทนไม่ได้

แอปพลิเคชันหรือเทคโนโลยีการอ่านสมัยใหม่เป็นอันตรายต่อพัฒนาการของเด็กหรือไม่

ปัจจุบันมีแอปพลิเคชันเป็นแสน บางแอปพลิเคชันก็ดีมาก เช่น ให้เด็กสร้างการ์ตูนเองโดยการเลือกภาพแล้วอัดเสียงลงไป แต่ปัญหาตอนนี้คือเราไม่รู้เลยว่าอันไหนเป็นของดี หน่วยงานอย่าง TK park อาจจะช่วยคัดเลือกรายชื่อแอปพลิเคชันดีๆ สำหรับเด็กมาเผยแพร่ ก็จะเป็นประโยชน์มาก

แนวโน้มการอ่านในอนาคตข้างหน้าก็คงเป็นเรื่องของเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลความรู้หรือเนื้อหาทางวิชาการสามารถค้นหาได้ง่ายทาง Google หรืออ่านได้จาก E-Book แต่สำหรับเด็กเล็กถือว่าเป็นกลุ่มเฉพาะที่ยังควรจะต้องใช้หนังสือเป็นหลัก พวกหนังสือภาพหรือหนังสือเด็กที่สอนง่ายๆ สั้นๆ จะช่วยทำให้เด็กได้สัมผัสสัมผัสคำที่หลากหลายแล้วกลายเป็นคลังภาษาในสมองได้ตั้งแต่อ่อนวัยเรียน

ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา คิดว่าจะอะไรคือปรากฏการณ์ที่โดดเด่นมากในเรื่องของการส่งเสริมการอ่านในประเทศไทย ดิฉันคิดว่าคือสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ซึ่งเปรียบเสมือน

ประกาศการของการอ่าน และการที่พระองค์เสด็จเปิดห้องสมุด
เฉลิมราชกุมารีทุกแห่ง

ความเป็นมาของการทำห้องสมุดเฉลิมราชฯ นั้น มาจากการที่
แต่เดิมนั้นเรากำหนดว่าอำเภอไหนอยากมีห้องสมุดจะต้องมี
งบประมาณของอำเภอมาสมทบ แต่สำหรับอำเภอที่ห่างไกล
มากๆ นั้นไม่มีทางเลยที่จะหาเงินมาได้ ก็เท่ากับว่าอำเภอนั้น
จะไม่มีห้องสมุดเลย จึงได้ขอพระราชทานอนุญาตที่จะสร้าง
ห้องสมุดถวายพระองค์ท่าน ในแง่ของแนวคิด การสร้าง
ห้องสมุดไม่ใช่เรื่องยากหรอก แต่การที่พระองค์ท่านทรงรับ
โครงการนี้แล้วเสด็จเปิดด้วยพระองค์เองทุกแห่ง จนทำให้
เดี๋ยวนี้มีห้องสมุดเฉลิมราชกุมารีระดับอำเภอถึง 100 กว่า
แห่งแล้ว และทุกแห่งที่พระองค์ท่านเสด็จท่านจะดูรายละเอียด
ท่านจะถามว่ามีหนังสือเล่มนั้นไหม เล่มนี้ไหม คือดิฉันคิดว่า
ไม่เพียงแต่พระองค์ท่านจะแสดงให้เห็นว่าการอ่านมีคุณค่า
เท่านั้น แต่ท่านยังทรงนิพนธ์หนังสือไว้มากมาย ปรากฏการณ์
อันนี้คือสิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับคนไทย เป็นการสถาปนา
การอ่านให้อยู่ในใจของคน

การอ่านจะเป็นแค่ปรากฏการณ์ชั่วคราวในสังคม
ไทย หรือว่าทุกวันนี้กลายเป็นสิ่งที่ถูกปลูกฝัง
ในสังคมได้แล้ว

คือถ้าดูจากงานสัปดาห์หนังสือจะเห็นว่าคนทั่วไปเป็นเด็กและ
วัยรุ่นทั้งนั้น ในขณะที่เด็วกันก็ต้องยอมรับว่าเด็วนี้หนังสือ
ที่เขียนและจำหน่ายก็เป็นหนังสือวัยรุ่นเยอะมาก คงบอกไม่ได้
ว่าดีหรือไม่ดี แต่อย่างน้อยพวกเขาก็มีจินตนาการที่จะเขียน

บางคนเขียนใน dek-d.com แล้วก็เอาไปพิมพ์ เด็กสมัยใหม่
อ่านหนังสือกันเยอะขึ้น เพียงแต่เขาอาจจะยังไม่อ่านหนังสือ
ที่มีสาระเท่าที่เรายกจะให้เขิน ซึ่งสาเหตุหนึ่งก็เป็นเพราะว่า
หนังสือประเภทนี้ยังไม่ถึงมือเขา แต่กระจุกอยู่ในกลุ่มเฉพาะ
ที่สนใจ ไม่ได้กระจายออกไปถึงกลุ่มวัยรุ่นนวงกว้าง

ยุคสมัยหนึ่งที่มีการทำห้องสมุด 3 ดี ก็ดูเหมือนจะมีหนังสือ
ลงไปห้องสมุดมากขึ้น การมีหนังสือที่หลากหลายในห้องสมุดประชาชน
หรือการที่ห้องสมุดโรงเรียนเปิดโอกาสให้
คนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้นนอกเหนือจาก
นักเรียน รวมถึงร้านหนังสือที่เปิดโอกาสให้มีมุมนั่งอ่านหรือ
จัดกิจกรรม พวกนี้ก็น่าจะมีส่วนที่ทำให้การอ่านกลายเป็น
ส่วนหนึ่งของสังคม ไม่ใช่แค่ปรากฏการณ์ชั่วคราว

การส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ในประเทศ
ไทยควรมีทิศทางอย่างไร

การอ่านเป็นเรื่องที่ไม่ตกยุคตกสมัย ถ้าจะลดความเหลื่อมล้ำ
ในสังคม การอ่านเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุด แม้ว่าหนังสือจะมี
ราคาแพง แต่จริงๆ แล้วหนังสือสามารถเข้าถึงกลุ่มคนที่ขาด
โอกาสได้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่เราอยาก
เริ่มต้นคือกลุ่มเด็กเล็ก เพราะการร่วมมือทุ่มเทเพื่อให้เด็ก
อ่านหนังสือเท่ากับเราลดค่าใช้จ่าย ลดเวลาแก้ปัญหาที่จะตาม
มาในระยะยาว ไม่ว่าจะแก้ปัญหาเรื่องพฤติกรรม ปัญหาเรื่อง
การเรียนรู้ ล้วนแก้ได้ด้วยการส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กตั้งแต
ยังเล็กๆ

เปลี่ยนกระบวนการทัศน์ การเรียนการสอน สร้างนวัตกรรม ผลิตผู้นำ

สัมภาษณ์พิเศษ **ดร.พารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา**

ผู้อำนวยการใหญ่ โรงเรียนครุศึกษา

อาจารย์คิดว่าตอนนี้การศึกษาไทยสามารถตอบโจทย์ของสังคมแล้วหรือยัง ทั้งในฐานะที่เป็นแหล่งอุปทานตลาดงานตอบสนองธุรกิจและสังคม และในฐานะแหล่งสร้างปัญญาที่ให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถและใช้ศักยภาพของตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ผมมีความเชื่อตามแนวคิดของของ Peter M. Senge ที่ว่า องค์กรที่จะอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืนระยะยาว ต้องเป็นองค์กรที่เรียนรู้ได้เร็วกว่าและเก่งกว่า คือต้องเป็น Innovation Centric Corporation รู้จักสร้างของใหม่ๆ ให้แตกต่างไปจากที่ตลาดมีอยู่ สังคมเราต้องการ innovator แต่ตอนนี้คนไทยยังไม่พร้อม พื้นฐานของสังคมและการศึกษาไทยไม่ได้สร้าง innovator เรายังเรียนโดยมีครูยืนสอนหน้ากระดานดำแล้วนักเรียนก็พูดตาม แต่สังคมต้องการคนที่ผู้นำ คนที่คิดเป็นทำเป็น ต้องสร้างคนให้มี passion ในการเรียนรู้ กระจายที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา

พอสร้างปัญญาแล้วมันจะตอบทุกอย่าง ถ้าเด็กมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ไปตลอดชีวิตเขาก็จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อีกหน่อยความรู้จะมีอายุสั้นลงทุกทีๆ ต่อไปความรู้ใหม่ๆ จะเกิดขึ้นมาเรื่อยๆ คนที่คิดเป็นทำเป็นมีความคิดสร้างสรรค์ มีความกระหายใฝ่รู้ เขาจะสร้างงานด้วยตัวของเขาได้

จะเปลี่ยนแปลงอย่างไรให้สถาบันการศึกษาทำ
หน้าที่นี้

ต้องมีผู้นำการเปลี่ยนแปลง โรงเรียนตรุณสิกขาลัยกำลังเป็น
ผู้นำการเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ การพูดอย่าง
เดียวไม่มีประโยชน์ต้องลงมือปฏิบัติ Professor Seymour
Papert แห่ง MIT ใช้เวลา 20 ปีเฝ้าสังเกตว่าเด็กจะเรียนรู้
ได้อย่างไร และพบว่าการนำเรื่องที่เด็กชอบมาให้เรียนรู้โดย
ลงมือปฏิบัติคือคำตอบ

ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็น Facilitator ใช้หลักการ
Teach Less Learn More คือต้อง Learning How to
Learn เพื่อให้เด็ก Thinking about Thinking เราอยาก
ให้เด็กเรียนรู้วิธีการเรียนรู้เพื่อให้เขาคิดที่จะคิดต่อไปได้ ที่นี้
เป็นโรงเรียนไม่ใช่โรงเรียน เป็น Child Master เอาเด็กออกไป
ไปสู่ชีวิตข้างนอก เด็กสนใจอยากรู้อะไร โรงเรียนก็เชิญ
ผู้เชี่ยวชาญด้านนั้นมาคุยให้ฟัง

ถ้ามีเด็กบอกว่าไม่อยากทำอะไรเลย ไม่อยาก
เรียนอะไรเลย จะทำอย่างไร

ก็ต้องมีวิธีจูงใจ เสนอว่าอย่างนั้นดีไหม อย่างนี้ดีไหม สิ่ง
ที่เด็กสนใจที่สุดมักเป็นเรื่องที่อยู่รอบตัว เช่น การปลูกผัก
ปลูกต้นไม้ อย่างที่โรงเรียนเด็กก็ทำ Green Roof เขาสนใจ
ปลูกข้าวปลูกผักและเป็นหมอดิน

การเริ่มต้นสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงจากโรงเรียน
แห่งนี้ จะสามารถขยายไปยังโรงเรียนอื่นๆ อย่างไร

เราพยายามขยายแนวคิดไปทุกภาคส่วนของสังคม ตัวอย่างเช่น
ที่บ้านนาน้อย แต่ก่อนที่นี่ล้นคันพันตัว เดี่ยวนี้สามารถยืนอยู่
ได้ด้วยตัวเองแล้ว นอกจากนั้นก็ยังมีที่บ้านสามขา จังหวัด
ลำปาง ผมบอกพ่อหลวงหรือผู้ใหญ่บ้านว่า ผมไม่มีเงินมาให้
แต่จะเอาบุญญามาให้ ตอนนั้นเขาไม่ตอบอะไร ลิบปีให้
หลังพ่อหลวงบอกว่าการเอาบุญญามาให้ดีกว่าเอาเงินมาให้
ที่นั่นเมื่อเด็กไปเรียนรู้นอกโรงเรียน แม่ก็จะตามมาทำอาหารให้
ลูกกิน พ่อก็ต้องขนงานจากที่บ้านมา ก็เรียนรู้ไปด้วยกัน ครูก็
สำคัญครูต้องไปเรียนรู้ด้วย

ผมเคยนำแนวคิดไปเผยแพร่ให้กับโรงเรียนรัฐบาลหลายแห่ง
ใ้ใครๆ ก็ว่าดี แต่พอเปลี่ยนอาจารย์ใหญ่ก็ล้มลุกทุกที่ ผมเลย
ออกมาอยู่นอกระบบแล้วมาตั้งโรงเรียนของตนเองที่นี่ ผมคุม
ได้หมด แต่กระนั้นก็ตามเรายังลงลึกไม่ได้

ที่บ้านนาน้อยกับบ้านสามขาเราลงได้ลึกกว่า เขาเคยเผชิญกับ
ภาวะขาดน้ำในช่วงหน้าแล้งจนไม่มีน้ำกิน ผมพาทั้งเด็ก
และผู้ใหญ่ไปดูห้วยฮ่องไคร้ เขาได้เห็นภาพว่าที่ที่เคยเป็น
เขาหัวโล้นตอนนี้กลับกลายเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ได้อีกครั้ง
มีอยู่วันหนึ่งเกิดไฟป่าลามมาไหม้โรงเรียน เด็กจึงเริ่มคิดที่จะ
สร้างฝายแล้ว (ฝายชะลอน้ำ) ขึ้นบ้าง ผมก็ช่วยเขาหาทุน
พ่อแม่อีกขึ้นไปช่วยกันทำ ปีแรกทำฝายข้างล่าง น้ำมาฝายก็พัง
ปีต่อไปก็ไปทำจากข้างบนลงมาก่อน ก็ยังพังอีก ซึ่งเขาก็เรียนรู้

ว่าเพราะสายน้ำมันไหลลงมาข้างๆ ด้วย จนปีที่สาม ถึงจะทำสำเร็จ ทุกวันนี้มันเป็นหมื่นผ่าย พ่อหลวงบอกว่าไม่ต้องสร้างแล้ว ป่าขึ้นมาเต็มหมด มีผึ้งมาอยู่ มีสัตว์ป่ามาอยู่ นี่คือการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

เราต้องเปลี่ยน Mindset ก่อน แต่ก่อนเขาเคยคิดว่าเผาป่าแล้วเห็ดจะขึ้น ผักหวานจะขึ้น ปากีโปรงยิงสัตว์ได้ง่าย มาตอนนี้ป่าสมบูรณ์เขาตีผึ้งได้ปีหนึ่งครอบครัวยละ 7,000 กว่าบาท มีทั้งสมุนไพรรู เห็ด ผักหวาน กุ้งหอยปูปลาที่หายไปกลับมาหมดเลย ในอนาคตยังสามารถทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ทำโฮมสเตย์ ลูกหลานเขาก็ไม่ต้องเข้าไปทำงานในเมือง

การศึกษาในจุดที่อาจารย์ได้เรียนรู้จากการทดลองทำจริง กับสิ่งที่เป็นภาพใหญ่ของประเทศไทย ดูเหมือนยังไม่ไปในทิศทางเดียวกัน

ต่างกันมากจริงๆ แล้วไม่ใช่มีเพียงวิธีเดียว ยังมีอีกหลายวิธีอย่างอิตาลีก็มี Reggio Emilia เยอรมันก็มี Waldorf ไทยก็มี โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นทางเลือก Home School มีหลากหลายวิธีสอนให้คนเรียนรู้ การศึกษาในระบบตอนนี้ยังไม่ตอบโจทย์เพราะสร้างให้คนเป็นผู้ตามตลอด ไม่มีโอกาสเป็นผู้นำ เราต้องสร้างบรรยากาศเอื้ออำนวยให้เด็กอยากถาม ถ้าเขาทำผิดควรจะมีเทคนิคบอกว่าถ้าทำอีกอย่างจะดีกว่าไหม ชักจูงเขาไปในทางบวกเสมอ เป็นการทำโทษด้วยการทำความดี

โรงเรียนนี้หล่อหลอมให้เด็กกล้าคิดกล้าถาม ความเป็นผู้นำ แต่เมื่อเขาออกไปอยู่สังคมข้างนอก เจอผู้ใหญ่ที่ไม่ชอบให้ถาม ชอบตัดลิ้นคนแบบถูกผิด เด็กๆ จะสามารถเติบโตโดยยังกล้าคิดกล้าตั้งคำถามอยู่หรือไม่

เขาเรียนรู้ได้ สังคมจะเปลี่ยนไปอย่างไรเขาก็สามารถปรับตัวได้ มันเป็นเรื่องสำคัญที่ติดตัวอยู่ในสายเลือด เขาต้องเรียนรู้ว่าสังคมวัฒนธรรมข้างนอกเป็นแบบนั้น แล้วก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับข้างนอก การเรียนรู้เป็นการเอาตัวรอด ธรรมชาติคือธรรมชาติ ที่นี้เรียนรู้ธรรมชาติคือเรียนรู้ตามธรรมชาติของสรรพสิ่ง เด็กจะต้องเรียนรู้ที่จะมีลักษณะ มีวุฒิภาวะ และมี Judgment ว่าอะไรถูกอะไรผิด

หลักคิดเรื่อง องค์การแห่งการเรียนรู้ ของ Peter Senge บอกว่า คนจะปรับตัวได้ต้องมีบัญญัติ 5 ข้อ หนึ่งใน Personal Mastery คือ อ่านจนออก บอกจนได้ ใช้งานเป็น พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ สอง Mental Models รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้อื่นได้ด้วยใจเป็นสุข ถ้าน้ำเต็มแก้วก็เติมอีกไม่ได้ สาม Team Learning เรียนรู้กันเป็นทีมสี่ Building Shared Vision คนจะอยู่ในองค์กรเดียวกันต้องทำให้มุ่งไปสู่จุดหมายเดียวกัน ถ้าทำไปคนละทางก็ไม่เกิดอะไรขึ้น ทำ Systems Thinking คิดเป็นระบบครบวงจร คิดอะไรทำอะไรอย่าให้กระทบไปถึงคนอื่น

กรณีนี้ นิสิตนักศึกษาออกมาแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ว่าไม่เห็นด้วยกับการถูกปิดกั้นเสรีภาพ อาจารย์มองว่าเด็กๆ เขาทำถูกต้องแล้วหรือไม่ที่กล้าคิดกล้าตั้งคำถามกับสิ่งที่เขาเห็นว่าไม่ถูกต้อง

ไม่มีใครยอมรับการรัฐประหารหรอก แต่ถ้าปล่อยให้คนขัดแย้งและสร้างความรุนแรงต่อไปเรื่อยๆ เราจะพัฒนาประเทศได้อย่างไร มันถึงต้องปฏิรูปและมีรัฐธรรมนูญโดยเร็ว อะไรทำได้ก็ต้องทำก่อน ทำไปเลยเพื่อสร้างศรัทธาให้คน แต่ความปรองดองทำได้ยากเพราะยังมีความแตกต่างทางความคิดอยู่มาก การปรองดองจะเกิดขึ้นได้ต้องมีความเป็นธรรม ถ้ายังสร้างความเป็นธรรมไม่ได้ก็ไม่มีความ

อันที่จริง เมืองไทยควรจะเป็นแบบสิงคโปร์ หรือน่าจะเป็น Guided Democracy เพราะคนไทยเนี่ยถ้าปล่อยให้ทำอะไร

ไว้นานก็เคยชิน ที่นี้พอจะไปเปลี่ยนก็เปลี่ยนยาก ถ้าคุณไปสิงคโปร์คุณขับรถฝ่าไฟแดงต้องเสียค่าปรับ 3,000 บาท แต่ในเมืองไทยคุณฝ่าไฟแดงขับรถรื้อเลย จะจอดบนฟุตบาทหรืออะไรก็ได้ตามใจชอบ

Guided Democracy ไม่ขัดแย้งกับแนวคิดทางการศึกษาที่อาจารย์พยายามเสนอเรื่องเสรีภาพในการคิดและแสดงออกหรือ

ไม่ขัด ผู้เรียนต้องรู้ว่า Guided Democracy มันดีกับสังคมไทย ถ้าจะอยู่รวมกันแบบไม่มีกฎไม่มีเกณฑ์จะอยู่ด้วยกันได้ไหม มีคนมาปิดถนน มีคนใช้อาวุธสงครามแบบนี้จะอยู่กันได้อย่างไร ต้องชี้ให้เห็นว่าความดีความชั่วมันอยู่ตรงไหน การศึกษาจะช่วยชี้แนะได้ว่าอะไรดีอะไรไม่ดี อะไรควรทำไม่ควรทำ

ตอนนี้อาจารย์เป็น สปช.ด้านการศึกษา อาจารย์คิดว่ารัฐบาลชุดนี้จะเข้าใจสิ่งที่อาจารย์พยายามเสนอหรือไม่ เพราะรัฐมนตรีหลายคนเป็นทหารซึ่งอาจจะคุ้นเคยกับการควบคุมและสั่งการ

เขาพยายามทำครับ เขากำลังฟังเพราะถ้าเขาไม่ฟังก็อยู่ไม่ได้ Command and Control หมดสมัยแล้ว คุณประยุทธ์มาจับมือผมแน่นเลย บอกว่า พี่ๆ ต้องช่วยผมนะ ขอให้ช่วยเขาให้ทำงานให้สำเร็จ ผมก็ต้องอธิบายว่าควรทำไปตามธรรมชาติ ทำอะไรที่ฝืนธรรมชาติมันสำเร็จยาก

ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการปฏิรูปร่างรัฐธรรมนูญ ด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

- 1) การศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่สุดที่ต้องบูรณาการกับการปฏิรูปประเทศทุกด้าน การปฏิรูปการศึกษาต้องนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ที่ทันสมัย ช่วยให้ผู้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และพลเมืองที่มีคุณภาพ
- 2) การจัดการศึกษาต้องมีความเป็นธรรม ต้องมีการรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลอย่างเท่าเทียมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์การศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาตนเองตลอดช่วงชีวิต
- 3) การปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จต้องปรับเปลี่ยนบทบาทภาครัฐมาเป็นผู้สนับสนุนการจัดการศึกษา ต้องกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาไปยังภาคเอกชน ชุมชน ท้องถิ่นและภาคส่วนอื่นๆ
- 4) สถานศึกษาต้องมีความเป็นนิติบุคคลโดยสมบูรณ์และรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา รัฐต้องจัดเงินอุดหนุนรายหัวแก่ผู้เรียนในสถานศึกษาทุกประเภทอย่างเท่าเทียมตั้งแต่ปฐมวัยถึงการศึกษาภาคบังคับ
- 5) การจัดการศึกษาต้องมีความหลากหลายตามสภาพบริบทเศรษฐกิจและภูมิสังคมแต่ละพื้นที่ ทั้งในด้านหลักสูตร การสอน ผู้สอน การวัดประเมินผล โดยมีการปฏิรูประบบการวัดและประเมินผลแห่งชาติรองรับ
- 6) การศึกษาต้องเพิ่มสมรรถนะคนไทยและขีดความสามารถแข่งขันของประเทศ ให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมโดยยังธำรงรักษาเอกลักษณ์ของสังคมไทยไว้ให้ยั่งยืน
- 7) การปฏิรูปการศึกษาต้องมีความต่อเนื่องปราศจากการแทรกแซงใดๆ มีคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษากำกับติดตามอย่างน้อยสิบปี และมีคณะกรรมการระดับชาติเป็นองค์กรอิสระติดตามและให้ข้อเสนอแนะแก่รัฐบาลในบูรณาการภารกิจและงบประมาณด้านการพัฒนากำลังคน การศึกษาและวัฒนธรรม

ที่มา: ดร.พารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

Constructionism และ Constructivism

ทฤษฎีการเรียนรู้ Constructionism และ Constructivism ของ Jean Piaget และ Seymour Papert เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำองค์ความรู้ทางด้านพัฒนาการสมอง การรับรู้และการเรียนรู้ของมนุษย์ และจิตวิทยาในการเรียนรู้ มาเป็นพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เชื่อว่าความรู้ไม่ใช่มาจากการสอนของครูหรือผู้สอนเพียงอย่างเดียว แต่ความรู้จะเกิดขึ้นและสร้างขึ้นโดยผู้เรียนเอง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning by doing)

โรงเรียนद्रุณลิกขาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เป็นโรงเรียนหนึ่งที่นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เพื่อพัฒนา นวัตกรรม (innovator) โดยนักเรียนได้ฝึกให้มีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน อาทิ การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติผ่านประสบการณ์จริง การเรียนรู้ผ่านการทำโครงการ การทำงานเป็นทีม การประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงตามความสนใจของนักเรียน การฝึกฝนการแสดงความคิดเห็น และการแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน

ดรุณลิกขาลัยได้ประยุกต์เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้มากมาย เช่น เครื่องมือการเขียนโปรแกรม และเครื่องมือควบคุมแผงวงจรไฟฟ้าอย่างง่าย ซอฟต์แวร์ที่ถูกออกแบบโดยนักการศึกษาทาง Constructionism โดยเฉพาะ ทั้งยังมีห้องแล็บประดิษฐ์กรรมเพื่อการเรียนรู้ (Fabrication Laboratory) ในชื่อโครงการ DSIL FabLab@School ซึ่งเป็น นวัตกรรมการใช้เทคโนโลยีโมเดลสร้างสรรค์ เพื่อสร้างกระบวนการคิดและเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่เป็นรูปธรรม และน่าสนใจมากขึ้น

แหล่งข้อมูล

<http://e-school.kmutt.ac.th>

http://www.kmutt.ac.th/organization/Education/Technology/tech_ed/constructionismV

วอลดอร์ฟ (Waldorf)

นวัตกรรมการศึกษาแนววอลดอร์ฟมีรากฐานมาจากมนุษย-ปรัชญา (Anthroposophy) โดย Rudolf Steiner ชาวออสเตรีย มีเป้าหมายเพื่อพัฒนามนุษย์ไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ หัวใจของการเรียนการสอนแบบวอลดอร์ฟคือการสร้างความสมดุลของจิตมนุษย์ 3 ประการ ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก และการกระทำ โดยไม่มีการบงกชจากเทคโนโลยีภายนอก ความสงบทางจิตใจจะช่วยให้เด็กเรียนรู้จากการใช้วินัยในตนเอง

การเรียนการสอนตามแบบวอลดอร์ฟยึดวิธีการตามแบบธรรมชาติ ครูและผู้เรียนจะเรียนรู้ร่วมกันตามความสนใจของเด็กในสิ่งแวดล้อมที่มีบรรยากาศอบอุ่นและผ่อนคลาย ครูมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ โดยถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความมุ่งมั่น ความรัก และการทำตนเป็นแบบอย่าง

แหล่งข้อมูล

การเรียนการสอนแบบวอลดอร์ฟ
โดย เลิศบุษยา จ้อยจินดา จากเว็บไซต์ www.gotoknow.org

เรกจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia)

การศึกษาตามแนวทางของเรกจิโอ เอมีเลีย มีต้นกำเนิดมาจากประเทศอิตาลี แนวคิดนี้เชื่อว่าเด็กมีความสามารถในการเรียนรู้มาตั้งแต่กำเนิด โดยจะเจริญเติบโตขึ้นตามวัย เด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะของตนเอง การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์และบริบทที่แวดล้อมเด็กเป็นตัวกำหนด

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นกิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้เด็กได้พูดคุย เน้นกระบวนการคิด การวางแผน และการสืบค้นหาคำตอบ ดังนั้นเด็กจะได้เรียนรู้ผ่านการทำโครงการ

ต่างๆ (Project Approach) ซึ่งจะมีครูเป็นผู้แนะนำหรือทำรายการของหัวข้อโครงการที่น่าสนใจไว้ให้เด็กได้เลือกตามความสนใจ นอกจากนั้นยังได้ออกไปค้นคว้าหาความรู้จากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์จริง แล้วถ่ายทอดสื่อความหมายสิ่งที่ได้เรียนรู้ผ่านงานศิลปะที่มีความหลากหลาย เช่น วาดรูป ระบายสี ปั้นดิน การประดิษฐ์ การเขียนความเรียง และการแต่งกลอน

แหล่งข้อมูล

โรงเรียนแนวการสอนแบบเรกจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia) จากเว็บไซต์ www.momypedia.com

ถอดรหัสวัดผลลัพท์ ปฏิรูปการศึกษา

สัมภาษณ์พิเศษ **ดร.สมพงษ์ จิตระดับ**

อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในความคิดเห็นของอาจารย์ ผลของการปฏิรูปการศึกษารอบที่ผ่านมาเป็นอย่างไร

ผลของการปฏิรูปไม่ได้ตกอยู่ที่คุณภาพเด็กหรือผู้เรียน แต่เป็นการปฏิรูปเรื่องโครงสร้างเรื่องระบบ คือการปฏิรูปการศึกษารอบที่ผ่านมานั้นเรื่องการบริหารจัดการมาก มุ่งไปที่เรื่องโครงสร้าง ระบบ กฎหมาย ซึ่งเป็นข้อผิดพลาดครั้งใหญ่ของระบบการศึกษาไทย ประการแรก โครงสร้างระบบถูกออกแบบเพื่อบริหารจัดการที่ใช้งบประมาณมาก เกิดวัฒนธรรมเอกสารครั้งใหญ่ แล้วส่วนกลางยังยึดโยงเรื่องอำนาจและงบประมาณเอาไว้ สุดท้ายเด็กไม่ได้อะไร ครูมีวแต่ทำเอกสาร ศึกษานิเทศก์ที่จะช่วยครูโดยตรงก็ทำแต่เรื่องโครงการที่สั่งตรงมาจากข้างบนไม่มีเวลามาช่วยครู ผอ.โรงเรียนกว่าครึ่งก็ไม่อยู่โรงเรียน เพราะฉะนั้นงานครูที่อยู่กับเด็กนี่หลวมมาก เด็กตกทั้งชั้น เด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ไม่มีใครรับผิดชอบ เพราะวาระระบบทำให้ครูมุ่งไปสู่ความก้าวหน้าของตัวเอง ไปทำเอกสาร ทำงานวิจัย แทนที่จะลงไปจ้ำจี้จ้ำไชเอาใจไปอยู่กับเด็ก

จุดประสงค์ที่ การปฏิรูปรอบแรกให้ ความสำคัญกับ โครงสร้าง ต้องการให้เกิดอะไรขึ้น

เขาต้องการให้เกิดการกระจายอำนาจ เกิดแห่งต่างๆ ขึ้นมาในกระทรวงเต็มไปหมด แต่ในที่สุดมันไม่ได้มีการกระจายจริง เป็นการมอบอำนาจบางส่วน

เท่านั้น พอเป็นอย่างนี้พูดกันตรงไปตรงมานะนักการเมือง กลับชอบ เพราะงบประมาณที่กระจุกอยู่ที่ส่วนกลางเกือบห้า แสนล้าน แล้วยังมีอำนาจสั่งการแต่งตั้งฯ ได้ทั้งหมด

แสดงว่าการปฏิรูปรอบแรกไม่ประสบความสำเร็จ
ล้มเหลวมาก อันนี้คือเรื่องโครงสร้าง อันที่สองที่ล้มเหลวมาก เช่นกันก็คือเรื่องที่มีองค์กรมาทำเรื่องประกันคุณภาพประเมินคุณภาพ ซึ่งเป็นการบริหารแบบใช้เอกสารเป็นตัวตัดสิน เวลาเขาประเมินเขาเรียกเอกสาร เวลาครูจะทำเรื่องขอปรับระดับก็ทำเอกสาร คือกลายเป็นวัฒนธรรมเอกสารทั้งประเทศ แม้แต่ตัวผมเองก็ต้องกรอกทุกปีแต่ว่าถามว่ากรอกแล้วได้อะไร เอาไปทำประโยชน์อะไร ล้มเหลวเรื่องมาก แล้วก็ทำให้เกิดขั้นตอน เยอะแยะ ทำให้เราสูญเสียเวลาส่วนใหญ่อยู่กับจำนวนหน้าของเอกสารมากกว่าที่จะลงไปทำงานกับเด็ก ข้อผิดพลาดอันที่สามก็คือเรื่องการจัดสรรงบประมาณ เพราะใช้วิธีการเดียวกันทั้งโรงเรียนเล็กโรงเรียนใหญ่คือวิธีเฉลี่ยต่อหัวนักเรียน จัดสรรงบประมาณตามจำนวนนักเรียน ไม่ได้ดูปัญหาหรือว่าความต้องการที่แตกต่างของแต่ละโรงเรียน บริหารงบประมาณแบบนี้โรงเรียนขนาดเล็กก็ยิ่งจมลงๆ โรงเรียนขนาดใหญ่ที่ดีอยู่แล้วมันก็จะดีขึ้นเรื่อยๆ เพราะโรงเรียนขนาดเล็กในต่างจังหวัดเหลือนักเรียนอยู่แค่ 10-20 คน ไม่มีทางที่จะพัฒนาได้ แล้วงบประมาณส่วนใหญ่สี่ห้าแสนล้านใน 100 บาทก็เป็นเงินเดือนค่าตอบแทนวิทยฐานะครูเข้าไป 76 บาท ลงไปที่ตัวเด็กแค่ 3 บาท ที่เหลือก็เป็นค่าบริหารจัดการ

เรื่องโครงสร้างที่ยังไม่มีการกระจายอำนาจจริงๆ ควรจะแก้ไขอย่างไร

ประเด็นแรกที่จะต้องทำคือผ่าตัดอาณาจักรการศึกษา ซึ่งเป็นอาณาจักรผลประโยชน์ โดยลดขนาด (downsize) อาณาจักรนี้แล้วกระจายอำนาจลงไปให้กับจังหวัดจัดการตนเอง ทำให้ 77 จังหวัดกลายเป็นพื้นที่ที่ชุมชนในจังหวัดเขาจัดการดูแลเรื่องนั่นเอง

ข้อเสนอให้จังหวัดจัดการตนเองเป็นผู้ดูแลเรื่องการศึกษา คล้ายๆ กับการตั้งสภาการศึกษาจังหวัด แต่ไม่ใช่มอบอำนาจให้ผู้ว่าฯ ที่เป็นข้าราชการส่วนกลางมาดูแล ต้องให้คนในพื้นที่เขาดู ต้องกำหนดให้อยู่ในรูปแบบคณะกรรมการที่มีหน้าที่กำหนดทิศทางการศึกษาในจังหวัดของเขา กำหนดหลักสูตรของท้องถิ่นตัวเอง กรรมการอาจจะเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งรู้เรื่องอาชีพเรื่องรายได้เรื่องการจ้างงาน อาจจะเป็นผู้นำท้องถิ่นเช่น อบต. อบจ. หรือคนที่มีทักษะความเป็นวิชาการในชุมชนเช่น อาจารย์มหาวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยราชภัฏ บุคลากรของเขตพื้นที่การศึกษาที่มีอยู่เดิมก็อาจจะมาเป็นเลขาธิการคณะกรรมการ เพราะฉะนั้นการกระจายอำนาจ เนี่ยมันจะต้อง 30/70 หรือ 40/60 คือส่วนกลางดูเรื่องนโยบายไปสัก 30 หรือ 40 แต่ระดับปฏิบัติต้องกระจายอำนาจการตัดสินใจลงไปที่ทั้งหมด กระจายทั้งอำนาจและงบประมาณ ควรจะเขียนบังคับเป็นกฎหมายได้เลย เพราะฉะนั้น 60% ของงบประมาณจัดให้ไปเลย แล้วก็ต้องการตรวจสอบตรวจทานอำนาจซึ่งกันและกัน จะปล่อยเขาทำอย่างเดียวไม่ได้

เรื่องการประเมินและวัฒนธรรมเอกสารจะแก้ไขอย่างไร แล้วจะมีวิธีกำกับดูแลมาตรฐานการศึกษาอย่างไร

วัฒนธรรมเอกสารต้องหยุด ต้องยกเลิก แล้วมาดูแลงานโดยมุ่งไปที่คุณภาพของเด็กหรือผู้เรียน ผลงานเชิงประจักษ์มันไม่ใช่ตัวเอกสาร แต่อยู่ที่คนลงไปวัดแล้วบอกได้ว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กเป็นอย่างไร เช่น ป.1 คุณอ่านได้ 500 คำใหม่ คุณคิดเลขอย่างนี้ได้ไหม พูดภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันได้หรือเปล่า ถ้าเด็กทำได้ คุณก็ผ่าน

ถ้ามีการกระจายอำนาจลงไปยังพื้นที่ การประเมินจะทำแบบฝักชัโรยหน้าไม่ได้ มันไม่ใช่มีคนจากส่วนกลางมาประเมินแค่ 3 วันเท่านั้นจบ เพราะคนในพื้นที่เขารู้ เขายู่กับลูกหลานเขาทุกวันทำไม่เขาจะไม่รู้ว่าเด็กของเขาเรียนแล้วเป็นอย่างไร ครูหรือผู้อำนวยการโรงเรียนเอาใจใส่ดูแลการเรียนการสอนแค่ไหน

ตอนนี้คนในพื้นที่หลายจังหวัดเขาตื่นตัวกันเยอะ เขาเริ่มเห็นปัญหาของเขา เพียงแต่เราไม่มีช่องให้เขา เขาก็เปิดพื้นที่เราให้ช่องเขาเข้ามา คือขณะนี้คนในพื้นที่รู้สึกว่าเขาจะต้องเข้ามาจัดการการศึกษาด้วยตนเองแต่ว่ากฎหมายกับโอกาสยังไม่เปิดช่องให้ เขาก็ควรริบเปิด เท่าที่ผมทราบจังหวัดที่เอากองเองนมาก ๆ อย่างน้อยมีอยู่ 10 จังหวัดที่เริ่มจัดการตนเองและมีความพร้อม เขาก็เริ่มต้นจาก 10 จังหวัดนี้ก่อนก็ได้

ส่วนเรื่องของการกำกับดูแลมาตรฐาน สมมติว่าถ้าคุณกระจายอำนาจแล้วให้จังหวัดจัดการตนเอง ก็ลงไปดูที่ผลลัพธ์หรือ

ผลที่เกิดขึ้นกับเด็ก อาจกำหนดกรอบระยะเวลาให้ชัดเจนไปเลย ว่าถ้าทำได้ผ่านตามเกณฑ์อันนี้ โรงเรียนจะได้รับจัดสรรงบประมาณเพิ่มในระยะที่สอง แต่ถ้าทำไม่ได้ก็ต้องมีระบบความรับผิดชอบ (Accountability) คือสร้างระบบรับผิดชอบโดยมุ่งไปที่คณะบุคคลในพื้นที่ เพราะผลลัพธ์นั้นเกิดกับตัวเด็ก ๆ หรือคนที่อยู่ในพื้นที่นั่นเอง แทนที่จะเป็นระบบแบบเดิมซึ่งแม้ว่าคุณภาพของเด็กในโรงเรียนจะมีปัญหา เด็กสอบตกหรือเด็กอ่านหนังสือไม่ออกก็ไม่เห็นว่ามีใครจะต้องรับผิดชอบอะไร

สมมติว่าเลิกระบบและวัฒนธรรมเอกสาร แต่เปลี่ยนมาเป็นระบบความรับผิดชอบ จะสร้างปัญหาให้กับครูและการเรียนการสอนหรือไม่

ปัจจุบันนี้เขาเรียกครู 10 นาที คือเข้าไปก็สอน ๆ แล้วให้กลับบ้าน เสร็จแล้วตัวเองก็ออกไปทำเอกสาร ถ้าเด็กสอบตกก็เรียกไปซ่อม ซ่อมเสร็จก็ให้ผ่าน เด็กอ่านไม่ออกก็ยังไม่ผ่านขึ้นชั้นได้ คือความจู้จี้จู้ไขความทุ่มท่มันหายไป ผมว่าครูประมาณเกือบครึ่งหนึ่งคิดเรื่องตัวเอง การที่ครูส่วนหนึ่งเบี่ยงเบนการทำหน้าที่ไปที่เพราะเราออกแบบระบบไม่ดีหลายคนก็ต้องการความก้าวหน้า

ผมเจอครูที่ทำงานเพื่อเด็กเยอะมาก เสียสละทำงานเหมือนนักเรียนเป็นลูกหลานตัวเอง แต่ระบบไม่ได้ยกย่องหรือให้ความสำคัญกับครูพวกนี้ เราไปยกย่องคนที่ได้ ค.ศ.2 ค.ศ.1 อะไรอย่างนี้ เพราะฉะนั้นถ้าถามเรื่องการเรียนการสอนใน

ปัจจุบันมันก็ยังตกยุคอยู่ที่ศตวรรษที่ 19 เพราะว่าตราใบ
ที่เด็กและครูยังอยู่กับระบบที่ออกแบบผิดพลาด และ
งบประมาณที่ลงไปถึงตัวเด็กเพียงเล็กน้อยแบบนี้ คุณอย่าไป
หวังเลย จะมาหวังกับโรงเรียน 365 โรงเรียนที่มีชื่อเสียง
นอกนั้นอีกประมาณสองหมื่นโรงอยู่ในสภาพล้าหลังด้วย
คุณภาพ เทคโนโลยีเข้าไม่ถึง สภาพอาคารเรียนพุงพัง ห้องน้ำ
สกปรกไม่มีใครดูแล ครูสอนหนังสือจ่ายสองจ่ายสามก็หาย
หมดแล้ว เข้าห้อง 10 นาทีสอนเสร็จจอกัน เด็กมันถึงตกกัน
ทั้งประเทศ พอตัวเลขออกมาเด็กสองแสนคนอ่านไม่ออกมี
ใครรับผิดชอบบ้าง จริงๆ คนที่ดูแลและรับผิดชอบโดยตรง
ก็ต้องรับผิดชอบนะ แต่ไปพาดหัวข่าวรวมๆ ไม่ได้บอกว่า
ตรงไหนมันตกเยอะ ทุกคนก็ไม่รู้ลืว่าเป็นความรับผิดชอบ
ตัวเอง ปีหน้าได้งบประมาณเพิ่มอีก 5% เรายังมาจอยกันมา
ตลอด ไม่แก้ปัญหากันจริงๆ จังๆ

ครูที่ทำงานหนักเต็มที่ ไม่ได้ใส่ใจเรื่องวิทยฐานะ ยังมีอีกกว่า
ครึ่ง เขาก็ทำงานของเขาไปเสียๆ และผมเชื่อว่าเขาพร้อมจะ
ทำงานในระบบความรับผิดชอบที่ได้รับขอบแทนที่จะเป็นระบบ

เอกสาร เพราะมันเป็นการประเมินการเรียนการสอนที่ใช้
ความเอาใจใส่และผลลัพธ์ที่เกิดกับตัวเด็ก ซึ่งเขาทำอยู่แล้ว
ผมคิดว่าครูกลุ่มนี้ยังมีต้นทุนความใฝ่ดีที่จะอุทิศตัวกับการ
ทำงานเป็นครูอยู่เต็มเปี่ยม ดังนั้นเราจำเป็นต้องเปลี่ยนระบบ
และทำให้เขามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในการคิด
มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งต้องเป็นการมีส่วนร่วมที่เกิด
จากข้างในจริงๆ ไม่ใช่สั่งการมาจากข้างนอกหรือมีคนข้าง
นอกเข้ามาให้ทำหรือเข้ามาทำให้ เพราะเมื่อคนจากข้างนอก
หายไป เขาก็เลิก

มีเรื่องอื่นอีกไหมที่ต้องพูดถึงในการปฏิรูปการ
ศึกษารอบสอง

ก็เรื่องการศึกษาดลอดชีวิต การศึกษาทางไกล การศึกษา
ตามอัธยาศัย การศึกษานอกระบบ การศึกษาทางเลือก พวกนี้
เป็นขอบเขตที่ทวีความสำคัญและจะกินพื้นที่ข้ามพรมแดนมา
สู่ระบบการศึกษาในโรงเรียน ต่อไประบบโรงเรียนจะมีความ
สำคัญลดลง คนจะเรียนรู้ด้วยตัวเองมากขึ้น สิบบปีที่ผ่านมา
กระทรวงศึกษาเน้นแต่เรื่องในระบบ แต่การศึกษาทางเลือก
หรือการศึกษาดลอดชีวิตมันตอบโจทย์ในอนาคต สิ่งที่เราเรียน

กันในระบบทุกวันนี่เขาไม่ต้องสอนกันแล้ว เนื้อหาวิชา 8 กลุ่มสาระน่าจะเลิกสอนกันได้แล้ว

กศน. จะถูกยกฐานะความสำคัญเท่ากับแห่งอื่นในกระทรวงศึกษาฯ อาจจะเขียนกฎหมายออกมาเป็น พ.ร.บ. การศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต อะไรอย่างนี้ ในสิบปีข้างหน้าเรื่องของการศึกษาตลอดชีวิตจะชัดมากขึ้น ผมคิดว่าที่เคพาร์คควรจะเข้าไปมีบทบาทให้มากขึ้นในฐานะต้นทางของแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตและน่าจะเป็นผู้เล่นคนหนึ่งที่มีความสำคัญ

ที่เคพาร์คจะมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไรบ้างในเรื่องของการอ่านและการเรียนรู้ภายใต้กรอบการปฏิรูปการศึกษา

ประเด็นปัญหาที่ที่เคพาร์คน่าจะเข้าไปเกี่ยวข้อง ผมคิดว่าเป็นปัญหาเด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้และปัญหาเด็กคิดวิเคราะห์ไม่เป็น ถึงแม้ว่ากลไกโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องนี้ก็จริง แต่ที่เคพาร์คสามารถวางบทบาทตัวเองเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาก็ได้ เพราะที่เคพาร์คทำห้องสมุดมีชีวิตก็เพื่อให้

เด็กอยากอ่านหนังสือ ปัญหาเด็กอ่านไม่ออกหรือคิดวิเคราะห์ไม่เป็นก็เชื่อมโยงมาหาที่เคพาร์คได้ทั้งสิ้น

การเข้ามาร่วมแก้ปัญหาเรื่องการอ่านและการคิดวิเคราะห์จะยิ่งทำให้งานของที่เคพาร์คมีเนื้อขึ้นมา ไม่ใช่จัดแต่กิจกรรมอีเวนต์ (event) แต่ได้ก้าวข้ามมาสู่องค์กรที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศ คือการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แต่ไม่ต้องทำเยอะ อย่าไปทำแบบเกินกำลังตัวเองให้ทำเป็นกรณีศึกษาหรือกรณีตัวอย่าง จับมือทำงานร่วมกับองค์กรอื่น เช่นอาจจะสร้างพื้นที่ทดลองขึ้นมาร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษาที่มีเด็กอ่านไม่คล่อง ไปลงพื้นที่เลือกเด็กมาสัก 250 คน และคนที่ทำงานตรงนี้จะต้องรู้จักผูกเด็กกับองค์ความรู้ให้เป็น พิสูจน์ให้เห็นประจักษ์ว่าพอที่เคพาร์คจะไปจัดการกระบวนการผ่านห้องสมุดมีชีวิตหรือกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแล้วเด็กกลุ่มนี้อ่านคล่องขึ้น หรือทำให้เด็กรู้จักคิดวิเคราะห์เป็น อันนี้คือการตอบโจทย์ประเทศ เพราะเป็นการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยในเรื่องคุณภาพการศึกษา

การศึกษากับเด็กไทย พร้อมหรือไม่สู่ สังคมเศรษฐกิจดิจิทัล ?

สัมภาษณ์พิเศษ **ดร.พิสิฐ ล้ออารสม**

คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

TK
park

อุทยานการเรียนรู้

รู้ทันความเสี่ยง

การปฏิรูปการศึกษาในความคิดของอาจารย์คืออะไร ประเด็นไหนที่ต้องปฏิรูป

ตอนเรียนชั้นมัธยมผมได้คะแนนดีมากในวิชาคำนวณ ผมเป็นเด็กที่ขยันเรียน ครูก็เอาใจใส่ในการสอน ถึงเวลาเข้ามหาวิทยาลัยหรือสอบแข่งที่ไหนก็ทำได้ดี แต่แล้วเวลาผ่านไปเรากลับจำสูตรที่เคยเรียนมาได้ไม่กี่สูตร มนุษย์สมัยก่อนคนเขาเริ่มต้นจากวิธีคิดก่อนที่จะออกมาเป็นสูตร แต่พวกเราไม่เคยถูกสอนให้คิดว่าสูตรเหล่านั้นมาจากไหนอย่างไร ถึงเวลาเราถูกสอนให้จำ ครูให้เราเขียนสูตรตามแล้วก็ทำโจทย์

สุดท้ายพอจบออกจากรั้วมหาวิทยาลัยรั้วโรงเรียนเราก็ไม่สามารถประยุกต์ใช้สิ่งที่เรียนมาในชีวิตประจำวันได้เลย เราไม่สามารถนำมาปะติดปะต่อกับสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวเราได้ว่ามันมีความหมายอย่างไร เราไม่เคยนำความรู้มาเชื่อมโยงกับสิ่งที่เราเห็นจริงๆ นี่คือจุดอ่อน ขนาดเด็กเก่งยังมีปัญหาขนาดนี้ แล้วถ้าเด็กไม่เก่งคงจะยิ่งไปกันใหญ่ เรียนไปก็ไม่มีความหมาย เรียนแล้วยังทำร้ายจิตใจเด็กด้วย ทำให้เด็กมีปมด้อยว่าเรียนไม่เก่ง ทำให้เขาขาดความเชื่อมั่นในชีวิตของเขาไปตลอด

ตอนผมได้ทุนไปเรียนฮอลแลนด์ผมมีเพื่อนคนหนึ่งไปเรียนนิเวศที่เยอรมัน ระบบของเขายังคับให้เราต้องกลับไปเรียนมัธยมใหม่เป็นการปูพื้น ครูเขาทำงานตรงข้ามกับครูไทย ครูไทยเริ่มจากสูตรไปหาโจทย์แล้วทุกคนก็ทำโจทย์ได้ ส่วนครูฝรั่งเอาสูตรเป็นตัวสุดท้าย แต่จะเริ่มจากการให้เราเชื่อมโยงกับธรรมชาติ

ว่า เห็นไหมว่าเกิดอะไรขึ้น เดี๋ยวเราจะมาพิสูจน์กัน แล้วค่อยๆ วัด ค่อยๆ ทำ ตรวจสอบความคิดว่าใช่หรือเปล่า สุดท้ายแล้วก็ออกมาเป็นสูตรนั้นๆ พอหมดชั่วโมงครูให้เด็กไปหาสูตรทำกันเอง

ฉะนั้นเด็กฝรั่งเวลาทำข้อสอบแข่งกับเด็กไทย เด็กไทยกินขาด แต่เวลาที่มิปัญหาอะไรเด็กฝรั่งจะคิดเป็นเพราะเขาถูกสอนให้คิดเป็นลำดับเป็นขั้นเป็นตอนเป็นหลักวิทยาศาสตร์ ตั้งฟังก์ชันแล้วก็ทดลองสูตรเพื่อหาข้อสรุป ถ้าไม่ได้ก็พิสูจน์ใหม่เอาสูตรเป็นอันสุดท้าย ต่อให้เขาเรียนจบไปสิบปีถ้าเขามีหลักคิดอยู่เขาไม่ต้องจำ เขาสามารถเอาหลักคิดนั้นไปใช้อาจไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับพื้นที่วงกลมหรือกฎแรงโน้มถ่วง แต่เขาสามารถเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันในการแก้ปัญหาต่างๆ หรือในการวางแผนของชีวิต ของงาน ของประเทศ

ตอนที่ผมเป็นเด็กประถมประถม 6 - 7 มีวันหนึ่งผมเห็นร้านลดราคาหนังสือ ผมเป็นคนชอบอ่านหนังสือตั้งแต่เด็กๆ ก็ไปซื้อมาได้ตำราเรียนมาหลายเล่ม พอครูเห็นผมหยิบหนังสือชิวมาอ่าน เขาก็ร้องตกใจว่าเอาหนังสือเล่มโตๆ มาอ่านชิวหรือ นี่คือตัวอย่างว่าเวลาที่เราทำอะไรนอกกรอบแทนที่ครูจะช่วยส่งเสริมกลับทำให้เราชิน ทำให้เรารู้สึกว่าเราไม่ปกติ บางทีเวลาเรียนหนังสืออยู่ในห้องเรียน เรามีความคิดความอ่านอยากจะแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนๆ ครูก็จะลงโทษ มองว่าเราคูเล่น เราจึงไม่ได้เล่นอะไรเลย ครูไม่เปิดโอกาส ครูมัวแต่สอนใส่กระดานดำ ไม่ชอบให้มีการถาม

ไม่ชอบให้มีการทำหยาครุ เด็กคนไหนที่คิดนอกกรอบก็ไปว่าเขานอกคอกนอกกลุ่มนอกทาง ต้องให้อยู่ในกรอบถึงจะถือว่าเป็นเด็กดี ต้องมีระเบียบเรียบร้อย ซึ่งบางโอกาสมันก็ใช่แต่ในยามที่เขาต้องพัฒนาตัวเองในเรื่องความคิดความอ่านเราต้องให้เขามีอิสระ ผมเชื่อว่าเด็กไทยทุกวันนี้มีศักยภาพแต่เราต้องส่งเสริมให้เขาได้ใช้ศักยภาพและมีโอกาสพัฒนาเด็กบางส่วนอาจจะเกรงเราก็ต้องแก้ แต่ไม่ใช่วิธีการจับเขามานั่งเป็นแถวเป็นแนวแล้วถือว่านั้นคือเด็กเรียบร้อย

ปัญหาของการเรียนการสอนแบบไทยๆ เกิดขึ้นมาจากอะไร ทั้งๆ ที่เราก็รับเอารูปแบบการเรียนการสอนมาจากตะวันตก

เราไปคิดว่าเด็กฉลาดต้องรู้เยอะ แต่เราลืมไปว่าเด็กฉลาดไม่ต้องรู้เยอะได้ เดี๋ยวนี้ความรู้มันมหาเราทาง Google เวลาผมสอนนักศึกษาผมใช้วิธีให้นักศึกษาไปหาข้อมูลมาแล้วผม comment ได้ตอบกับเขา ผมจะพยายามให้เด็กได้หัวข้อสำหรับค้นคว้าแล้วก็มาอภิปราย

เด็กที่ถูกปลูกฝังในเรื่องการเรียนแบบหนึ่งพอมายู่ในระดับอุดมศึกษาสมมุติถ้ามาเรียนกับอาจารย์ซึ่งสอนอีกแบบหนึ่ง เด็กจะปรับตัวได้หรือไม่

ได้ ผมมีนักศึกษามาจากหลายเชื้อชาติ ในห้องเรียนพูดเป็นภาษาอังกฤษหมด วิชาของผมไม่มีการท่องจำ ผมให้เขาเอาหนังสือตำราเข้าห้องสอบก็เล่มก็ได้ เพราะว่าผมไม่ต้องการไป

ทดสอบว่าเขาจำเนื้อหาตอบข้อสอบได้ไหม ผมต้องการให้เขาร้อยเรียงเนื้อหาเพื่อตอบคำถามที่ผมแชร์ให้เขา แล้วก็วัดผลจากความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการเชื่อมโยงการให้เหตุให้ผล

เพราะฉะนั้นเด็กของผมจะไม่จดโพยข้อสอบใส่ต้นขา เพราะเขาไม่รู้จะทุจริตไปทำไม เขาเอาหนังสือมาได้ทุกเล่ม เขาจะต้องอ่านและดึงข้อมูลมาใช้ประกอบเนื้อหา ต้องมีความคิดถึงจะเขียนได้ นี่คือสิ่งที่ระบบควรส่งเสริมให้กับเด็ก ผมพยายามจะสอนโดยนำเนื้อหาจากเหตุการณ์ปัจจุบันอย่างวิเคราะห์ธุรกิจโลก ผมก็นำเรื่อง QE (Quantitative Easing) หรือมาตรการผ่อนคลายในเชิงปริมาณทางการเงิน) ของสหรัฐมาพูด ในห้องมีนักศึกษาจีนอยู่ 3-4 คน ก็ให้เขานำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเงินหยวน ไม่มีประโยชน์ที่จะท่องจำ เพราะข้อมูลเหล่านี้เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่จะควรจะเป็นคือเมื่อเขาเห็นข่าวเศรษฐกิจต่างประเทศในหนังสือพิมพ์แล้วเข้าใจได้ทันทีว่าข้อมูลเหล่านั้นหมายความว่าอย่างไร

สิ่งที่ผมพยายามให้เขา ไม่ใช่ทฤษฎีล้วนๆ ไม่ใช่คณิตศาสตร์ล้วนๆ ผมพยายามสอนให้เขารู้จักเรียงลำดับความคิด แนนอนว่ายังมีวิชาอื่นของอาจารย์ท่านอื่นที่เป็นวิชาทฤษฎี อาจต้องท่องจำ แต่ในวิชาที่ผมสอนผมสามารถทำแบบนี้ได้

อาจารย์คิดว่าวิธีการสอนแบบนี้สามารถประยุกต์ใช้กับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้หรือไม่ ต้องถามก่อนว่าเด็กที่เราต้องการเป็นอย่างไร ผมว่าเด็กที่จำสูตรแล้วสอบได้คะแนนเต็มไม่ใช่เด็กที่เราต้องการ

แล้วอาจารย์คิดว่าเด็กไทยที่ประเทศเราต้องการควรเป็นอย่างไร

หนึ่งคือเรื่องทักษะภาษาอังกฤษ ต้องกล้าพูดกล้าใช้ จะผิดจะถูกบ้างไม่เป็นไรแต่ต้องกล้าพูด สองคือสามารถที่จะใช้ไอทีได้และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบไอที ธุรกิจยุคใหม่ต่อไปข้างหน้าจะไม่ใช้เรื่องของเหล็ก น้ำมัน ถ่านหิน อย่างเมื่อก่อน ในรอบ 10 ปีนี้เราจะเห็นเศรษฐกิจใหม่ (New Economy) หรือเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) อย่าง Alibaba ซึ่งก่อตั้งโดย แจ็ค หม่า (Jack Ma) ไปจดทะเบียนในตลาดหุ้นนิวยอร์ก มีมูลค่าตลาดสูงกว่าบริษัทยักษ์ใหญ่ในอเมริกาหลายแห่ง แม้แต่ Google หรือ Facebook ก็ทำรายได้มากกว่าบริษัทถ่านหินหรือน้ำมันเสียอีก ทุกวันนี้ไอทีเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ใหญ่โต เด็กไทยจะต้องมีความสามารถในส่วนนี้จึงจะอยู่รอดได้ในศตวรรษที่ 21

ประเทศไทยเรายังอ่อนด้อยในเรื่องนี้มาก เรายังไม่ต้องมีแบบ แจ็ค หม่า ยังไม่ต้องมีแบบ google หรือ yahoo แค่นี้เรามีการพัฒนาซอฟต์แวร์ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย และส่งเสริมให้เด็กสนใจทำเรื่องพวกนี้มากๆ มีแหล่งหรือย่านรองรับความสนใจของเขาให้เป็นพื้นที่เรียนรู้ทดลอง

ถ้าเมืองไทยจะปรับตัวเป็นประเทศ New Economy หรือ Digital Economy เด็กของเราต้องเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจใหม่และไอทีให้มาก นี่คือพื้นฐานหลักของเศรษฐกิจที่จะทำให้ประเทศเราอยู่รอด เรื่องนี้ต้องเป็นพื้นฐานความรู้ในการเรียนการสอน ครูต้องแนะนำให้เด็กรู้จักค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต รู้จักบริหารข้อมูลจากสิ่งเหล่านี้ ไม่จำเป็นต้องแจกแท็บเล็ตทุกคนคนละเครื่อง จริงๆ เครื่องมือพวกนี้ไม่นานก็ล้าสมัย ในสถาบันการศึกษาอาจจัดหาไว้จำนวนหนึ่งแล้วผลัดกันใช้ หรือถ้าไม่มีแท็บเล็ตก็ใช้ห้องคอมพิวเตอร์แทนก็ได้

การนำพาสังคมไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบที่ว่าเป็น คิดว่าเราจะเดินไปถึงจุดนั้นได้อย่างไร มีอะไรเป็นสิ่งท้าทายหรือปัญหาอุปสรรคบ้าง

อุปสรรคคือตอนนี้ยังไม่มีอะไรเกิดขึ้นเลย เราต้องพยายามสร้างเด็กพันธุ์ใหม่ เหมือนพืชในป่าต้องให้มีพันธุ์เกิดขึ้นเยอะๆ แล้วต้นที่แข็งแรงก็จะเติบโต แต่อย่าไปบีบว่าทุกคนต้องเป็นพืชเชิงเดี่ยว ให้เป็นเหมือนป่าเบญจพรรณ มีหลายๆ พันธุ์เกิดขึ้น เมื่อมีต้นที่ยืนเด่นขึ้นมาต้นอื่นก็จะโตตาม

เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราควรจะสอนคือสอนหลักคิด Teach Less Learn More ครูใช้เวลาบนกระดานดำให้น้อยลง แต่ให้เด็กเรียนรู้ด้วยกันมากขึ้น มอบหมายหัวข้อแล้วให้เด็กไปรวมกลุ่มกันคิด นำเสนอร่วมกัน เขาก็จะรู้จักการแบ่งงาน รู้จักการทำงานร่วมกัน

หากเราปล่อยให้เด็กเป็นอิสระเขาจะทำอะไรได้อีกเยอะเลย เพียงแต่ว่าเรายังไม่ใจกว้างพอ ตัวอย่างง่ายๆ ห้องเรียนยังบังคับให้เด็กนั่งเป็นแถวๆ ทำไม่ไม่ให้นั่งเป็นกลุ่มเพื่อที่จะได้อภิปรายกัน เขาอยากคุยเรื่องนั้นเรื่องนี้ทำไมเราไม่ปล่อยให้เขาคุย ครูชี้แนะให้เขาคุยก็ได้ ให้นำข้อมูลแล้วมาแลกเปลี่ยนกัน สิ่งนี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างบรรยากาศการคิด การเขียนให้เกิดขึ้น

คิดอย่างไรกับธุรกิจการศึกษาประเภทจ่ายครบ จบแน่

ผมไม่หวัง ถ้าคุณอยากเรียนก็เรียนไป ตลาดก็ปรับตัวไปเอง ถ้าคนเรียนเยอะแต่ผลิตคนคุณภาพไม่ตืออกมา ในที่สุดก็จะไม่มีใครไปเรียน ราคาที่ตกหรือเลิกไป ตลาดจะหาสมดุลของมันเอง

จริงๆ สิ่งที่ผมอยากให้เกิดก็คือการเอาตัวอย่างเนื้อหาสาระและการเรียนการสอนดีๆ ในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ มาให้ตลาดเห็นมากขึ้น เพื่อที่คนจะได้เปรียบเทียบและคิดเอาเองว่าอยากเรียนอะไรหรือเหมาะกับการเรียนแบบไหน แล้วมีการแนะแนวหรือระบบที่ไม่ปล่อยให้เด็กไปค้นหาเอาเอง

กระบวนการส่งเสริมการอ่าน และการเรียนรู้ของไทย

ศาสตราจารย์ ดร. บุษยาเกียรติ

วันนี้ผมขออนุญาตคิดต่างๆ ในฐานะผู้สังเกตการณ์นะครับ ท่านคณาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลายลองไปคิดว่า ประเด็นที่ผมพูดมีน้ำหนักไหม ผมอยากให้มีเป็น seed for thought คือเมล็ดพันธุ์พืชที่จะไปคิดต่อ สไตล์ของผมคือ มองโลกในแง่บวก เพราะฉะนั้นแทนที่จะมาตัดพ้อต่อว่าเมืองไทยทำไมเป็นอย่างนี้ ผมจะพยายามคิดว่าแล้วมันจะมีวิธีหรือว่าคำตอบมันควรจะเป็นยังไง ทำได้หรือไม่ได้ลอง ฟังดูก็แล้วกันนะครับ

จากหัวข้อที่กำหนด ผมขอแยกเป็นสองอย่างที่ประกบกัน อยู่ อันแรกคือเรื่องของการส่งเสริมการอ่าน ส่วนที่สองคือ การส่งเสริมการเรียนรู้ แต่เฉยๆ ผมเป็นคนที่ไม่สนใจเรื่อง KM (Knowledge Management) ผมขอจับประเด็นตรงนี้ก่อน แล้วกันนะครับ คือเรื่องของ KM หรือการบริหารความรู้หรือ การจัดการความรู้ นั่น มันเป็นความรู้คนละชนิดกับที่ผมและ ท่านเคยเข้าใจมาแต่เดิม ความรู้มีหลายชั้น ผมจัดชั้นความรู้ ไว้แบบนี้ครับ อย่างแรกข้อมูลอะไรที่เข้ามากระทบ เราเรียก data เป็นต้นว่ามีเลข 1 2 3 4 จะมีเฉพาะมนุษย์เท่านั้นที่รู้ว่า 1 2 3 4 เป็นตัวเลข สิ่งมีชีวิตอย่างอื่นไม่รู้ ซึ่งเมืองไทยนี่ data ท่วมเลย เยอะมาก

ดีขึ้นมาน้อย คือ 1 2 3 4 ที่มีความหมาย เช่น มีความหมายว่าเป็นเลขทะเบียนรถยนต์ของผม อย่างนี้เราเรียกว่า

information เมืองไทยก็บ้าตรงนี้ คือ 1 2 3 4 ที่เป็น information เอาไปสอนในโรงเรียน การสอนการบรรยายในประเทศไทย ไม่ใช่ทั้งหมด แต่น่าจะส่วนใหญ่ คือการถ่ายทอด ข้อมูลชนิด information จากสมุดจดของอาจารย์ไปสู่สมุดจดของลูกศิษย์ ก็คือนกแก้วตัวโตพูดกับนกแก้วตัวเล็กจำนวนมากๆ ก็ได้แค่นั้น แล้วก็จบกันไป แล้วสักเดี๋ยวนกแก้วตัวเล็ก ก็ถูกกลั่นกรองโดยการสอบเสียทีหนึ่ง อะไรวุ่นๆ นะครับ

เดี๋ยวนี้มีเครื่องมือชนิดใหม่ที่นกแก้วตัวเล็กเขาตัดปะได้ เราเรียก cut and paste ตัดตั้งแต่เป็นนกแก้วตัวเล็ก จนกระทั่งเป็นนกแก้วตัวใหญ่ คือไปทำ Ph.D. เมืองนอกก็ยังตัดปะกันอยู่ แต่ตัดแบบเยอะๆ จากหลายแหล่ง ตอนนั้นไปตัดปะแบบนั้นไม่ได้แล้ว เขารู้หมดเลยว่าตัดมาจากไหน ที่ท่านเรียกว่า literature search หรือ literature review นั้นเป็นตัวอย่างของ information หรือข้อมูลที่ถ่ายทอดถึงกัน มันก็เหมือนเราไปจ่ายตลาดเวลาเห็นอะไรดีเราก็หยิบมาให้พี่บ้าน้าอ่า คนไทยไม่ได้นึกว่าเป็นการลอกเลียนแบบนะ ครับ คนไทยคิดว่าหยิบของดีมาให้พี่บ้าน้าอ่า อย่างที่เราพูดกันเล่นๆ ว่าถ้าเราลอกคนคนเดียวนี้เรียกลอก แต่ถ้าลอกคนห้าคนนี้เรียกว่าวิจัย เพราะฉะนั้นเราก็เลยวิจัยด้วยการไปลอกคนหลายๆ คนมา ซึ่งทำกันอย่างนี้หมด อันนี้เป็นความเชื่อที่ต่างกัน ผมเองไม่เชื่อ เพราะเหมือนกับเราไปขโมยมะม่วงวัด เราไม่คิดว่าเรากำลังทำอาชญากรรม (crime)

ปรับปรุงและเรียบเรียงจากการบรรยายพิเศษ เรื่อง "ข้อสังเกตบางประการต่อกระบวนการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ของไทย" ในงาน Thailand Conference on Reading 2011 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2554 ณ โรงแรมอมารี วอเตอร์เกต กรุงเทพฯ

เราไม่ได้คิดว่าเราเป็นขโมย เราคิดว่ามันเป็นความฉลาด ตอนเด็กๆ ผมก็เอาหนังสือถึงมะม่วงวัด เก็บมากิน อร่อยมากเลยมะม่วงที่ขโมยมานี้ ถ้าปลูกเองกินเองมันก็น่าๆ สิ่งที่ผมปรารถมานี้ ผมอยากจะทำให้เห็นว่าเรื่องของความรู้ที่เราพูดกันนี้ต้องมีการจัดการแล้วละครับ

ความรู้ระดับที่สามคือข้อมูลหรือข้อสนเทศที่เขาไปใช้ได้ เราเรียกว่า knowledge แต่ก่อนเมื่ออดีตนั้นตัว knowledge จะมาจากประสบการณ์ที่คนบางพวกเช่นทางตะวันตกเขารวบรวมร้อยเรียงและบันทึกเอาไว้ สมัยโบราณก็เป็นหนังสือ สมัยใหม่ก็อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ แต่ปัจจุบันนี้คนอยากจะดึงความรู้ที่เป็นประสบการณ์ดีๆ ไม่ต้องไป process ไม่ต้องเข้า data processing โรงเรียนสำคัญๆ ของโลก เช่น Harvard หรือ London School of Economics เขาจะดึงไว้เป็นกรณีศึกษาหรือ case study ดึงไว้ทั้งดิบๆ อย่างนั้น เพราะคนที่สนใจจะสามารถอ่านหรือรับรู้แล้วตีความเอาเอง ซึ่งทำให้เกิดความคิด คำว่า knowledge ก็เลยแปลเป็นไทยได้สองอย่าง ตัวหนึ่งคือเราเรียก knowledge ว่าความรู้ แปลว่าข้อมูลหรือ information ที่ใช้เป็นประโยชน์จำเพาะ ถ้าจะเปรียบก็ประมาณ know how อีกตัวหนึ่งคือข้อมูลจากประสบการณ์คือ knowledge ที่เกิดจากประสบการณ์ เราเรียกว่าองค์ความรู้

Knowledge ที่เรียกว่าองค์ความรู้ได้รับความสำคัญมากขึ้น ผมขอยกตัวอย่างเรื่องหนึ่ง รัฐวิสาหกิจและสถาบันใหญ่ๆ

ในรอยยี่สิบปีที่แล้วเขามีกระบวนการ early retire คือคนที่ทำงานมานานๆ พอถึงอายุห้าสิบ เขาก็ให้ option ที่จะเกษียณก่อนเวลา โดยจะให้เงินก้อนใหญ่ไปตั้งตัว เพราะฉะนั้นคนเก่งๆ ก็มักจะใช้สิทธินี้ลาออกกันไปหมด แล้วก็เกิดปัญหาที่ไม่ทันคาดคิดครับเพราะคนที่เขา early ออกไปนี้ บางทีก็เป็นพวกวิศวกรโรงไฟฟ้า วิศวกรก่อสร้างเขื่อน เขาลาออกไปเลี้ยงหลานหรือไปปลูกผักปลูกต้นไม้อยู่บนดอยที่ไหนก็ไม่รู้ ได้เงินไปสิบล้านก็สบายแล้วนอนกินดอกเบี้ยย ปัญหาก็คือเขื่อนหรือโรงไฟฟ้าที่สร้างไว้ 20 - 25 ปี เมื่อถึงเวลาจะต้องซ่อม คนที่ยังอยู่ก็มักไม่ออกว่าต้องซ่อมอย่างไร เพราะคนที่สร้างมากับมือเขาเกษียณล่วงหน้ากันไปหมด จะตามหากี่ไม่รู้จะไปตามที่ไหน นี่จึงเป็นที่มาของความสำคัญที่จะต้องดึงความรู้ประเภทนี้เอาไว้

อีกตัวอย่างหนึ่ง ถ้าท่านไม่เคยไป Las Vegas จะมีโรงแรมที่สวยงามอยู่แห่งหนึ่ง ช่างหน้ามีน้ำพุเด่นระบำได้ โรงแรมนั้นชื่อ Bellagio โรงแรมนี้รัฐบาลอเมริกาซื้อไว้เพื่อให้คนของรัฐตั้งแต่ละระดับรองอธิบดีขึ้นไป เวลาจะเกษียณหรือเกษียณไปแล้วให้มานอนเล่นได้สองปี เพื่อเขียนรายงานให้รัฐบาลขึ้นหนึ่ง เรียกว่า Memo ส่วนบุคคล อธิบายว่าตั้งแต่ทำงานมานี้ได้อะไรบ้าง ความยาวไม่ต่ำกว่า 500 หน้าหรือหนึ่งพ็อคเก็ตบุ๊ก นี่ครับคือภูมิปัญญาในหัวเราจากประสบการณ์ และได้รับความสำคัญมากขึ้น เดี่ยวนี้หลายคนก็เปลี่ยนทัศนคติ คือถ้าใครเข้าใจตรงนี้ เราจะไม่ดับทเวลาฟังผู้อาวุโสแล้วท่านพูดเยาะ การฟังคนอื่นเล่านี้ถือเป็นศาสตร์เลยนะ

ครับ เรียกว่า storytelling ก็คือการล้วงเอาประสบการณ์ที่ฝังในตน ภาษาอังกฤษเรียก tacit knowledge ออกมาเป็น explicit knowledge ซึ่งแบบหลังมัน document ได้ กระแสในในประเทศไทยเกิดขึ้นมาเป็นสิบปี และก็มีนักปราชญ์ราชบัณฑิตหลายคนเริ่มแยกและบัญญัติศัพท์ knowledge เป็นสองอย่าง ถ้าเป็น knowledge แบบที่เป็น information เรียกว่าความรู้ กับ knowledge แบบที่บอกเล่าประสบการณ์ เป็น experience document ในรูปแบบซึ่งถ่ายทอดให้คนอื่นได้ เรียกว่าองค์ความรู้

ตอนที่ผมทำธุรกิจผมยังไม่รู้เรื่องนี้ แต่หลังจากผมเขียนผมก็ไปทำงานเอ็นจีโอ ปรากฏว่าพวกเอ็นจีโอเขามีศัพท์ที่ยิ่งใหญ่ของเขา คือคำว่าถอดบทเรียน (lesson learn) ส้มย

ก่อนในวงการธุรกิจเวลาเราทำผิดเราจะกลัวมาก บางทีเราก็เลยซุกไว้บ้างอะไรบ้างเพราะว่าธุรกิจนี้หลุดไม่ได้ แต่เวลามาทำงานเอ็นจีโอ มันจะฟังมากกว่าไม่ฟัง เพราะว่างานที่ทำมันเป็นเรื่องไม่รู้มากกว่ารู้ ถ้าเป็นธุรกิจเวลาทำพัง ธุรกิจก็ทรุดหรือเจ๊งไป แต่เอ็นจีโอเวลาฟัง เขาจะถามว่าเราได้บทเรียนอะไรบ้างหรือ what is lesson learn เป็นคำถามที่ positive มากและดีมาก ไม่ใช่ชี้หน้ากัน คุณคิดฉันไม่ผิด คนไทยนี้เวลาที่ถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเรามากไม่ค่อยนึกว่านี่คือ diversity of idea เพราะเราไม่ค่อยชินกับความคิดที่หลากหลายนะครับ

ความรู้ยังมีชั้นสี่ เทนือ knowledge ขึ้นไป เรียกว่าภูมิปัญญา หรือ wisdom ภูมิปัญญาที่แปลกลครับ มันมักจะไปอยู่กับคนที่ต่ำต้อยหรือชายขอบที่สุด เพราะคนพวกนี้ต้องตื่นวันทุกวัน ในต่างจังหวัดคนที่เขานำคนผู้ใหญ่นบ้านก็มี wisdom เยอะมากเช่นกัน ชาวบ้านธรรมดาที่อยู่กินลำบากเขาต้องตื่นนอนเอาตัวให้รอด นี่แหละคือ wisdom เพราะเป็นคนที่ยิ่งทำอะไรมาด้วยมือตัวเอง ทำเข้ามานานและฟังเสียงในตัวเองเยอะ ภาษาพระเค้าเรียก ปรโตโมสะ คือฟังเสียงตนเอง เราฟังเสียงชาวบ้านหรือโยนิโสมนสิการสักครั้งหนึ่งให้รู้ว่าคุณอื่นเตือนเราอย่างไร แต่อีกครั้งหนึ่งที่ต้องฟังคือเสียงเตือนจากตัวเราเอง

Public Hearing หรือการประชุมพูดคุยในหมู่คนจำนวนมากที่เปิดให้มีการอภิปรายซักถาม จะมีลักษณะการพูดคุย

อยู่สองแบบคือ discussion แปลว่าเถียงกันไปเถียงกันมา ซึ่งทางตะวันตกเขาชินกับวิธีการอย่างนี้ ทางตะวันออกหรืออาเซียนเราไม่ discuss แต่เราจะ dialogue กันเรียกว่า สนทนาหรือสนทนาหาทางออก เราต้องพยายามทำให้ชินกับการพูดคุยลักษณะนี้นะครับ เพราะการสนทนาหาทางออกมันจะมี wisdom อยู่เยอะเนื่องจากไม่ได้มุ่งหาข้อสรุป แต่สิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการพูดคุยแบบนี้มักจะเกิดเสียงจากข้างในซึ่งมาจากการฟังอย่างตั้งใจ (deep listening) จริงๆ แล้วกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกระบวนการระหว่างคุย ระหว่างทำงาน การเรียนรู้จึงเกิดขึ้นระหว่างทำ ไม่ใช่เกิดขึ้นตอนที่ทำเสร็จแล้วมาสรุป

ทั้งหมดนี้เป็นตัวอย่างของการเรียนรู้ ซึ่งเรียกได้ว่าบอดเกือบสมบูรณ์ในประเทศไทย เพราะว่าไม่เข้าใจระดับของความรู้อะไรคือ data information knowledge และ wisdom ระดับที่สามกับสี่ที่น่าสนใจมาก คนที่เอา knowledge มาเล่นจนเข้าฝักกลายเป็น wisdom จะอยู่รอดได้ในยุค globalization ถ้าไม่มีก็ไม่รอด

ต่อไปเป็นข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน ข้อสังเกตประการแรกคือเราไม่สามารถใช้ยาสามัญประจำบ้านแก้ได้ทุกโรคในเรื่องเกี่ยวกับการอ่าน เพราะว่ามันมีค่าว่ามีมิติทางประชากรศาสตร์ (demographic dimension) คือ เพศ การศึกษา รายได้ อายุ ในเรื่องการอ่านผมขออุปโลกน์ว่าเรื่องที่สำคัญที่สุดคือเรื่องอายุก็แล้วกัน เพื่อทำความเข้าใจ

ได้ง่ายๆ ในที่นี้ ดังนั้นการอ่านต้องแบ่งตามอายุ เช่น นักเรียนประถมหนึ่งหรือปีแรกของการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ การอ่านก็ต้องเป็นอย่างหนึ่ง แตกต่างกับการอ่านของคนวัยทองคือเกษียณแล้ว ซึ่งจะต้องอ่านอีกแบบหนึ่ง นี่คือพื้นฐานอย่างแรกที่ต้องพึงเข้าใจว่าคนแต่ละรุ่นอายุจะมีความต้องการการอ่านไม่เท่ากัน และเป็นตัวอย่างที่อยากชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมการอ่านจำเป็นต้องจำแนกและเข้าใจมิติทางประชากรศาสตร์

ข้อสังเกตประการที่สอง ผมแยกเป็น 5 ประเด็นย่อยที่อยากชวนให้คิด อันแรกคือ incentive หรือแรงจูงใจที่จะทำให้คนอ่าน ถ้าเราจะสอนให้เด็กรักการอ่าน ไม่ใช่ใช้ว่าเด็กไม่เคยอ่านแล้วก็ไปเคี่ยวเข็ญให้อ่านหนังสืออะไรก็ไม่รู้ ต้องให้เขาอ่านการ์ตูนหรืออะไรก็ได้ที่เขาชอบก่อนครับ หรือให้เขาเลือกเองก็ได้ เขาอาจจะเลือกอ่านอะไรที่ท่านไม่ค่อยชอบใจเท่าไรก็ได้ แต่ถ้าเขาติดแล้วหลังจากนั้นจะแนะนำให้เขาอ่านอะไรก็ไม่ยาก ความหมายคือว่าให้เขารักการอ่านก่อน พอมันเกิด appetite แล้วเดี๋ยวก็จะติด แล้วก็อ่าน เพราะฉะนั้นต้องสร้างแรงจูงใจก่อน

อันที่สอง frequency opportunity หรือโอกาสที่จะได้อ่านอย่างต่อเนื่อง ทุกอย่างที่เป็นนิสัยของคนเราเกิดจากการที่เราได้เจอได้ทำบ่อยๆ ผมเรียกว่าโอกาส เพราะฉะนั้นท่านต้องสร้างให้คนที่ท่านรักมีโอกาสอ่านหรือได้สัมผัสกับการอ่านบ่อยๆ อย่างต่อเนื่อง

อันที่สาม ability หรือความสามารถในการอ่าน ต้องสร้างขึ้นมาให้ได้ อย่างปล่อยให้คนใช้เลี้ยงลูกเพราะคนใช้มีศัพท์จำกัด ให้พ่อแม่หยุดทำงานหาเวลามาเลี้ยงลูกคุยกับลูกอ่านนิทานให้ลูกฟังบ้าง คำศัพท์เขาจะได้ทันพ่อแม่ เด็กจะได้กล้าอ่านกล้าพูดเพราะเกิดความสามารถที่จะรับและถ่ายทอดสิ่งที่ต้องการจะสื่อได้

อันที่สี่ outcome คือมีประโยชน์อะไรในการอ่าน outcome ไม่ใช่ output เช่น คุณสอนอยู่ในโรงเรียนแล้วทำให้เด็กจบการศึกษาได้กี่คน อย่างนี้เรียก output หรืออย่างพวก HR หรือฝ่ายทรัพยากรมนุษย์มีหน้าที่อบรมพนักงาน ก็อบรมกันจนไม่ต้องทำงาน เพราะจะทำผลงานเป็นจำนวนคนผ่านการอบรม นี่ก็ออกมาเป็น output โดยทั่วไปราชการเขาถือว่าผลงานก็คือจำนวนเด็กจบจำนวนคนผ่านการอบรม แต่เอกชนเขามองว่านี่คือการผลาญเงิน ตรงนี้เป็นประเด็นที่เราต้องแยกให้ออกระหว่าง output กับ outcome คำว่า output แปลว่าทำให้มันเสร็จๆ ไป outcome แปลว่าทำแล้วมันได้อะไร เพราะฉะนั้นการที่ท่านยึดเยียดให้ใครอ่านหรือตัวเราเองอ่าน ต้องตอบให้ได้ว่าอ่านแล้วมันจะได้อะไร ถ้าตอบคำถามนี้ไม่ได้อย่าไปบังคับให้ใครอ่าน แม้แต่ตัวเอง

สุดท้ายประเด็นที่ห้าคือ impact หรือผลที่เกิดขึ้นต่อสังคม ขอให้ท่านแยกให้ดีเวลาจะส่งเสริมให้ใครอ่าน อันหนึ่งคือ output แปลว่านับหัวว่ากี่คน ซึ่งเมืองไทยชอบ เราเรียก Performance Indicator คือจำนวนที่วัดได้ แต่ยังมีอีก

คำหนึ่งคือ outcome แปลว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการผลิต มันได้อะไรขึ้นมาบ้างเพื่อตัวเองหรือเพื่อคนใกล้ชิด สุดท้ายมันต้องได้ impact แล้วสังคมกระเพื่อมอะไรบ้าง อ่านแล้วมันได้อะไรร่วมกันบ้าง

ในส่วนของข้อสังเกตต่อกระบวนการเรียนรู้ ช่วงแรกผมได้พูดไปแล้วแต่ขอสรุปเป็นแนวคิดไว้ 5 ข้อเช่นเดียวกัน ข้อแรก วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้มี 3 ข้อคือ Learn to know เรียนเพื่อให้อ่าน เมืองไทยเก่งระดับโลกเลย ผมให้คะแนนตรงส่วนนี้ แพลติบเปอร์เซ็นต์ Learn to do สอนแล้วให้เขาทำได้ ข้อนี้ผมให้สัก 5 ใน 80 คือสอนแทบตายแต่พอลงมือทำจริงกลับทำไม่ค่อยเป็น Learn to work with another หรือ Learn to live with another อันนี้เป็นศูนย์เลย ทั้งๆ ที่สำคัญที่สุดในยุคโลกาภิวัตน์ ยุคประชาคมอาเซียน คือต้องรู้จักเรียนรู้เพื่อให้ไปทำงานและใช้ชีวิตกับชาวบ้านคนอื่นได้

ประการที่สองคือทำอะไรให้ความรู้ที่ฝังในตน (tacit knowledge) ของคนเก่งๆ จะออกมาเป็นความรู้ที่แบ่งปันได้

ประการที่สาม หาโอกาสฝึกการสนทนาหรือสนทนา คือการที่คนตั้งแต่สองคนคุยกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ทำอย่างไรถึงจะเกิดพลังบวก หนึ่งบวกหนึ่งเท่ากับสามที่เราเรียกว่าเสริมพลัง ไม่ใช่เก่งคนเดียวแต่ต้องเก่งเป็นทีม กระบวนการเรียนรู้ผ่านการสนทนาหรือสนทนาจำเป็นต้องทำให้เกิด CoP (Community of Practice) จะเป็น small CoP ก็ได้ ไม่ต้องไป

จดทะเบียนเป็นสมาคมหรือทำอะไรยิ่งใหญ่ ไม่ต้องเป็น Institute of Technology แต่กัวนาแพหลังกินข้าวกลางวัน แอบมานั่งสนทริยสนทนากันก็ได้ วิธีการสร้างการเรียนรู้จนเกิดฉันทามติมีกระบวนการให้เลือกใช้เยอะแยะ ไม่จำเป็นต้องให้ mass media ช่วยก็ได้เพราะยุคนี้เป็นยุค social network มันอยู่ที่ วิสาสา ปริมาณ การคุยกันเป็นญาติ อย่างยิ่ง มันเป็นเรื่อง informal chat สมัยก่อนพลังของการเปลี่ยนแปลงเกิดจาก broadcast คือถ่ายทอดไปทั่วทางทีวีหรือวิทยุ แต่เดี๋ยวนี้มันเป็น narrowcast ครับ เกิดขึ้นจาก one by one ผ่านเครือข่ายที่คนในโลกติดต่อเชื่อมโยงกัน อยู่เป็นพันๆ ล้านคน ผมขอตั้งประเด็นไว้ว่าสนทริยสนทนา หรือ dialoging หรือ personal communication และ word of mouth เป็นพลังใหม่ของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในโลกยุคนี้ การที่จะกลายเป็น mass ได้นั้นก็ต้องเริ่มต้นด้วยการสร้าง CoP อย่างเช่นชมรมกาแฟ ชมรมข้าวต้มก๊วย ชมรมวิสาสาปริมาณติ อะไรพวกนี้เป็นต้น

ข้อสังเกตประการที่สี่ ทำอย่างไรถึงจะดึงความรู้ดีๆ เอาไว้ได้ ให้ความรู้เหล่านี้ถูกเก็บรักษาและถ่ายทอดถึงกันง่ายๆ และเข้าใจได้โดยไม่ต้องเสียเวลาเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข้อสังเกตประการสุดท้ายก็คือ การทำอะไรทุกชนิดจะต้องมีการประเมิน ต้องมีการวัด แต่ไม่ใช่การวัดในเชิง quantitative ซึ่งเป็นคติทางตะวันตก ผมคิดว่าอาเซียนเป็นดินแดนเก่าแก่ที่สุดในโลกแห่งหนึ่งที่มี knowledge assets

เยอะมาก ผมอยากเชิญชวนท่านทั้งหลายมาช่วยกันหาวิธีวัด qualitative return on investment ที่ไม่ใช่ qualitative research แต่เป็น qualitative measurement นะครับ

ก็ขอสรุปว่าในเรื่องของการเรียนรู้ ประเด็นสำคัญที่ท่านทั้งหลายต้องใคร่ครวญให้ดีและตกลงกันว่าจะทำอะไรกับ 5 ประเด็นนี้ ข้อหนึ่งเราต้องการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ระดับไหน ข้อสองทำอย่างไร tacit knowledge ถึงจะกลายเป็น explicit knowledge ข้อที่สามจะดึงความรู้จากประสบการณ์นั้นไว้ได้อย่างไร ข้อสี่จะให้คนอื่นใช้ความรู้ประสบการณ์ที่ดึงไว้ได้อย่างไร และข้อห้า ถ้าสินทรัพย์ทางปัญญาเหล่านั้น มีลักษณะเป็น qualitative หรือเชิงคุณภาพ ท่านจะมีวิธีบอกได้อย่างไรว่าสิ่งนั้นผ่านหรือไม่ผ่าน ตรงเป้าหรือไม่ตรงเป้า สอบได้หรือสอบไม่ได้ เจกเช่นเดียวกับประกวดนางงาม ประกวดหนังร้อง หรือการวัดอะไรที่เป็นศิลปะ ซึ่งไม่ได้ใช้อาศัยอ้างอิงข้อมูลตัวเลข สถิติ หรือเชิงปริมาณ

ดังที่ปรารภกับทุกท่านซึ่งเป็นกัลยาณมิตรในที่นี่ว่านี่คือเรื่อง seed for thought ผมขอภัยที่ไม่มีคำตอบให้ท่าน แต่ผมว่าในประเทศไทยและในอาเซียนมีคนพร้อมจะตอบอยู่เยอะ เพียงแต่คนที่ตั้ง good question ไม่ค่อยมี ผมจึงมาตั้ง good question เพื่อให้ท่านมี good answer ครับ

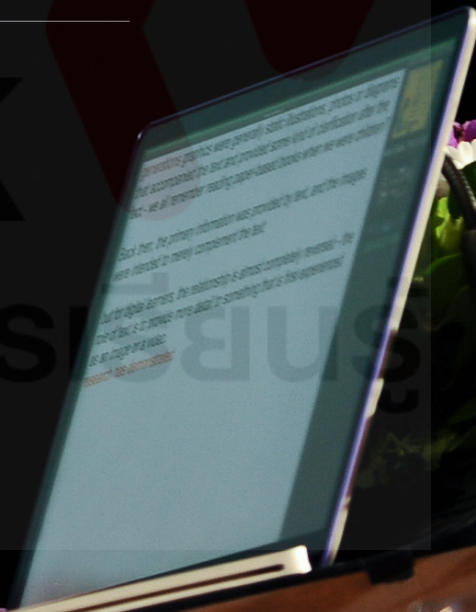

แค่อ่านออกเขียนได้ ยังไม่พอ !

เอียน จูคส์

TKK
park
อุทยานการเรียนรู้

บทนำ

เรามีชีวิตอยู่ในยุคใหม่อันอัศจรรย์—ยุคที่น่าทึ่งแต่ก็ท้าทาย ยุคที่โลกหมุนไปในอัตราที่เราแทบจะวิ่งตามไม่ทัน ยุคที่เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศเร่งการเปลี่ยนแปลงของฐานความรู้ให้เกิดขึ้นคู่ขนานกันไป ยุคที่ข้อเท็จจริงล้ำสมัยเร็วขึ้น และองค์ความรู้ที่มีรากฐานจากข้อเท็จจริงดังกล่าวก็มีอายุสั้นลงอย่างยิ่ง ข้อมูลที่ท่วมท้นทางอินเทอร์เน็ตทำลายเส้นแบ่งที่เคยมีระหว่างศาสตร์ดั้งเดิมต่างๆ ทำให้สังคมต้องมีการปรับตัวตามไปด้วย

ปรากฏการณ์ดังกล่าวกำลังเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมของเรา รวมทั้งกระทบต่อวิธีการที่เราทำงาน เล่น สื่อสาร มองเพื่อนร่วมโลก วิธีการที่เราเรียนรู้ และสิ่งที่เราต้องรู้ แต่โรงเรียนกลับคงเดิมแบบที่เคยเป็นมาหลายทศวรรษทั้งในด้านโครงสร้าง การดำเนินงาน หลักสูตร วิธีการสอน และแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งเหล่านี้อธิบายว่าทำไมผู้เรียนจึงต้องพัฒนาทักษะความคล่องแคล่วที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 (essential 21st century fluency skills) และทำไมทักษะเหล่านี้จึงจำเป็นต่อการเอาตัวรอดในสิ่งแวดล้อมการดำรงชีพ การทำงาน และการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงในยุคข้อมูลข่าวสาร (information age) การพัฒนาความคล่องแคล่วอาศัยการเรียนรู้ด้วยกระบวนการภายในแบบไม่รู้ตัวเป็นธรรมชาติ เหมือนการฝึกขี่จักรยาน ความสำคัญของความคล่องแคล่ว

(fluency) เหนือการรู้หนังสือ (literacy) ทำให้นักการศึกษาต้องปรับสมมติฐานปัจจุบันเกี่ยวกับการสอน การเรียนรู้ และการประเมินผลใหม่หมด

ข้อเขียนชิ้นนี้นำเสนอแนวคิดที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับความหมายของความคล่องแคล่วทั้ง 5 ด้าน และทำไมการที่ลูกหลานของเราพัฒนาทักษะความคล่องแคล่วดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับชีวิตของพวกเขาในวันนี้ และสำหรับโลกของเราในวันข้างหน้า

เก่าไป ใหม่มา

เป็นที่ทราบกันมานานแล้วว่าการร่ำบอกและการสอนเพียงอย่างเดียวไม่มีประสิทธิภาพ ลองนึกถึงคำกล่าวเก่าแก่ที่ว่า “ฉันได้ยินแล้วฉันก็ลืม ฉันเห็นแล้วฉันจะจำได้ ฉันได้ทำแล้วฉันจะเข้าใจ”

ข้อมูลจะต้องถูกซึมซับสู่ภายใน (internalized) จึงจะเกิดการจดจำ กล่าวคือข้อมูลจะต้องถูกถ่ายโอนจากความจำระยะสั้น (short-term memory) ไปสู่ความจำปฏิบัติการ (working memory) และความจำถาวร (permanent memory) กระบวนการนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเกิดปัจจัยทั้ง 4 อย่างดังต่อไปนี้

- ข้อมูลใหม่จะต้องเชื่อมโยงกับสิ่งที่ผู้เรียนรู้และเข้าใจความหมายอยู่แล้ว หากปราศจากความเชื่อมโยง ข้อมูลใหม่จะ

ดำรงอยู่ในความทรงจำปฏิบัติการเพียงไม่กี่วินาที งานวิจัยระบุว่าเราลืมข้อมูลมากถึง 98% จากข้อมูลทั้งหมดที่เข้ามาในสมอง

- ความรู้และประสบการณ์ที่มีมาแต่เดิมจะต้องได้รับการพิจารณา สิ่งที่ผู้เรียนนำเข้ามาในชั้นเรียนไม่เพียงแต่กำหนดสิ่งที่พวกเขาจะเรียนรู้ แต่ยังกำหนดว่าพวกเขาจะเรียนรู้เมื่อไหร่และเรียนรู้หรือไม่ การเรียนรู้เป็นประสบการณ์ส่วนบุคคลโดยเฉพาะการเรียนรู้สัมพันธ์กับความเชื่อมโยงต่อผู้เรียน ไม่ใช่ต่อผู้สอน
- ผู้เรียนจะต้องได้รับโอกาสการเรียนรู้ที่ต่างกันไปซ้ำๆ เป็นเวลานาน ถ้าผู้เรียนไม่เข้าใจสิ่งที่กำลังเรียนอยู่เมื่อคุณสอนครั้งแรก การแค่พูดซ้ำและดังขึ้นนั้นไม่เพียงพอ เพราะความจริงไม่ใช่ว่าเด็กเรียนรู้ซ้ำ แต่ผู้สอนกำลังเผชิญกับรูปแบบการเรียนรู้ (learning style) ที่ต่างออกไป ชั้นเรียนจะต้องตอบสนองความต้องการและรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย
- ผู้เรียนจะต้องได้รับข้อมูลย้อนกลับที่ต่อเนื่อง รวมทั้งแรงเสริมที่สม่ำเสมอและมีความหมายสำหรับความพยายามของพวกเขา นักพัฒนาวิดีโอเกมเผยว่าเกมถูกออกแบบมาให้ผู้เล่นต้องตัดสินใจทุก 1 วินาทีและได้รับแรงเสริมทางบวกสำหรับการตัดสินใจนั้นทุก 7 ถึง 12 วินาที

เหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องและเป็นวิถีทางสู่การสร้าง ความเชื่อมโยงสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัล (digital age) เป็นแนวทางสำหรับเราในการรื้อกำแพงระหว่างตัวเรากับ

ระบบความคิดอันมีเอกลักษณ์ของผู้เรียนในยุคนี้ รวมทั้งในการเดินทางแก้ปัญหาการสอนผู้เรียนทุกคนแบบเดียวกัน (one-size-fits-all)

การเสริมแรง

งานวิจัยชี้ให้เห็นว่านักเรียนถามคำถามหรือได้รับการเสริมแรงในชั้นเรียน 12 ชั่วโมงต่อครั้ง - เพียงเท่านั้น สถานการณ์นี้บอกอะไรได้มากมายเกี่ยวกับสาเหตุที่ผู้เรียนบางคนเผื่อให้มีโรงเรียนในรูปแบบวิดีโอเกมหรือเกมทางอินเทอร์เน็ต

การเสริมแรงบอก 2 สิ่งแก่ผู้เรียน ประการแรก การเสริมแรงบอกผู้เรียนว่าพวกเขาทำอะไรถูก ประการที่สอง การเสริมแรงให้ข้อเสนอแนะเชิงบวกสำหรับการพัฒนา หากการเสริมแรงบนพื้นฐานของปัจจัยทั้ง 4 ที่กล่าวถึงก่อนหน้านี้นี้ได้รับการปฏิบัติ การเรียนรู้ที่วัดได้จะเกิดขึ้น

ลองเน้นความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นนี้อีกสักหน่อย ในการวิจัย ณ มลรัฐมิชิแกน นักเรียนเกรด 8 จำนวน 100 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม เรียนเนื้อหาเดียวกันแต่สอนด้วยวิธีการ 2 แบบที่แตกต่างกัน กลุ่มแรกเรียนรู้จากการบรรยายหน้าชั้นเรียน (full frontal lecturing) และการทดสอบแบบดั้งเดิม ส่วนกลุ่มที่สองเรียนรู้ผ่านการทำโครงการ/กระบวนการ (project-/process-based approach) และการประเมินผล การเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตัวผู้เรียนและครู

เมื่อสิ้นสุดปีแรกของการวิจัย ค่ะเนระหว่างผู้เรียนสองกลุ่มเท่ากัน แต่หลังจากนั้น 1 ปี เมื่อผู้เรียนทั้งสองกลุ่มทำแบบทดสอบชุดเดียวกัน กลุ่มที่เรียนรู้จากการบรรยายแบบดั้งเดิมสามารถจดจำข้อมูลได้เพียง 15% ในขณะที่กลุ่มที่เรียนรู้ผ่านการทำโครงการสามารถจดจำข้อมูลได้กว่า 70%

ผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพเชื่อมโยงข้อมูลใหม่กับความรู้ที่มีอยู่เดิม สถาปนิกและนักออกแบบกราฟฟิกนาม Richard Saul Wurman เรียกลีสิ่งนี้ว่า “การเรียนรู้แบบตีนตุ๊กแก” กล่าวคือข้อมูลที่ปราศจากบริบท ความสนใจ และความเกี่ยวข้องเปรียบเสมือนตีนตุ๊กแกเพียงข้างเดียว ซึ่งจะเกาะไม่ติดเนื่องจากไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้เก่าและใหม่เข้าด้วยกันในทางตรงกันข้าม เมื่อความเชื่อมโยงถูกสร้างระหว่างประสบการณ์เก่ากับข้อมูลใหม่ การเรียนรู้ระยะยาวจะเกิดขึ้น

กรวยการเรียนรู้

Edgar Dale พัฒนากรวยการเรียนรู้ (The Learning Cone) ในทศวรรษที่ 60 ซึ่งถูกปรับใช้ในงานวิจัยทำซ้ำเพื่อพิสูจน์แนวคิดโดยนักวิจัยหลายท่าน เช่น Glasser และ Marzano งานวิจัยดังกล่าวระบุว่าโดยเฉลี่ยหลังการเรียนรู้ 2 สัปดาห์ ผู้เรียนจะยังจดจำสิ่งต่อไปนี้ได้

- น้อยกว่า 10% ของสิ่งที่ได้อ่าน
- ประมาณ 20% ของสิ่งที่ได้ยิน เช่น การบรรยาย
- ประมาณ 30% ของสิ่งที่ได้เห็น
- ประมาณ 50% ของสิ่งที่ได้ยินและได้เห็น ด้วยการใช้สื่อผสม 2 ประเภทพร้อมกัน
- ประมาณ 70% ของเนื้อหาที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (active participation) ไม่ว่าจะเป็นการอภิปรายหรือการนำเสนอ

- มากกว่า 90% ของเนื้อหาที่ผู้เรียนได้สอนต่อ ตามด้วยการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ในชีวิตจริงหรือการสมมติสถานการณ์ กิจกรรมทั้งหมดนี้อาจจัดอยู่บนหลักการความต่อเนื่องหรือเป็นลำดับขั้น (continuum) จากการรับข้อมูลจนถึงการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม นักการศึกษาจำนวนมากยังคงสอนด้วยวิธีการ “ครูยืนบรรยายหน้าชั้น ผู้เรียนนั่งฟัง” ต่อไปราวกับยังอยู่ในยุคอุตสาหกรรม (industrial age) โบราณ ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ในโรงงาน มีโครงสร้างและตารางเวลาแน่นอน

ลองนึกถึงสิ่งแวดล้อมที่เราเติบโตมา เรามีภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ โทรศัพท์ ฯลฯ แล้วหากเปรียบเทียบสิ่งแวดล้อมของเรากับโลกดิจิทัลที่ถูกหลาของเราเติบโตอยู่ตอนนี้ สำหรับพวกเขา สิ่งนี้อยู่ล้อมรอบตัวตลอดเวลา และพวกเขาได้ซึมซับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงโลกของเราอย่างสิ้นเชิงในทศวรรษที่ผ่านมา

คุณคิดว่าเราน่าจะมองสมมติฐานเดิมๆ เกี่ยวกับการศึกษาใหม่หรือไม่ วิธีการแบบเดิมๆ ยังใช้ได้ผลอยู่หรือไม่

โลกกำลังหมุนไปอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงที่ครั้งหนึ่งเคยกินเวลาหลายทศวรรษ แต่ใช้เวลาเพียงไม่กี่วันในตอนี้สำหรับศตวรรษที่ 21 การรู้หนังสือ การอ่านออก และการคำนวณได้ ไม่เพียงพอที่จะให้ในสิ่งที่นักเรียนของเราต้องการเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับโลกที่พวกเขาคาดหวังให้พวกเขาสร้างและบริหารจัดการ

เรามีหน้าที่ต้องให้พวกเขามากขึ้น - สำหรับทั้งตัวพวกเขาเองและอนาคตของเรา

ความคล่องแคล่ว สำหรับศตวรรษที่ 21

บางคนเชื่อว่าความคล่องแคล่วสำหรับศตวรรษที่ 21 เป็นเพียงแค่การสอนเด็กๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยี แต่ลองพิจารณาข้อเท็จจริงเหล่านี้ก่อนจะตกหลุมพรางนั้น ประการแรกเทคโนโลยีมีอยู่ทุกที่ ทุกคนรู้จักเทคโนโลยี รู้วิธีการใช้มัน และมีเทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ประการที่สอง เทคโนโลยีใช้ง่ายขึ้นเรื่อยๆ และอุปกรณ์อย่าง iPhone ก็สามัญมากจนกระทั่งบางครั้งก็ไม่มีคู่มือการใช้งานแถมมาด้วย ประการสุดท้าย เด็กๆ ยุคนี้เติบโตขึ้นท่ามกลางเทคโนโลยีต่างๆ และใช้อุปกรณ์ดิจิทัลได้อย่างง่ายดาย

ดังนั้น ทักษะความคล่องแคล่วสำหรับศตวรรษที่ 21 จึงไม่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีหรืออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ (hardware) แต่เกี่ยวข้องกับการใช้สมอง/กระบวนการคิด (headware) ทักษะดังกล่าวแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทดังนี้

1. ทักษะล้ำสมัย ทักษะเหล่านี้อาจมีการฝึกฝนเพื่อระลึกถึงความหลัง แต่ได้ถูกทดแทนด้วยทักษะกระแสหลักอื่นๆ (mainstream skills) แล้ว เช่น การตีดาบ การเดินเครื่องลิฟต์ การส่งนม

2. ทักษะดั้งเดิมที่ลดความสำคัญลง ได้แก่ การเขียนด้วยมือ การคิดบัญชีโดยไม่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และระบบทศนิยมทิวอี้ (Dewey Decimal system) ทักษะเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งจำเป็นอีกต่อไป แต่อาจช่วยในการพัฒนากระบวนการคิด
3. ทักษะการรู้หนังสือดั้งเดิม ได้แก่ การอ่านออก การเขียนได้ การนับเลขเป็น การวิจัย การสื่อสารแบบเก่า และทักษะทางสังคม ทักษะเหล่านี้ยังดำรงความสำคัญในการส่งต่อวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น และยังคงเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21
4. ทักษะดั้งเดิมที่ทวีความสำคัญขึ้น ในยุคดิจิทัลนี้ ทักษะดั้งเดิมที่ทวีความสำคัญขึ้น ได้แก่ การประมวลผลข้อมูล การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา ความเข้าใจเทคโนโลยี และการสื่อสารด้วยภาพ
5. ทักษะใหม่หรือทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 ทักษะเหล่านี้เกิดขึ้นพร้อมกับการถือกำเนิดของเทคโนโลยี เป็นทักษะที่จำเป็นยิ่งต่อชนยุคดิจิทัล ได้แก่ การสร้างเครือข่ายทางสังคม และการสื่อสารออนไลน์

การเชื่อว่าทักษะที่เราใช้ในศตวรรษที่ 20 จะช่วยให้อยู่รอดในยุค multimedia, hypertext, blogs และ wikis เป็นความคิดที่ผิด ตอนนี้ นักเรียนของเราต้องใช้ชุดทักษะที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากทักษะที่ช่วยบรรลุป้าหมายทางการศึกษาในศตวรรษที่ 20

จากผู้บริโภคสู่ผู้ผลิต และผู้บริโภคในเวลาเดียวกัน

Daniel Pink, Donald Tapscott และ Thomas Friedman และนักคิด/นักเขียนอีกมากมายหลายท่านกล่าวว่าทักษะใหม่เป็นสิ่งจำเป็นในสังคมที่กำลังผันแปรไปอย่างรวดเร็วของเรา ทักษะที่ก้าวล้ำนำหน้าทักษะสำหรับศตวรรษที่ 20 โรงเรียนของเราฝึกนักเรียนให้เป็นผู้บริโภคเนื้อหาดั้งเดิมที่ดี อย่างไรก็ตาม ในกรณีของเนื้อหาดิจิทัล แนวทางการศึกษาของเราต้องสอนให้นักเรียนเป็นผู้ผลิต นักเขียน ศิลปิน และนักประพันธ์ที่มีความรับผิดชอบ ที่เรียกกันว่า ผู้ผลิตและผู้บริโภคสื่อในเวลาเดียวกัน (prosumers of content)

เราต้องสามารถทำงานกับข้อมูลในสื่อทุกรูปแบบเพื่อผลิตเนื้อหาที่มีคุณค่าสำหรับการให้ความบันเทิงและการสอน หนังสือของ Daniel Pink ชื่อ A Whole New Mind ระบุว่าหากนักเรียนถูกสอนให้มีทักษะความคล่องแคล่วแบบเก่าๆ และกลายเป็นผู้บริโภคแบบดั้งเดิม พวกเขาจะเป็นผู้มีความรู้ตามมาตรฐานของศตวรรษที่ 20 แต่ไม่ใช่มาตรฐานของศตวรรษที่ 21

ดังนั้น เรากำลังเตรียมลูกหลานของเราให้พร้อมสำหรับโลกแบบไหน โลกในอนาคตของพวกเขา หรือโลกในอดีตของเรา

Thomas Friedman กล่าวในหนังสือของเขาชื่อ The World Is Flat ว่านักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังทักษะการบริโภคของศตวรรษที่ 20 จะขาดความพร้อมอย่างสิ้นเชิงสำหรับชีวิตในฐานะประชากร สมาชิกครอบครัว และบุคลากรในโลกเศรษฐกิจที่ผันแปรอย่างรวดเร็ว ดังนั้น เราต้องผลักดันตัวเราให้พ้นจากการรู้หนังสือสำหรับศตวรรษที่ 20 ไปสู่ความคล่องแคล่วสำหรับศตวรรษที่ 21 ในที่นี้ นิยามของคำว่า “ความคล่องแคล่ว” คือ ระดับความสามารถที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีโดยไม่รู้ตัว เป็นสิ่งที่ซึมซับจนกลายเป็นธรรมชาติ

จากจุดนี้ เราสามารถแบ่งความคล่องแคล่วสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนต้องมีเพื่อความสำเร็จในชีวิตได้เป็น 5 ประการ ดังนี้ ความคล่องแคล่วในการแก้ปัญหา ความคล่องแคล่วด้านข้อมูลข่าวสาร ความคล่องแคล่วในการประสานงาน ความคล่องแคล่วด้านความคิดสร้างสรรค์ และความคล่องแคล่วด้านสื่อ ชุดทักษะที่ซึมซับโดยไม่รู้ตัวเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งไม่เพียงต่อการดำรงชีวิต แต่รวมถึงต่อการประสบความสำเร็จในภูมิภาคดิจิทัลที่ผันแปรไม่มีที่สิ้นสุดนี้ (ever-changing digital landscape)

ความคล่องแคล่ว 5 ประการ

ความคล่องแคล่วในการแก้ปัญหา (solution fluency)

งานวิจัยและงานเขียนด้านเทคโนโลยีชี้ให้เห็นว่า งานที่

เกี่ยวข้องกับสมองซีกซ้าย (left-brain tasks) ได้ถูกอินเทอร์เน็ตทำให้เป็นกระบวนการอัตโนมัติ เหลือไว้แต่เพียงงานที่อาศัยกระบวนการคิดด้วยสมองทั้งสองซีก (whole-brain thinking) ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา

ดังนั้น ลองร่างแนวทางแก้ปัญหาแบบสี่มิติ (4D) ซึ่งเป็นแนวทางอิงเหตุผลแบบองค์รวมในการจัดการกับปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องและความหมายสำหรับนักเรียน ในระบบ 4D นี้ นักเรียนต้อง

1. “นิยาม” ปัญหา เนื่องจากต้องทราบให้ชัดเจนว่ากำลังจะทำอะไรก่อนที่จะเริ่มลงมือทำสิ่งใดก็ตาม
2. “ออกแบบ” วิธีการแก้ปัญหา เนื่องจากการวางแผนป้องกันไม่ให้ความพยายามสูญเปล่า
3. “ลงมือ” แก้ปัญหาโดยปฏิบัติตามแผน อย่างไรก็ตาม การลงมือปฏิบัติจริงไม่ใช่กระบวนการแบบเส้นตรง (linear process) หรือต้องเป็นไปในทิศทางเดียวเสมอไป แต่อาจวกกลับไปสู่การนิยามหรือการออกแบบได้ตลอดเวลา
4. “ตั้งคำถามอย่างละเอียด” และเสริมการมีส่วนร่วม โดยการมีส่วนร่วมในการประเมินกระบวนการแก้ปัญหา

ความคล่องแคล่วด้านข้อมูลข่าวสาร (information fluency)

เนื่องจากปัจจัยต่าง อาทิ การพัฒนาแบบก้าวกระโดดและการท่วมท้นของข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ข้อมูลดิบเพิ่มปริมาณขึ้นอย่างยิ่งยวด ข้อเท็จจริงล้าสมัยเร็วขึ้น และองค์ความรู้ที่

มีรากฐานจากข้อเท็จจริงเหล่านั้นก็มียุสั่นลงอย่างมาก
โลกแห่งข้อมูลข่าวสารอยู่ห่างออกไปเพียงคลิกเดียว

แล้วเรากำลังพูดถึงข้อมูลปริมาณมากขนาดไหน ต่อไปนี้เป็น
ข้อเท็จจริงที่น่าสนใจ งานวิจัยชิ้นหนึ่งของมหาวิทยาลัย
Berkeley ค่ะเห็นว่าเนื้อหาบนโลกดิจิทัลในปี ค.ศ. 2009 มี
ปริมาณมากถึง 5 เอกซะไบต์ (exabytes หรือ หนึ่งล้าน
ล้านไบต์) ซึ่งเป็นปริมาณที่ต้องใช้ห้องสมุดที่ใหญ่ที่สุดในโลก
อย่างหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress)
ถึง 37,000 แห่งในการจัดเก็บ

ในบริบทนี้ ความคล่องแคล่วด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง
ความสามารถในการตีความข้อมูลปริมาณมหาศาลในรูปแบบ
แบบต่างๆ เพื่อค้นหาเฉพาะข้อมูลที่สำคัญที่สุด ทักษะนี้
ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ถามคำถามที่ดีเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้อง
2. เข้าถึงและแสวงหาข้อมูลดิบจากแหล่งข้อมูลดิจิทัลที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งในปัจจุบันมักอยู่ในรูปแบบของข้อมูล
ภาพและวิดีโอ
3. วิเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้อง และเรียบเรียงข้อมูล
แยกแยะข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้จากข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องและ
ข้อเท็จจริงจากความคิดเห็น ทำความเข้าใจกับอคติและ
ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ก่อนจะเปลี่ยนจากข้อมูลดิบเป็นความรู้
พร้อมใช้งาน
4. ประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาในโลกของความจริงหรือ
โลกเสมือนโดยใช้กระบวนการวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ
(vision into practice - VIP)
5. ประเมินทั้งผลผลิตและกระบวนการ โดยทั้งครูและ
นักเรียนควรร่วมกันปฏิบัติขั้นตอนนี้

ความคล่องแคล่วในการประสานงาน (collaboration fluency)

ปฏิสัมพันธ์ในโลกเสมือนผ่านเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมและอาณาจักรเกมออนไลน์ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของลูกหลานเรา และแม้กระทั่งตัวเราเองก็มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนมากหน้าหลายตาจากทั่วโลกด้วยเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และการสื่อสารไร้สาย ดังที่ Thomas Friedman กล่าวไว้ปรากฏการณ์นี้หมายถึงการลื่นไหลของอุปสรรคด้านระยะทางอย่างแท้จริงและเปิดประตูการศึกษาอย่างมากมาย

ตัวอย่างเช่น นักเรียนที่กำลังศึกษาเกี่ยวกับสงครามกลางเมืองหรือการแตกแยกระหว่างศาสนจักรและรัฐสามารถพูดคุยกับเด็กในโคโซโว หรืออิรัก หรือปากีสถานได้ นักเรียนที่กำลังศึกษาเกี่ยวกับการเซ็นเซอร์ของรัฐสามารถปรึกษากับเด็กในเกาหลีเหนือหรือจีนได้

นักเรียนสามารถทำโครงการโดยการประสานงานในโลกเสมือนกับเด็กจากที่ต่างๆ ในเมืองหรือในโลก และทักษะที่พวกเขาพัฒนาจะเป็นประโยชน์อย่างมากเนื่องจากโลกอาชีพกำลังได้รับอิทธิพลจากเทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ๆ

เหล่านี้คือหัวใจสำคัญของความคล่องแคล่วในการประสานงาน ซึ่งเน้นทักษะการทำงานเป็นทีมกับเพื่อนในโลกเสมือน

ความคล่องแคล่วด้านความคิดสร้างสรรค์ (creativity fluency)

ความคล่องแคล่วด้านนี้ครอบคลุมทั้งรูปแบบ (form) และการใช้งาน (function) รวมทั้งหลักการออกแบบอย่างสร้างสรรค์ผสมผสานกับโจทย์การสร้างผลิตภัณฑ์ทั้งด้านคุณภาพและหน้าที่การใช้งาน การออกแบบเชิงศิลป์เป็นด้านหนึ่งที่เติบโตอย่างรวดเร็วในระบบเศรษฐกิจ และยังคงเป็นหนึ่งในวิธีการสื่อสารที่ทรงประสิทธิภาพที่สุดที่เรามี

ความคล่องแคล่วด้านความคิดสร้างสรรค์มีขอบเขตเกินกว่าทักษะการรังสรรค์งานด้านภาพ ครอบคลุมถึงการใช้จินตนาการเพื่อสร้างเรื่องราวต่างๆ ซึ่งเป็นแนวทางที่เป็นที่ต้องการในเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน หลายอุตสาหกรรมที่ประสบความสำเร็จเชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์จะนำไปสู่หนทางแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ด้วย

การสร้างสรรค์งานศิลป์ที่ไม่เพียงตอบโจทย์ด้านหน้าที่การใช้งานแต่ยังสร้างความรื่นรมย์ให้ชีวิตของเรานั้นมีคุณค่าอย่างยิ่ง ความคล่องแคล่วด้านความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่ทักษะด้านศิลป์เพิ่มความหมายให้กับรูปแบบ ศิลปะ และการเล่าเรื่อง

ความคล่องแคล่วด้านสื่อ (media fluency)

ความคล่องแคล่วด้านสื่อเป็นมากกว่าการใช้งานกล้องดิจิทัลหรือการสร้าง podcast มากนัก ครอบคลุมถึงความสามารถในการวิเคราะห์วิจารณ์เนื้อหาเว็บไซต์ วิดีโอ blog การรายงานข่าวทางวิทยุโทรทัศน์ หรือวิดีโอเกม รวมทั้งความสามารถในการตีความข้อมูลในสื่อดิจิทัลเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการที่ข้อมูลอาจถูกบิดเบือนหรือนำเสนออย่างไม่ถูกต้อง

ความคล่องแคล่วด้านสื่อ หมายถึงความเข้าใจต่อทั้งวิธีการที่สื่อถูกใช้เพื่อครอบงำความคิดของเราและอิทธิพลของสื่อต่อความคิดของเรา ซึ่งจะทำให้เราสามารถวัดประสิทธิภาพของสารที่ถูกส่งและแสวงหาเครื่องมือการส่งสารที่เหมาะสมที่สุดในโลกเสมือน ลูกหลานของเราจะต้องสามารถสร้างและตีพิมพ์ข้อมูลดิจิทัลเพื่อการสื่อสารได้ดีพอๆ กับข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร

อาจดูเหมือนว่าผู้เรียนในยุคดิจิทัลมีทักษะด้านสื่อเหล่านี้โดดเด่นอยู่แล้ว แต่ความเชื่อนี้บิดเบือนความจริงที่ว่าพวกเขายังมีสิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือและเทคนิคเพื่อการสื่อสารในยุคนี้

ดังนั้น แนวคิดก็คือการทำให้ผู้เรียนสร้างผลิตภัณฑ์ดิจิทัลที่สะท้อนความเข้าใจของพวกเขาด้านเนื้อหาและพัฒนาทักษะ

ด้านเทคนิค รวมทั้งการเสริมสร้างให้พวกเขาเชี่ยวชาญในหลักการออกแบบภาพกราฟิก

ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 เหล่านี้ ทักษะที่ไม่ถูกละเลยก็ถูกมองเป็นเพียงทักษะรองหรือเพียงทางเลือกในระบบการศึกษาของเรา ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะต้อง

- เรียนรู้การสื่อสารกับผู้เรียนอื่นที่ไม่ได้อยู่ร่วมชั้นเรียนในทางกายภาพ
- เรียนรู้การสร้างผลิตภัณฑ์บนโลกออนไลน์ร่วมกัน
- เรียนรู้พฤติกรรมบนโลกออนไลน์ที่เหมาะสมในฐานะประชากรโลกดิจิทัล

ทักษะเหล่านี้จะต้องถูกเปลี่ยนเป็นสิ่งจำเป็นและได้รับความสำคัญเท่าเทียมกับหรือมากกว่าทักษะการรู้หนังสือแบบดั้งเดิม ทักษะเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคนในทุกระดับและผู้สอนทุกคน

ความคล่องแคล่วสำหรับศตวรรษที่ 21 เหล่านี้จะต้องถูกสอนอย่างมีโครงสร้างเช่นเดียวกับองค์ประกอบอื่นๆ ของหลักสูตรตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา ความคล่องแคล่วเหล่านี้จะได้ถูกซึมซับ นักเรียนของเราจะต้องพัฒนาทักษะเหล่านี้จนถึงระดับที่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างเป็นทางการ

ความคล่องแคล่วเหล่านี้จะต้องถูกซึมซับและผนวกเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างและบริหารจัดการโลกดิจิทัลของเราในลักษณะเดียวกันกับที่เราใช้ปากกา ซิงก์รถยนต์ หรือใช้โทรศัพท์ทั้งในวันนี้และในอนาคตอันใกล้ เมื่อลูกหลานของเราเติบโตเป็นผู้ใหญ่

นักเรียนของเรา อนาคตของเรา

ท้ายที่สุดแล้ว หน้าที่ของเราในฐานะนักการศึกษาไม่ควรเป็นเพียงการยืนต่อหน้านักเรียนของเราและแสดงว่าเราชาญฉลาดเพียงใดและนักเรียนรู้น้อยเพียงใด เพราะปัญหาคือในฐานะนักการศึกษา เราไม่รู้เลยว่าลูกหลานในยุคดิจิทัลของเราแตกต่างเพียงใด หากจะกล่าวในด้านประสาทวิทยาแล้ว เด็กในวันนี้ไม่ได้แตกต่างไปเพียงเล็กน้อย พวกเขาแตกต่างไปอย่างสิ้นเชิงทีเดียว

หากเรายังคงทำสิ่งที่เรารู้ดีอยู่แล้วว่าไร้ประสิทธิภาพ เราคงต้องย้อนกลับมามองว่าใครกันแน่ที่มีปัญหาการเรียนรู้อะไร เพราะว่ามีปัญหาไม่ใช่ลูกหลานของเราอย่างแน่นอน

สิ่งที่เราทุกคนต้องการเหมือนกัน คือความเข้าใจ การจดจำเนื้อหาได้ การวัดความสำเร็จด้วยการสอบระดับโรงเรียน การสอบระดับรัฐ การทดสอบระดับชาติ (NT exams) เราต้องการตอบสนองและทำได้เกินกว่าที่กฎหมาย No

Child Left Behind (NCLB) กำหนด เราต้องการให้ลูกหลานของเราแสดงออกซึ่งทักษะที่เหนือกว่าการจดจำเนื้อหาได้

แล้วถ้ามันเป็นสิ่งที่เราต้องการอย่างแท้จริง เราก็คงเพียงแค่อุ่นใจไม่ได้

หากเป้าหมายเป็นมากกว่าเพียงแค่อุ่นใจให้ลูกหลานของเราเรียนจบเป็นผู้มีการศึกษาสูงที่ไร้ประโยชน์ซึ่งเก่งในโรงเรียนแต่ไม่พร้อมสำหรับชีวิตจริง สิ่งที่เราต้องเน้นในฐานะนักการศึกษาเมื่ออาชีพก็จะต้องเป็นมากกว่าแค่ความสามารถในการจดจำเนื้อหา

เรากำลังพูดถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และความคล่องแคล่วสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่ไกลเกินกว่าทฤษฎี เรากำลังพูดถึงการนำแนวคิดเรียนรู้จากปัญหาที่เจอแล้วจึงสอนที่หลังไปใช้อย่างแท้จริง ดังนั้น ถามตัวคุณเองว่า

จากจุดนี้ คุณจะไปที่ทิศทางใด

สิ่งใดที่ตอนนี้คุณรู้แต่ไม่เคยรู้มาก่อน

แนวคิดใหม่อะไรที่คุณจะบอกกับเพื่อน ครอบครัว และเพื่อนร่วมงานของคุณ

สิ่งใดที่คุณจะทำ...เดี๋ยวนี้ !

10 สัญลักษณ์ ที่มากับโลกยุคดิจิทัล

การอ่านคือการถอดรหัสและตีความตัวอักษรหรือสิ่งที่มองเห็นให้เป็นภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจ เพราะฉะนั้นหากนิยามเช่นนั้นจึงไม่จำเป็นว่าตัวอักษรและหนังสือจะเป็นสื่อที่ใช้อ่านเสมอไป ในโลกความเป็นจริง เราต่างก็ 'อ่าน' สิ่งรอบตัวที่ไม่ใช่ตัวอักษรอยู่ตลอดเวลา ยิ่งในโลกยุคดิจิทัล ยิ่งหนีไม่พ้นสัญลักษณ์มากมายในการทำความเข้าใจร่วม ในฐานะภาษากลางหรือภาษาสากล

นี่คือสัญลักษณ์ที่มาพร้อมกับโลกของสื่อใหม่ ที่เชื่อว่าใครเห็นก็ต้องคุ้นเคย

Hashtag

ถ้าสัญลักษณ์นี้ไปอยู่บนปุ่มกดโทรศัพท์ เราจะเรียกมันว่า เครื่องหมายสี่เหลี่ยม แต่ถ้าไปปรากฏอยู่บนเน็ต ดนตรี เราจะเรียกสัญลักษณ์นี้ว่า Sharp แต่ถ้าปรากฏบนโลกดิจิทัลเมื่อไหร่ เราจะขนานนามเครื่องหมายนี้ว่า Hashtag ซึ่งจะพบได้ตามเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ โดยทำหน้าที่เป็นเหมือนคำค้นหาหลัก เพื่อใช้ค้นหากลุ่มคนหรือเพื่อนที่มีความสนใจเหมือนกัน เช่น ชอบเรื่องเดียวกัน มีความรู้สึกเหมือนกัน อารมณ์เดียวกัน เป็นต้น โดยให้กลุ่มคนในโลกดิจิทัลค้นหาคุณหรือความสนใจที่ใกล้เคียงกันได้สะดวกมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น วันนี้อะลิมป์ทำรายงานที่ห้องสมุดกันนะ #tkpark #ctw #library #books #report605

Like

การกด Like กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของเราไปแล้ว เพราะคนในยุคดิจิทัลส่วนใหญ่ใช้เวลาไปกับสื่อสังคมยอดนิยมเช่น เฟซบุ๊ก และสัญลักษณ์ที่คู่กับเฟซบุ๊ก ก็คือ Like นี่เอง จนถึงทุกวันนี้ความหมายของ Like ในโลก โซเชียลมีเดียไม่ใช่แปลว่า ชอบ เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่มีความหมายหลากหลายที่ต้องการสนองตอบต่อข้อความที่มีการโพสต์เผยแพร่ ทั้งหมายถึงเห็นด้วย ถูกใจ เข้าใจ เสียใจ เมื่อน่าขำ หรือแม้แต่เพื่อบ่งบอกว่าได้อ่านข้อความนั้นแล้ว

Wi-fi

หมายถึง เครือข่ายอินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย มักให้บริการอยู่ตามอาคาร สำนักงาน พื้นที่สาธารณะ เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยในเรื่องของการติดต่อสื่อสารระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ให้เดินทางไปอย่างราบรื่น โดยไม่มีสายมาทำให้เกิดความรำคาญ ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวใช้คลื่นวิทยุเป็นช่องทางการสื่อสาร และรับส่งข้อมูลระหว่างกันผ่านอากาศ ทำให้สามารถใช้งานได้ทุกที่ และเชื่อมต่อถึงกันได้อย่างสะดวกง่ายดาย

Share

สังคมโซเชียลเน็ตเวิร์ค คือสังคมแห่งการแบ่งปันข้อมูลและเรื่องราวต่างๆ ให้คนอื่นได้รู้ สัญลักษณ์ Share จึงกลายเป็นเครื่องหมายที่คุ้นเคยของคนทุกรุ่นทุกวัยในโลกโซเชียล

@

เป็นสัญลักษณ์ที่ปรากฏหลักฐานว่าใช้กันมาตั้งแต่สมัยยุโรปโบราณ มีหลายความหมายเช่น “ที่” “อันละ” หรือแม้แต่ “เหยือก” วิศวกรคอมพิวเตอร์ชื่อ เรย์ ทอมลินสัน เป็นบุคคลแรกที่นำ @ มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของชื่ออีเมล เนื่องจากเขาต้องการหาสัญลักษณ์บางอย่างบนแป้นพิมพ์คอมพิวเตอร์ ที่แน่ใจว่าจะไม่มีปรากฏบนชื่อใครคนใดคนหนึ่ง แต่ทำไม่ต้องเป็น @ นั้น ไม่มีใครทราบแน่ชัด แต่ที่แน่ๆ คือ @ ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ยอดนิยมบนโลกดิจิทัลไปแล้ว

Twitter

เจ้านกสีฟ้าหรือ Twitter เป็นสัญลักษณ์ของบริการส่งข้อความขนาดสั้นไม่เกิน 140 ตัวอักษร ซึ่งข้อความเหล่านั้นจะบ่งบอกสถานะว่า คุณกำลังทำอะไรอยู่ เพื่อจัดเก็บข้อความที่พิมพ์ไว้ให้เป็นบันทึกในแต่ละวัน ประหนึ่งเป็นไดอารี่ขนาดสั้นส่วนตัว นอกจากนั้นยังสามารถใช้ติดตามบุคคลที่มีชื่อเสียงได้อย่างใกล้ชิดอีกด้วย ปัจจุบันมีผู้ใช้ twitter อย่างสม่ำเสมอว่า 284 ล้านคน มีการวิเคราะห์ว่าบุคคลซึ่งเป็นผู้มีระดับโลกถึง 80% ใช้ twitter เป็นช่องทางในการสื่อสาร

Instagram

Instagram ได้รวบรวมทุกความหลากหลายของโลกดิจิทัลไว้ทั้งหมด ไม่ว่าใครอยากจะทำภาพ อัปเดตวิดีโอคลิปสั้นๆ หรือเขียนเรื่องที่ไม่ยาวมากเพื่อการติดต่อสื่อสาร ปัจจุบันมีผู้ใช้งาน Instagram อย่างสม่ำเสมอกว่า 300 ล้านคน แอปพลิเคชันนี้ได้รับความนิยมอย่างมากจากเหล่าเซเลบริตี้และคนดังที่มีแฟนคลับ ทำให้สัญลักษณ์ของแอปพลิเคชันกลายเป็นสิ่งคุ้นตาไปโดยปริยาย

Search

เรามักชินกับแว่นขยายในวิชาวิทยาศาสตร์ เพื่อส่องดูรายละเอียดขนาดเล็กที่สายตามองเห็นยาก แต่ถ้าเป็นสัญลักษณ์แว่นขยายในโลกดิจิทัล มันคือการบ่งบอกว่าเรากำลังค้นหาบางสิ่งบางอย่าง ไม่ว่าจะเป็น คำข้อความ ภาพ หรือเพลง สัญลักษณ์นี้จะทำงานร่วมกับแถบกรอกข้อมูลที่เรากำลังป้อนรายละเอียดที่ต้องการค้นหาลงไป จากนั้นเมื่อกดที่แว่นขยาย มันจะทำการค้นหาให้เราโดยอัตโนมัติ

QR Code

สี่เหลี่ยมดำๆ บนพื้นขาวเหล่านี้คือบาร์โค้ดรูปแบบใหม่ที่เรียกกันว่า QR Code ย่อมาจาก Quick Response Code ประยุกต์ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลได้หลายลักษณะ เช่น ข้อมูลสินค้า URL ของเว็บไซต์ เบอร์โทรศัพท์ และข้อมูลตัวอักษรอีกมากมาย สมาร์ทโฟนในปัจจุบันสามารถติดตั้งซอฟต์แวร์เพื่ออ่าน QR Code จึงทำให้เข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้รวดเร็วขึ้น

Add location

สัญลักษณ์แห่งการท่องเที่ยวและการเดินทาง เพราะ Add location หรือ Check in ทำหน้าที่ระบุพิกัดทางภูมิศาสตร์ว่าตอนนี้คุณอยู่ที่ไหน ไม่ว่าสถานที่แห่งนั้นจะลึกลับซับซ้อนเพียงใดก็ตาม นับเป็นอีกสัญลักษณ์ของผู้ที่ชื่นชอบการแบ่งปันเรื่องราวชีวิตส่วนตัวประจำวัน ด้วยลักษณะรูปหยดน้ำกลับหัว คล้ายหมุดปักลงมานั้นนั้นคือการยืนยันตำแหน่งให้ทั้งโลกรู้ว่า คุณอยู่ ณ ที่แห่งนั้นจริงๆ !

เน็ตไอดอล ในวงการหนังสือ

โลกโซเชียลเน็ตเวิร์คคือพื้นที่แสดงตัวตนอย่างหนึ่ง ทุกคนแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นร้อง เล่น เต้น หรือเขียน หลายๆ คนใช้ช่องทางนี้นำเสนอตัวเองจนโด่งดังและเป็นที่รู้จัก จนถูกขนานนามว่า Net Idol

เรื่องราวและความคิดเห็นเกี่ยวกับการอ่านของคนรุ่นใหม่จาก Net Idol ในวงการหนังสือที่เราคัดสรรมานำเสนอนี้ ช่วยให้เรามองเห็นร่องรอยและทำความเข้าใจโลกการอ่านของสังคมยุคปัจจุบันได้ดีพอสมควร

อุทยานการเรียนรู้

ณกรณ์ จินดาโชติ

ภาพจำของเขาคือนักแสดงและพิธีกรวัยรุ่นมากความสามารถ แต่เวลานี้เขากำลังสร้างภาพจำขึ้นมาอีกหนึ่งอย่าง นั่นคือบทบาทของนักเขียน อาศัยแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตที่ค่อยๆ สะสมและกลั่นกรองออกมาเป็นความเรียงขนาดกำลังดี ประกอบกับใช้ภาพเล่าเรื่องราวต่างๆ ทำให้งานเขียนของ ณกรณ์มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง โดยใช้อินสตาแกรม (Instagram) เป็นเครื่องมือถ่ายทอดความคิด

“ที่เลือกใช้อินสตาแกรมเพราะอินสตาแกรมประกอบไปด้วยศาสตร์และศิลป์ ศาสตร์คือข้อความและตัวอักษรที่ใช้เล่าเรื่องราว ศิลป์คือภาพถ่ายที่ใช้ประกอบเรื่องราวเหล่านั้นได้นอกจากนั้นอินสตาแกรมมีความพอดีระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร คือผู้อ่านสามารถติดตามเรื่องราวของผมได้ แต่ผู้อ่านก็ไม่ได้เข้ามาในพื้นที่ส่วนตัวของผมมากเกินไป ซึ่งนั่นคือความสมดุลระหว่างผมและผู้อ่าน”

สิ่งที่ผมหัดถ่ายทอดลงในอินสตาแกรม ได้รับความนิยมนอกจากผู้อ่านอย่างมาก จนในที่สุด เขาได้รวบรวมเรื่องราวในอินสตาแกรมของตัวเอง ออกมาเป็นหนังสือที่ชื่อว่า ‘PRESENT PERFECT เพราะวันนี้...ดีที่สุดแล้ว’ ซึ่งตีพิมพ์ซ้ำถึง 5 ครั้งด้วยกัน

“ในฐานะผู้เขียน ผมต้องเอาใจเขามาใส่ใจเรา อินสตาแกรม 1 หน้า มีพื้นที่ไม่ถึง 11 บรรทัด ถ้าเขียนยาวกว่านั้น เป็นเรื่องที่สองหรือเรื่องราวต่อเนื่อง เขาก็ไม่อ่านแล้ว เพราะยาวเกินไป ฉะนั้นแล้วง่ายที่สุดก็คือ การเขียนให้รัดกุมจับใจ ความและสาระสำคัญให้ได้ เพราะอย่าลืมว่า คนรุ่นใหม่ต้องการเสพเรื่องราวในระยะเวลาอันสั้น ถ้าบทความไหนในโลกโซเชียลจะลืมน่าไม่ได้ ภาษาต้องอ่านง่ายและเคี้ยวง่าย”

แชมป์ - ทีปกร วุฒิพิทยามงคล

เขาโด่งดังมากในโลกโซเชียลเน็ตเวิร์คกับเพลง ‘รอบหน้าจริงกว่านี้’ ‘พูดอะไรไม่ได้ให้หมีเขี้ยว’ และเพลงที่เป็นตัวของเขาเองอย่าง ‘Champ Teepagorn’ แชมป์คือนักคิดนักเขียนที่มีผู้อ่านติดตามเขาจากผลงานลายเส้นต่างๆ ทั้งที่เป็นการ์ตูนและอินโฟกราฟิก

“ด้วยความที่สื่อของเราเป็นการ์ตูน ชาวอินเทอร์เน็ตจึงเสพรับสิ่งเหล่านั้นเข้าไปได้ง่ายและรวดเร็ว เหมือนยาที่ทาและซึมเข้าไปในผิวหนังโดยทันที เพราะวิธีการติดต่อสื่อสารกับผู้อ่านเปลี่ยนไป ยิ่งโซเชียลเน็ตเวิร์คเข้ามาเยอะมากเท่าไร

เราก็จะยิ่งเห็นการสื่อสารที่เป็น Visual Language หรือการสื่อสารด้วยภาพมากขึ้น เพราะว่าภาพใช้เวลาสื่อสารน้อยกว่าตัวหนังสือ ถึงจะมีตัวหนังสือไม่กี่บรรทัดก็ตาม ดังนั้นทุกอย่างโดยเฉพาะอาชีพที่สื่อสารด้วยภาพจะได้รับความนิยม ไม่ว่าจะเป็นคนทำอินโฟกราฟิก นักเขียนการ์ตูน นักแปลงข้อมูลให้เป็นภาพหรืออาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาพ”

ในฐานะที่คลุกคลีอยู่กับโลกเทคโนโลยีและโซเชียลเน็ตเวิร์คต่างๆ เขาจึงมองเห็นทั้งข้อดีและข้อเสียของวิถีชีวิตติดเน็ตของคนรุ่นใหม่ที่มีต่อการอ่านและรับข้อมูล

“โซเชียลเน็ตเวิร์คเหมือนกับการที่มีโทรศัพท์ดังอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่รับ เราก็จะค้างคา แต่ถ้ารับเมื่อไร เราก็จะรู้สึกดี เหมือนกับเป็นชัยชนะเล็กๆ คล้ายกับการได้กินขนม เราจะมีความสุขนิดๆ หน่อยๆ จนกระทั่งติด ถ้ามั่นใจดีใหม่ ผมว่ามันต้องดูแลตัวเอง คือนักวิทยาศาสตร์ต่างประเทศบอกว่า ยุคนี้จะเป็นยุคที่ความเบื่อหายไป เพราะว่าเราไม่เคยเบื่อเลย นั่งอยู่บนแท็กซี่ ไม่มีอะไรทำ ก็หยิบโทรศัพท์ขึ้นมาเล่น คือมีอะไรทำตลอดเวลา ซึ่งการเบื่อกับหายไป จะทำให้นวัตกรรมหรือความคิดใหม่ๆ เกิดขึ้นน้อยลง เพราะสมองอิมข้อมูลอยู่ตลอด บางทีรับข้อมูลมายังไม่ทันประมวลผลอะไรเลย ข้อมูลใหม่ก็มาอีกแล้ว ซึ่งเราไม่ได้เก็บไว้ข้างในนานพอที่จะทำให้ข้อมูลต่างๆ มาชนกัน แล้วเกิดเป็นความคิดใหม่ๆ”

นิวกอม - สราวุธ เอ็งสวัสดิ์

คุณอาจจะเป็นคนหนึ่งที่เคยแชร์เรื่องราวของเขาผ่านลงเฟซบุ๊กของตัวเอง เพราะแง่มุมที่ปรากฏในงานเขียนของเขามักจะกระทบโดนใจผู้อ่านจนหักห้ามมือตัวเองให้ส่งต่อไม่ไหว นับเป็นเวลา 10 ปีพอดีที่เขาผูกพันอยู่กับการขีดๆ เขียนๆ ในขณะที่มีคนติดตามแฟนเพจ 'Roundfinger' อยู่เกือบ 5 แสนคน นิวกอมเล่าถึงจุดเริ่มต้นที่เข้ามาในโลกโซเชียลเน็ตเวิร์กว่า

“มันเกิดขึ้นเพราะเราอยากลอง เมื่อลองแล้วเราก็ตัดใจ เนื่องจากการตอบรับค่อนข้างเร็ว คืออาชีพนักเขียนเป็นอาชีพ

ที่โดดเดี่ยว เขียนอยู่คนเดียวในห้อง เขียนดีก็ฟินอยู่กับตัวเองคนเดียว โดยที่ไม่รู้ว่าผู้อ่านจะชอบหรือเปล่า เพราะฉะนั้นเมื่อนักเขียนได้รับการตอบรับอย่างรวดเร็ว มี GRATITUDE มีคอมเมนต์ มีคนบอกว่าชอบ มันก็ติดใจ และเพลิดเพลินกับการเขียนตรงนี้ไปเรื่อยๆ

“โลกโซเชียลช่วยทำให้คนได้อ่านงานของเรามากขึ้น และทำให้เกิดความบังเอิญขึ้นด้วย เพราะถ้าเราเดินเข้าร้านหนังสือ นั่นคือการเลือกแล้วว่า เราจะเข้าไปเลือกงานของใครมาอ่าน แต่โลกโซเชียลทำให้ใครต่อใครหลายคนบังเอิญได้อ่านงานของเรา นอกจากนี้เรายังได้ฝึกทักษะการเขียนที่สั้นและกระชับไปพร้อมๆ กัน เพราะโลกโซเชียลต้องต่อสู้กับเรื่องของข้อมูลและสาระสำคัญ ซึ่งมีความหิวหาวและดึงดูดที่แตกต่างกัน ทำให้ต้องขบเคี้ยวกันพอสมควร

“ข้อดีอีกอย่างคือ การได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อ่านงานของเรา หรือได้รับกำลังใจจากคนที่บอกเราว่า ชอบ เพราะกำลังใจเป็นเชื้อเพลิงที่ดีมากในการผลิตผลงานชิ้นต่อไป และยังเป็นช่องทางที่นักเขียนจะได้ประชาสัมพันธ์งานของตัวเองอีกด้วย เพราะการประชาสัมพันธ์หนังสือตามช่องทางปกติเป็นเรื่องยาก อีกไม่กี่วันหนังสือจะออกก็ยังไม่เจียบ พอหนังสือเข้าร้านไปไม่กี่วัน เราอาจพบว่าหนังสือออกซะแล้ว คือมีความเสี่ยงมากที่หนังสือใหม่จะไม่มีใครมองเห็น ฉะนั้นสื่อโซเชียลจึงเป็นพลังที่ดีมากในการสื่อสารไปถึงผู้อ่านว่าหนังสือเราออกแล้ว”

โหนง – วงศ์ทนง ชัยณรงค์สิงห์

เขาคือเจ้าพ่อทางความคิดของนักอ่าน ซึ่งความคิดเหล่านั้นถูกนำมาเขียนเป็นหนังสือขายดีหลายเล่ม ไม่ว่าจะเป็น TRY No More No Less และล่าสุดอย่าง Everyday Story เขาเปิดเผยว่าสื่อโซเชียลมีเดียที่เขาใช้มีเพียงอย่างเดียวคือ ทวิตเตอร์

“ทวิตเตอร์เปรียบเหมือนห้องสมุดห้องใหญ่ห้องหนึ่ง ห้องสมุดนี้มีหนังสือดีๆ อยู่บนชั้นมากมาย ผมตามสำนักข่าวในทวิตเตอร์เยอะมาก เพราะมันเร็วกว่าโทรทัศน์ ผมจึงแทบไม่ดูข่าวโทรทัศน์เลย หรือหนังสือพิมพ์ในทุกวันนี้ ผมก็แทบไม่เปิดอ่าน เพราะข่าวที่ลงหนังสือพิมพ์วันนี้ คือข่าวของเมื่อวาน เรื่องราวซ้ำเกินไปสำหรับผม รวมถึงการวิเคราะห์ข่าวก็ไม่ค่อยลงลึก ฉะนั้นทวิตเตอร์จึงมีข้อมูลหลากหลายและสดใหม่มาก มีทั้งหนังสือปรัชญาชีวิต หนังสือพิมพ์ และหนังสือดีไซ์ต่างๆ อยู่ในนั้น เป็นคลังข้อมูลความรู้และความคิดที่ดีมากและสามารถใช้ข้อมูลหรือสิ่งที่เจอนำมาเขียนในงานได้ด้วย”

ผลกระทบที่มีต่อการเขียนและการอ่านในโลกโซเชียล-เน็ตเวิร์ค

“ผมมองเป็นสองแง่ แ่งหนึ่งคือ โซเชียลเน็ตเวิร์คจะทำให้ นักเขียนมีอิสระ และยังช่วยให้สำนักพิมพ์อิสระจำนวนมาก มีพื้นที่แสดงผลงานและปล่อยของได้อย่างเต็มที่ เพราะต้องยอมรับว่าการพิมพ์หนังสือในโลกออนไลน์ก็อย่างเรา ยากมากที่จะมีหนังสือออกมาสักเล่มหนึ่ง หรือสำนักพิมพ์หนึ่งจะลงทุนผลิตหนังสือสักเล่มออกมา ก็ต้องคิดแล้วคิดอีก เนื่องจากมีต้นทุนสูง แต่พอมีสื่อออนไลน์ คุณเขียนอะไรลงไปก็ได้ แล้วผู้อ่านก็อ่านได้ฟรีๆ ในที่สุดก็เกิดความจริงที่ว่า มีนักเขียนจำนวนมากที่สร้างชื่อจากโลกออนไลน์ มีผู้อ่านติดตามมากมาย จนกระทั่งเขาสามารถขายงานเขียนของตัวเองผ่านโลกออนไลน์ ทำเงินได้มหาศาล มีตัวตนและชื่อเสียงขึ้นมา แถมยังอาจต่อยอดไปถึงการทำเป็นภาพยนตร์ได้ด้วย

“ส่วนในอีกแง่หนึ่ง ผมรู้สึกจะตะขิดตะขวงใจว่า ข้อดีของการเขียนอะไรบางอย่าง แล้วส่งออกไปได้เลยนั้น มันจะดีจริงหรือ ผมพบว่างานเขียนจำนวนมากที่ส่งออกมาให้อ่านกัน เป็นงานเขียนที่ไม่มีคุณภาพ รวมถึงไม่มีคนที่มีความรู้มาตรวจสอบด้วย สำหรับผมแล้ว บรรณาธิการยังมีความหมายและความสำคัญอยู่มาก ในการตรวจสอบผลงานก่อนที่จะเผยแพร่ออกไป ท่ามกลางเรื่องราวมากมายที่อยู่ในบล็อก จะมิงานเขียนอยู่น้อยมากที่สุดจริงๆ หรือมีคุณภาพน่าพึงพอใจพอที่จะได้รับความนิยม หรือสมควรที่จะเสียเวลาไปอ่าน”

3 ทายาทหญิงธุรกิจสิ่งพิมพ์ มองสังคมการอ่านของไทย

เป็นเรื่องค่อนข้างบังเอิญที่ธุรกิจสิ่งพิมพ์ยักษ์ใหญ่ของไทย 3 ราย ได้แก่ อมรินทร์ฯ นานมี และ มติชน ต่างเข้าสู่ช่วงผลัดใบจากรุ่นก่อตั้งสู่ทายาทรุ่นลูกในเวลาใกล้เคียงกัน และก็บังเอิญอีกเช่นกันที่ลูกไม่ได้ต้นซึ่งเข้ามารับหน้าที่สำคัญทางธุรกิจล้วนเป็นผู้หญิง

เราได้รับเกียรติจากสามสาวผู้บริหารรุ่นใหม่ของสามบริษัทดังกล่าว มาร่วมกันสะท้อนความคิดเห็นที่มีต่อสังคมการอ่านของไทยทั้งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต รวมถึงมุมมองที่มีต่อทิศทางการอ่านและสิ่งทีพวกเขาอคาดคิดและเตรียมลงมือทำ ซึ่งนั่นหมายถึงก้าวอย่างสำคัญที่อาจส่งผลต่อโลกหนังสือและการอ่านของประเทศนี้อยู่บ้างไม่มากก็น้อย

อุทยานการเรียนรู้

ระริน อุกะพันธุ์ ปัญจรุ่งโรจน์ หนังสือในกระแส

แพรว - ระริน อุกะพันธุ์ ปัญจรุ่งโรจน์ กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) กล่าวถึงการอ่านในสังคมไทยว่าคนไทยอ่านหนังสือหลากหลายมากขึ้น แต่จำนวนคนอ่านหนังสือยังเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนประชากร

“ยอดขายหนังสือของเราเติบโตขึ้นทุกปี นั้นแสดงให้เห็นถึงตลาดผู้อ่านที่เติบโตขึ้นเรื่อยๆ แต่ถ้าให้เทียบจำนวนประชากรกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ต้องขอบอกว่ายังเป็นเปอร์เซ็นต์การอ่านที่ต่ำมากๆ ดูจากยอดพิมพ์หนังสือแต่ละเล่ม ถ้าเป็นมาตรฐานทั่วไปจะอยู่ที่ 3,000-4,000 เล่มต่อการผลิต 1 ครั้ง ในขณะที่ประเทศไทยมีประชากรประมาณ 70 ล้านคน อาจมีบ้างสำหรับหนังสือบางกลุ่มที่เพิ่มจำนวนขึ้นมาเป็น 5,000-10,000 เล่ม อย่างเช่น กลุ่มนวนิยาย แต่ก็ยังนับว่าน้อยมาก ถ้าเทียบกับจำนวนประชากร เพราะฉะนั้นหนังสือดีๆ สัก 1 เล่ม อ่านกันแค่ 3,000 คนทั้งประเทศ คิดดูว่าเป็นเปอร์เซ็นต์ที่เล็กน้อยขนาดไหน

“ถ้าให้มองตลาดที่เป็นนักอ่าน จำนวนคนอ่านอาจจะดูเพิ่มมากขึ้น แต่สำหรับตลาดที่ไม่ใช่นักอ่าน การขยายวงของหนังสือไปสู่คนกลุ่มนี้ยังทำได้น้อยมาก เป็นความหวังอีกไกลมากที่จะเห็นคนไทยอ่านหนังสือมากกว่านี้”

แต่เขาก็ตั้งข้อสังเกตว่า ถึงแม้จำนวนคนอ่านหนังสือจะมี สัดส่วนเป็นจำนวนน้อย แต่หนังสือในตลาดกลับมีความ หลากหลายมากขึ้น

“แต่ก่อนนั้นหนังสือติดอันดับขายดีในร้านหนังสือมักจะเป็น เรื่องสั้นและนวนิยาย แต่ปัจจุบันหนังสือฮาวทู หนังสือ สุขภาพ หนังสือเยาวชน หนังสือธรรมะ ก็สามารถขึ้นติด อันดับได้ทั้งหมด ซึ่งนับว่าเป็นสัญญาณที่ดีที่คนไทยไม่ได้ยึด ติดกับการอ่านเพียงแค่แนวทางเดียว ความหลากหลายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากผู้บริโภคในปัจจุบันมีความคิดที่เปลี่ยนไป กุญแจสำคัญที่ทำให้คนหันมาสนใจหนังสือมากขึ้นคือเรื่องราว ที่เป็นกระแสและเรื่องราวของคนดัง เพราะสังคมไทยยังเป็น สังคมแบบการดูการฟัง ไม่ใช่สังคมการอ่าน ฉะนั้นไม่ใช่เรื่อง นำแปลกใจสำหรับนวนิยายที่นำไปสร้างเป็นละครหรือ ภาพยนตร์จะขายดี

“อย่างคนที่ดังมาจากโลกโซเชียลก็เป็นที่ยู่อักกันมากขึ้น เพราะมีคนสนใจและติดตามอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้ หนังสือที่เขียนโดยคนเหล่านี้ขายดีแบบถล่มทลาย เรื่องราว ในโลกโซเชียลจึงเป็นตลาดที่น่าสนใจและต้องคอยจับตามอง อยู่ตลอดเวลา”

ผู้บริหารของอัมรินทร์ฯ ย้ำว่าการเฟื่องฟูหนังสือดี เป็นวิธีหนึ่ง ที่จะทำให้คนหันมาอ่านหนังสือและรักการอ่านอย่างแท้จริง

“แม้ว่าช่วงนี้หนังสือของอัมรินทร์ฯ จะมุ่งไปที่กระแสและ คนดัง แต่เราได้เลือกเฟ้นหนังสือดีที่สุดที่พอใครได้อ่าน มัน อาจเปลี่ยนชีวิตคนๆ นั้นไปเลยก็ได้ และเป็นตัวเชื่อมที่ทำให้ เขาอยากอ่านหนังสือเล่มอื่นๆ ต่อไป หรืออ่านแล้วดีมาก จนต้องไปบอกเพื่อนคนอื่นๆ การบอกต่อถือเป็นการโฆษณา หนังสือที่ดีที่สุด นอกเหนือจากแคมเปญต่างๆ ที่จัดขึ้น

“อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญก็คือ ถ้าเขาได้อ่านหนังสือดี แล้วเกิด ความประทับใจและรักที่จะอ่านหนังสือ เขาจะอ่านหนังสือ ด้วยตัวของเขาเอง โดยที่ไม่ต้องมีใครมาบังคับให้อ่านเลย”

คิม จงสถิตย์วัฒนา หนังสือต้องสนุก

คิม จงสถิตย์วัฒนา ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการฝ่ายขายและการตลาด บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด มีความเชื่ออยู่เสมอว่าคนไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กไทยรักและชอบอ่านหนังสือ แต่เหตุผลที่นักอ่านยังมีจำนวนไม่มากนักนั้นเธอมองว่า

“สาเหตุหลักคือเขายังไม่เจอหนังสือที่ตัวเองชอบ เพราะฉะนั้นในฐานะของคนทำหนังสือและอ่านหนังสือ ความท้าทายของเราคือ จะทำอย่างไรให้คนไทยพบเจอหนังสือที่ชอบและรักการอ่านให้ได้ แต่หนังสือที่จะเข้าไปถึงจิตใจคนแต่ละคนได้ต้องมีความหลากหลายมาก เพราะทุกคนเกิดมาไม่เหมือนกัน ถูกปลูกเร้าด้วยเนื้อหาและวิธีการที่แตกต่างกัน เมื่อไหร่ที่หนังสือมีความหลากหลายมากพอ โอกาสที่ผู้คนจะได้เจอขุมทรัพย์อยู่ตรงหน้าก็มีมากขึ้น แต่ตอนนี้ต้องยอมรับว่าหนังสือหรือเนื้อหายังไม่ค่อยหลากหลายเท่าที่ควร”

และยิ่งสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงเร็วมาก ก็ยิ่งทำให้คนเข้าถึงหนังสือเล่มโปรดที่ตัวเองชอบได้ยากขึ้น โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของสื่อเทคโนโลยีอื่นๆ ที่น่าสนใจมากกว่าหนังสือ อาทิ แท็บเล็ตและสมาร์ทโฟน สำนักพิมพ์หรือผู้ผลิตจึงต้องปรับกลยุทธ์เพื่อตอบสนองผู้อ่านให้ได้อย่างทันห่วงที่

“มันไม่ใช่เพียงแค่ให้คนมาเจอหนังสือแล้วจบ แต่จะทำ
อย่างไรให้คนๆ นั้นมาเจอหนังสือแล้วอยากที่จะอ่านมันมาก
ขึ้น นานมีบุ๊กส์ตั้งใจจะทำให้หนังสืออ่านสนุกและช่วยให้เด็ก
หรือผู้คนได้เจอหนังสือเล่มแรกของตัวเองง่ายขึ้นด้วย 2
กลยุทธ์ อย่างแรกคือ ทำให้หนังสือแตกต่างและมีมูลค่า
มากขึ้น ตัวอย่างเช่นการผลิตหนังสือบีโอป้อฟ พร้อมไป
กับการจัดกิจกรรมร่วมกับหนังสืออยู่ตลอด นั่นเป็นเพราะ
ต้องการให้หนังสือสนุกก่อน คนถึงจะอ่าน แต่ไม่ใช่แค่สนุก
กับเนื้อเรื่องเพียงอย่างเดียว จะต้องสนุกกับวิธีการอ่านมัน
ด้วย

“อย่างที่สอง ต้องทำหนังสือให้ผู้อ่านเรียนรู้และรู้สึกสนุก
สุดยอดไปกับมัน ยกตัวอย่างเช่น เราทำโครงการ Nanmee-
books Kiddy Intelligence Center สำหรับเด็กอนุบาล
เพื่อให้เด็กๆ บูรณาการความรู้จากการเรียนการสอนหรือการ
ทำเรื่องใดๆ ก็ตามเข้ากับหนังสือที่ตัวเองอ่านหรือชอบได้
โดยใช้สื่อหนังสือสร้างแรงบันดาลใจ ที่จะช่วยให้เด็กสามารถ
ต่อยอดความรู้ขึ้นไปเรื่อยๆ”

เธอเปิดเผยถึงอนาคตของหนังสือและแผนการของสำนักพิมพ์
นานมีบุ๊กส์ว่า

“เรามีหนังสือที่จะตีพิมพ์ร่วมกับสำนักพิมพ์ในประเทศ
เชคโกสโลวาเกีย ซึ่งหนังสือเล่มดังกล่าวจะมีนวัตกรรม
เกี่ยวกับการอ่านอยู่ ต้องยอมรับว่าคนทำหนังสือในปัจจุบัน
จะทำหนังสือแบบเดิมไม่ได้อีกต่อไปแล้ว เพราะเราต้องสู้กับ
ไลฟ์สไตล์อื่นๆ ที่เข้ามาด้วย รวมถึงทำหนังสือความรู้ที่มี
ความลึกซึ้ง แต่นำเสนอด้วยรูปแบบที่เป็นมิตรมากขึ้น

“อนาคตของหนังสือเด็กและเยาวชนในประเทศไทยเติบโตขึ้น
อย่างแน่นอน แต่ความเติบโตนี้ต้องมาจากการเปลี่ยนแปลง
การทำงานของสำนักพิมพ์ ผู้จำหน่ายหนังสือ และหน่วยงาน
รัฐที่เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วนจะต้องหากลไกทำงานร่วมกันและ
สร้างมูลค่าให้มากขึ้น อีกทั้งช่วยกันสร้างความหลากหลาย
ของหนังสือให้เพิ่มมากขึ้นด้วย”

ปานบัว บุณปาน : หนังสือคือความหลากหลาย

เย็น - ปานบัว บุณปาน รองกรรมการผู้จัดการสายการตลาด บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) กลับมีมุมมองต่อความหลากหลายของนักอ่านแตกต่างออกไป เพราะเธอเห็นว่า การอ่านของคนไทยในขณะนี้มีความกระจัดกระจาย หลากหลาย และเฉพาะกลุ่มมากขึ้น ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ

“มันสะท้อนมิติของสังคมในปัจจุบันว่าความสนใจของคนในสังคมไม่เหมือนกันอีกต่อไป ไม่มีแล้วความสนใจที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กระแสเดียวกัน คนหนึ่งชอบ อีกคนหนึ่งอาจจะไม่ชอบก็ได้ เพราะฉะนั้นตลาดหนังสือจะโตในระดับที่เล็ก ย่อย และลึกมากขึ้น ไม่ใช่โตและฟูเหมือนเมื่อสมัย 10 ปีก่อน

“สำนักพิมพ์ที่เกิดขึ้นมาใหม่ ไม่จำเป็นที่จะต้องออกหนังสือให้ครอบคลุมเนื้อหาทุกประเภท อาจจะมีสำนักพิมพ์ที่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อทำเนื้อหาสาขาเฉพาะอย่างเดียว หรือสำนักพิมพ์ที่ผลิตแต่ผลงานแปลเท่านั้น อีกสำนักพิมพ์หนึ่งทำเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ นี่เป็นกระแสการอ่านที่น่าสนใจ และตราบดีที่สภาพสังคมไทยยังมีเรื่องราวที่ไม่เปิดหมดทุกอย่าง การอ่านหนังสือจะไม่มีวันน้อยลง เพราะคุณต้อง

หาทางรู้เรื่องด้วยการเล็ดลอดไปที่การอ่านบ้างแหละ เนื่องจาก การอ่านเป็นเครื่องมือเดียวที่จะทำให้คุณมีวิสัยคิด มีจินตนาการ มีการต่อยอด มีความเชื่อ มีศรัทธาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

“การอ่านก็เหมือนกับการพัฒนาชีวิต มีการพัฒนาตัวเองอยู่เรื่อยๆ หนังสือก็พัฒนาขึ้นตามลำดับ เพราะฉะนั้นต้องทำให้กว้าง เตรียมพร้อมรับมือกับความหลากหลายของหนังสือ รวมถึงผู้อ่านที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เราจะต้องไม่รู้สึกรู้ว่าทำไมถึงอ่านแบบนี้ ทำไมไม่อ่านของฉัน ถ้าเริ่มคิดแบบนี้ ก็ผิดตั้งแต่ต้นแล้ว เพราะการอ่านเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ จะอ่านอะไรก็เป็นเสรีภาพของเขา ชอบอะไรก็อ่านไปเถอะ อ่านการ์ตูน อ่านอะไรก็ได้ มันก็ทำให้คนดีขึ้นได้ทั้งนั้น

“สังคมการอ่านเป็นสังคมปัจเจก ทุกคนเข้าถึงข้อมูลตาม ความชอบของตัวเองได้หมด เพราะฉะนั้นถึงได้บอกว่าตลาด หนังสือมีความกระจัดกระจายเกินกว่าที่ใครคนใดคนหนึ่งจะ สามารถชี้หน้าหรือจับทุกอย่างใส่ไปในกล่องเดียวกันได้ สิ่งที่เราทำคือมองว่าผู้อ่านของเราอยู่ที่ไหน จุดแข็งของเราคืออะไร แล้วทำหน้าที่รับผิดชอบหนังสือของตัวเองให้ดีที่สุด ผลิตหนังสือออกมาให้ดีที่สุด

“การอ่านคือวิถีชีวิต เมื่อมีความหลากหลายมากๆ คุณจึงไป กำหนดมันไม่ได้ ทำได้แค่เพียงปรับตัวเองไปพร้อมกับวิถีชีวิต เหล่านั้นตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงและมีความซับซ้อน กว่าเดิม ก็คนเรายังมีหลากหลายมิติเลย นับประสาอะไรกับการอ่าน ดังนั้นการอ่านที่ดีที่สุดคือการอ่านในท่ามกลางความ หลากหลาย โดยทุกคนมีเสรีภาพที่จะอ่าน ชอบอะไรก็อ่านให้ หมด อย่าทำให้ชีวิตของตัวเองแคบจนเกินไป”

เมื่อคนยังอ่านและมีฟัน สีสันร้านหนังสือก็ยังมีอยู่

ธุรกิจร้านหนังสือในประเทศพัฒนาแล้วหลายแห่ง ต่างก็กำลังตกอยู่ในสภาพที่ต้องดิ้นรนฟันฝ่ามรสุมลูกใหญ่ที่เรียงหน้าประดังประเดกันเข้ามา ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมกรรมการอ่านของคนที่เปลี่ยนไปตามกระแสเทคโนโลยี คือใช้เวลาอยู่กับ การสื่อสารหรืออ่านข้อมูลข่าวสารออนไลน์มากขึ้น รวมทั้ง คู่แข่งจากการขยายตัวของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่ เดิมที่ร้านหนังสือก็เป็นธุรกิจที่มีมาร์จิ้นต่ำอยู่แล้ว

ปี 2553 เกิดข่าวสะเทือนวงการหนังสือของสหรัฐอเมริกา เมื่อเครือข่ายร้านหนังสือ Waldenbooks ที่มีกว่า 170 สาขา ปิดกิจการลง ตามติดมาด้วยการประกาศล้มละลายของ เครือข่ายร้านหนังสือยักษ์ใหญ่อย่าง Borders ที่ดำเนิน กิจการมากกว่า 40 ปี มีจำนวนร้านกว่า 500 ร้าน พนักงาน

กว่า 10,700 คน ส่วนปี 2556 Barnes & Noble เครือข่าย ร้านหนังสือขนาดใหญ่อีกหนึ่งซึ่งมีสัดส่วนตลาดสูงถึง 25% ในอเมริกา ก็เริ่มต้องปิดสาขาเนื่องจากยอดขายลดลง กว่าปีละ 10% คาดว่าในอนาคตอันใกล้ร้านหนังสือของเซนี้ ที่มีอยู่เกือบ 700 ร้านจะต้องปิดตัวลงอย่างน้อย 1 ใน 3

ธุรกิจหนังสือของไทยมีมูลค่าตลาดประมาณ 2 หมื่นล้านบาท คาดการณ์ว่าในปี 2558 จะมีเปอร์เซ็นต์การเติบโตสูงถึง เลขสองหลัก เนื่องจากกระแสความนิยมในการอ่านหนังสือ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และความต้องการบริโภคหนังสือยัง ห่างจากจุดอิ่มตัว แต่ทว่าเมื่อพิจารณาเฉพาะเจาะจงไปที่ ธุรกิจร้านหนังสือขนาดเล็ก ผลพวงจากการเติบโตที่คาดการณ์ ใวันนี้อาจไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นไปของผู้อยู่

เบื้องหลังร้านเหล่านี้เท่าไรนัก แน่หนอนว่าความอยู่รอดของร้านเล็กๆ ย่อมสัมพันธ์กับการบริหารเชิงธุรกิจและผลกระทบจากเศรษฐกิจภาพรวม อันเป็นผลทำให้ในช่วงสิบปีมานี้ ร้านหนังสือขนาดเล็กได้ทยอยปิดตัวลงไปเหลืออยู่เพียง 200 กว่าร้าน จากจำนวน 400 กว่าร้าน ในขณะที่ร้านหนังสือขนาดใหญ่และที่เป็นเซนส์โตร์ ซึ่งบางแห่งสวมหมวกทั้งสำนักพิมพ์และสายส่งด้วย มีสายป่านทางการเงินยาวกว่า จึงยังพอจะสามารถดำเนินกิจการไปได้

ร้านขนาดเล็กที่ยังคงยืนหยัดอยู่ได้นั้นอาจมาจากเหตุผลซึ่งอยู่นอกเหนือไปจากตรรกะทางเศรษฐกิจจตุรกริฉ นั่นคือบรรดาเจ้าของร้านหนังสือนั่นเองที่ต่างก็ปรับตัวและมองหาจุดแตกต่างมาเป็นจุดขายให้กับร้านของตนเอง โดยอาศัยใจรักและความใฝ่ฝันอยากเห็นร้านหนังสือในสไตล์ที่เป็นของตัวเอง และพยายามสร้างสิ่งซึ่งร้านหนังสือขนาดใหญ่ทำไม่ได้

ปริมาณสาขาของเซนส์โตร์และร้านขนาดใหญ่ กับความหลากหลายสไตล์ของร้านขนาดเล็ก จึงเป็นสีสันเชิญชวนให้นักอ่านแวะเวียนไปเยี่ยมเยียนและเลือกหาซื้อหนังสือ ขึ้นอยู่กับผู้บริโภคเองด้วยว่าจะมองหนังสือเป็นเหมือนสินค้าทั่วไปที่สามารถเดินเลือกหยิบตามซูเปอร์มาร์เก็ตที่ไหนก็ได้ไม่แตกต่างกัน หรือเป็นสินค้าที่มีความพิเศษเฉพาะเพราะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกผูกพันในตัวอักษร ความอ้อมเอมทางอารมณ์ และความบริบูรณ์ทางปัญญา ซึ่งสมควรจะมีบรรยากาศและที่ทางให้ผู้ใช้ซื้อและผู้ขายสามารถพบปะกันผ่านรสนิยมการอ่านและความรักในสิ่งๆ เดียวกัน

ฟรื่อฟอร์ม โฉนสี่ แอท ปาย

เป็นร้านหนังสือในโครงการ **ร้านหนังสือเล็กๆ ที่บ้านเกิด** หมายเลขหนึ่ง โดยความริเริ่มของนักเขียนชื่อดัง ปรายพันแสง ตั้งอยู่ใจกลางโซนถนนคนเดิน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในช่วงไฮซีซั่นพายเปิดรับนักท่องเที่ยวจนแน่นขนัด ถนนคนเดินในวันธรรมดาดึงคักคักไม่แพ้ช่วงสุดสัปดาห์

หนังสือส่วนใหญ่ที่วางจำหน่ายเป็นหนังสือจากสำนักพิมพ์ฟรื่อฟอร์ม และอีกส่วนหนึ่งเป็นหนังสือต่างประเทศมีออสองการจัดวางร้านผสมผสานกับสินค้า Book กับ Non-Book อย่างลงตัว อาทิ โปสการ์ด ของที่ระลึก และอาหารตามสั่ง

ซีเอ็ด

ซีเอ็ดมีจุดเริ่มต้นจากการ
ทำงานผลิตหนังสือมากกว่า

40 ปี โดยมุ่งเน้นเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ เช่น วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และการศึกษา จากนั้นได้ขยายเป็นสายส่งและเปิดร้านหนังสือตามลำดับ เนื่องจากประสบกับอุปสรรคในการฝากขายหนังสือด้านการศึกษาที่ถูกมองว่าไม่เป็นที่ต้องการของตลาด “ถ้าร้านหนังสือไม่เชื่อว่าจะมีใครอ่านหนังสือในกลุ่มนั้นมากพอ เขาก็อาจไม่สนใจที่จะวางขายเลย ฉะนั้นชะตาชีวิตการอ่านหนังสือของคนไทยหรือความรู้ของคนไทยจึงถูกจำกัดด้วยความรอบรู้และความเชื่อมั่นของเจ้าของร้านหนังสือ” ทง โชติสรยุทธ์ กรรมการผู้จัดการบริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น กล่าว

จุดเด่นของร้านซีเอ็ดคือการเลือกทำเลที่ตั้งในห้างสรรพสินค้าเท่านั้น เนื่องจากคาดการณ์ว่าแนวโน้มวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่จะอยู่ใกล้ชิดกับห้างมากขึ้น ทั้งการกิน ช้อปปิ้ง เดินเล่น หรือพบปะกัน จึงเป็นการเพิ่มโอกาสให้คนเห็นและซื้อหนังสือมากขึ้น ปัจจุบันซีเอ็ดเป็นเครือข่ายร้านหนังสือขนาดใหญ่ที่สุดของไทยที่มีสาขาย่อยกว่า 500 ร้าน มีหนังสือเข้าร้านมากกว่า 30 ปกต่อวัน และมีระบบสารสนเทศในการจัดการร้านหนังสือที่ทันสมัย หากหนังสือที่ลูกค้าต้องการอยู่ที่สาขาอื่นก็สามารถขนส่งเพื่อให้ลูกค้ารับหนังสือได้ในวันถัดไป ในปี 2557 ซีเอ็ดได้เปิดร้านหนังสือสาขาระดับอำเภอไปกว่า 10 สาขา และจะทยอยเปิดเพิ่มอีกจำนวนหนึ่ง โดยมีปัจจัยหลักมาจากกำลังซื้อของผู้อ่านในทำเลนั้นๆ ยังไม่เพียงพอ

เอกาไลต์

เอกาไลต์ แปลว่าความเท่าเทียม
ร้านหนังสือเมืองลำปางแห่งนี้มี

สโลแกนที่ส่งางามว่า **คนอ่าน คนเขียน เราเท่าเทียมกัน**

พื้นฐานนิสัยของคนที่เปิดร้านหนังสือขนาดเล็กมักจะคล้ายคลึงกัน คือเป็นคนที่รักการอ่านและเห็นคุณค่าที่ยิ่งใหญ่ของความรู้ วิทยุพันธุ์ พงษ์ลารัตน์ ก็เช่นเดียวกัน ที่มีความฝันอยากทำบ้านเก่าสองคูหาของตนให้กลายเป็นแหล่งสร้างสรรค์ทางปัญญา

ระยะแรกวิทยุพันธุ์สามารถบริหารจัดการร้านได้อย่างเต็มที่ แต่เมื่อชีวิตพลิกผันได้เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยในสายประวัติศาสตร์ที่ชื่นชอบ เขาก็มีเวลาน้อยลงและต้องเริ่ม “ซูตริตแรงงานตนเอง” เพื่อทลอล้างความฝันให้ยังคงอยู่รอดต่อไป ขณะที่การทำงานวิชาการซึ่งใช้ความคิดและถูกต้องตรงจริตของตัวเองเองมากกว่าก็ทำให้การบริหารร้านมาถึงจุดหัวเลี้ยวหัวต่อ

แม้ว่าเอกาไลต์จะไม่มีต้นทุนเรื่องค่าเช่า แต่ก็เผชิญกับยอดขายที่ซบเซา แฟนเพจที่มีอยู่มากมายในเฟซบุ๊กส่วนใหญ่เป็นมิตรสหายที่อยู่ห่างไกล หาใช่คนที่เดินเทินอยู่จริงๆ ในชุมชนละแวกนั้น เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยจึงไม่ได้มีส่วนช่วยในธุรกิจร้านหนังสือมากนัก ทางร้านเคยพยายามจะปรับตัวโดยการหาซื้อหนังสือมือสองมาให้เช่า แต่สุดท้ายก็พบว่าเป็นการตัดสินใจที่ผิดพลาด ประกอบกับอีกหลายอุปสรรคจึงทำให้ร้านหนังสือเอกาไลต์ปิดตัวในที่สุด

นายอินทร์

ร้านนายอินทร์ เป็นร้านหนังสือในเครืออมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์

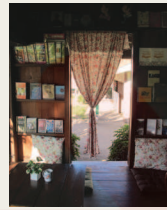

พับลิชชิ่ง โดยนำชื่อร้านมาจากหนังสือแปลเรื่อง นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ เปิดกิจการมาตั้งแต่ปี 2537 สาขาแรกอยู่ที่ท่าพระจันทร์ ธุรกิจของนายอินทร์มีลักษณะเป็นร้านหนังสือแบบแฟรนไชส์รายแรกของไทย ปัจจุบันมีสาขาทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดจำนวนหลายร้อยสาขา

อมรินทร์ฯ นอกจากจะทำธุรกิจหนังสือครบคลุมทั้งโรงพิมพ์ สำนักพิมพ์ สายส่ง และร้านหนังสือแล้ว ปัจจุบันยังได้เข้ามาจับงานด้านทีวีดิจิทัล ด้วยพื้นฐานทางธุรกิจที่มีจุดแข็งด้านเนื้อหาสาระ การผนวกรวมเนื้อหาสื่อหลากหลายช่องทางเข้าไว้ด้วยกันจึงเป็นการแตกไลน์เพื่อช่วยผลักดันธุรกิจเดิมให้เติบโตด้วยอีกทางหนึ่ง

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่โดดเด่นของร้านหนังสือนายอินทร์คือรางวัล **นายอินทร์อวอร์ด** โดยเริ่มต้นจัดประกวดต้นฉบับประเภทสารคดีตั้งแต่ปี 2542 และขยายสู่การประกวดต้นฉบับหนังสือประเภทอื่นในปีต่อๆ มา ได้แก่ หนังสือภาพสำหรับเด็ก วรรณกรรมเยาวชน เรื่องสั้น กวีนิพนธ์ และนวนิยาย ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพหนังสือและทำให้มีสิ่งพิมพ์คุณภาพดีออกสู่ตลาดเพิ่มขึ้น

ร้านหนังสือเชียงใหม่

ร้านหนังสือเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในจำนวนร้านหนังสือเพียงไม่กี่แห่งในอำเภอตอนบนของจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ริมถนนสายหลักที่ผ่านกลางอำเภอเชียงใหม่ซึ่งมุ่งหน้าขึ้นไปยังอำเภออื่นๆ ละอองฝุ่นจากถนนทำให้หนังสือทุกเล่มต้องถูกห่อหุ้มด้วยพลาสติกไว้ แต่เจ้าของร้านก็เชื่อเชิญด้วยไมตรีให้หยิบแกะอ่านได้ตามอัธยาศัย

องอาจ เดชา อดีตครูคอย เลือกสรรหนังสือหลากหลายแนวเข้าร้านด้วยตัวเอง แม้ร้านจะเล็กแต่ก็ไม่มองข้ามที่จะปันพื้นที่ให้กับหนังสือเสริมความรู้สำหรับเยาวชน บรรยายกาที่ดูเหมือนบ้านเปิดกว้างให้เด็กๆ อยากจะเข้ามานั่งทำการบ้านหรืออ่านหนังสือหลังเลิกเรียน

“ผมพยายามมองในฐานะที่เป็นคนเกิดที่นี่ เชียงดาวเป็นเมืองเล็กๆ ที่สงบ และมีวิถีชีวิตที่อาจจะแตกต่างจากเมืองท่องเที่ยวที่อื่น ผมมองเป้าหมายที่ตัวเด็กนักเรียนเยาวชน เพราะยังมีกลุ่มน้องๆ ในเชียงดาวอีกเยอะมากที่สนใจอยากอ่านหนังสือแต่ไม่มีพื้นที่ให้เขา ไม่มีพื้นที่ทำกิจกรรม ทางร้านจึงได้ส่งหนังสือสำหรับเด็กตั้งแต่ก่อนวัยเรียนเข้ามาด้วย อย่างที่ทุกคนรู้ว่าการอ่านหรือการพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ต้องเริ่มจากวัยเด็ก เราลองไปที่กลุ่มเยาวชนว่าคนกลุ่มนี้จะเป็นพลังที่มาเปลี่ยนและพัฒนาท้องถิ่นเชียงดาวได้ น้องๆ มัธยมที่ได้มานั่งอ่านหนังสือที่ร้าน เขาตื่นแต่เช้าที่เชียงดาวมีร้านหนังสือแบบนี้” นี่คือความสุขใจของครูองอาจ

ฟิลาเดลเฟีย

ร้านหนังสือตกแต่งแนวหวาน โรแมนติกแวดล้อมไปด้วยมวลดอกไม้ ทิวหนังสือส่วนใหญ่ที่วางขายเรียกได้ว่าเป็นแนวฮาร์ดคอร์ที่กระตุ้นเร้าพลังทางความคิด อีกทั้งชั้นบนของร้านยังมีที่พักสำหรับมิตรสหายที่หลงใหลหนังสือหรือการสนทนาจนไม่อยากกลับบ้าน

ฟิลาเดลเฟีย ตั้งอยู่ในอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี แม้จะอยู่ห่างจากใจกลางชุมชนและมหาวิทยาลัยออกไปกว่า 1 กิโลเมตร แต่ไม่ได้เป็นข้อจำกัดของนักอ่านที่แวะเวียนเดินทางมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันเสาร์อาทิตย์ รวมทั้งกลุ่มลูกค้าออนไลน์ที่ใช้พื้นที่เฟซบุ๊กพูดคุยเรื่องหนังสือหนึ่งทากับเจ้าของร้านจนกลายเป็นลูกค้าประจำ ภายในร้านยังจำหน่ายหนังสือมือสองคุณภาพดี ซึ่งเป็นที่ต้องการของคนอ่านและสามารถทำกำไรได้ไม่น้อย

วิทยากร โสวัตร เจ้าของร้านเป็นนักกิจกรรมทางสังคมมาตั้งแต่สมัยยังเป็นนักศึกษา ร้านฟิลาเดลเฟียจึงมักจัดเสวนาเกี่ยวกับหนังสือและสังคมอยู่เนืองๆ แต่ด้วยบรรยากาศทางการเมืองที่ไม่เอื้ออำนวย ทำให้กิจกรรมทางปัญญาต้องยุติลงชั่วคราว หนังสือบางเล่มต้องถูกนำมาทบทวนว่าควรจะวางขายดีหรือไม่ และแน่นอนว่าส่งผลกระทบต่อกลุ่มลูกค้าที่จะเข้ามายังร้านอยู่ระยะหนึ่ง

บู๊คโม่บี

บู๊คโม่บี ตั้งอยู่ที่ชั้น 4 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร แหล่งรวมผู้คนที่มีความสนใจ

ในศิลปวัฒนธรรม สอดคล้องกับหนังสือที่วางขายในร้านที่เน้น niche market ได้แก่แนวความรู้ สังคม วัฒนธรรม วรรณกรรมสร้างสรรค์ และวรรณกรรมแปล ซึ่งเป็นหนังสือที่อาจหาได้ยากในร้านหนังสือทั่วไป หรือไม่สามารถวางในร้านหนังสือทั่วไปได้แบบระยะยาว

ร้านมีแนวคิดทางธุรกิจแบบสมัยใหม่ที่ชัดเจน ใช้ New Media ในการสื่อสารกับผู้อ่านหลากหลายช่องทางโดยไม่ได้ยึดติดกับหน้าร้านทางกายภาพ รวมทั้งยังพัฒนาระบบ e-Commerce ทั้งทางเว็บไซต์และแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์โมบาย

ปราบดา หยุ่น หนึ่งในผู้ก่อตั้งร้านกล่าวถึงสิ่งจำเป็นที่จะทำให้ผู้ประกอบการร้านหนังสือขนาดเล็กยังคงดำเนินต่อไปได้ “การอยู่รอดของร้านหนังสืออิสระ ร้านนั้นๆ ต้องมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจน ต้องสร้างบรรยากาศและเอกลักษณ์ของตัวเอง ถ้ามีใจรักอย่างเดียวชอบอ่านหนังสืออย่างเดียว ส่วนใหญ่จะยืนอยู่ไม่ได้ในโลกความเป็นจริงทางธุรกิจ แม้ว่าหนังสือจะเป็นวัฒนธรรม เป็นข้อมูลทางปัญญา เป็นความรู้ แต่มันอยู่ในรูปแบบของสินค้า อันนี้เป็นสิ่งที่เราปฏิเสธไม่ได้”

บุญ

คำว่า บุญ หรือ บุญ ในภาษามลายูปัตตานี แปลว่าหนังสือ อันธิมา แสงชัย เจ้าของร้านบุญ เป็นชาวเชียงใหม่ เมื่อเธอย้ายมาเป็นอาจารย์สอนสาขาปรัชญาที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ก็เห็นว่าที่นั่นมีร้านหนังสือน้อยมาก เมื่อเทียบกับเชียงใหม่จึงตัดสินใจเปิดร้านหนังสือขึ้นมาเมื่อปี 2554

นอกเหนือจากการเป็นพื้นที่ขายหนังสือแล้ว บรรยากาศและสถานที่ของร้านบุญยังก่อให้เกิดประโยชน์ได้มากกว่านั้น “หนังสือที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์และการสร้างสันติภาพ กำลังเป็นที่สนใจของคนในพื้นที่ชายแดนใต้ เช่นเดียวกับพื้นที่การพูดคุย ที่ผ่านมาทางร้านพยายามจะสนับสนุนเท่าที่จะทำได้ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดพื้นที่เสวนาซึ่งองค์กรต่างๆ สามารถเข้ามาใช้พื้นที่พูดคุยกันและที่ร้านจัดเองด้วย คิดว่ากระบวนการเหล่านี้จะช่วยสร้างมิติของการพูดคุยและมิติของการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่จริงๆ” อันธิมากล่าว

การมีพื้นที่ทางปัญญาในดินแดนที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งและความหวาดระแวงเชื่อว่าจจะราบรื่นไปเสียทีเดียว บุญเคยถูกจับตามองโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและมีทหารเข้ามาตรวจสอบ จนทางร้านจำเป็นต้องเขียนบทความแสดงจุดยืนเผยแพร่ทางสื่อสาธารณะ ถึงความปรารถนาที่จะเปิดพื้นที่ร้านหนังสือเพื่อแลกเปลี่ยนทางความคิดทางปัญญาสำหรับทุกคนทุกฝ่าย

ก้องติด

ชื่อร้าน ก้องติด มาจากตัวละครเอกในวรรณกรรมเชิงปรัชญา

ของวอลแตร์ที่เป็นคนใฝ่หาความรู้และรู้จักหาหนทางแก้ปัญหา ยามยากลำบากด้วยตนเอง เดิมร้านตั้งอยู่ใกล้แยกคอกวัว แต่ปัจจุบันเพิ่งย้ายมาใช้พื้นที่ของ The Jam Factory ย่านคลองสาน ซึ่งเป็นโกดังเก่าริมแม่น้ำเจ้าพระยา จึงเป็นทำเลที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเดินเล่น ถ่ายรูป นั่งทานขนมหรืออ่านหนังสือเพลินๆ

ดวงฤทัย เอสสนาชาตั้ง เป็นนักอ่านตัวยงมาตั้งแต่เด็ก และดำเนินชีวิตด้านการงานอยู่ในสายหนังสือมาตลอดทั้งงานในกองบรรณาธิการ บรรณาธิการสำนักพิมพ์ และเป็นเจ้าของสำนักพิมพ์ระหว่างบรรทัด จุดเด่นของร้านก้องติดคือการเลือกหนังสือที่ดีให้ผู้อ่านได้รู้จัก “การสร้างคาแรกเตอร์เป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับร้านหนังสือ ไม่ใช่เข้าไปร้านหนังสือไหนแล้วเหมือนกันหมด ถ้าเป็นเรารักก็เมื่อ ยิ่งสร้างคาแรกเตอร์ได้เร็วร้านก็จะยิ่งได้เปรียบมากขึ้น ร้านก้องติดได้เปรียบเรื่องสเปซและการออกแบบ แต่คาแรกเตอร์ที่สำคัญที่สุดก็คือหนังสือที่เข้ามาในร้าน”

นอกจากนี้ ดวงฤทัย ยังพยายามทำให้ร้านเป็นชุมชนแห่งการอ่าน คือมีการจัดเสวนาเรื่องหนังสืออย่างสม่ำเสมอ และลูกค้าสามารถพูดคุยกับเจ้าของร้านเกี่ยวกับเนื้อหาหนังสือได้ตลอด

เดอะบุ๊กสมิธ

เดอะบุ๊กสมิธเป็นร้านหนังสือขนาดเล็กเพียงไม่กี่รายที่สามารถขยายสาขาเพิ่ม แม้เมืองเชียงใหม่จะมีร้านหนังสือเล็กใหญ่มากมายแข่งขันกันอยู่ แต่เดอะบุ๊กสมิธมีความแตกต่างจากร้านอื่นๆ ด้วยเอกลักษณ์ของหนังสือที่มีความเฉพาะทางและมีหนังสือต่างประเทศจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านศิลปะ การออกแบบ สถาปัตยกรรม และแฟชั่น สอดคล้องกับทิศทางของเมืองเชียงใหม่ที่กำลังพัฒนาสู่การเป็นเมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์

สิโรตม์ จิระประยูร เจ้าของร้านมีความเชี่ยวชาญในการคัดสรรหนังสือต่างประเทศเป็นอย่างดี เนื่องจากเคยมีประสบการณ์ทำงานกับเอเชียบุ๊กและคลุกคลีกับวงการหนังสือต่างประเทศมายาวนาน

สาขาแรกของเดอะบุ๊กสมิธเปิดกิจการเมื่อปี 2555 ตั้งอยู่ที่ถนนนิมมานเหมินท์ และเปิดสาขาที่ 2 เมื่อปี 2556 ที่จริงใจ-มาร์เก็ต ไกล่กาดคำเที่ยง

เล่า

ร้านเล่าถือได้ว่าเป็นร้านหนังสือขนาดเล็กในตำนานที่ยืนหยัดผ่านร้อนผ่านหนาวมากกว่าสิบปี ทั้งยังได้เพาะเชื้อความฝันให้กับคนรักหนังสือรุ่นถัดมาที่อยากเปิดร้านเป็นของตัวเอง

ร้านตั้งอยู่บนท่าเลทองของเมืองเชียงใหม่ย่านนิมมานเหมินท์ที่คลาคล่ำไปด้วยนักท่องเที่ยวทั้งไทยและเทศ เปิดรับนักอ่านหลากหลายแนว บรรยากาศเหมือนร้านขายของชำที่เข้าไปแล้วมีสินค้าวางอยู่ละลานตา ทั้งหนังสือนวนิยาย เรื่องสั้น สารคดี วิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม

กรองทอง สุตประเสริฐ เจ้าของร้าน เปรียบเปรยร้านเล่าซึ่งมีเสียงพ้องกับร้านเล่าไว้ว่า “แต่ละธุรกิจก็มีวิถีของมัน ร้านเล่าอาจจะเจริญรุ่งเรืองกว่า ส่วนร้านเล่าที่เลือกจะเป็นแบบนี้ก็ต้องเป็นแบบนี้ ร้านเล่าคนเยอะอาจจะเพราะเป็นที่เส่ง่ายเตี้ยนี้ถ้าไม่รู้ว่าจะไปเจอกันที่ไหนคนมักนัดกันที่ร้านเล่า ร้านเล่าก็พยายามจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งเหมือนกัน เราจึงเปิดสายปิดดึก”

แหล่งข้อมูล

- สวิสดี (ร้าน เชียงดาว รายการ BookGuide โดย Voice TV ออกอากาศวันที่ 1 มกราคม 2557)
- ร้านเล่า เชียงใหม่ รายการ เปิดหน้าคุย โดย เนชั่นทีวี ออกอากาศวันที่ 28 พฤษภาคม 2554
- สานฝันคนอยากทำร้านหนังสืออิสระ โดย ไทยพีบีเอส ออกอากาศวันที่ 26 ธันวาคม 2556
- สัปดาห์ร้านหนังสืออิสระแห่งชาติ ครั้งที่ 1: พลังขับเคลื่อนของกลุ่ม stand alone จากหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ วันที่ 3 มิถุนายน 2526
- มีด้วยหรือ ร้านหนังสือขนาดเล็ก ขยายสาขา จากเว็บไซต์ www.mbamagazine.net
- Candid Bookshop พูดคุยกับร้านหนังสือท้องถิ่น พื้นที่เพื่อคนรักการอ่านที่ไม่เหมือนใคร จากเว็บไซต์ www.dooddot.com
- bookmoby ปรับธุรกิจหนังสือรับมือยุคการอ่านที่แปรเปลี่ยน จากเว็บไซต์ www.scb sme.com

- ความฝันที่จับต้องได้ ของผู้ขายปลายนปากกา ปรายดา หุยน จากเว็บไซต์ <http://moot-web.moot.net>
- เมื่อทหารเดินเข้าร้านหนังสือ โดย ดาราณี ทองศิริ จากเว็บไซต์ www.deepsouthwatch.org
- ร้านหนังสือบูดู รายการเสียงประชาชน โดย ไทยพีบีเอส ออกอากาศวันที่ 12 พฤษภาคม 2556

แหล่งภาพ

- เฟซบุ๊กร้านเอกาลิเต้ <https://www.facebook.com/egalite.bookshop>
- เฟซบุ๊กร้านบูดู <https://www.facebook.com/bukupattani>
- <http://1.ytimg.com/vi/7GGep8tWPg/maxresdefault.jpg>

ห้องสมุดประชาชน มุมมองของคน ‘ใน’ กศน.

นโยบายที่ให้หน่วยงานรัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ บัญญัติไว้อย่างชัดเจนใน **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545)** และห้องสมุดประชาชนมีบทบาทโดยตรงในการทำหน้าที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัยตามที่ระบุไว้ใน **พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551** ว่า ให้มีหน้าที่จัด ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้ อย่างต่อเนื่องตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อมและศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

กศน. เป็นหน่วยงานรัฐแห่งแรกที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการอ่าน ได้ดำเนินการจัดตั้งห้องสมุดประชาชนและหน่วยบริการความรู้เคลื่อนที่มาตั้งแต่ปี 2459 (ขณะนั้นใช้ชื่อกรม-

การศึกษานอกโรงเรียน) โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เพิ่งผ่านกระบวนการส่งเสริมการอ่านออกเขียนได้ มีการจัดทำห้องอ่านหนังสือสำหรับประชาชนและขยายการจัดตั้งจนครบทุกจังหวัด ครอบคลุมทุกอำเภอในระยะต่อมา นอกจากนี้ยังจัดทำแหล่งการอ่านขนาดย่อมในรูปแบบที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน รวมทั้งจัดตั้ง **ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี** เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระชนมพรรษาครบ 36 ปี

ปัจจุบัน ห้องสมุดประชาชน กศน. มีการขยายงานบริการส่งเสริมการอ่าน การแสวงหาความรู้ และต่อยอดการเรียนรู้ ไม่จำกัดแค่หนังสือ สื่อ และกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเท่านั้น ห้องสมุดประชาชนได้เพิ่มบทบาทในการเป็นแหล่งข้อมูลความรู้ท้องถิ่น จัดโปรแกรมการเรียนรู้หลากหลาย และให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย

S
ห้องสมุดประชาชน
อำเภอ 699 แห่ง

M
ห้องสมุดประชาชน
“เฉลิมราชกุมารี”
76 แห่ง

L
ห้องสมุดประชาชน
จังหวัด 72 แห่ง

ระหว่างปี 2552-2561 ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศให้เป็น **ทศวรรษแห่งการอ่าน** ได้มีการมอบหมายให้ กศน. เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งหมายถึงการเป็นเจ้าภาพหลักในการประสานงานการส่งเสริมการอ่านตามนโยบายดังกล่าว

กุลธร เลิศสุริยะกุล อดีต ผอ.กศน. จังหวัดฉะเชิงเทรา วิเคราะห์จุดแข็งของ กศน. ในภารกิจส่งเสริมการอ่านว่าเป็น เพราะมีโครงสร้างพื้นฐานด้านการอ่านอันได้แก่ห้องสมุดและทรัพยากรหนังสือที่กว้างขวางครอบคลุมเกือบครบทุกจังหวัดทุกอำเภอ และกระจายลงสู่ระดับตำบลและหมู่บ้านอีกหลายแห่ง ทั้งยังมีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่ก็ยังจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

“กศน. ควรส่งเสริมให้คนรักการเรียนรู้ สร้างสำนึกให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ให้ได้ ให้เขาเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก บางทีแทบจะไม่ต้องไปสอนเขาเพราะความรู้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยๆ แต่ควรช่วยให้เกิดแรงบันดาลใจและกระหายที่จะเรียนรู้ นอกจากนี้ยังควรก้าวข้ามกิจกรรมที่ทำเพียงให้คนอ่านหนังสือ ที่ผ่านมา กศน. เน้นบทบาทการเป็น Service Center แต่ยังทำหน้าที่เป็น Learning Center ไม่มากนัก ควรริเริ่มกระบวนการที่จะสามารถเชื่อมโยงประเด็นจำเป็นของชุมชน นำเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจต่างๆ หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในอนาคต กศน.อาจไม่สามารถทำห้องสมุดขนาดใหญ่ให้ทัดเทียมกับหน่วยงานอื่น แต่ควรจะทำพื้นที่การอ่านขนาดเล็กให้กระจายอยู่ทั่วไป เน้นกลุ่มผู้ใช้บริการที่ขาดโอกาส

เข้าไม่ถึงแหล่งความรู้หลัก หรือคนที่ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของความรู้”

เช่นเดียวกับ วิลาวรรณ์ ตรีศิลป์ อดีต ผอ. กศน. จังหวัดอุบลราชธานี ที่มองว่า กศน.ควรทำหน้าที่สร้างโอกาสและทางเลือกให้คนได้เรียนรู้ในสิ่งที่สนใจ โดยเป็นแหล่งเชื่อมโยงสารสนเทศหลักของท้องถิ่น “ในระยะแรกอาจเริ่มต้นจัดทำ

ฐานข้อมูลว่าด้วยข้อมูลต่างๆ ของจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นประวัติความเป็นมา ภูมิปัญญา หรือการทำมาหากิน แล้วกศน.มีบทบาทคล้ายกับครูแนะแนวที่นำพาให้ความรู้กับคนมาเจอกัน หรือเป็นเวทีให้คนที่มีความรู้ด้านเดียวกันมาแลกเปลี่ยนกันเพื่อพัฒนาและต่อยอดความรู้ให้กว้างขึ้น ส่วนในระดับที่ลึกซึ้งกว่านั้นก็อาจจะถอดองค์ความรู้เพื่อนำเสนอแก่ผู้ที่สนใจให้สามารถนำไปปฏิบัติตามได้”

กศน. จะเชิงเตรา

แหล่งอ่านหนังสือระดับบ้านสู่การเปลี่ยนแปลง การอ่านระดับเมือง

จะเชิงเตราเป็น 1 ใน 5 จังหวัดนาร่องที่ได้ทำโครงการ **นครแห่งการอ่าน** มาตั้งแต่ปี 2553 โดยได้สร้างหน่วยอ่านหนังสือเล็กๆ กระจายตัวอยู่ในทุกหนทุกแห่งเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย คือมีจุดอ่านหนังสือฉบับพื้นที่ทั้งในสถานที่ราชการ และสถานประกอบการ รวมทั้ง **บ้านหนังสืออัจฉริยะ** โดยมีอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านช่วยเหลือจุดอ่านหนังสือสาธารณะหลายร้อยแห่ง บางแห่งมีกระเช้าหมุนเวียนหนังสือ และบางแห่งเปิดให้บริการอินเทอร์เน็ตแก่ชาวบ้าน

กลยุทธ์สำคัญในการดำเนินงานคือการสร้างกลไกส่งเสริมการอ่านที่เข้มแข็งจากฐานล่างตั้งแต่หมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ กล่าวคือ มีอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านในทุกหมู่บ้าน มี กศน. ตำบลเป็น Mini Library ของชุมชนคอยหมุนเวียนหนังสือ และติดตามผลการอ่าน ส่วนระดับอำเภอจะมีห้องสมุดประชาชนเป็นแม่ข่ายในการจัดการหนังสือและกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการเป็นนครแห่งการอ่าน ได้แก่

1. อัตราเฉลี่ยการอ่านหนังสือของคนในจังหวัดจะเชิงเตราเพิ่มขึ้นเป็น 11.5 เล่มต่อปี ประชาชนใช้เวลาอ่านหนังสือ 1-3 วันต่อสัปดาห์
2. มีมุมหนังสือประจำหมู่บ้านหรือแหล่งการอ่านครบทุกหมู่บ้าน โดยมีหนังสือที่มีคุณภาพให้บริการอย่างน้อย 50 เล่มต่อแห่ง และมีเครือข่ายอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านอย่างน้อยชุมชนละ 1 คน
3. ห้องสมุดประชาชนในสังกัดได้รับการพัฒนาเป็นห้องสมุด 3 ดี คือมีทั้งหนังสือดี บรรยากาศดี และบรรณารักษ์ดี

กศน. อุบลราชธานี แหล่งเรียนรู้เรื่องการทำกิน

ห้องสมุดประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี เป็นห้องสมุดที่เป็นมากกว่าสถานที่สำหรับอ่านหนังสือ แต่ได้ยกระดับเป็น **ศูนย์ความรู้กินได้** แห่งแรกของประเทศไทย โดยการสนับสนุนของสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) แนวคิดของศูนย์ความรู้กินได้คือ การกระตุ้นให้เกิดการไหลผาความรู้เพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ โดยใช้ทั้งทรัพยากรหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุด ศึกษาจากผู้รู้ และร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในจังหวัดที่ได้รวบรวมหรือวิจัยความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำเสนอให้แก่ผู้ใช้บริการหลากหลายรูปแบบ เช่น นิทรรศการ งานเสวนา workshop ทั้งยังมี **กล่องความรู้กินได้** ที่นำหนังสือและสื่อการเรียนรู้เรื่องเดียวกันมาจัดใส่กล่องเพื่อหมุนเวียนไปยังพื้นที่ชุมชนต่างๆ

ห้องสมุดเพื่อเด็กและครอบครัว ที่บ้านดอนฮี เป็นตัวอย่างของแหล่งอ่านหนังสือ 24 ชั่วโมงของชุมชน ที่ตั้งอยู่ในบริเวณร้านขายของชำ

โดยมีอาสาสมัครคอยดูแลหนังสือและการยืมคืน ที่นี้นอกจากเด็กๆ จะได้อ่านหนังสือที่ดีจนมีทักษะการอ่านที่คล่องแคล่วแล้ว ชาวบ้านยังได้ศึกษาความรู้จากกล่องความรู้กินได้ เช่น การจับจีบผ้า การถักไหมพรม และงานบายศรี จนเกิดเป็นผลงานสำหรับใช้สอยและสามารถนำไปจำหน่ายได้

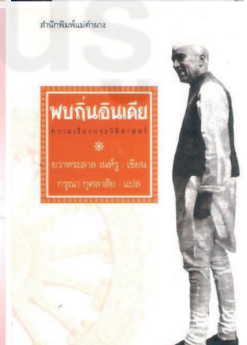
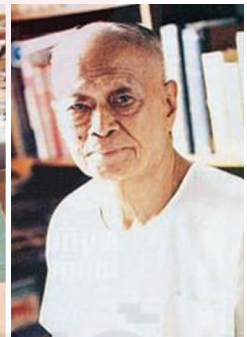
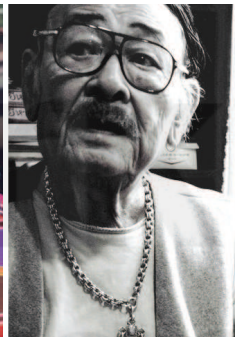

แหล่งข้อมูล

- เว็บไซต์ ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ กศน. <http://elibrary.nfe.go.th>
- เอกสาร จะเชิงพรรณนครแห่งการอ่าน โดย กศน. จะเชิงตรา
- บ้านหนังสืออัจฉริยะ กศน. จะเชิงตรา นวัตกรรมแห่งการอ่าน โดย หนังสือพิมพ์มติชน (4 พฤศจิกายน 2555)

แหล่งภาพ

- แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน www.happyreading.in.th
- <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2b/Bookshelf.jpg>
- <https://nfnfe.files.wordpress.com/2014/10/r0029899.jpg>

10 นักเขียนไทย กับหนังสือเด่นที่เป็นตำนาน

ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2548-2557) มีนักเขียนไทยล่งลับถึงแก่กรรมไปไม่น้อย ทั้งผลงานทรงคุณค่าฝากไว้ในบรรณพิภพมากมาย หนังสือของแต่ละท่านล้วนมีอิทธิพลต่อสังคมไทยและนักอ่านเป็นอย่างสูง ไม่เพียงทางด้านของวรรณกรรม แต่ยังส่งผลต่อผู้อ่านในแง่ของการจุดประกายความคิด เกิดพลังใจสร้างสรรค์ตนเองและสังคม และเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขวางยาวไกล

เรา - ผู้เดินตามมาทีหลัง ขอใช้ชื่อเขียนขึ้นนี้เป็นการปฏิบัติบูชา เพื่อเป็นเครื่องตอกย้ำความทรงจำและระลึกถึงเหล่านักเขียนผู้ล่งลับทุกนาม แต่ด้วยเนื้อที่อันจำกัด เราจึงไม่สามารถหยิบยกผลงานของนักเขียนระดับครูมานำเสนอได้ครบถ้วนทั่วทุกคน คงทำได้เพียงแนะนำนักเขียน 10 ท่านโดยย่อ เพื่อมาเป็นตัวแทนบรรดานักเขียนไทยผู้วายชนม์ในรอบ 10 ปี ที่มีได้เอ่ยอ้างถึงทำให้เป็นเพราะท่านที่มีชื่อปรากฏนี้เด่นดีกว่าผู้ที่ไม่ได้มีชื่อปรากฏไม่

แหล่งภาพ

www.lokwanee.com/web2013/?p=105811

www.thai-poem.com/fiction/12204

www.yasofocus.com/board/viewthread.php?tid=270

<http://www.oknation.net/blog/nn1234/2012/09/04/entry-1>

www.naewna.com/local/48760

<http://kiennews.exteen.com/20060219/entry>

http://th.wikipedia.org/wiki/%27รงค์_วงษ์สวรรค์

<http://th.wikipedia.org/wiki/ช่อมะปี่ญงพรรค>

<http://th.wikipedia.org/wiki/การจุดมฤตกาลัย>

www.oknation.net/blog/insanetheater

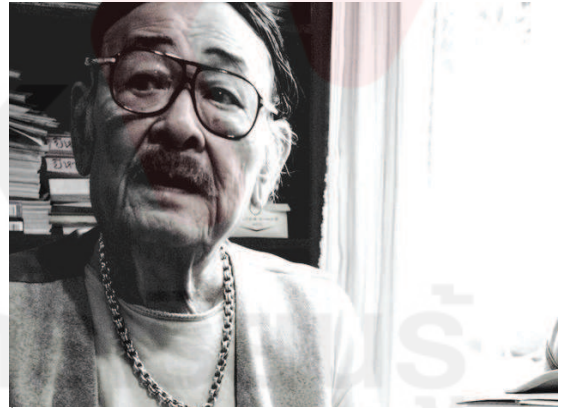
1. เสนีย์ เสาวพงศ์ (2461 - 2557)

ศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์ เป็นนักการทูต นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ เจ้าของนามปากกา เสนีย์ เสาวพงศ์ ได้รับการเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปี พ.ศ.2533 ผลงานที่โดดเด่นที่สุดคือ *ปีศาจ* ซึ่งเขียนเมื่อ พ.ศ.2496 ทว่ากลับได้รับความนิยมข้ามยุคสมัยและมีอิทธิพลอย่างสูงต่อความคิดของหนุ่มสาวหัวก้าวหน้าในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

โครงเรื่องของปีศาจเป็นปฏิปักษ์โดยตรงกับสังคมศักดินาที่ยังยึดติดกับค่านิยมเดิมๆ โดยมี *สาย สีมา* และ *รัชนี* ตัวละครเอกของเรื่องที่เป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการเห็นสังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเท่าเทียม โดยคนทุกคนสามารถกำหนดความเป็นไปของตัวเองได้ ไม่จำเป็นต้องอาศัยชาติ

กำเนิดหรือพรหมลิขิต คำพูดของ *สาย สีมา* ในช่วงท้ายคือคำประกาศอย่างท้าทายซึ่งสะท้อนให้เห็นแก่นและที่มาของชื่อเรื่องได้เป็นอย่างดี

“ผมเป็นปีศาจที่กาลเวลาได้สร้างขึ้นมาหลอกหลอนคนที่อยู่ในโลกเก่า ความคิดเก่า ทำให้เกิดความละเมอหวาดกลัว และไม่มีอะไรที่จะเป็นเครื่องปลอบใจท่านเหล่านี้ เท่ากับไม่มีอะไรหยุดยั้งความรุดหน้าของกาลเวลาที่จะสร้างปีศาจเหล่านี้ให้มากขึ้นทุกที ท่านคิดจะทำลายปีศาจตัวนี้ในคืนวันนี้ต่อหน้าสมาคมชั้นสูงเช่นนี้แต่ไม่มีทางที่จะเป็นไปได้ เพราะเขาอยู่ยงคงกะพันยิ่งกว่าอซิลิสหรือซิกฟรีด เพราะเขาอยู่ในเกาะกำบังแห่งกาลเวลา”

2. 'รงค์ วงษ์สวรรค์ (2475 - 2552)

ณรงค์ วงษ์สวรรค์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปี 2538 เจ้าของฉายา “พญาอินทรีแห่งสวนอักษร” นักเขียนผู้ผลิต

ผลงานออกมาอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น คอลัมน์ใน นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เรื่องสั้น นวนิยาย สารคดี รวมไปถึง บทภาพยนตร์ ผลงานสร้างชื่อได้แก่ *ใต้ถุนปากคอนกรีท* โดยเขียนหรับแหม่มคนไทยในอเมริกา ช่วงยุคบุปผาชนกำลังแบ่งบาน ถึงพฤติกรรมต่างๆ ที่น่ารักและน่าขงในคราวเดียวกัน

เอกลักษณ์ของ ‘รงค์ วงษ์สวรรค์’ คือเรื่องของสำนวนภาษาที่มีความสวิงสวายแหวกชนบ เป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร บ้างก็ถูกวิจารณ์ว่าเป็นการใช้ภาษาชั้น ‘วิบัติ’ เช่นคำว่า นาคี HA-HA

“ถนนเบื้องนองผู้คน! ปีนกำแพงซบไล้! กระสุนของมัน ไปรยปลิว! รถถังกัมปนาทหน้าเกรงขาม! ผู้คนวิ่งพรวดเข้า ประจันหน้าด้วยมือเปล่าเปลือยๆ! บางคนมีต้นไม้ที่หักราน จากข้างถนน! ไฟไหม้! แสงแดดจ้านเปลี่ยนเป็นหม่นและ มีดคลุ้มจากควัน! เฮลิคอปเตอร์ฉวัดเฉวียนย่ำยหัน! เสียง ร้องไห้และตะโกนเคียดแค้น! หลายคนพยายามเหยียดตัว ของเขาให้แบนลงแนบถนนหลบกระสุนปืน! แล้วนาซีต่อมา เขาแผ่นโผนไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง! บางคนโดนฉีกแขน และขาขาดวิน! ในเมื่อบางคนมีระเบิดขวดใบน้อยไม่น่ามีพิษ ถ้าเทียบกับบรูเหล็กสีดำของปืนที่ชุ่มชอนตามซอกตึก! ผู้คน ยังหลั่งไหลมาเบื้องนอง! คาวเลือด! คราบเหงื่อและน้ำตา! กลิ่นควันลามกอนาจารของควันปืน! และลมหายใจของ เสรีภาพ!”

3. ศรีฟ้า ลดาวัลย์ (2473-2556)

หม่อมหลวงศรีฟ้า มหาวรรณ ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปี 2539 เป็นนักเขียนนวนิยาย เรื่องสั้น และสารคดีเกี่ยวกับ ชีวิตเจ้านายในวัง ท่านมีหลากหลายนามปากกา ที่คุ้นเคยกัน ได้แก่ สีฟ้า จุลลดา ภักดีภูมินทร์ เป็นต้น งานเขียนของ หม่อมหลวงศรีฟ้ามีจำนวนกว่าร้อยเรื่อง ถูกนำไปดัดแปลงเป็น ภาพยนตร์จำนวนมาก และบางเรื่องได้รับการแปลเป็นภาษา ญี่ปุ่นโดยมูลนิธิโตโยต้า นวนิยายของท่านชี้ให้เห็นปัญหาและ ปรากฏการณ์ทางสังคมโดยไม่ตัดสินหรือชี้หน้าทางความคิด ผลงานที่โดดเด่น เช่น *ขมั้นกับบุปผ* ซึ่งสะท้อนถึงการปรับตัว ของชนชั้นนำในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมา จนถึงช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

4. อังคาร กัลยาณพงศ์ (2469 - 2555)

อังคาร กัลยาณพงศ์ เป็นผู้ที่มิพรสวรรค์ทั้งทางด้านกวีและจิตรกรรม จนได้รับสมญานามว่าเป็นกวีเอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นผู้ที่ซบชีวิตขนบวรรณศิลป์โบราณให้เติบโตสอดคล้องกับวรรณศิลป์ร่วมสมัย และมุ่งสร้างสรรค์บทกวีที่เตือนมนุษย์ให้ออกจากความงัวเงลาแล้วมุ่งสู่หนทางแห่งปัญญา โดยการพิจารณาธรรมชาติและเรียนรู้ธรรมชาติสุนทรีย์ภาพทางภาษาของอังคารมีความแปลกแตกต่างไปจากผู้อื่น คือมีความแข็งกร้าวและโลดโผน บางครั้งก็ใช้นัยลักษณ์ที่ไม่ตายตัว

ใครดูถูกดูหมิ่นศิลปะ อนุภรรยาไร้สกุลสกุลสัตว์
ราวลิงค่างเสื่อสาบกลางป่าซึ้ง ใจมืดจืดกว่าน้ำหมึกดำ
เพียงกินนอนสืบพันธุ์นั้นฤ ชื่อว่าสิ่งประเสริฐเลิศล้ำ
หยาบยโสแกกษพะอธรรม เหยียบย่ำทุกหย่อมหญ้าสาธารณ

ภพหน้าอย่ามีรูปมนุษย์ จงผุดเกิดในร่างดิริจฉาน
หน้าติดดินกินขี้เลือยคลาน ทรมาณทุกข์ร้อนร้ายนรินทร์เอ๋ย

อังคาร ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปี 2532 จากเรื่อง *กวีนิพนธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์* และได้รับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2529 จากกวีนิพนธ์เรื่อง *ปณิธานกวี*

5. ชุ่ม ปัญจพรรค (2464 - 2556)

ชุ่ม แยมงาม เป็นทั้งนักเขียน นักแต่งบทละครวิทยุและละครโทรทัศน์ บรรณาธิการ และนักแต่งเพลงให้กับวงสุนทราภรณ์ งานเขียนของชุ่ม ปัญจพรรคได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในนิตยสารสตรีที่มีชื่อเสียงในสมัยก่อน เช่น สตรีสาร ศรีสัปดาห์ แม่บ้านการเรือน เดลิเมล์วันจันทร์ แสนสุข และสกุลไทย ได้รับรางวัลนราธิป ประจำปี พ.ศ. 2546 จากสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ผลงานสร้างชื่อได้แก่ *ตัดดาวบุษยา* ซึ่งถูกนำไปสร้างเป็นละครหลังข่าวถึง 5 ครั้ง

6. วาณิช จรุงกิจอนันต์ (2491 - 2553)

วาณิช จรุงกิจอนันต์ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเขียนหนังสือหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นบทกลอน เรื่องสั้น นวนิยาย บทละคร หนังสือสำหรับเด็ก สารคดี แม้กระทั่งบทละครจักรๆ วงศ์ๆ จนถูกตั้งฉายาว่าเป็น “นักเขียนโชห่วย” คือจะหยิบจับสิ่งใดก็นำมาเขียนได้สารพัดเรื่องราวอย่างไม่มีใครเทียบได้ วาณิชได้รับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2527 จากหนังสือ *ชอยเดียวกัน* รวมเรื่องสั้นที่มีความหลากหลายทั้งเรื่องที่น่าสนใจ และสะท้อนสภาพความเป็นไปของคนเมืองในแง่มุมต่างๆ อาทิ เรื่อง *ครกกับสาก* ที่ทำให้เห็นคนชายขอบในสังคมเมือง ซึ่งต้องดิ้นรนในการสร้างฐานะ เรื่อง *ผาดิกรรม* ที่นำเสนอความขัดแย้งเรื่องคุณค่าในการอนุรักษ์และมิติทางจิตวิญญาณ ซึ่งสวนทางกับเรื่องมูลค่าทางเศรษฐกิจ เรื่อง *บ้านเราอยู่ในนี้* *ชอยเดียวกัน* ที่ทำให้เห็นถึงปัญหาอาชญากรรมในสังคมเมือง แต่ผลงานที่ผู้คนรู้จักมากที่สุดคือนวนิยายเรื่อง *แม่เบี้ย* ซึ่งถูกนำไปทำเป็นละครโทรทัศน์และภาพยนตร์หลายครั้ง

7. กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ (2509 - 2549)

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ เจ้าของรางวัลซีไรต์ประจำปี 2539 จากหนังสือรวมเรื่องสั้นเรื่อง *แผ่นดินอื่น* หนึ่งในสมาชิกที่อายุน้อยที่สุดของกลุ่มนาคกร ซึ่งเป็นกลุ่มที่ทำงานด้านศิลปวัฒนธรรม ปกษีได้ จึงทำให้งานเขียนของกนกพงศ์มีกลิ่นอายวัฒนธรรมท้องถิ่นปักชำได้อยู่มาก ทว่าเนื้อหากลับมีความเป็นสากลร่วมสมัยซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาชีวิตในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัวยุคใหม่ และสังคม ผ่านเรื่องราวธรรมชาติพื้นถิ่นที่เขาอาศัยอยู่ ระหว่างปี 2531-2533 กนกพงศ์เป็นเจ้าของสถิตินักเขียนผู้มีเรื่องสั้นตีพิมพ์ในหน้านิตยสารมากที่สุด ทั้งยังเป็นนักเขียนที่สร้างปรากฏการณ์ใหม่ให้วงการวรรณกรรมไทยยุคหนึ่ง ด้วยเรื่องสั้นที่มีขนาดยาวกว่าขนาดทั่วไป นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลช่อการะเกด ถึง 2 ปีซ้อน จากเรื่องสั้น *สะพานขาด* ปี 2532 และ *โลกใบเล็กของซัลมาน* ในปี 2533

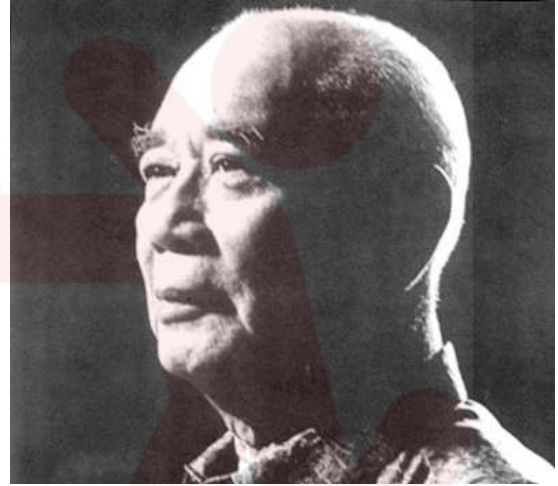

8. คำพูน บุกหวิ (2471 - 2546)

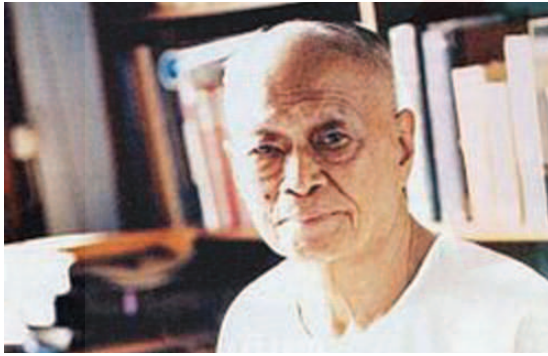
คำพูน บุกหวิ ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปี 2544 นักเขียนเรื่องสั้น นวนิยาย และสารคดี ในฐานะที่ทำงานเกิดและเติบโตมากับสังคมอีสาน ทำให้ผลงานล้วนแล้วแต่สะท้อนอัตลักษณ์ของชาวอีสาน ทั้งโดยการบอกเล่าภาพวิถีชีวิต การใช้ปัญญาและกลอนลำ และการนำเสนอเรื่องราวความเชื่อทางจิตวิญญาณ

ลูกอีสาน เป็นตัวแทนชีวิตในวัยเด็กของผู้เขียน ที่เติบโตมาจากสภาพความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น แสดงให้เห็นชีวิตชนบทที่มีความสุข ความทุกข์ และการต่อสู้อย่างทรหด อดทนกับความแปรปรวนของธรรมชาติ ผลงานเล่มนี้ได้รับรางวัลซีไรต์ เมื่อปี 2522 เป็นหนึ่งใน 100 หนังสือดีที่คนไทยควรอ่าน และได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น และภาษาฝรั่งเศส

9. สุวัฒน์ วรดิลก (2466 - 2550)

สุวัฒน์ วรดิลก ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปี 2534 นักเขียนเรื่องสั้น นวนิยาย ละครเวที และนักหนังสือพิมพ์ ใช้นามปากกาหลากหลายชื่อ แต่ที่ผู้อ่านรู้จักกันเป็นอย่างดีคือ รพีพร มีผลงานนวนิยายกว่า 88 เรื่อง ผลงานของสุวัฒน์ได้รับการกล่าวถึงว่ามีความสร้างสรรค์และสื่อถึงทัศนะอันลึกซึ้งต่อชีวิตและสังคม มุ่งเน้นถึงปัญหาที่มีลักษณะสากล ไม่ได้ผูกอยู่กับสังคมใดโดยเฉพาะ นอกจากนี้เขายังเป็นผู้บุกเบิกวงการละครเวทีของไทย ทำหน้าที่เขียนบท กำกับ การแสดง อำนวยการแสดง ตั้งคณะละครขึ้นเองคือ “ชุมนุมศิลปิน” นวนิยายที่โดดเด่นคือเรื่อง ลูกทาส ซึ่งฉายภาพอดีตในสมัยที่สยามยังมีระบบไพร่ทาส หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เขาหันมาสนใจและทุ่มเทกับงานเขียนแนวการเมืองและนวนิยายสะท้อนสังคม

10. กรุณา กุตลาลัย (2463 - 2552)

กรุณา กุตลาลัย ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปี 2546 นักหนังสือพิมพ์ นักเขียนบทความและสารคดี ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาฮินดี ภาษาสันสกฤต และวัฒนธรรมอินเดีย เริ่มเขียนงานตั้งแต่ยังเป็นสามเณร โดยใช้นามปากกาว่า “สามเณรไทยในสารนาถ” เขียนบทความลงในธรรมจักรุ พุทธศาสนา และประชาชาติ

งานเขียนของท่านมีคุณค่าทางปัญญาและปรัชญาที่มีชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ นับเป็นผู้เชี่ยวชาญในการใช้ภาษาไทยที่เรียบง่ายแต่วิจิตรงดงาม ผลงานสร้างชื่อได้แก่ *พบถิ่นอินเดีย* แปลจาก *The Discovery of India* ของยิวาหระลาล เนห์รู งานแปลชิ้นนี้ทำให้ท่านได้รับการยกย่องให้เป็นปราชญ์ทางด้านอินเดียศึกษา รวมถึงช่วยเปิดมุมมองถิ่นฐานทางด้านเอเชียใต้ให้กว้างขึ้นอีกด้วย อีกเล่มหนึ่งคือ *คีตาภยวลี* โศลกแห่งการบูชาแปลจาก *Gitanjali* ของรพินทรนาถ ฐากูร ผู้ซึ่งได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรม

หนังสือแนะนำเล่มอื่นๆ ของ 10 นักเขียนไทย

เสนีย์ เสาวพงศ์

- ความรักของวิลยา
- ได้ดาวมฤตยู
- คานติศรีอยุธยา
- ชัยชนะของคนแพ้
- ไม่มีข่าวจากโตเกียว
- ไฟเย็น

'รงค์ วงษ์สวรรค์

- สนิมสร้อย
- ปีนดิ่ง
- เสเพลบอยชาวไร่ (ผู้สมัยเกินหัวใจ)
- บางลำภูสแควร์
- มาดเกี้ยว
- มาเพิกกันชอย

ศรีฟ้า ลดาวัลย์

- วงเวียนชีวิต
- ทำไม
- ชั่ววันนอกนา
- แผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์
- ได้ฟ้าสีคราม
- ตะวันไม่เคยเลยลับ

อังคาร กัลยาณพงศ์

- หยดน้ำค้างคือน้ำตาของเวลา
- บางกอกแก้วกำสรวล หรือ นิราศนครศรีธรรมราช
- ล้านภูกระดึง
- บางบทจากสวนแก้ว

ข่อม ปัญญพวรรค์

- บ้านนอกเข้ากรุง
- สร้อยฟ้าชายตัว
- เมียนอกภูหมาย
- มารพิศมัย

วณิช จรุงกิจอนันต์

- เด็กชายกลมเที่ยวบ้านทุ่ง
- เละยุโรป
- เขี้ยวสิงโต
- ตุ๊กตา
- แม่หนูผู้กล้าหาญ
- เคหาสน์ดาว

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์

- สะพานขาด
- นิทานประเทศ
- คนใบเลี้ยงเดี่ยว
- ยามเช้าของชีวิต
- โลกหมุนรอบตัวเอง

คำพูน บุญทวี

- อีสานพเนจร
- แผ่นข้าวเช็ดอีสาน
- ลูกลำน้โง
- เลียงกระซิบจากไซ่ตรวน
- ลูกอีสานที่เรือบิน

สุวัฒน์ วรดิลก

- ภูติพิศวาส
- เหนือจอมพลยังมีจอมคน
- หนังสือชุด “แผ่นดิน” ได้แก่ แผ่นดินเดียวกัน แผ่นดินของเขา ผ่าไว้ในแผ่นดิน
- นามขมิ้นถึงทิมล้าย
- คามาล
- พิราบแดง

กรุณา กุตลาลัย

- เมฆุต แปลจาก Meghadutam ของกาลิลาส
- งานแปล เรื่อง มหาภารตยุทธ
- โลกทั้งผองพี่น้องกัน แปลจาก All Men are Brothers ของมหาตมา คานธี
- อินเดีย อนุทวีปที่นำทั้ง
- ชีวิตที่เลือกไม่ได้

Third Place

พื้นที่ทางวัฒนธรรมของคนรุ่นใหม่

กล่าวกันว่าวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่จะอยู่นอกบ้านมากขึ้น คนจะเริ่มมองหาพื้นที่สาธารณะที่มีความผ่อนคลาย ไม่มีกฎเกณฑ์รัดตัวเหมือนอย่างเช่นที่บ้านหรือที่ทำงาน สำหรับใช้งานหลากหลายวัตถุประสงค์ ไม่ว่าจะอ่านหนังสือ ทำการบ้าน ทำงานอดิเรก นั่งทำงานนอกสถานที่ หรือพบปะพูดคุยกับกลุ่มเพื่อน ฯลฯ พื้นที่ลักษณะนี้ถูกนิยามว่า **Third Place**

ธีรยุทธ วัฒนาศุภโชค อาจารย์คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิเคราะห์ว่า กระแสของ Third Place ผูกโยงอยู่กับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของคนยุคใหม่ในสังคมเมือง “มันเป็นแนวโน้มหนึ่ง ที่มาที่ไปคงมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เพราะตอนนี้ไลฟ์สไตล์ของคนเปลี่ยนไปเยอะ จะเห็นชัดว่าคนรุ่นใหม่มีความรีบเร่ง จากเดิมที่สองที่หลักในชีวิตคือที่ทำงานกับที่บ้าน แต่ตอนนี้เมื่อไลฟ์สไตล์เปลี่ยนอันเนื่องมาจากกระแสสังคมที่เร่งรีบและงานที่มีความกดดันมากขึ้น ฉะนั้น การที่คนอยากจะมีที่สักที่หนึ่งไว้หลบหนีจากความวุ่นวายหรือเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจอีกแห่งหนึ่ง หรือไว้สำหรับทำกิจกรรมประจำวันที่เราอยากทำอะไรก็ได้จึงเริ่มมีกระแสขึ้นเรื่อยๆ มันมาจากกระแสสังคมตะวันตก อย่างเมืองใหญ่ๆ ในตะวันตกจะเกิดกระแส

Third Place ชัดมากหรือในเอเชียก็ได้เกี่ยว ตรงนี้เป็นช่องว่างที่แสดงให้เห็นว่าตลาดยังมีความต้องการ จึงเกิดกระแส Third Place ขึ้นมาในเมืองใหญ่มากมาย และเริ่มพัดเข้ามาในประเทศไทยที่เริ่มมีไลฟ์สไตล์ใกล้เคียงกับตะวันตก”

แหล่งความรู้ของคนรุ่นใหม่อยู่ในคอมพิวเตอร์ โลกออนไลน์ และอยู่ในสมองของทุกๆ คนที่พร้อมจะนำความคิดมาแลกเปลี่ยน ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการให้บริการก็คืออินเทอร์เน็ตความเร็วสูง จุดต่อปลั๊กไฟ บางแห่งอาจมีเครื่องพริ้นเตอร์หรือเครื่องสำเนาเอกสารด้วย ส่วนการให้บริการหนังสือหรือเครื่องคอมพิวเตอร์จะมีความจำเป็นน้อยลง เพราะคนยุคดิจิทัลส่วนใหญ่จะมีอุปกรณ์สื่อสารเป็นของตัวเอง เช่น โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต และสมาร์ตโฟน

ตัวอย่างของ Third Place สำหรับอ่านหนังสือ ทำการบ้าน หรือค้นคว้าความรู้ในเมืองใหญ่อย่างกรุงเทพฯ และเชียงใหม่ อาทิ Creative and Meeting Place ร้าน Too Fast To Sleep ร้าน Think Tank ร้าน Librarista และ ร้านมหาสมุด เป็นต้น

Too Fast To Sleep

Too Fast To Sleep เป็นร้านอ่านหนังสือ 24 ชั่วโมง ตั้งอยู่บริเวณแยกสามย่านใจกลางสถานศึกษา โรงเรียนทวติกา และออฟฟิศธุรกิจ ร้านมีคอนเซ็ปที่จะเป็น Dessert Library ตกแต่งบรรยากาศแนวห้องสมุดด้วยหนังสือสะสมของเจ้าของและเพื่อนฝูงกว่า 40,000 เล่ม แรกเริ่มร้านตั้งใจจะรองรับกลุ่มคนทำงานจากย่านบางรักและสีลมเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหลังเลิกงาน แต่เมื่อเปิดบริการแล้วกลุ่มลูกค้าหลักกลับเป็นนักเรียนนิสิตนักศึกษาที่เข้ามาอ่านหนังสือ ทำการบ้าน ช่วงที่มีผู้ใช้บริการมากที่สุดจึงเป็นช่วงเย็นหลังเลิกเรียน น่องๆ เยวชจนจะนั่งยาวจนสี่ทุ่มถึงเที่ยงคืน เคยมี

ลูกค้าที่ทำสถิตินั่งอ่านหนังสือนานที่สุดถึง 13 ชั่วโมงบ่อยครั้งในคืนวันศุกร์และเสาร์แม้เวลาจะล่วงเลยเที่ยงคืนไปแล้วแต่ก็ยังมีผู้ใช้บริการนับร้อยคน

Think Tank

ร้านกาแฟ 24 ชั่วโมงส่วนใหญ่มักเป็นธุรกิจแฟรนไชส์ ร้าน Think Tank เป็นหนึ่งในจำนวนไม่มากนักที่เปิดแบบสแตนด์-อะโลน ร้านตั้งอยู่บริเวณถนนนางลิ้นจี่ ภายในแบ่งพื้นที่ให้บริการออกเป็นหลายโซนตามลักษณะการใช้งานของลูกค้า

- Out of the Box มีเก้าอี้ bean Bag สำหรับนั่งเอกเซนก
- Soft Reading สำหรับนั่งคุยกับเพื่อนสบายๆ บนโซฟา
- Hard Reading สำหรับนักอ่านที่จริงจังหรือนั่งทำงาน ห้องนี้จะไม่มีการพูดคุย คล้ายกับบรรยากาศห้องสมุดรองรับได้ 50 คน
- Terrace โอเพ่นแอร์นอกระเบียงสำหรับนั่งพักผ่อนคลายหรือทานขนม

- ห้องประชุม ซึ่งมีโปรเจ็คเตอร์ให้บริการ ห้องเล็กรองรับได้ 10-15 คน และห้องใหญ่รองรับได้ 30 คนขึ้นไป

ร้าน Think Tank สนับสนุนการใช้พื้นที่เพื่อสาธารณประโยชน์ จึงมีมักกิจกรรมเพื่อสังคมเกิดขึ้นอยู่เสมอๆ เช่น การแสดงดนตรี ผลงานศิลปะ หรือโครงการการออกแบบของนักศึกษา

Librarista

Librarista เป็นพื้นที่อ่านหนังสือที่ผสมผสานระหว่างร้านกาแฟกับห้องสมุดไว้ด้วยกัน ตั้งอยู่ในซอยนิมมานเหมินท์ 5 มีพื้นที่ให้บริการกว้างขวางหลายลักษณะทั้งที่นั่ง Out Door ใต้ต้นไม้ สนามหญ้า และริมสระน้ำ ส่วนในอาคารเป็นโซนที่นั่งกาแฟ ห้องสมุด และห้องประชุม ซึ่งออกแบบไว้อย่างสวยงามจนได้รับรางวัล Chiang Mai Design Award 2013

ที่นั่งภายในห้องสมุดเป็นโต๊ะญี่ปุ่นชวนสบาย เจ้าของร้านได้แบ่งปันหนังสือของตนให้ลูกค้าสามารถหยิบอ่านได้ มีทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาตะวันออก เนื้อหาหลากหลายแนว เช่น วรรณกรรม ศิลปะ วัฒนธรรม ศาสนา ท่องเที่ยว ธรรมชาติ ฯลฯ

ทั้งนี้ พื้นที่ห้องสมุดสงวนสิทธิ์สำหรับผู้ที่ซื้ออาหารและเครื่องดื่มไม่ต่ำกว่า 200 บาทต่อคน และพื้นที่ห้องประชุมกลุ่มย่อยสามารถใช้งานได้หากมียอดซื้อไม่ต่ำกว่าบิลละ 500 บาท หรือหากสมัครเป็นสมาชิกห้องสมุดรายปี บิลละ 1,000 บาท ก็จะสามารถใช้พื้นที่ทุกส่วนและยืมหนังสือกลับไปอ่านได้ครั้งละ 5 เล่ม

มาหาสมุด

ร้านมาหาสมุดเป็นส่วนหนึ่งของ **โครงการชุมชนบ้านข้างวัด** ชุมชนสมัยใหม่ที่เจ้าของโครงการและผู้อยู่อาศัยออกแบบวิถีชีวิตร่วมกัน ตั้งอยู่ในซอยวัดอุโมงค์ จังหวัดเชียงใหม่ บ้านแต่ละหลังจะมีชั้นบนเป็นที่พักส่วนชั้นล่างเป็นร้านค้า สถานประกอบการ และมีพื้นที่กลางแจ้งสำหรับทำกิจกรรม สร้างสรรค์ อาทิ การฉายภาพยนตร์ การแสดงศิลปะ

แตงโม และ นัท เลือกทำร้านขนมและเครื่องดื่ม ไปพร้อมกับแบ่งปันหนังสือที่มีอยู่ให้กับคนอื่นๆ ได้อ่านในนามมาหาสมุด เพื่อให้เด็กท่องเที่ยว เด็กๆ หรือชาวบ้านในชุมชนสามารถเข้ามานั่งอ่านหนังสือโดยไม่คิดค่าบริการ นั่นซึ่งเป็นนัยออกแบบภายใน ได้ตกแต่งร้านด้วยตนเองอย่างเรียบง่ายแต่ละเมียดละไม โต๊ะทำจากลังไม้ เก้าอี้ตัดเย็บจากเบาะ และมีชั้นลอยที่สามารถปีนกระโดดลงขึ้นไปหามุมอ่านหนังสือที่มีความเป็นส่วนตัว หนังสือในร้านเป็นหนังสือของเจ้าของร้านที่เคยอ่านแล้วเกิดความประทับใจ ส่วนใหญ่เป็นหนังสือวรรณกรรม ผู้ที่ต้องการยืมหนังสือกลับไปอ่านที่บ้านสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ในราคา

แหล่งข้อมูล

- Too Fast To Sleep แหล่งวัสดุ (ทางปัญญา) แห่งใหม่ โดย มติชนทีวี
- รายการ High Chic by daradaily ตอน Too fast to sleep เผยแพร่เมื่อ 21 พฤษภาคม 2556
- Think Tank ฟอทบุ๊ก <https://www.facebook.com/Thinktank.TH>
- Third Place ธุรกิจ ชีวิตอินเทอร์เน็ต โดย ผู้จัดการรายวัน เว็บไซต์ www.manager.co.th

แหล่งภาพ

- ร้าน Think Tank ฟอทบุ๊ก www.facebook.com/Thinktank.TH/timeline
- fbcdn-sphotos-a-a.akamaihd.net/hphotos-ak-xaf1/t31.0-8/c0.115.851.315/p851x315/460898_305998126158908_1567882875_o.jpg
- www.oknation.net/blog/home/user_data/file_data/201403/11/23260aa7.jpg

LAST PAGE

ขอบขอบคุณ บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ข้อมูล ให้ข้อคิดความเห็นอันหลากหลายและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการนำมาเรียบเรียงเขียนวิเคราะห์ ประกอบเป็นเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในเล่ม ด้วยความกรุณาจากทุกท่าน รวมถึงหน่วยงาน องค์กร และพื้นที่การอ่านที่เรามีโอกาสได้แวะไปเยี่ยมเยียน หนังสือ "เติมลิบ" จึงเต็มเปี่ยมสมบูรณ์น่าอ่านขึ้นมาได้

คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา กุลธร เลิศสุริยะกุล ไกรฤทธิ์ บุญเกียรติ คิม จงสถิตย์วัฒนา จรัญ มัลลย์กุล จรัญ ทอมเทียนทอง ฉอห์ถัน จินดาโชติ ณิชฐพงษ์ เนียมนิต ดวงฤทัย เอสะนาซัง ตวัน วิเศษสินธุ์ ทนง โชติสรยุทธ์ ที่ปรก วุฒิปิทยามงคล นิวัฒน์ บุญญาบุรุษย์ ปกรณ์ สันติสุนทรกุล ปานบัว บุญปาน ปิยะฉัตร ลิน พิมลบุรณ์ พทวัส พหลกุลบุตร พารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา พิสิฐ ลี้อาธรรม ภิญญาพันธ์ พจนะลาวัฒน์ ระริน อุทกะพันธุ์ ปัญจรุ่งโรจน์ เรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป วงศ์ทอง ชัยณรงค์สิงห์ วรพันธ์ โลกิตสถาพร วรารักษ์ สามโกเศศ วชิร ถ้วนถวิล วิทยากร ไส้วัตร วิลาวัณย์ ศรีศิลป์ ศศกร วัฒนาสุทวิวงศ์ สมพงษ์ จิตระดับ สราวุธ เอ็งสวัสดิ์ สารินี เอื้อกิตติกุล สุดใจ พรหมเกิด งามอาจ เตชา อมรา ปฐภิญโญบุรณ์ ศรัณย์พร เชื้อชายู สุดสาธา สงปริดา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บริษัท แจ่มใสพับลิชชิ่ง จำกัด บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน) บริษัท เดย์ โทเอทส์ จำกัด บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) บริษัท สภาพบุ๊คส์ จำกัด บริษัททอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ มูลนิธิกระจกเงา มูลนิธิสื่อชาวบ้าน (กลุ่มมะขามป้อม) มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก ร้าน Bookmoby ร้าน C.A.M.P - Creative And Meeting Place ร้าน Librarisra ร้าน Too Fast To Sleep ร้านก๊องต๊อง ร้านเดอะบุ๊คสมธิ ร้านนายอินทร์ ร้านพิลาเดลเฟีย ร้านพีรฟอร์มโลนส์เอทพาบาย ร้านมาทาสมุด ร้านเล่า ร้านหนังสือเชียงดาว ร้านเอกสิทธิ์ โรงเรียนนครนสิกขาลัย โรงเรียนเล็กโกเมคอนุสรณ์ โรงเรียนสาธิตวิทยา เว็บไซต์ Dek-D.com ศูนย์การเรียนรู้เมืองฉะเชิงเทรา สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ห้องสมุดประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี ห้องสมุดพื้นบ้านย่านเวียงเชียงใหม่ ห้องสมุดสองเล

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) สำนักนายกรัฐมนตรี

เลขที่ 999/9 อาคารสำนักงานเซ็นทรัลเวิลด์ ชั้น 17

ถ.พระราม 1 แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

โทรศัพท์ 0 2264 5963-5 โทรสาร 0 2264 5966

ส่วนบริการ: อุทยานการเรียนรู้ ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ ชั้น 8 Dazzle Zone

โทรศัพท์ 0 2257 4300

www.tkpark.or.th

